

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

POUL MØLLER OG HANS FAMILIE
I BREVE · III

Poul Møller og hans Familie i Breve

Ved

MORTEN BORUP

III Kommentar

Udgivet af

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

KØBENHAVN

C. A. REITZELS BOGHANDEL

1976

Denne bog er sat med Intertype Aldus
og trykt i Krohns Bogtrykkeri
på 85 gram tonet offset 202
Indbindingen er udført af
Harry Fløistrups Bogbinderi
Oplag: 600 eksemplarer
© Indledning og kommentar:
Morten Borup 1976

ISBN 87-87504-27-8
ISBN 87-87504-21-9 komplet

INDLEDNING

1.
Breve.

Begrebet det fragmentariske er uløseligt forbundet med Poul Møller. Det gælder hans litterære Produktion, som den danske Læseverden først fik rigtig Kendskab til, da den Stykke for Stykke af et Trekløver af hans Venner føjedes sammen til en posthum Udgave, nu en umistelig Del af vor Nationallitteratur. Noget vist brudstykkeagtigt er der ogsaa over hans Breve. Til Dato har man ikke forsøgt at samle dem til en Helhed, men har maattet søge dem rundt omkring i de mest forskelligartede Publikationer, saaledes at det har været vanskeligt at danne sig et Helhedsbillede. De vigtigste Bidrag findes i de to hver paa sin Vis ypperlige Biografier, F. C. Olsens og Vilhelm Andersens, hvor de i Følge Sagens Natur ikke kan være Hovedsagen. Begge hans Levnedsskildrere har beklageligvis valgt at gengive dem med deres egen Retskrivning, hvorimod den seneste Udgiver af Poul Møller-Breve, Prof. Johs. Brøndum-Nielsen i sine Skrifter „Poul Møller Studier“, „Litterær-historiske Epistler“ og i Det kgl. Biblioteks Aarbog „Fund og Forskning“ har gengivet Aktstykkerne nøjagtigt, som de forelaa. En samlet Udgave af Poul Møllers Breve til Vennen Niels Bygom Krarup (Modellen for „jyske Bertel“) har denne Bogs Udgiver leveret i sit Skrift „Mellem klassiske Filologer“.

I den Publikation af Breve fra og til Poul Møller, som her fremlægges, er saa vidt muligt *alt* medtaget, ogsaa nogle Aktstykker, der uden at være af eller til ham omhandler hans Person og Familieforhold samt det Arbejde, der gik forud for Udgivelsen af hans efterladte Skrifter – tillige Breve fra og til hans to Hustruer. Rent bortset fra, at hans tidlige Død i en Alder af kun 44 Aar nødvendigvis maa begrænse Antallet af Breve, er der

ogsaa andre Grunde til, at en Brevveksling med Poul Møller som Hovedperson maa faa en fragmentarisk Karakter. Ikke uden Berettigelse klagede hans Familie og Venner over hans Uefterrettelighed med at skrive. Hauch gik saa vidt, at han erklærede, at Poul Møller hellere rejste flere Mil for at træffe en Ven, end han skrev et Brev til ham (II 122). Han var saa udpræget mundtligt anlagt, at han ansaa „den skriftlige Underholdning . . . for et meget slet Surrogat“ (Br. 100). Naar ikke desto mindre Brevene fra ham her er i stort Overtal (142 mod 18 til ham), maa det tilskrives hans Mangel paa Ordenssans. Med vort Kendskab til den Forfatning, hvori hans Manuskripter befandtes, og til hans omflakkende Ungdomsliv, er det let at forestille sig, at han ikke var mere omhyggelig med de Brevskaber, han modtog. Til alt Uheld er Originalerne til mange af de Breve, som hans Biografer har gengivet, nu sporløst forsvundet – især er det ubegribeligt, hvor en Del af de Breve, som Vilhelm Andersen har benyttet, er blevet af. Disse Skrivelser, der her i Teksten er mærket med en Stjerne foran Nummeret, har altsaa maattet gengives efter et trykt (og muligvis ufuldstændigt) Forlæg. Et Held i Uheldet er det, at der imellem F. C. Olsens Materialer til Biografien findes i Afskrift (aabenbart ved en ukyndig Person, hvilket fremgaar af adskillige aabenlyse Læsefejl) flere Breve, som ikke er fundet egnede til at komme med i Levnedbeskrivelsen, men som her naturligvis er taget til Ære og Værdighed igen. Ikke engang det, der er bevaret, er altid i den bedste Stand: ofte mangler Begyndelse eller Slutning, eller Brevene er udaterede, især de fra Poul Møller, hvis noksom bekendte Distraction ogsaa giver sig pudsige Udslag som, at han daterer en af sine Skrivelser 30. Februar! Ved skriftlige Henvendelser til Familien og Autografsamlere og ved Efterlysning i et Par store Hovedstadsblade er Hullerne søgt udfyldt. Resultatet har været beskedent – Poul Møller-Breve vokser ikke paa Træerne, og kommer de frem paa Auktioner, naar de da ogsaa høje Priser. Det kgl. Biblioteks Haandskriftsamling har imidlertid holdt vaagent Udkig med, hvad der tilbød sig paa Købemarkedet, og har netop i de senere

Aar erhvervet en Del værdifuldt nyt Stof, hvoraf Poul Møller-Afdelingen i den store Troensegaard'ske Autografsamling er den ubetinget betydningsfuldeste med dens 92 Breve, hvoraf 23 er skrevet af Digteren selv.

En beklagelig Følge af, at Forlægget undertiden er en Afskrift, er at Retskrivningen ikke kan blive konsekvent. Dette vilde ikke nævneværdigt have generet Poul Møller selv, skønt en Ven af ham i et af Brevene giver en Historie til Bedste om, hvorledes han en Gang blev fortørnet paa en Udgiver, der havde ændret paa hans Stavemaade. Gang paa Gang udtaler han sin fuldkomne Mangel paa Interesse for ortografiske Spørgsmaal, og hans Praksis viser en Skødesløshed og Inkonsekvens baade med Hensyn til Stavning og Interpunktion, som hos en Filolog nok kan overraske: Bogstaver, ja hele Ord glemmes, Egennavne faar en ukorrekt Form – det er naturligvis Distraktionen og den manglende Ordenssans, der ogsaa her spiller ham disse Puds. I denne Henseende staar han i Brevvekslingen ikke alene; hos de Brevskrivere, som er repræsenteret – det gælder fortrinsvis Kvinderne – har det i ikke faa Tilfælde været nødvendigt at tilføje Skille tegn, for at Læserne skal kunne forstaa Meningen. Det vilde derimod have berøvet hans første Hustrus Breve et Særpræg, hvis hendes fynske Usikkerhed i Anbringelsen af „det bløde d“ var blevet rettet.

2.

Teolog – Filolog – Filosof – Forfatter.

Kendskabet til Poul Møller og hans Kreds maa, takket være hans Biografer, anses for at være saa udbredt, at en sammenhængende Skildring af hans Livsomstændigheder og en Præsentation af hans Venner (som i den tilsvarende i Udgaven af hans Stedbroder Christian Winthers Breve) maa anses for ubetimelig. Hvad der her skal fremdrages, indskrænker sig derfor til et og andet nyt, som enten hans Levnedsskildrere ikke har kendt, eller som ved nyere Fund fremtræder i et klarere Lys. De følgende

Betragtninger kan da siges at følge Poul Møllers egen fragmentariske Fremgangsmaade; Behandlingen bliver punktuelt.

Stationerne paa hans Vej skal dog kortelig opfriskes. Hans Livsløb var ikke en Embedsmands regelrette, men kendetegnet ved Intervaller og Pauser, hvori han søgte Samling og Modning, og da han endelig tilsyneladende havde fundet den Opgave, som han med Liv og Sjæl gik op i, overraskedes han af en altfor tidlig Død. Hvis man læser hans Ven Christen Thaarups Dagbog fra 1821–22 (II 218–222), faar man en levende Illustration af, hvorledes Forenings- og Disputerelivet distraherede ham i Studierne. Da han i 32-Aars Alderen havde indstillet sig til Store Philologicum, sprang han i sidste Øjeblik fra, fordi et nyt Perspektiv var dukket op i Horisonten. Selv var han ikke blind for Farerne ved saaledes at splitte sig og underkastede sig to Gange en frivillig Isolation, første Gang ved at drage med Kinafareren 1819–21, anden Gang under Norgesopholdet, hvor han ganske vist i Begyndelsen fortsatte sit selskabelige Liv, men snart trak sig tilbage i sin Skjal for kun at leve for sin Familie og sine Studier – som han selv erkender: til stor Gavn for hans videnskabelige Arbejde. Ogsaa efter at være kommet tilbage til København søgte han at praktisere Koncentrationens for ham saa vanskelige Kunst. Vanskelighederne begyndte for hans Vedkommende allerede ved Valget af Fag. Teologien tilegnede han sig utvivlsomt ikke af Tilbøjelighed, men efter Faderens Ønske, og fik kun Anvendelse for den i sin kortvarige Periode som Skibspræst. Filologien derimod dyrkede han af Interesse og førtes derved ind paa en pædagogisk Løbebane, først som Privatinformator, senere som Adjunkt ved Metropolitanskolen. I et lignende Dilemma havde hans Fader i sin Ungdom befundet sig, men løst Knuden paa den modsatte Maade – Rasmus Møller tog først filologisk og derefter teologisk Eksamen og blev hængende ved Præstegerningen, men vedligeholdte dog som Oversætter en vis Forbindelse med Sprogvidenskaben. Netop som Poul Møller var paa god Vej til at fastslaa sit Navn som en habil klassisk Filolog, lokkedes han af F. C. Sibbern over i et tredje Fag, Filo-

sofien, hvor hans grublende Sind efterhaanden fandt fuld Tilfredsstillelse. Det er nok et stort Spørgsmaal, om han egentlig ved sin Udnævnelse til Lektor i Filosofi ved Christiania Universitetet var fuldt kompetent til dette Embede. En vis Usikkerhed hos ham er mærkbar. Han tyer om Hjælp hos sin Lærer og Ven Sibbern, der sender ham en lang (for almindelige dødelige uforstaaelig) Redegørelse for, hvorledes man skal tilrettelægge et Kursus i Metafysik (Br. 90 og 92). Men at han gik op i sit Fag og med et for ham usædvanligt Opbud af Flid søgte at perfektionere sig i det, er ikke mindre klart. Han ansaa det for sin Pligt fra Grunden af at arbejde sig ind i Filosofiens Historie og følte sig aabenbart herunder overvældet af Stoffet og usikker i sin Bedømmelse af de store Tanke-systemer. Til Sibbern, som er den, han ofrer sine længste Epistler, siger han: „jeg maa reentud tilstaae, at enhver Heros i Philosophien, som jeg hidtil er bleven bekjendt med, har haft en stor Indflydelse paa min Synsmaade af det Hele“ (Br. 110). Schopenhauer – et Navn, som Poul Møller antagelig er den første, der nævner i Danmark (jf. Georg Brandes: „Saml. Skr.“ VII 298) – frastøder ham; af Hegel bliver han under Paavirkning af sin norske Ven og Fagfælle Claus Winther Hjelm en Tidlang besat (Br. 102), men snart igen skuffet, som det ses af hans Afhandling om Menneskets Udødelighed (se Uffe Andreasen: „Poul Møller og romantismen“ 1973). Der kan dog ikke herske nogen Tvivl om, at Studenterne var glade for ham og flokkedes – endogsaa frivilligt – under hans Kateder, og at han selv følte Berigelse ved sine Studier. Til sin Ven Filologen C. A. Thortsen udtrykker han i Sommeren 1828 sin Tilfredshed med Situationen: „Jeg er godt fornøiet med min Stilling, og det interesserer mig overordentlig altid at studere Philosophie, som jeg virkelig anseer mig for bedst oplagt til af de mange Studier, jeg har fusket i“, og med endnu større Enthusiasme hedder det kort derefter til Sibbern: „Jeg er meget glad over, at jeg er kommet til at beskjæftige mig udelukkende med Philosophie, som nu interesserer mig over alt Andet i Verden“. Han indbilder sig endogsaa, at hans „aphoristiske Sindsstem-

ning" er forsvundet, efter at han helt har helliget sig denne Videnskab (Br. 102). At dette derved standsede hans skønlitterære Forfatterskab, synes hverken Sibbern eller Poul Møller selv at have været det mindste betænkelig ved.

3.

Norges-Opholdet.

Nogen Korrespondance med Nordmænd har det ikke været muligt at fremskaffe, og dog tegner Billedet af Poul Møllers Hverdag sig nu i Enkeltheder klarere, ikke mindst efter at Brøndum-Nielsen i sine meget givende „Poul Møller Studier“ har fremlagt „Christines Dagbog“, en Række Optegnelser af den unge fynske Præstedatter, der fulgte med det nygifte Ægtepar til Christiania og i det Aars Tid, hun tilbragte i deres Hjem, synes at have indtaget en for hende selv ikke altid tilfredsstillende Mellestilling halvt som Fruens Veninde, halvt som Husets Tyende. Poul Møllers stadige Understregen af, hvor isoleret Familien levede, viser sig kun at have sin Rigtighed for den senere Del af Norgesopholdet. Til at begynde med var der stadig Rykind i de nygiftes Hjem og en Del selskabelig Omgang ude i Byen. Vennerne var dels ældre Repræsentanter for den akademiske Verden: Astronomen Christopher Hansteen, som sammen med sin danske Hustru tog sig varmt af Parret, Filosoffen Prof. Niels Treschow, de to medicinske Professorer Michael Skjelderup og Niels Sørensen, dels yngre som Overlærer Ulrich Møller, ved hvis Privatskole Poul Møller for Udkommets Skyld maatte paa tage sig at give Timer, Filologen Christopher Andreas Holmbo og fremfor alt Lektor Claus Winther Hjelm, der docerede Filosofi ved Frederiks-Universitetet før Poul Møller og derefter gled over i Juraen, som var hans egentlige Fag. Han var den Nordmand, som Poul Møller satte størst Pris paa, og den Fagfælle, han havde mest Udbytte af at udveksle Tanker med. Winther Hjelm fulgte med i alle nye filosofiske Strømninger; ham var det, der

indførte sin danske Ven i Hegel. Efter at Poul Møller var vendt tilbage til København, fik han Besøg af ham i 1834, paa et Tidspunkt da han lige havde mistet sin Hustru Betty og derfor nok kunne trænge til Opmuntring. Af den norske Historiker Ludvig Daae er oplyst, at ogsaa Welhaven hørte til Omgangsfællerne; han gengiver det pudsige Træk til Belysning af Møllers Distraktion, at da denne norske Digter engang med nogle andre var hans Gæst en Aften, hvor Hustruen var fraværende, udrød Værten henimod Slutningen af Maaltidet: „Nei, men det er jo sandt, jeg har ogsaa Viin i Huset“ („Historiske Samlinger“, udg. af den norske hist. Kildeskriftkommission III 5). Uden for Universitetskredsen havde han Omgang med Postmester, Kancelliraad Wratz, til hvis Sølvbryllup baade en Sang og et lille Skuespil „De opdigtede Historier“ er skrevet, med Boghandler P. J. Hoppe, gift med den danske Skuespiller H. C. Knudsens Datter, og med Knud Lyne Rahbeks yngre Halvbroder, den danske Generalkonsul i Christiania Otto Holger Rahbek. Denne levede i et ulykkeligt Ægteskab, og det er helt tydeligt, at de nyttilflyttedes Sympati var paa den forurettede Hustrus Side. Et Tilknypningspunkt til det nye Hjemland blev, at en Gren af den møllerske Slægt havde slaaet sig ned i Norge, idet Biskop Rasmus Møllers ældre Halvbroder Hans Nielsen Møller var blevet Fysikus i Bratsberg Amt; han var død, inden Poul Møller kom til Verden, men den ene af hans Sønner (som er omtalt i „Norsk biografisk leksikon“) Hans Møller levede som Købmand i Porsgrund og havde en med Poul Møller jævnaldrende Søn Hans Eleonardus Møller, der overtog Forretningen og endte som Skibsreder og Assurancedirektør. Hos denne Fætter og Fættersøn var deres danske Slægtning flere Gange Gæst, selv om de boede saa langt fra Christiania, at han med Datidens beskedne Befordringsmidler ikke kunde opretholde en regelmæssig Omgang med dem. Rasmus Møller følte sig i Taknemmelighedsgæld til den norske Gren af Slægten, eftersom Halvbroderen i sin Tid havde hjulpet ham økonomisk under Studierne og hans Søn paa samme Maade støttet Poul og Hans Ulrik, og forsøgte i sin høje

Alder at afbetale herpaa ved at tilsende sin Nevø Honoraret for en af sine Bøger.

Sit Syn paa Nordmændene har Poul Møller givet Udtryk for i forskellige hinanden modstridende Udtalelser, der er noget bestemt af Stemningssvingninger. Han var blevet venligt modtaget af Christianienserne, kom hurtigt i Forhold til sine Studenter, var glad ved sit Universitetsarbejde og udtaler navnlig i Begyndelsen af sit Ophold sin fulde Tilfredshed med sin Tilværelse. Den storslaaede norske Natur gjorde Indtryk baade paa ham og ikke mindst paa hans Kone. Alligevel varede det ikke saa længe, før han blev klar over, at der var noget, han savnede: intet kunde erstatte ham den „kjøbenhavnske Omgjængelighed og Meddelelseslyst“, „den velbekjendte danske Venlighed“ (Br. 100), den lette, lystige Tone og den Aabenhed, han var vant til at møde. Ungdommens politiske Sympatier, befordret ved Julirevolutionen 1830, huede ham ikke, og netop i dette Aar forekommer i Brevene noget uoverlagte Ytringer om dette „tomitanske Land“ og „mine stive, høitidelige, kolde, stolte, haarde, udelikate, plumpe, fordomsfulde quasi-Landsmænd her paa Stedet“; det er et Stemningsudbrud, lidt haardt sat op, som viser, at Poul Møller tydeligt føler Temperamentsforskellen mellem de to Nationer. Faktum er, at han efterhaanden trak sig mere og mere tilbage og nød sin hjemlige Tilværelse med sin Hustru og de to ældste Dreng, som blev født i Norge. Adskillelsen fra Danmark følte maaske tungest for Hustruen. Lyspunkter i Tilværelsen for hende var Besøg fra Danmark; baade den senere Svoger Jakob Hornemann Bredsdorff, Teologen Nik. Fogtmann og Poul Møllers nære Ven, Lægen Chr. Møhl var blandt deres Gæster.

Da Chancen for at komme tilbage til København viste sig ved P. E. Müllers Udnævnelse til Sjællands Biskop i 1830, var Poul Møller ikke sen til at gribe til. Han indrømmer i et Brev, at hverken han eller hans Kone „ret føle os hjemme iblandt norske Folk“ (Br. 110). For at nu ikke Nordmændene skulde blive stødt over, „at man foretrækker noget andet Opholdssted for det gamle Norge“ (Br. 112), bestræbte han sig paa at hemmeligholde

sine Rejseplaner, til Sagen formelt var i Orden. Selv om det kom til at slaa til, at hans norske Venner, som han siger (Br. 119), i Begyndelsen var fortørnede over, at han ikke ansaa Norge for „det bedste Land under Solen“, skiltes han dog i god Forstaaelse fra sine Kolleger deroppe. Baade Universitetslærerne og Studenterne fejrede ham ved Afskedsfester; faa Aar efter hans Bortrejse hædrede Videnskabernes Selskab i Trondhjem ham ved at vælge ham til Medlem. Som en Følge af sine Erfaringer ansaa Poul Møller det derimod ikke for troligt, at man endnu en Gang vilde kalde en Dansker til det ledige Professorat i Christiania; da hans Efterfølger skulde udnævnes, fraraadede han bestemt Peter Chr. Kierkegaard at søge Stillingen paa Grund af Nordmændenes Uvilje mod at indkalde danske Embedsmænd.

4.

Familieliv.

Hidtil ukendte Breve i den Troensegaard'ske Autografsamling gør det naturligt at omtale Poul Møllers Familieliv lidt udførligere. Hans to ulykkelige Kærlighedsoplevelser er velkendte, navnlig den første. Hverken hans Barndomsveninde Grethe Bloch eller den senere opdukkende Caroline Rafn kunde strække sig videre end til at bevidne ham deres Agtelse og fortsat tilbyde ham deres Venskab, og skønt han følte sig saaret af disse Afslag, afbrød han mærkeligt nok ikke Omgangen med deres Familier. Ogsaa efter at have faaet Kurven kom Poul Møller i Rektor Blochs Hjem, ja han overvejede tilmed i 1821 at lade sig ansætte som Adjunkt ved hans Skole i Roskilde. Forholdet til denne Familie kompliceredes nogle Aar efter ved, at hans første Hustru Betty Berg var Grethes Kusine, og de to unge Damer stod paa en venskabelig Fod med hinanden. Dette Slægtskabsforhold gav ham Anledning til at anstille Sammenligninger mellem den Brud, han først havde udkaaret sig, og den, han fik: „jeg [maatte være] meget utaknemmelig mod Forsynet“, skriver han til Betty,

„hvis jeg ej erkjendte, at hvad der engang gik mig meget nær i mange Henseender har tjent til mit Bedste. Efterat jeg nu for mange Aar siden er vognet af en gammel Drøm fra mine Drengeaar og nu med mere Menneskekundskab seer Tingene i en anden Belysning, kan jeg rigtig nok ikke lade være at anstille en Sammenligning mellem Dig og G. B., som jeg nu Gud være lovet har Lov til at anstille . . . Du sagde forleden til mig at Du ikke var nogen Grethe; men jeg gad dog nok kunne see ind i Dit Hjerte, for at opdage, om Du virkelig besidder saa overdreven Beskedenhed, at Du for Alvor i nogen Henseende ej skulde sætte Dig selv over hende. Er saadan Beskedenhed muelig, da har Du nok heri en anden Dom end Alle, der kjender Eder Begge“ (Br. 66). For sit Forhold til Caroline Rafn gør han Rede i et langt Brev til Faderen (Br. 52), som han søger at bibringe den Opfattelse, at det er den kvindelige Part, der har givet ham Anledning til at tro, at der var alvorlige Hensigter bag. Han forklarer, at han aldrig mere kan blive „lidenskabelig forelsket“, og slaar det hele hen som en Ubetydelighed: „I nogle faa Dage ærgrede det mig; men ikke anderledes, end en fejlslagen Spekulation gaaer en Kræmmer til Hjerte . . . Allerede lang Tid har det Hændte været mig fuldkommen ligegyldigt. Jeg befinder mig saa tilfreds og fornøjet som nogensinde tilforn“. Helt tilforladeligt lyder det ikke! Jo mere han bagatelliserer sit Hjerteranliggende, des mere faar man Mistanke om, at han følte sig dybt saaret ved saaledes anden Gang at være blevet vraget, hvad hans Venner da ogsaa var fuldt overbeviste om.

Den sikre Vej til Ægteskab aabnede sig først, da han i Sommeren 1826 under et Besøg hos Søsteren Rasmine og hendes Mand Thomas Bredsdorff, Sognepræst i Ollerup, lærte den unge fynske Godsejerdatter Betty Berg fra Herregaarden Skjoldemose i det nærliggende Stenstrup Sogn at kende. Kort efter – i September – kom hun paa Besøg i København hos sin Søster Marie (gift med Fuldmægtig Thomas Lange), som hun skulde pleje under en Sygdom (maaske snarere et Svangerskab), og i dette Hjem maa det antages, at Poul Møller og Betty blev forlovede;

hans første Brev til hende bærer Udskrift til Fru Marie Lange i Nyhavn. Betty havde selv en svag Legemskonstitution, der voldte hendes tidlige Død, og tillægger sig i et af sine Breve en melankolsk Karakter. Der er ingen Tvivl om, at hun var i Besiddelse af en saadan Hjertets Dannelse og Forstand, at hun var i Stand til at give Poul Møllers Tilværelse Retning og Samling. I hans Familie herskede der Glæde over Partiet; hans Forældre havde lært deres tilkommende Svigerdatter at kende Aaret før under et Besøg hos Ollerup-Børnene og værdsatte hende højt. Og dog kunde hun i deres Øjne (især Moderens) næppe blive god nok til deres elskede Poul. I Hanne Møllers Brev til Svigerdatteren er der mange kærlige Raad og gode Formaninger, men hvert uforsigtigt Ord af Betty vejes ogsaa paa en Guldvægt: naar hun skriver om Pouls „Grillefængerier“, og at hun ikke nærer „lidenskabelig Kærlighed“ (Br. 64) for sin tilkommende Mand, indbringer det hende kærlige, men bestemte Tilrettevisninger. Og dog vilde Hanne og Rasmus Møller, hvis de havde set deres Søns Brev til sin Forlovede, have fundet ganske tilsvarende Udtalelser. I Frierbrevet (Br. 60) lægger han hende paa Sinde, at hun endnu kan træde tilbage, mens det er Tid, og kort efter Forlovelsen skriver han til hende i meget nøgterne Vendinger: „Dig elsker jeg fordi jeg finder Dig saa fornøftig, interesseret og sindig, som jeg Ingen har kjendt og fordi jeg synes saa uendelig godt om Dit hele Væsen og den Maade Du opfører Dig paa i Livet“ (Br. 63). Efter at have set dem sammen i Købelev umiddelbart efter Brylluppet er Forældrene dog blevet beroligede, omend det har vakt et forbigaaende Mishag, at Betty ved flere Lejligheder har vist sig misfornøjet med sin Mand (Br. 87). Deres Ægteskab blev fuldtud lykkeligt – det er alle enige om, der har kendt dem. Intet kan bedre aflægge Vidnesbyrd herom end Kammas Rahbeks Korrespondance med Betty. Poul Møller havde i Forvejen en stor Plads i Kammas Hjerte, hans Forlovede blev hun straks indtaget i, og sammen fandt hun, at de passede til hinanden som „Magen“ (Br. 95). Intetsteds tegner Billedet af Betty sig saa smukt som i hendes lange Brev til

Bakkehusveninden (Br. 94); den ægteskabelige Lykke, Mandens kærlige Omsorg for hende lyser ud af det. Og dog var de begge særprægede, temperamentsfulde Karakterer, med et Hang til at disputere, som for hans Vedkommende kan spores helt tilbage til de tidlige Skoleaar (Br. 186); deres smaa „Skærmydsler“, som Winther Hjelm kalder dem (Br. 201), skal have været morsomme at overvære og opløste sig altid i Spøg. Betty havde gruet for Omflytningen til Norge, men viste sig Situationen voksen. Hun fandt sig ogsaa mere til Rette deroppe, da Familien i en vis Periode flyttede ud til den Ankerske Ejendom Frogner uden for Christiania, hvor hun atter kunde nyde Landlivet, som hun fra Barndommen var vant til. Der var altid økonomiske Vanskeligheder, men det egentlig mørke Punkt i deres Tilværelse var hendes Sygdom. Gang paa Gang er der i „Christines Dagbog“ Tale om, at hendes Frue ligger til Sengs; gentagne Barselsenge bidrog ogsaa til at svække hende; hun fødte 4 Drenge, hvoraf den ene døde som spæd. Den 5. Oktober 1833 underrettede Poul Møller sin Fader om, at hun har faaet „en meget svær Halssyge, . . . en Inflammation i Lungen“, og det gaar fra nu af saa meget ned ad Bakke med hende, at hun døde d. 15. Maj 1834, knap 30 Aar gammel. Det var et forfærdeligt Slag for Poul Møller.

De tre Drenge blev bragt over til Morforældrene, Proprietær C. F. Berg og hans Hustru Elisabeth, f. Hensler, en varmhjertet Kvinde, der satte stor Pris paa sin Svigersøn som han paa hende, hvad man kan se af et Par Breve, de har vekslet. Men hun var ikke længere ung, havde selv født og opdraget 12 Børn, hvoraf det yngste paa dette Tidspunkt endnu kun var 11 Aar, saa hun var nødt til at aflastes med Børnebørnenes Pleje. Nu var det saa heldigt, at der paa Skjoldmose de sidste 7 Aar havde opholdt sig en ung Dame, der havde undervist Familiens yngste Barn. Det var Oberst Adam Bülow's Datter Eline, nøjagtig lige saa gammel som Betty og oprindelig hendes Veninde (se Br. 222), men efterhaanden vokset ind i Familien Berg. Ganske naturligt blev det da betroet hende at tage sig af Bettys Børn, saa

meget des mere som den afdøde selv havde udpeget hende dertil (Olsen 146). Dette Hverv røgtede hun baade med Samvittighedsfuldhed og Kærlighed, hvad Poul Møller ikke kunde undgaa at konstatere, naar han i sin Enkemandstid aflagde Besøg paa Skjoldemose, og det har næppe forundret Svigerforældrene, da han lige op til Jul 1836 giftede sig med hende. Ogsaa dette blev et lykkeligt Ægteskab, men af endnu kortere Varighed end det første. Allerede Aaret efter kunde han skrive om hende: „min Kone er saa blid og elskværdig, som det vel kan tænkes. Det er ikke muligt, at noget Menneske kan være mere let at leve med end hun. Dette er ikke en Dom, som er grundet paa Hvedebrødsdages Erfaring, men paa flere Aars Bekjendtskab og Omgang“ (Br. 149), og for hende blev han „min herlige Poul“ (Br. 149). Allerede i 1837 viste der sig imidlertid Tegn paa en Svækkelse i Poul Møllers Helbred. Et nu forsvundet Brev til Rasmus Møller, hvoraf en Stump er citeret i Olsens Biografi (158), vidner om med hvilken mageløs Omhu Hustruen plejede sin Mand under hans sidste Sygdom, og det skønt hun selv paa denne Tid ventede et Barn. Men alt Haab var ude, d. 13. Marts 1838 blev han udfriet af sine Lidelser. En Maaned senere fødtes deres Barn, Datteren Pouline; maaske har hun taget Skade af det psykiske og fysiske Pres, som Moderen i den sidste Tid havde været udsat for – i ethvert Fald skal hendes Evner have været meget smaa, omend Folkesnakken har haft alt for travlt, naar den har betegnet hende som aandssvag. Sorgen over den afdøde var almindelig. Af Vennerne var det især hans Lærer, Ven og Kollega Sibbern, der viste sig virksom som Hjælper, bl. a. ved at sætte en Pengeindsamling i Gang til Støtte for Enken i den første vanskelige Tid.

Den, der stærkest følte sit Ansvar i denne Situation, var uden Tvivl Poul Møllers Fader, Biskop Rasmus Møller, der ved Sønnens Død var paa det nærmeste 75 Aar gammel. Da han næppe er synderlig kendt, kan der være Grund til at give et kort Rids af hans Liv og Personlighed. Præget af at stamme fra en jysk Bondeslægt forlod ham aldrig. Hans Livsvaner var enkle, og det

var ikke sunget ved hans Vugge, at han skulde ende som Biskop. Som allerede nævnt var det oprindeligt den klassiske Filologi, han havde tænkt sig som sit Studium, ikke Teologien, „fordi han havde en naturlig Frygt for at tale offentligt“, forklarer han i sin Selvbiografi ved Bispeindvielsen. Han tog da ogsaa først Magistergraden og to Aar efter teologisk Embedseksamen. Som Teolog opponerede han mod H. N. Clausens Rationalisme, men anses ikke for at have været nogen betydelig Kirkelærer. Sin Indsats gjorde han paa det praktisk-kirkelige Omraade, ikke mindst ved sit menneskelige Eksempel. Alle Vidnesbyrd gaar ud paa, at han havde en sjælden elskelig Karakter og var en oprigtigt from Kristen. Det var næppe tilfældigt, at J. P. Mynster i 1834 valgte ham til at indsætte sig som Biskop over Sjællands Stift. Vi har en Tilhørers Skildring af denne Handling, som fortjener at kendes, fordi den giver et meget levende Billede af Rasmus Møllers ikke glimrende, men ægte Fremtræden. Det er den senere Biskop Otto Laub, der i det følgende har Ordet: „Endelig kom den lille uanseelige Rasmus Møller op paa Prædikestolen, vendte sig et Par Gange meget geskøjftig om for at lægge sin Bog til Rette, tog sine Brillor paa Næsen for at lede Texten op, lagde dem ovenpaa Bogen; derpaa tørrede han Sveden af sine Kinder, lagde sine foldede Hænder paa Pulten og saae ligeud for sig. Da han begyndte (med en ikke meget klar, men reen og tydelig Stemme), var der saadan en Tummel, at vistnok kun de Nærmeste – ogsaa jeg – kunde høre. Siden blev der roligere. . . . Hans Tale var paa ingen Maade glimrende – ikke alene at han hele Tiden taledede i samme rolige Tone, men han fortalte sig undertiden og rettede sig, eller standsede for at søge et Ord. Men den uskyldige, barnlige Frimodighed, hvormed han hævede sig over alle disse Smaating, og den Inderlighed, hvormed hvert Ord kom fra hans Hjerter, den Fromhed og Kjærlighed, som bestandig mere og mere forklarede hans Engleansigt, maatte røre i det Inderste“ („Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 269f.). Selv var han først blevet Biskop over Lolland-Falsters Stift tre Aar i Forvejen og var ved Udnævnelserne nær ved 70 Aar gammel,

altsaa i den Alder, hvor andre takker af. Som Menneske lærer vi ham at kende i hans mangeaarige Husbestyrerinde Petronella Ross' lille Skrift „Skildringer af Biskop Rasmus Møllers private Liv“, som hun – „en ulærd Qvinde“, som hun undskyldende kalder sig – med Bistand af F. C. Sibbern og Præsten Chr. H. Kalkar i 1871 fik udgivet. Den indtagende, fordringsløse lille Bog er fuld af smaa levendegørende Træk, som hun med sit religiøse, men ogsaa for Humor opladte Sind har iagttaget og fint forstaaet at gengive. Han var en Patriark for sin store Familie, der omfattede 6 Børn foruden Stedsønnen Chr. Winther, som hans anden Hustru havde medbragt fra sit foregaaende Ægteskab, og op imod 30 Børnebørn. Men – som han resigneret skriver til Svigerdatteren Eline – „naar man lever saa længe som jeg, maa man jo, med Glæde, ogsaa vente Sorger“ (Br. 212), og han blev i Sandhed ikke sparet i saa Henseende. Ustandselig gjorde Døden Indhug i Kredsen af hans nærmeste: to Hustruer og alle sine Søsken mistede han, 1834 Svigerdatteren Betty, 1838 Sønnen Poul, 1841 Svigersønnen Jakob Hornemann Bredsdorff, 1842 – faa Maaneder før sin egen Bortgang – Datteren Rasmine, og selv om Børnebørnenes Skare støt forøgedes, døde adskillige af dem som smaa som almindeligt i hine Tider. Hans eget Helbred var igennem mange Aar vaklende, men han opnaaede dog at fejre 50-Aars Jubilæum som Præst og at kunne passe sit Embede til sin Død som 79-aarig.

Forholdet til den ældste Søn havde en hjertelig Karakter. Poul Møller nærede ikke blot Kærlighed til sin Fader, men havde ogsaa Respekt for ham; naar han i yngre Aar undertegner sine Breve „din lydige Søn“, er det mere end en Frase – Petronella Ross fremhæver „den ham egne bly Høflighed“, hvormed han talte til sin Fader. Udover Blodsslægtsskabet forenedes de i Kærligheden til de klassiske Sprog. Faderen fulgte med Interesse sin Pouls Homeroversættelse ligesom denne sin Faders af Livius, Sallust, Cicero og de gammeltestamentelige Forfattere, og paa det Tidspunkt, da Poul Møller helt helligede sig Filologien, skrev han Breve til den gamle paa Latin for at øve sig i Brugen af dette

Sprog, hvori han efter Kenderes Dom lagde en ikke ringe Sikkerhed for Dagen. I religiøs Henseende skiltes deres Veje derimod, selvom de efterhaanden synes at være kommet hinanden nærmere (Ross 48). Spor af Bekymring over, at Sønnen holdt sig mere til Filosofien end til Teologien, kommer ved enkelte Lejligheder frem i Rasmus Møllers Skrivelser, til Gengæld umiskendelig Glæde over den Ændring i Livsanskuelse, fremkaldt af Bettys Død i 1834, som kom til Udtryk i Afhandlingen om Menneskets Udødelighed. Han følte Trøst i Overbevisningen om, at Poul Møller „gik med Haab herfra“, som han udtrykker det i Breve til Sibbern og Mynster. Af Rasmus Møllers Breve til Sønnen er kun faa bevarede, mens den Troensegaard'ske Autograf-samling har bragt en Række af Poul Møllers Breve til Faderen for Dagen. I denne Samling findes ogsaa en saa godt som fuldstændig Række Breve fra den gamle Biskop til Svigerdatteren Eline. De indeholder ganske vist mest private Meddelelser og bærer tydeligt Mærke af hans høje Alder, der ogsaa kendes paa, at de er korte og jævnlgt slutter med et „Mere en anden Gang“, men de bidrager til at tegne Billedet af „det simple Barnligtfromme og Eenfoldige“ (Ross 4) og det stærke Sammenhold inden for Poul Møllers nærmeste Kreds. Naar han kalder det en „hellig Pligt“ (Br. 189) at understøtte sin Søns Familie, var det ikke blot en Talemaade; den i Livets materielle Forhold temmelig upraktiske Mand lægger sig stærkt i Selen for at sikre Enken og Børnebørnene bedre økonomiske Kaar, henvender sig f. Eks. til Konge og Stiftamtmand for at skaffe Pension og Legater og spæder efter Evne til af sin egen Lomme. Han holder sig til Stadighed underrettet om Børnebørnenes Udvikling og Fremgang i Skolen og tager Del i Drøftelsen af deres fremtidige Uddannelse. Ikke mindre er han optaget af at holde Interessen for sin Søns litterære Minde vedlige.

5

Efterladte Skrifter.

Saa mærkeligt det end lyder, havde Poul Møller ved sin Død ikke selv udgivet nogen selvstændig Bog, bortset fra Oversættelsen af „Odysseens“ 6 første Sange. Ligesom Emil Aarestrup saa han paa sin skønlitterære Produktion med en altfor stor Beskedenhed. Dog ved vi fra Thaarup (ES VI Efterskriften S.X), at han før sin Afrejse til Norge 1826 havde paatænkt at udsende et Bind, der skulde indeholde „En dansk Students Eventyr“ og nogle Digte. Heraf blev ligesaa lidt som af adskillige andre af hans Planer. Da han i 1838 maatte se i Øjnene, at hans Liv nærmede sig sin Afslutning, beskikkede han sit Hus og udpegede sin Stedbroder Chr. Winther til at udgive den skønlitterære Del af Forfatterskabet og sin Ven Overlærer F. C. Olsen den filosofiske Part. Desværre tilintetgjorde han ved samme Lejlighed en Del af sine Manuskripter, efter hvad Rasmus Møller meddeler Mynster (Br. 179, jf. Br. 182); hos Heiberg har det faaet den Form, at den dødssyge havde paalagt sin Kone at brænde dem efter hans Død („Breve og Aktstykker vedr. J. L. Heiberg“ II 300). Umiddelbart efter hans Bortgang opstod hos to af hans Venner Ønsket om at sætte ham et Æreminde ved at skrive hans Biografi og Karakteristik. Den ene var – næsten som en Selvfølge – Sibbern, der traf Forberedelser hertil ved at forfatte en Henvendelse til dem, der havde kendt den nyligt afdøde, om at sende Breve fra ham til F. C. Olsen, og Bidrag, der kunde belyse hans Personlighed, til ham selv. Det vides ikke, om dette Opraab nogensinde er blevet offentliggjort – Eftersøgning i den periodiske Litteratur har været forgæves – heller ikke i hvilken Udstrækning det gav Resultat; kun saa meget staar fast, at en af dem, der følte sig tilskyndet til at svare, var Teologen Nik. Fogtmann, hvis Oplysninger kan læses i „Breve til F. C. Sibbern“ (186ff.). I ethvert Fald blev ikke Sibbern Poul Møllers Levnedsskildrer, men F. C. Olsen, den ene af Udgiverne af hans „Efterladte Skrif-

ter". Baade Udgaven og Biografien fik imidlertid en mere langstrakt Tilblivelseshistorie end ved Begyndelsen forudsat.

At Poul Møller udpegede Chr. Winther til at udgive Digterværkerne, var jo i og for sig ganske naturligt, men saa varmt han end følte for denne Sag, var han næppe den rette til Opgaven. Han havde hverken den Teknik eller den Taalmodighed, der skal til for at være en ret Udgiver. Disse to Kvaliteter besad derimod i fuldeste Maal hans Ven Christen Thaarup, der, som det ses af Tillægget, havde omgaaedes Poul Møller, siden denne kom hjem fra Kinarejsen. Sammen med Olsen havde han været Adjunkt ved Helsingør Latinskole, men blev ledig paa Torvet, da han ved denne Læreanstalts Nedlæggelse 1839 blev sat paa Ventepenge. Nu kom begge de af Forfatteren udpegede Eksekutorer til at nyde godt af hans uofficielle Medarbejderskab. Allerede inden Poul Møller var i Jorden, henvendte Olsen sig (14.3.1838) til Thaarup for at faa Oplysninger til sit Forehavende, selv havde Poul Møller tilraadet ham at søge Hjælp ved Skrifternes Udgivelse hos Sibbern (ES VI Efterskriften S. II), hvis Bidrag dog ikke kendes. Hvad Chr. Winther skylder Thaarup er nu klarlagt (se ogsaa Indledningen til „Breve fra og til Chr. Winther“). Da Winther 1841 drog som Prinsesselærer til Neu-Strelitz, betroede han sin Stedbroders Manuskripter til Thaarups Varetægt og tillod ham at læse dem, lidet anende at han derved bidrog til at afsløre, hvor mangelfuldt han selv havde røgtet sit Hverv at udgive Digtene, for da Thaarup nu gav sig til at sammenligne Manuskripterne med 1. Bind af „Efterladte Skrifter“, der var udkommet 1839, opdagede han, som den dygtige Filolog han var, at noget var fejllæst og andet udeladt, fremfor alt den ufuldendte Novelle, som senere fik Titlen „En dansk Students Eventyr“. Paa en sikkert skaansom Maade har Thaarup, hvis første Brev til Winther ikke er bevaret, gjort ham klart, hvilke Mangler der hæftede ved hans Redaktion af Papirene. Af Winthers Svar erfarer vi de blandede Følelser af Skamfuldhed og Taknemmelighed, hvormed han har modtaget Meddelelsen af sin „Prostitution“ (Br. 210). Kun om eet, men til Gengæld rig-

tignok meget vigtigt Punkt, er han ikke enig med sin Ven, nemlig om Betimeligheden af at udgive Novellen, og mener heri at være aldeles paa Linie med den afdøde Forfatter. Selv har han ikke kunnet finde Rede i det meget ufuldkomne Manuskript, hvorimod Thaarup, der, som han siger, (ES VI Efterskriften) „kjendte ikke blot Novellen af at have hørt den forelæse af Poul Møller, men havde under vort Samliv paa den Tid saa at sige *seet* endeel af den blive til“, havde faaet sat Skik paa den og ved at forelægge Manuskriptet for J. L. Heiberg trumfede igennem, at Winther omsider gav Køb og gik med til at lade den trykke i Udgavens sidste Bind. Thaarups og Heibergs forenede Anstrengelser skylder vi da, at dette herlige Stykke dansk Prosa er blevet reddet for Efterverdenen. Heiberg viste her et Klarsyn, naar han i sin Afhandling „Lyrisk Poesi“ („Intelligensblade III, 1843) kaldt Novellen „udentvivel det betydeligste og meest karakteristiske af alle Poul Møllers Efterladenskaber“ og hyldede Christen Thaarup som „denne Novelles Opdager og Restitutor“, der derved har „erhvervet sig en sandere og varigere Fortjeneste af den danske Litteratur, end de Fleste ved deres egne Productioner“. Poul Møllers efterladte Skrifter blev modtaget med saa stor Paaskønnelse af hans Landsmænd, at der 10 Aar efter hans Død var Behov for en 2. Udgave, der udsendtes i 6 Bind 1848-50. Heri kunde Ordningen gøres mere systematisk, saaledes at hvad der i første Omgang var trykt som Tilæg, blev anbragt paa sin rette Plads. Men Thaarup døde 1849, da han blot havde naaet at faa et af Bindene ud, og en gammel Elev af Poul Møller, Litteraten L. V. Petersen, overtog hans resterende Part; det blev ogsaa ham, der alene kom til at signere 3. Udgave 1855-56 paa et Tidspunkt, da Chr. Winther var bortrejst. Hans eneste Nyindsats var at indlemme det ubetydelige lille Lejlighedsstykke „De opdagede Historier“ fra Norgesperioden i den nye Udgave.

Frederik Christian Olsen, der var Mester for Biografien, var en Protegé af Poul Møllers Ven Niels Bygom Krarup, der havde opdaget hans Evner og skaffet ham Støtte til at uddanne sig til klassisk Filolog (se om ham min Bog „Mellem klassiske Filolo-

ger", 1957). Som Latinskolelærer gennemløb han alle Embedsgrader, indtil hans pædagogiske Løbebane afsluttedes med Rektoratet i Viborg. Men den virksomme Mand havde andre Jern i Ilden: hans politiske Interesser førte ham ind i Bestyrelsen af „Trykkefrihedsselskabet“, baade som Formand og som Redaktør af dets Organ „Dansk Folkeblad“, og sin litterære Sans lagde han for Dagen ved Udgivelsen af Johs. Ewalds Breve fra Aarene 1774-77 og ved at forfatte en Anmeldelse af Oehlen-schlägers Tragedie „Sokrates“, som af Vilhelm Andersen er blevet kaldt „en af de viseste Recensioner i vor Litteratur“. Hvad vi ved om hans Forhold til Poul Møller indskrænker sig til, at han ganske vist allerede 1819 havde været i Stue med ham hos Krarup, men først lært ham rigtig at kende 1821, hvorefter de i Studenterforeningen 1824 havde drukket Dus. Til Udarbejdelsen af Biografien gik han ikke uden Ængstelse. I en Notebog med Optegnelser til Bogen (NkS. 3998,4) har han nedskrevet følgende Hjertesuk: „Hvorledes skal jeg kunne arbeide med Frihed paa dette Værk, da jeg veed, at det vil finde den strengeste Dom hos Mange, der have kjendt og elsket P. M. og derfor ikke ville tilgive mig, naar de finde nogen Mangel ved hans Billede? Jeg maa lukke mine Øine op og lade mig føre iblinde af min Kjærlighed til den herlige Afdøde og af min Lyst til Arbeidet“. Som rimeligt er, skulde Biografien have staaet forrest i Udga-ven (Br. 197), men eftersom det trak i Langdrag med at faa den færdig, maatte man vælge den Udvej at lade den danne Afslutningen paa Skrifterne. Baade Olsen og Chr. Winther gik straks i Gang med at indsamle Stof til Levnedbeskrivelsen. Afgørende for det vellykkede Udfald blev det, at Olsen med sit personlige Kendskab til Poul Møller havde opfattet Ejendommelighederne ved hans Personlighed og forstod at fremstille sit Stof i et kærnefuldt Sprog. En lykkelig Idé var det ogsaa at lade Digterens egne Breve og Udtalelser af hans Venner indgaa i Fremstillingen, og her ydede Chr. Winther en virksom Indsats ved fra Familien og Vennerne at indsamle Bidrag. Den første, Olsen allierede sig med, var Christen Thaarup, der om sit Kend-

skab til Poul Møller i Efterskriften siger, at det var „et Ven-skabsforhold, der kun indbefattede faa Aar af vort Liv, men var inderligt og fortroligt“ (se Tillægget). Ude i Kulisserne har Thaarup spillet en ligesaa vigtig Rolle for Biografien som for Udgaven. I det Olsenske Arkiv, der i 1955 erhvervedes af Det kgl. Bibliotek (se „Fund og Forskning“ III, 1956), findes med Thaarups karakteristiske gnidrede, men sirlige Haandskrift Lister med Oplysninger vedrørende Poul Møllers Liv og Forfatterskab, som han uselvsk har stillet til Raadighed for den egentlige Forfatter af Biografien. Hermed standsede dog ikke Thaarups Medvirkning: af det bevarede Manuskript til Bogen er den overvejende Del renskrevet af Thaarup, der havde en tydeligere Haandskrift end Olsen. Det er aabenbart det samme, som blev sendt Hans Ulrik Møller til Godkendelse, hvilket fremgaar af, at Broderens Sidehenviisninger i hans vedlagte Bemærkninger stemmer med Manuskriptets Sidetal. Olsen har bagefter foretaget sine Rettelser i det, og der er næppe Tvivl om, at denne saaledes efter alle Udstregninger og Tilføjelser alt andet end tydelige Afskrift har været anvendt som Trykmanuskript. Intet er dog saa galt, at det ikke er godt for noget: adskillige overstregede Passager i Afskrifterne af Poul Møllers Breve, ja hele udeladte Skrivelser, der altsaa ikke er kommet med i den trykte Bog, er derved blevet bevaret og har i nærværende Udgave kunnet indføres paa deres Plads. Med Arbejdet paa at skrive Biografien gik det langsomt for Olsen; han havde paataget sig for mange Hverv, og Familien Møller var ved at tabe Taalmodigheden. Den gamle Fader, der gerne vilde opleve at se den færdig, følte sig foranlediget til to Gange at sende dens fortravlede Forfatter Rykkerbreve (Br. 202, 208) uden dog at opnaa den Glæde at komme til at læse sin Søns Eftermæle. Det færdige Manuskript naaede til Maribo Dagen efter, at Biskoppen havde lukket sine Øjne (9. Novbr. 1842, se Br. 219), og det tilfaldt den yngre Søn, Pastor Hans Ulrik Møller i Radsted, paa Familiens Vegne at gennemlæse og godkende Skildringen. Han havde kun ubetydelige Ændringer at foreslaa, og baade han og Poul Møl-

lers Enke bevidnede Olsen deres sikkert aldeles oprigtigt mente Tak for hans Arbejde. Det sidste Bind af de efterladte Skrifter, der som Tillæg bragte Biografien, blev først udsendt i 1843. At en kær, men tung Byrde var væltet fra Olsens Skuldre, kan man fornemme igennem et Notat, han har gjort: „Paa den omstaaende Dag 15 Marts, 5 Aar og 2 Dage efter Poul Møllers Dødsdag, blev Arbeidet med Udgivelsen af hans Værkers 3die og sidste Deel fuldendt“.

Eftertiden har været enig med Familien i dens Dom om hans Arbejde. Faa danske Digterbiografier er blevet saa højt skattede som denne nu snart 125 Aar gamle Bog. Georg Brandes, der elskede Poul Møller og bogstaveligt sled sit Eksemplar af hans efterladte Skrifter op, skrev 1861 i sin Dagbog, at han „for titusinde Gang“ læste hans Levned ved F. C. Olsen (Henning Fenger: „Den unge Brandes“ 63). Hans kærnefulde Bog er med Rette blevet et klassisk dansk Værk.

KOMMENTAR

Forkortelser

- Br.-N.* = Johs. Brøndum-Nielsen: Poul Møller Studier (1940).
Bøgh = Nikolaj Bøgh: Christian Winther I–III (1893–1901).
CW. Br. = Breve fra og til Christian Winther I–IV, udg. af Morten Borup (1974).
ES = Poul Møller: Efterladte Skrifter I–VI (3. Udg. 1855–56).
FoF. = Fund og Forskning, udg. af Det kgl. Bibliotek.
HCA. Lund = H. C. A. Lund: Studenterforeningens Historie I–II (1896–98).
K. B. = Det kgl. Bibliotek.
MfL. = Maanedsskrift for Literatur I–XX (1829–38).
M. kl. Fil. = Mellem klassiske Filologer, udg. af Morten Borup (1957).
NkS. = Ny kgl. Samling.
Olsen = F. C. Olsen: Poul Møllers Levnet (Poul Møller: Efterladte Skrifter VI, 3. Udg. 1856).
R. A. = Rigsarkivet.
Ross = Petronella Ross: Skildringer af . . . Rasmus Møllers private Liv (1871).
Thiele = Just Mathias Thiele: Af mit Livs Aarbøger I–II, udg. af Carl Dumreicher (1917).
Uffe Andr. = Uffe Andreasen: Poul Møller og romantismen (1973).
V. A. = Vilhelm Andersen: Poul Møller (2. Udg. 1904).

* foran Brevoverskrift = Originalbrevet ukendt.

I

1. Acc. 1963/47. Trykt FoF. XIII (1966) 93.

Skoledisciplen P. M., der lige var blevet optaget i Nykøbing Katedralskole, skriver til en unævnt Løjtnant, der kan være Kommandør Peter Wulffs yngre Broder Christian (1777–1843), som 1808–10 gjorde Tjeneste ved Rokanonbaadsdivisionen ved Lolland og 1804–13 var Indrulleringschef i Nakskov (Brøndum-Nielsen i FoF. XIII 92).

9.7. *Doctor Bloch*] Rektor for Nykøbing Katedralskole Søren B. – 9.13. *Schultz*] Chr. Eichenbroch S., Kapellan i Maribo 1796–1816; han var Ejer af Maribo Bogtrykkeri og 1808–24 Redaktør og Udgiver af „Lolland-Falsters Adressecontoirs Efterretninger“. J. P. Mynster omtaler i „Meddelelser af mit Levnet“ (1854), at han benyttede „den da meest søgte Manufacteur, en vis Schultz – siden berygtet som Redacteur af Maribo Avis og paa andre Maader“ (67); se endvidere P. Rhode: „Samlinger til Laaland og Falsters Historie“ (2. Udg. I (1859) 356f.). – 9.15f. *min Farbroder*] Byfoged i Maribo Jacob Nielsen Møller. – 9.16. *Catalog*] til det 1795 af Bogtrykker K. H. Seidelin grundlagte Stiftsbibliotek, der havde til Huse i Maribo Domkirkes Landemodesal; 1811 udkom Schultz' Katalog, der fik en foreløbig Fortsættelse 1821 (se „Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarbog“ 1945 S. 301–313). Som Medhjælper ved Udlaanet benyttede Schultz P. M.s senere Svoger Knud Sidenius.

2. Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998.4^o.

10.6. *smaa Folk*] Hans Ulrik var da 15 Aar gl. og Discipel i Nykøbing Katedralskole. – 10.7f. „*høie og steile Steder*“] Cita-

tet er ikke fundet. – 10.9. *Claus*] rimeligvis Claus Stybe (se Noten til I 10.20). – 10.9. *Schubothe*] Boghandleren J. H. S., paa hvis Forlag Søren Blochs Skrifter udkom. – 10.9. *Mester*] Rektor (Skolemester) Søren Bloch. – 10.10. *Lindrup*] formentlig Hans Chr. Linderup: „De første Grunde af den rene Mathematik“ (1799 og oftere). – 10.11. *Historierne*] vel en Lærebog i Historie. – 10.20. *Bresdorf*] Natur- og Sprogvidenskabsmanden Jakob Hornemann Bredsdorff, P. M.s senere Svoger, der 1809 var blevet Student fra Nykøbing Katedralskole. – 10.20. *Stybe*] Peter Ditlev S., Købmandssøn fra Nakskov, Student fra Nykøbing 1810, død som Præst i Hyllinge-Lyngby. Hans yngre Broder Claus Vinholt S. gik i Klasse med P. M.; han blev Adjunkt i Roskilde, hvor S. B. Thrige omtaler, at han fik Privatundervisning af ham („Museum“ 1891 I 111). – 10.23. *Skatollet*] Penge-skrinet. – 10.26f. *bliver . . . indkaldt*] faar Udmærkelse. – 10.29. *putidi*] „raadne“. – 10.29. *hospem*] „Gæst“.

3. Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4^o.

11.3. *Kornerup*] maaske den S. Kornerup (o: Søren Kornerup-Borch, senere Amtsforvalter), der ifølge Nykøbing Skoles Program for 1811 gik i Klasse med Hans Ulrik Møller, en Søn af Købmand Jacob K. i Roskilde. – 11.3. *Winther*] Stedbroderen Christian W. – 11.6. *Mürer*] Thomas Christopher M., Søn af Distriktskirurg Johan Nicolaus M. i Svendborg, Student fra Nykøbing 1812, senere Læge i Lyngby (ogsaa omtalt CW. Br., se Registeret). – 11.14. *Daarlig*] et Øgenavn eller Afskriverens Fejllæsning? – 11.14. *Nyholm*] Adjunkt ved Nykøbing Katedral-skole Christopher N., Fader til Højesteretsjustitiarius C. V. Nyholm (Bøgh I 60f., 63). – 11.15. *G. Bloch*] Nykøbing-Rektorens Datter Grethe B., som P. M. var heftigt forelsket i. – 11.17. *Bine*] Jacobine Høyberg, som Nyholm 1819 blev gift med; baade han og Chr. Winther boede som Pensionærer hos hendes Moder. – 11.22. *Lits*] Litsenbroder var en Betegnelse for en Person, der var ansat som Drager ved en Havn, Station eller et Posthus.

4. Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4^o.

12.1. S. V. B. E. E. V.] ?. – 12.2. G. B.] Grethe Bloch. – 12.3ff. Mal . . . Bæle] vel Skolekammerater af Hans Ulrik. – 12.6. Petersen] ?. – 12.10. Skaden] ?. – 12.11. Kornerup] se Noten til I 11.3. – 12.13. Betz] Adjunkt ved Nykøbing Katedralskole Johan Michael Chr. B., der underviste i Tysk og Fransk (se Johs. Lollesgaard: „Nykøbing Katedralskoles Historie“ 209). – 12.14. Doctoren] Rektor, Dr. phil. Søren Bloch. – 12.24. e. g.] exempli gratia ☉: f. Eks. – 13.4. Philologicum] 1. Del af den saakaldte „Anden Eksamen“, der toges Aaret efter Studentereksamen, og som bestod af en filologisk og en filosofisk Prøve. P. M. bestod med Udmærkelse. – 13.6. theologisk Embedsexamen] denne tog P. M. dog først Januar 1816. – 13.15. Bang] Hans Peter B., Kappellan i Købelev 1808–16. – 13.22f. mine Contubernaler] se følgende Brev.

5. Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4^o.

Udskrift: S. T. Hans Ulrik Madsen Møller (efter Olsens Tilskrift: „af Overgivenhed“).

14.2. Brevdrageren] Postbudet. – 14.5. Seidelin] ?. – 14.25. Jørgensen] den senere Politifuldmægtig Jørgen J., Søn af Landsdommer, senere Overretsassessor, Etatsraad Stephen J.; Student 1808 fra Viborg, cand. jur. 1816, var i sin Samtid bekendt som en baade vittig og udskejende Person. Hans melankolske Vid er skildret paa Vers af H. P. Holst („Fra min Ungdom“ 31–35), paa Prosa af J. M. Thiele (I 204) og Søren Kierkegaard („Papirer“ I 93f.). – 14.28. Vidthusen] formodentlig den senere Herredsfoged Hans Chr. Wittusen. – 14.28. pulede] vulgær Betegnelse for „havde Samleje med“. – 14.29. Find] antagelig den senere Præst Jens Chr. F. – 14.29. Kanopee] eller Kanape, en Slags bænklignende Sofa. – 15.23. Rasmine] P. M.s yngste Søster (f. 1805). – 15.25 B.] ?.

6. *Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 10f.*

16.1. *Examen*] P. M. tog „Anden Eksamen“s 1. Del (den filologiske Prøve) 1813. – 16.4 *jeg sidder her*] Vinteren 1813–14 var P.M. blot Gratist paa Regensen, ikke fast, privilegeret Alumne. – 16.17. *Jordens skjønneste Liv*] Grethe Bloch, der snart skulde konfirmeres. – 16.19. *Camoenen*] Musen.

7. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°.*

F. C. Olsen har paa Afskriften noteret: „Oversættelse af nogle Stykker af et latinsk Brev fra P. M. til H. U. M., skrevet paa Regentsen mod Enden af 1813. Latinen er god, men fuld af Skjødesløshedsfeil (*ut og enim* faae næsten aldrig sit *Conjunctiv*)“.

17.3. *Nyerup*] Regensprovsten, Prof. Rasmus N. – 17.5. *fixe*] faste. – 17.12f. *Grethe ... bekjende Christus*] Grethe Blochs Konfirmation fandt Sted i Paasken 1814. – 17.23. *divitem illum*] „hin velstaaende Styrrer af begge Øer (⊙: Lolland-Falster)“. Olsen har ikke oversat Udtrykket, fordi han – lige saa lidt som nærværende Udgiver – har kunnet oplyse, hvem der sigtes til.

Om sin Oversættelse har Olsen tilføjet: „Man vil maaske kalde denne Oversættelse fri, men den er i Virkeligheden meget bunden, da jeg har søgt at opfatte Udtrykket saaledes, som Poul Møller vilde have givet det, naar han ikke havde støbt det i den latinske Form“.

8. *Orig. ukendt. Begyndelsen trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°, Resten efter Olsen 11–13.*

18.11. *hybske*] vel = ty. *hübsch*, net. – 18.16. *Løitnantkniv*] der sigtes aabenbart til den Løjtnant, der (if. Peder Hjort: „Kritiske Bidrag“ Lit. Afd. II S. XXXVII) var begyndt at gøre Kur til Grethe Bloch. – 18.28. *Eli*] 1. Sam. 4,18. – 18.30f. *følge Danmarks Banner*] ved Rygtet om Karl Johans Indrykning i Holsten

sammenkaldtes til et Studentermøde paa Elers' Kollegium for at tilbyde Kongen Studenternes Hjælp i Hæren, men da Freden kort efter blev sluttet, kom Planen aldrig til Udførelse. – 19.3. *Sadelmagerens*] vel en lollandsk Bekendt. – 19.10. *Enden*] i Trykket staaar *Kroppen*, men Olsen har i sin Afskrift berigtiget Læsningen.

9. *Orig. ukendt Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°.*

If. Olsens Paaskrift er dette Slutningen af et Brev, som P. M. havde adresseret til sin Fader i Stedet for til Broderen. Der tilføjes: „Begyndelsen har jeg ikke faaet“.

20.4. *til Vinters skal have Værelser*] H. U. Møller blev Student Efteraaret 1814 og optog teologiske Studier ved Universitetet. – 20.19. *Brystnaal*] ?.

10. *Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 13f.*

20.27. *det Brev, som jeg sendte til Kjøbeløv*] foreg. Brev, af hvilket det egentlig „anstødelige“ Afsnit dog af Familien er unddraget Olsens Kendskab.

11. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°.*

Udskrift: S. T. Hr. Hans Møller, hos Skrædder Møller i Nykjøbing.

21.17 *Thyge*] maaske en Afskriverfejl for *Thrige* ☉: Adjunkt Hans Peter T., som Grethe Bloch i 1819 blev gift med. – 21.20. *Petrine*] P. M.s Søster, Veninde af Grethe Bloch. – 21.23. *reise hjem*] fra Skolebyen Nykjøbing til Hjembyen Købelev. – 21.24. *Christian*] Chr. Winther. – 21.31. *Doctorens*] Rektor Blochs.

12. *Det Aagaard-Hammerichske Familiearkiv,
Tillæg Pk. 1 (R. A.) Trykt V. A. (3. Udg. 1944 99f.)
(med moderniseret Retskrivning).*

Forholdet til Grethe Bloch maatte nu efter hendes Konfirmation faa en endelig Afgørelse, aabenbart fremkaldt ved et Brev fra Chr. Winther til hans Stedbroder, hvori det oplystes, at han havde en farlig Rival, formodentlig den tidligere omtalte Løjtnant. P. M. har da følt Øjeblikket inde til at afkræve hende et definitivt Svar, og det har lydt omtrent som Maries i „En dansk Students Eventyr“: „i visse Henseender føler jeg virkelig Agtelse for Dem“ – videre end til at tilbyde ham Venskab kunde hun ikke strække sig. Den lykkelige blev imidlertid ikke Løjtnanten, men Adjunkt H. P. Thrige ved Roskilde Katedralskole, hvis Rektor Søren Bloch var blevet 1815. Med ham holdt hun Bryllup 1819; efter hans tidlige Død 1827 giftede hun sig med sin Svoiger, den bekendte slesvigske Jurist og Politiker, Prof. Chr. Paulsen.

Marie Aagaard, f. Koës, var Grethe Blochs Veninde, 1810 gift med Godsejer Holger Halling A. til Iselingen.

23.2. *hans Examen*] P. M. tog teologisk Embedseksamen Januar 1816.

13. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4^o
(Olsen 28–31).*

23.21. *Poul Dons*] Grundtvigs, Ingemanns og Chr. Molbechs Ven, Fuldmægtig ved Enkekassen P. D. – 23.25. *reise til Norge*] her vilde P. M. besøge sine norske Slægtninge, Fætteren Grosse-
rer Hans Møller i Porsgrund. – 23.28. *Procne*] Svalen; saaledes kaldte Ingemann sin Digtsamling fra 1813. – 24.2. *Min gamle fixe Idee*] Kærligheden til Grethe Bloch. – 24.10. * *] ?. – 24.29f. *Erindringens ni Døttre*] de ni Muser. – 24.33. *født et og andet til Verden*] bl. a. Fortællingen „Eivind Skaldaspiller“ og Digtet „Torbisten og Fluen“. – 25.2. *Wallenstein*] Schillers Tragedie. – 25.3. *min Broder*] Hans Ulrik Møller. – 25.3. *Luno*] Ingemanns

nære Ven Carl L., Kontorchef i Købstædernes Brandforsikring. – 25.4. *din . . . Kjæreste*] Lucie Mandix.

14. NkS. 954,8°. Trykt (*delvis*) Olsen 30 og
(*in extenso*) M. kl. Fil. 13 f.

25.18. *Contubernal*] Krarup og P. M. havde boet sammen paa Regensen. – 25.21f. *oversætter Homer*] 1816 udkom i Borgerdydskolens Program P. M.s „Forsøg til en metrisk Oversættelse af Odysseus Æventyr i Kyklopes Hule“, der efterfulgtes af „Homers Odysseens sex første Sange“; Oversættelsen af „Batra-myomachien“ stammer antagelig ogsaa fra Købelev-Tiden. – 26.3. *Kristian*] Krarups Fætter, den senere Læge Chr. Møhl; hos hans Forældre samledes hver Søndag hans Venner: foruden P. M. og Krarup A. G. Rudelbach, J. M. Thiele, Chr. Pingel, Gustav Dichmann, Nik. Fogtmann, Balthazar Münter og Jørgen Jørgensen. – 26.23f. *Din Onkel og . . . Tante*] Møhls Forældre, Havnekontrollør Hans Chr. M. og Hustru Maria, f. Fabricius. Krarup blev 1829 gift med deres Datter Christiane Amalia. Ved Fru Møhls Død 1819 skrev P. M. et Mindedig, trykt i „Dagen“ Nr. 186 (aldrig genoptrykt).

15. NkS. 954,8°. Trykt (*delvis*) V. A. I 64f. og
(*in extenso*) M. kl. Fil. 15f.

27.4. *Waage*] den senere Præst og fra 1837 Director ved Sorø Akademi G. H. W., til hvem P. M. skrev en Sang ved hans Forflyttelse til Sorø (se om ham „Pers.hist. Tidsskr.“ 1924 S. 129–195). – 27.4. *Fogtmann*] den senere Biskop Nik. F. – 27.4. *Søtoft*] P. M.s Klassekammerat, den senere Præst og Forfatter Nicolai S. – 27.6. *Fogh*] ?. – 27.12. *P. H.*] Peder Hjort, som fejedede imod Baggesen med de to Pamfletter „Tolv Paragrapher om Jens Baggesen“ (1817, først trykt i „Athene“ 1816) og „Om en høist mærkelig Lighed imellem Trylleharpen . . . og samme Stykkes Original“ (1817) (se Morten Borup: „Peder Hjort“ 26–36). – 27.15. *Emmanuel*] Jens Baggesen havde efter den af ham beun-

drede Kant tillagt sig Fornavnet Immanuel. – 27.16. C] Calumniator ☉: Bagvasker.

16. NkS. 954,8^o. Trykt (*delvis*) V. A. I 64f. og
(*in extenso*) M. kl. Fil. 16f.

28.26f. *Ingemanns Julegave*] Digtsamlingen „Julegave“ (1816). – 28.29. *Thiele*] Just Mathias T. blev 1817 Volontør ved Det kgl. Bibliotek, hvor Molbech var Sekretær. – 29.4. *Vinterdrømmer*] Nic. Søtoft, der Juli 1817 udnævntes til Kapellan i Købelev-Vindeby, havde givet sin Litteraturkomedie „Aandernes Maskerade“ (1816) Undertitlen „Vinternatsdrøm“. – 29.10. *Moltke*] Grev Otto Joachim M., Præsident for det slesvig-holstenske Kancelli, senere Statsminister, havde 1810 købt Godset Espe ved Skelskør. Forhandlingerne drejede sig om P. M.s Engagement som Huslærer for hans Sønner Christian Frederik (1799–1821) og den senere Amtmand Mathias Vilhelm (1801–64). – 29.12. *Helms*] den hidtidige Huslærer paa Espe, cand. theol. Søren H., Fader til Arkitekturhistorikeren Jacob H. og Skolebestyreren og Forfatteren Johannes H., havde 1817 faaet Præstekald og til sin Efterfølger foreslaaet enten N. B. Krarup eller P. M.; en Tradition (Johs. Helms: „Borgerdydskolen paa Kristianshavn“ 26f.) vil vide, at de to slog Plat og Krone om Afgørelsen, hvorved P. M. blev Vinder. Helms antages at have staaet Model til Jens Hansen i „En dansk Students Eventyr“ (V. A. II 125, CW. Br. I 191).

17. NkS. 954,8^o. Trykt (*delvis*) V. A. I 66 og Br.-N 112f.
samt (*in extenso*) M. kl. Fil. 17f.

Brevet bærer Udskriften: „S. T. Stud. Theol: Peder Hjort i Wiingardstrædet, ligeoverfor Nicolay Kirke, samme Gaard som der er Papirudsalg à Kjøbenhavn“; Poul Møller har overstreget Adressen og forklarende tilføjet: „Jeg havde først skrevet galt uden paa mine Breve, forvexlende dem med hinanden“.

29.23. *Est modus in rebus*] „Alt har sine Grænser“ (Horats:

Satirer I, 1, 106). – 30.11. *Brøndsted*] Arkæologen Peter Oluf B. – 30.16. *Biltzen*] Hans Andreas Biltzing, Adjunkt i Nakskov, senere Præst. – 30.22. *Mocenni*] Enrico Dario Virgilio M., Købmandssøn fra Siena, dansk Premierløjtnant til 1805, Sproglærer; rejste ca. 1820 tilbage til Italien; han udgav 1805 en „Italiensk Grammatik for Danske“ (se „Frederik Münter. Et Mindeskrift“, Brevregistranten). – 30.22. *Sommer*] Morten S.: „Italiensk Grammatik for Begyndere“ (1801). – 30.22. *Neergaard*] antagelig den senere Præst Johan Thomas N., der var Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn (se Kr. Arentzen: „Baggesen og Oehlenschläger“ VII 131). – 30.29f. *mit Pathmos . . . mit Tomitanske Land*] P. M. sammenligner sit lollandske Opholdssted med Evangelisten Johannes' og Ovids Forvisningssteder: Øen Patmos og Byen Tomi ved Sortehavet. – 31.5. *et Stykke om Ugynskis Dands*] i Ingemanns „Julegave“ (1816). – 31.5f. *Søtofts Fløitespiller*] Digtet „Dødsdansen“ i Søtofts „Romantiske Digte“ (1815). – 31.9. *komme ud paa Halmtorvet*] ved Resolution af 19/4 1780 bestemtes det, at Forbrydere skulde brændemærkes og kagstryges paa Pladsen mellem Vesterport og Vartov; dette gjaldt til 1840. – 31.15. *Hesiods*] Titlen er „Værker og Dage“. – 31.20. *Rosendal*] Krarups Ven Erik Peter R., 1812–15 Lærer i Horsens (uden Embedseksamen), 1818 Bestyrer af det lærde Institut i Fredericia, 1837–53 Rektor i Nykøbing F.

18. *NkS. 2411,4^o. Trykt P. Hjort: „Kritiske Bidrag. Lit.hist. Afd.“ II S. LXXVII–LXXIX.*

31.30. *Din Bedstemoder*] da P. Hjorts Fader Viktor H. 1811 blev udnævnt til Biskop i Ribe, flyttede Sønnen ind hos sin Mormoder, Skuespillerinden Mette Marie Schiørring, f. Rose, i Kbhvn. – 32.5. *de to . . . Bøger*] se Noten til I 27.12. – 32.16. *jeg syntes, efter min individuelle Mening*] P. M. parodierer Rahbeks forsigtige kritiske Stil (jf. Poppes Ode af Oehlenschlägers „Sankt Hansaftenspil“). – 32.32. *haud invito et haud inscio marito*] „ikke imod Ægtemandens Vidende og Villie“. – 32.32f. *en Ingemannsk Kjærlighed*] platonisk som det elskende Par i „Varners poetiske Vandringer“. – 32.34. *Julegave*] Digtsamling fra 1816.

– 33.9. *Nytaarsløjer*] den satiriske Literaturkomedie „Julespøg og Nytaarsløjer“ (Decbr. 1816, paa Titelbladet 1817). – 33.16. *de lange Heltedigte*] hertil P. Hjorts Anmærkning: „Yngre Læsere erindre vel ikke, at herved sigtes til Baggesens Spot over Hertzes Epos Det befriede Israel (Gjeng. S. 96): „Det lange Jødedigt af [J. M.] Hertz, / som ingen ellers læser“ („Kritiske Bidrag. Lit.hist. Afd.“ II S. LXXIX).

19. NkS. 2411,4^o. Trykt P. Hjort: „Kritiske Bidrag. Lit.hist. Afd.“ II S. LXX–LXXII og (*delvis*) V. A. I 67ff.

33.26. *min ene Greve*] se Noten til I 29.10. – 34.8. *Wilhelm Meisters Selskab*] i Goethes „Wilhelm Meisters Lehrjahre“ gør Hovedpersonen Følgeskab med en Skuespillertrup, der giver Forestilling paa et greveligt Slot; her indlogeres den i en gammel forfalden Bygning, hvor Kakkellovnene frembringer en kvælende Røg (3. Bogs Kap. 3). – 34.20. *Forvalter*] Godsforvalter paa Espe var 1815–21 senere Byskriver P. Rasmussen, der har nedskrevet et lille Hæfte Erindringer, „Et Par Blade af mit Liv og Levnet“ (Rudkøbing 1862), hvor P. M. flygtigt er omtalt (S. 36f.). – 34.24. *Jomfru Walther*] Operasangerinden Caroline W., gift 1. Gang med Skuespiller Rind, 2. Gang med Skuespiller N. P. Nielsen; hun havde ved sin Debut 1815 gjort stor Lykke. – 34.31. *Grevens Portner*] i Vinterboligen i København. – 34.34. *Philines Sko*] P. er den kokette Skuespillerinde i „Wilhelm Meister“, „Cendrillon eller Den lille grønne Sko“ et meget yndet Syngespil af Isouard, der i disse Aar opførtes paa Det kgl. Teater med Mad. Zinck i Hovedrollen. – 35.1. *Bloch*] det var allerede et tilbagelagt Stadium, at P. M. skulde gifte sig med Grethe Bloch, og P. M. afbrød aldrig Forbindelsen med hendes Familie.

20. NkS. 2411,4^o. Trykt P. Hjort: „Kritiske Bidrag. Lit.hist. Afd.“ II S. LXXII f.

35.19. *Thott*] der maa menes Statsmanden Otto T., der grundlagde sin betydelige Bogsamling ved at brevveksle med Perso-

ner rundt om i Europa. Han var den første, der under Frederik V modtog Dannebrogsoordenen. – 35.28. *Arabia Petræa*] det stenede Arabien. – 35.29. *Viingaardsstrædet*] her boede P. Hjort. – 36.2. *Adlersborg*] det nuværende Dragsholm i Odsherred ejedes af Grev Otto Joachim Moltkes Søster Bertha Adler, Enke efter Overpræsident A. (omtalt i „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 394). – 36.5. *Nimum ne crede colori*] egl. „hæft dig ikke for meget ved Farven“ ∴ man skal ikke skue Hunden paa Haarene (Vergils 2. Ekloge 17). – 36.16. *et Almuesagn*] denne Romancecyklus kendes ikke. – 36.23. *Vores Præst*] hvis der er Tale om Boeslunde Sogn, hvor Espe ligger, maa det have været Henrik Bechmann; han var kendt for sin Stridbarhed, men nød ellers en vis Anseelse. Men eftersom der I 39.15. tales om tre Præster i Omegnen er det ikke sikkert, at det er ham, der her sigtes til.

21. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4^o.*

Trykt (delvis) Olsen 33f. og et af

Olsen udeladt Afsnit i „Berl. Tid.“ 25/11 1940.

37.13. *Thomsen*] ?. – 37.18. *Horsens*] i Sommeren 1817 var P. M. med sit Herskab paa en Rejse rundt i Danmark; Brøndum-Nielsen antager (42), at han under sit Ophold i Horsens har besøgt S. S. Blicher, idet man har et Stambogsvers fra P. M. til hans jyske Kollega, inden denne endnu er blevet Præst, hvilket skete i Aaret 1819. – 37.22. *Jeg laa forleden i en Have*] dette i Olsens Biografi udeladte Afsnit (til „Ja Jordan“) er meddelt i „Berl. Tid.“ 25/11 1940 og derefter i „Litterær-historiske Epistler“ af Johs. Brøndum-Nielsen, der paaviser, at dette Optrin har givet P. M. Ideen til den tilsvarende Episode i „En dansk Students Eventyr“: „Igaar Aftes lagde vi Sukkerærter sammen“ (Kap. 2, ES II 98f.). – 37.22. *Claudius' Breve til Asmus*] af Friseren Mathias Claudius' Tidsskrift „Der Wandsbecker Bote“ (1774–1803). – 38.3. *q. e. d.*] quod erat demonstrandum ∴ hvilket skulde bevises. – 38.5. *din Roman*] Fortællingen „De Underjordiske“ (1817).

22. NkS. 954,8°. Trykt (delvis) V. A. I 70–72 og
(in extenso) M. kl. Fil. 19f.

39.5. *den ene af mine Elever*] Mathias Wilhelm Moltke (se Noten til I 29.10.); den ældre Broder var brystsyg og døde ung. – 39.12. *været i Horsens*] se Noten til I 37.18. – 39.13. *Prof: Worm*] den lærde klassiske Filolog, Rektor for Horsens Latinske skole Oluf W. I Breve til sin Ven Rasmus Møller („Nyt theologisk Bibliothek“ XIX, 1831) omtaler Worm flere Gange P. M. 13/10 1817: „Deres gode Søn besøgte mig flere Gange ved sit Ophold her sidst i Sommeren; vi vare strax fortrolige. Hans Væsen er aabent og ukunstlet; han synes mig af et muntert opvakt Hoved, og yttrede gode philologiske Kundskaber“ (248f.). 27/11 1824: „Jeg har seet, at Deres ældste Søn, Adjunct ved Metropolitanskolen, har en hexametrisk Oversættelse af Odysseen færdig. Euge [o: bravo]! hvilken Faderglæde for Dem, gamle Ven!“ (264). 15/11 1825: „Jeg ønsker Dem af mit Hjerte til Lykke med Deres brave Sønners literariske Hæder. Den Yngres Disputats læste jeg først i Efteraaret, og fandt den langt bedre, end mangan Disputatio pro summis in Theologia honoribus. Deres ældre Søns Oversættelse af Odysseens Sange, fandt saa anprisende en Bedømmelse i Literatur-Tidende, at det maatte opmuntre ham til Arbeidets Fortsættelse, og glæde alle hans Venner“ (265f.). 23/6 1826: „Hvor er De, kjereste Ven, lykkelig paa Deres Alderdom i Deres brave, hæderværdige Sønner! Tibi ex animo gratulor, mihi gaudeo. Jeg vidste ei at Deres ældste Søn havde ex professo lagt sig efter Philosophie! men et udmærket Hoved kan gjøre alt og arripere [o: gaa løs paa] hvad det skal være; overalt er det ikke godt at sige, hvad Philosophie er i vore Dage. Før troede jeg, at den var methodisk Fornuft, nu synes den at være poetisk Sværmerie“ (268). Rasmus Møllers Breve til Worm er gengivet i „Horsens lærde Skoles Indbydelsesskrift“ 1844 S. 71–80. – 39.20. *Jomfru Walther*] se Noten til I 34.24. – 39.22. *Theatret*] Korsør havde et dramatisk Selskab (F. L. la Cour: „Korsør“ 317). – 39.24. *en . . . Apotheker*] Ejeren af Skelskør Apotek hed Gerhard Wilhelm Mau, men maaske menes der Apothekeren i Slagelse Fr. Zeise, som P. M. kendte (se Noten til II 217.14). – 39.29. *Rosendahls Kjæreste*] om R. se Noten til

I 31.20; hans Kæreste var Bodil Catharine Mainer, Datter af en Toldbetjent i Horsens. – 39.34. *Hans Forældre*] Konsistorialraad, Sognepræst i Hatting og Torsted Hans Rosendahl og Kirstine Thorup. – 40.2. *Doctoranderne*] i Anledning af Reformationsjubilæet i Okt. 1817 opfordredes de, der ønskede at blive promoveret, til at melde sig og senest i August at indsende deres Afhandlinger; blandt de disputerende var Heiberg, der til Respondens valgte Krarup. – 40.3. *Børnehuslemmerne*] Tugthuslemmerne i det saakaldte „Børnehus“ paa Christianshavns Torv gjorde Oprør 25/6, stak Ild paa Anstalten og brød ud. – 40.3f. *vores Søndagsvenner*] se Noten til I 26.3.

23. *Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 34–47.*

41.12. *en Jødepige*] Jomfru Rose Franck, senere gift Hartvigson, død 98 Aar gl. 1896 („Dagbladet“ 20/3 1896 if. V. A. II 61). – 41.20. *lyriske Sager*] bl. a. „Den Enbenede“.

24. *Abrahams' Autografsamling. Trykt (delvis) Olsen 37f.*

42.12. *gaaet lige forbi min Dør*] Thiele foretog i Sommeren 1817 Rejser paa Sjælland for at indsamle Folkesagn og opholdt sig bl. a. i Skelskør, i umiddelbar Nærhed af Espe, hvor P. M. da var Huslærer (se Thiele I 89ff.). – 42.16. *Din Fortælling*] Thiele debuterede 1817 med den romantiske Fortælling „Bjergmandsdalen“, som han i sine Erindringer selv karakteriserer som „noget tydsk-romantisk, med en uklar Idee og en Opløsning, som er forlegen og søgt“ (Thiele I 94). – 43.6. *Nypsalmebogagtig*] som „Evangelisk-christelig Psalmebog“, som P. Hjort i et Brev kalder „den (saakaldte) Nye Psalmebog“ („Udvalg af Breve til P. Hjort“ Ny Saml. 51). – 43.6f. *Historien om Sivald*] en indflettet „Historie om Sivald og hans elleve Sønner“, der er skrevet i Sagastil. – 43.18f. *Ludlams Hule og Kanarifuglen*] henholdsvis Syngepil fra 1814 og Lystspil fra 1813. – 43.20. *Folkesagn*] Thieles Indsamlingsarbejde resulterede først i Udsendelsen af „Prøver af danske Folkesagn“ (1817) og derefter i Hovedværket „Danske

Folkesagn" I–IV (1818–23). – 43.28. *Din Nytaarsgave*] Digt-samlingen „Rosenblade“ (1818), hvori P. M. debuterede som Digter.

25. *Abrahams' Autografsamling. Trykt Olsen 38f.*

44.21. *Kirkemusik*] der holdtes Reformationsfest i Skelskør 31. Oktbr.; Kantater hertil var skrevet af Pastor Biemann og P. M. og blev trykt hos P. Magnus i Slagelse (Olsen 39). – 44.24. *Hinc illæ lacrymæ*] „Heraf disse Taarer“ (Terents). – 44.28. *to sentimentale Stykker*] Sonetterne „Til Laura“ og „Den Enbenede“, begge skrevet under Indtryk af Tabet af Grethe Bloch.

26. *Abrahams' Autografsamling.*

45.17. *Poesierne*] til Thieles „Rosenblade“ (1818) sendte P. M. foruden „Til Laura“ og „Den Enbenede“ under Pseudonymet „Poul Martin“ „Torbisten og Fluen“, „Gennem Moser og raslende Siv vi gaae“ og „Jemtlands Befolkning“ (af „Eivind Skaldaspiller“). – 45.26. *Møhl*] Krarups Fætter, den senere Læge Chr. M., tog Studentereksamen 1815 og var antagelig oppe til „Anden Eksamen“. – 46.1. *Rosendahl*] se Noten til I 31.20. – 46.2. *Horsens*] se Noten til I 37.18. – 46.4. *hans Forældre*] se Noten til I 39.34.

27. *J. L. Heibergs Privatarkiv (R. A.).*

Trykt Olsen 39–42 og „Breve og Aktstykker vedr.

J. L. Heiberg“ ved M. Borup I 72–74.

46.21. *Din 26 Aars Cousine*] Aldersangivelsen passer paa Andreas Buntzens Hustru Camilla, f. du Puy, der imidlertid ikke var Heibergs Kusine, men hans Moders Fætters Kone, og som han var stærkt indtaget i; hvorfor hun kaldes v. Makron vides ikke. – 46.28. *e: g:] exempli gratia* ☉: f. Eks. – 47.19. *Din Disputats*] „De poesëos dramaticæ genere hispanico, et præsertim de Petro

Calderone de la Barca" (1817). – 47.33. *Prinds Christian*] den senere Christian VIII.

28. NkS. 2411,4°. Trykt P. Hjort:
„Kritiske Bidrag. Lit.hist. Afd.“ II S. LXXIV–LXXVII.

48.32. *et Brev til Heiberg*] Br. 27. – 49.6. *fostre Jens Baggesen*] denne Digter blev født i Korsør 1764; med Udtrykket „den komiske Stapelstad“ hentyder P. M. til Begyndelseslinierne af Digtet „Korsør“ af Oehlenschlägers „Langelandsreisen“: „Her er altsaa den By, hvor Jens Baggesen fødtes? hvor liden, / Brystfældig, sørgelig, mørk; comisk som Stabelstad dog“. – 49.8. *sin egen trykte Krønnike*] Præsten Peter Friis Edvarsens „En ringe Underretning om Schielschiør Kiøbstads gamle og nu værende Tilstand“ (1759). – 49.12. *Jørgen Smal*] Rektoren hed Rasmus Nielsen Smal; hans S. 338 aftrykte Digt lyder i Oversættelse ved Lektor Carsten L. Henrichsen:

Saa stor var Møjen ved at styre den skelskørske Ungdom,
at ingen kan glæde sig over at leve paa Grund af Sult og Nid.
Tungen taler alt for meget, Byen er fjendsk mod Digtere,
og Stedet plejer at være strengere for Filosooffer.

Aar 1674 d. 26 Marts

Rasmus Nielsen Smal
Rektor i Skelskør.

Hertil har hans Eftermand føjet flg. Linier:

Du taler af Erfaring, jeg tror dig, du berømmelige Digter,
Byen raser, og Stedet er strengere for de fribaarne.

Jeg vil i Dag bekræfte min salig Forgængers Digts

Sandfærdighed.

Aar 1687 d. 16. Dec.

Georg Kofoed.

49.22. *Fogtmann*] P. M.s Ungdomsven, nu Adjunkt paa Herlufsholm. – 49.30. *Attestats*] P. Hjort tog aldrig nogen Embeds-eksamen. – 50.5. *en Elegie*] ikke optaget i ES. – 50.26. *Jæger-*

sang] 1. Gang trykt i Thieles „Rosenblade“ 1818; fjerdesidste Strofe er dog der udeladt, vistnok fordi den indeholdt det for Thiele uforstaaelige Ord *Riin*, som er et Folkevisendtryk for „Hav“. Heller ikke Hjort har – som det fremgaar af hans Fodnote – forstaaet det. – 51.13. *Hist rammer den svigtende Flint en Ven*] sigter if. Else Moltke („Herregaardsliv“ ved Ernst Fr. Hansen I 106) til, at en Klapper omkom ved et Vaadeskud, hvilket Grev Moltke, som aabenbart var Skyld deri, aldrig forvandt. – 52.11. *Afhandling i Athene*] „Om Oehlschlägers Helge“ i Moltbechs Tidsskrift Maj 1817.

29. *Orig. ukendt. Trykt efter V. A. I 128–130.*

Om G. H. Waage se Noten til I 27.4.

52.18. *Broksø*] Herregaard i Herlufmagle Sogn (Præstø Amt), der ejedes af Major Carl Ludvig Post; Waages Kæreste Juliane Broager var en Slægtning af Post (V. A. I 128). – 52.24. *Skovklostret*] det gamle Navn for Herlufsholm. – 52.29. *Jfr. Sorterup*] Elisabeth Marie S., der 1821 blev gift med Sognepræst i Tranebjerg Niels Lunde Hansteen, og som skal have været „en beundret Skønhed“ („Pers.hist. Tidsskr.“ 1924 S. 136). – 53.19. *Liverpool*] P. M.s Yndlingstobak (V. A. I 129), ogsaa omtalt ES II 266 og III 15.

30. *NkS. 954,8°. Trykt M. kl. Fil. 20.*

54.8. *Min Principal*] se Noten til I 29.10. – 54.9. *mine Elever*] Brødrene Moltke blev dimitteret til Universitetet af P. M. Efteraaret 1818. – 54.15. *Quid novi in re litteraria*] „Hvad nyt i den litterære Verden“. – 54.16. *Rector Rosendahl*] han blev 1. Juli Bestyrer af det lærde Institut i Fredericia.

31. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°.*

Udskrift: Til Hr. Stud. theol. H. U. Møller paa Regentsen.

32. NkS. 954,4^o. Trykt V. A. 1. Udg. (1894) 62f.
(udeladt af senere Udgaver).

I Oversættelse ved Overinspektør, Dr. phil. H. D. Schepelern:
Poul hilser sin Fader Rasmus!

Hermed sender jeg dig en lille satirisk Bog¹⁾ indledet af en Vise, jeg har forfattet. Selv agter jeg dette lille Arbejde ringe og mener, det er ganske uden Brod, eftersom det roses stærkt af Jens selv, Mester som han er i alskens Hykleri og Forstillelse. Jeg vilde nu ønske, at alle, som elsker Sandhed og Ret, helt og aldeles vilde holde op med at skælde den Skurk ud, idet jeg tror, han vil have mistet enhver Evne til at gøre Skade for Fremtiden. – Mon du har læst den Oversættelse af Snorre og Saxo, som Grundtvig nylig har udgivet?²⁾ Hver brav Mand her i Staden mener, at det Arbejde slet ikke kan maale sig med Prøven, han i sin Tid offentliggjorde. Grundtekstens Aand vil du nemlig finde i den Grad forkvaklet, at end ikke det mindste Spor af dens gamle Trohjertethed er blevet igen. Tilsyneladende tror han at have sikret sig almindeligt Bifald ved blot at efterligne en slud-dervorn Værtshusholders Snak. Sørgelige Genstande, som den gamle Forfatter beretter saa enkelt, at Læseren næppe kan holde Taarerne tilbage, dem vender han i den Grad til det latterlige, at han synes blottet for enhver menneskelig Følelse. Jeg tror aldrig nogen Mand aabenlyst har traadt sund Fornuft under Fødder med saa ubehøvlet Frækhed og været saa blændet af vanvittigt Hovmod. For nu at fremdrage Eksempler fra Omraader, der nærmest angaar dig, saa skrev han for nylig, at Livius er en tør Annalist, og at Herodots Muser bør regnes for et mislykket Forsøg.³⁾ Man skulde næsten tro, at en saadan Mand med Vilje teede sig som gal. – Jeg husker ikke, om jeg har fortalt dig, at jeg i Vinter har paabegyndt Disputerøvelser en Gang hver Uge i et Selskab af femten unge Mænd.⁴⁾ Rigtignok øges derved Ordforraad og Talefærdighed, men jeg betvivler, at Sprogets Skønhed fremmes tilsvarende. Det er derfor ikke saa meget for Latins eller Filosofiens Skyld, jeg har sluttet mig til denne Kreds, som for at pleje Omgang med disse Mænd, der alle er fortræffelige. Iøvrigt er jeg ikke Medlem af nogen Øl- og Tobakskollegier og har ikke Omgang med nogen andre end Studenter, bortset

fra, at jeg hver Lørdagften deltager i et Selskab i Moldenhawers⁵⁾ Hus. – Jeg beder dig sige Moder mange Tak for de tilsendte Gaver. Ogsaa mine Søstre hilser jeg.

1) „Hermes, Nytaarsgave for 1820“ ved C. Hauch o. fl., hvortil P. M.s Bidrag var Parodien paa Baggesens Digt „Der var en Tid, da jeg var meget lille“. 2) Grundtvig havde 1815 udsendt „Prøver af Snorres og Saxos Krøniker“ med en Opfordring fra „Selskabet for de nordiske Oldskrifters Udgivelse“ til at yde Bidrag til en fuldstændig Oversættelse af de to historiske Værker. I Aarene 1815–21 var Grundtvig fuldt sysselsat med dette store Arbejde, der udkom i Hæfter, det første i Januar 1819. 3) I „Udsigt over Verdens-Krøniken“ (1817) hedder det: „Livii berømte Historie er en livløs, kiedsommeligt, langtrukken Aarvog, som Tiden til Lykke har stækket paa Halvveien“ (49) og om Herodot: „Man kalder ham med Føie Historiens Fader; thi med Forstand og Æmhed opfostrede han den Spæde: med opmærksomt Øre sankede han de gamle Sagn trindt i Landene, fortalde paa ukunstlet og trohjertig Maade, og tillagde da sit Skøn om hvad ham tyktes rimeligt at være; men overalt saae og bøiede han sig for den usynlige Finger, som styrer Tidernes Gang og Menneskets Idrætter. Hans Efterretninger saavel om de gamle Asiater som om Ægypter og andre Afrikaner ere uskatteerlige, men saare langt fra at være saaledes oplyste og benyttede som de fortjene, især fordi man en Tid lang troede at Alt det Forunderlige en Historieskriver fortalde, maatte, ubeseet, være et Eventyr“ (27). Allerede da Rasmus Møller takkede Grundtvig for Tilsendelsen af hans „Verdenskrønike“ (1812), protesterede denne Livius' Oversætter mod Karakteristikken af de to gamle Historieskivere („Breve fra og til N. F. S. Grundtvig“ I 127, 131). Poul Møller selv havde kort i Forvejen som et Indlæg i Baggesen-Oehlenschläger-Fejden parodieret Grundtvigs Skrivemaade i „Forsøg til Himmelbrev i Grundtvigs nye historiske Stil“ („Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn“ 1818 Nr. 101). 4) Det latinske Disputereselskab „Lyceum“; if. „Museum“ 1893 II 335f. var P. M. 3/2 1819 Præses og opstillede flg. to Teses: „Man maa ønske den Slægt til Lykke, der har Overflod paa kaade Ynglinge“ og „De Gamle, som anklage de Unge, der ikke ville bøie sig for deres Anseelse i æsthetiske og filosofiske Sager, for Ube-

skedenhed, ere selv saare ubeskedne". 5) Overbibliotekar D. G. M.s Søn Carl Edvard M., Læsesalsinspektør ved Det kgl. Bibliotek, Jævndrende med P. M.

33. *Læge Chr. Jacobsens Autografsamling (K. B.).*

Udskrift: Hr. Schorn junior.

56.27f. *Deres Hr: Fader]* Sproglæreren Theodor S.s Fader var Voksdugsfabrikant Johan Arnold S. – 56.28. *Neumann]* ?.

34. *NkS. 954,8°.* Trykt (*delvis*) V. A. I 90 og
(*in extenso*) M. kl. Fil. 21.

I Oversættelse ved Overinspektør, Dr. phil. H. D. Schepelern:
Poul hilser Niels.

Rigtignok havde jeg lovet dig, min Krarup, at skrive dig noget til paa latinske Vers, men af Mangel paa en Grad (den til Parnasset!) nødes jeg til at svigte mit Ord. Du ved nok, at jeg ikke er den, som kan gøre romerske Digte uden at tælle Stavelser, og ligervis ved du, at der fordres hyppigere Læsning af Digterne, saafremt man skal vove at stole paa sine Øren. Jeg er rask og glad, men denne Rolighed gavner ikke mine Studier, som jeg havde haabet, fordi der er saa mange Mennesker, som man, end- og mod sin Vilje, maa besøge, at det bliver til et Slags Arbejde. Idag sidder jeg alene (bortset fra, at min Broder ogsaa er her) med Bøger og Papir i den fædrene¹) Have, hvor Træerne holder Dagens Hede borte. For at mit Sind altsaa efter lang Uvirksomhed atter kan vænne sig til Studering, begynder jeg dette Brev til dig for senere at gaa over til Ting, som kræver større Arbejde. – Forresten har jeg nu gjort den Erfaring, at jeg ikke hører til dem, der overalt, hvor de plages af Bekymringer, skyder Skylden paa Opholdsstedet (som jo er sagesløst). Ja, snarest er jeg hildet i den modsatte Fejl, thi paa Landet priser jeg højlig Landlivet, og i Byen i Vennernes Kreds er jeg glad og mener, at man næsten kun i Byen kan leve lykkeligt. Strengt taget skulde jeg mene, at den Mands Liv bør foretrækkes, som har Mulighed for, efter

nogen Tids Samliv med ypperlige Mennesker, at trække sig tilbage til landlig Ensomhed. Thi saaledes vil han kunne lade sig de Ting gaa i Blodet, som han har tilegnet sig gennem Venners Samtale, og ved at underkaste alt en retfærdig Overvejelse vil han med større Omhu kunne lægge sine stundom urimeligt ven-skabelige Indrømmelser paa Prøvestenen,²⁾ forkaste det forkerte og stræbe efter, at hans Tanker samles til en passende Helhed. Men den, som tilbringer sit Liv helt afsondret fra alle, begræn-ses til en snæver Kredsgang og udelukkes paa sin Vis fra, hvad der især bevæger hans Jævningses Sind. Thi saaledes mener jeg, at enhver Tid overhovedet har sit særlige Kendemærke, og den, som ikke kender det, kan ikke anvende sine Kræfter i Tidsaan-dens Tjeneste. – Jeg har nippet til Ciceros Bog „De divinatione“, men dens Smag huede ikke straks min Gane. – Efter at være vendt tilbage til det afbrudte Arbejde er jeg begyndt at gøre mig visse Tanker. Derfor vil jeg, medmindre der indtræffer nye Af-brydelser, ikke vende tilbage til Eder „med tomme Hænder“.³⁾ Otte Dage endnu agter vi at blive her. Derfor frygter jeg, at de omtalte Pindar-Fortolkninger⁴⁾ skal begynde før min Ankomst. Lad mig noget vide derom og se til hurtigst muligt at sende mig et Brev. Christian⁵⁾ og hele hans fædrene Hus beder jeg lade hilse gennem dig og ønsker, at du selv, du retsindige Mand, maa være rask paa Øjnene og hele dit Legeme.

Skrevet 12. Maj 1819.

1) *fraterno* er aabenbart Fejlskrift for *paterno*. 2) *Lybico* er Fejl for *Lydio* (Plinius: „Naturalis historia“ XXXIII, 43,126. 3) Citat af Odysseen 10. Sang 42. 4) F. C. Petersen holdt i Som-merhalvaaret 1819 Øvelser over Pindar. 5) Chr. Møhl.

35. NkS. 954,8°. Trykt Olsen 51f. og M. kl. Fil. 22.

58.11. „Tor-den ren-ser Luf-ten“] Brevet er if. Olsen foranle-diget af en Uenighed, der opstod paa en Spadseretur i Kirsebær-gangen. – 58.14. μακρά βῆσις] „med lange Skridt“. – 59.3. *giver* . . . *Dine Ord Magt*] „giver dig Ret i, hvad du siger“.

36. NkS. 3534.4^o. Trykt Olsen 57f.

Balthasar Münter var Søn af Biskop Friederich M., cand. theol. 1817, Kapellan 1823 og 1849 Sognepræst og Provst ved Holmens Kirke, 1861 kgl. Konfessionarius.

59.28. *Din Faders Contoir*] formodentlig har Sjællands Bispekontor ordnet Sager for P. M., der skulde tiltræde sit første og eneste Kald som Præst paa Ostindiefareren „Christianshavn“. Asiatisk Kompagni havde andraget Sjællands Biskop om at blive fri for at medtage en Skibspræst, da det vilde betyde en Besparelse paa over 2000 Rbdlr. Sølv, hvad Münter modsatte sig. Den teologiske Professor P. E. Müller indstillede derefter 3 Kandidater, hvoraf Direktionen udvalgte P. M. Hans Ansøgning er dateret 21/9 1819. Tre Dage efter udstedtes Kaldsbrevet (C. Rise Hansen i „Ad Fortids Veje“ III (1944) 252). – 60.1f. *vores Kapitain*] Georg Gottlob Stage, Fader til Skuespilleren Gottlob S. – 60.12. *Doctoren*] Bertel Friis Thorbjørn Riber, Skibskirurg i Asiatisk Kompagnis Tjeneste 1819–21. – 60.17f. *Vores gamle Supercargo*] Negotiechef Warming, som døde undervejs i Kapstaden og blev begravet af P. M. (Th. E. Ludvigsen: „Erindringer om mine Søreiser og Livs Begivenheder“ (1890) 20, sml. „Ad Fortids Veje“ III (1944) 257). – 60.23. *Lafontaine*] den uhyre produktive, men lidet værdifulde tyske Romanforfatter August L., der i sin Tid var meget læst. – 60.30. *Lyceum*] en latinsk Disputereforening, stiftet 1813 af unge Videnskabsdyrkere, hvoraf P. M. og adskillige af hans Venner var Medlemmer. Man samlede een Gang om Ugen for ved Disputatser at holde Færdigheden i at tale Latin vedlige. Selskabets Protokol er endnu bevaret paa Det kgl. Bibliotek. Det var til dette Selskab, P. M. skrev sin latinske Tobaksvisse, „*Laus tabaci*“, og Sangen „*For dum man drabelig sloges venskabelig*“.

37. *Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 63–65.*

Christian Lütken hørte til den Møhl'ske Søndagskreds og deltog livligt i det litterære Studenterliv, bl. a. som Medlem af

„Tylvten“. Han blev 1822 Adjunkt i Filosofi ved Sorø Akademi og 1828 Lektor.

61.10. *Frøken S.] Elisabeth Sorterup?* (se Noten til I 52.29.). – 61.17. *Constantia]* Vinavlsdistriktet syd for Kapstaden. – 61.22. *Baba-Kiri]* egl. Bacbakiri, vistnok Sydafrikanernes Betegnelse for den Fugl, hvis latinske Navn er Laniarius gutturalis, beslægtet med Tornskaden (Vilh. Andersen i „Edda“ X (1919) 153f.). – 62.1. *Commentarius perpetuus]* fortløbende Kommentar.

38. *NkS. 954,8°.* Trykt Olsen 62f. og M. kl. Fil. 23f.

63.23. *Constantia]* se Noten til I 61.17. – 63.30. *Lotosland]* i „Odysseen“s 9. Sang kommer Odysseus til Lotofagernes Land; da hans Folk spiser af Lotostræets Frugt, vil de ikke sejle videre, og han maa anvende Magt for at faa dem med sig. – 63.31. *Inspecteur og Papa]* Krarup var Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn og dens Førstemand, men en Kaptajn Chiewitz var dens Inspektør til 1828; Krarup tabte derfor Taalmodigheden og drog 1821–24 med Understøttelse paa Studierejse til Tyskland og Italien (se „Mellem klassiske Filologer“ ved M. Borup); i 1828 blev han endelig valgt til Skolens Bestyrer. Først 1827 indgik han Ægteskab. – 64.2. *Marie van Scor]* om hende handler den Sonet, der er meddelt i foreg. Brev.

39. *Den nu ukendte Orig. har tilhørt Kommunelærerinde A. Køster, Kolding. Trykt efter Afskrift, tilh. Overlæge, Prof., Dr. med Poul Martin Møller, Odense (Fot. K.B.). Trykt „Nationaltidende“ 1893 Nr. 6043.*

64.8. *skrev ... fra Afrika]* Brevet ukendt. – 64.19. *coena]* Middagsmaaltid. – 64.20. *Haste]* om den rige Købmand K. L. Haste vides intet. – 65.17. *Fader Jas]* denne Betegnelse forekommer ogsaa i P. M.s „Optegnelser fra Reisen til Kina“ (ES II 250). – 65.26. *en Søn af Isaak og Thrine]* P. M.s Svoger Pastor Isaac Sidenius og Hustru Cathrine, der var blevet gift 8/9 1820, fik først 1822 deres ældste Barn, Sønnen Jacob. – 65.26. *Hans er*

forlovet] Broderen, Pastor Hans Ulrik Møller, blev 24/10 1823 gift med Louise Sidenius, Datter af Købmand S. – 65.27. *Christian*] Chr. Winther, der i sin Ungdom oplevede adskillige uheldige Kærlighedseventyr, blev saa sent som 1848 gift med Julie Werliin, f. Lythans.

40. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°.*
Trykt (delvis) Olsen 66f.

66.28. *Wedding*] om ham kan intet oplyses.

41. *Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 71–75.*

67.8f. *Dichman*] Gustav D., Medlem af Tylvten, senere Rektor paa Herlufsholm. – 67.17f. *Balthasar*] B. Münter. – 68.18. *en Doctor*] da Underlægen døde og Overlægen blev angrebet af en Tropesygd om paa Java, maatte man engagere en fransk Læge ved Navn Premare („Ad Fortids Veje“ III (1944) 260). – 68.23. *bygger . . . i Dybet*] det græske Verbums egentlige Betydning; men overalt hvor det forekommer i „Odysseen“, er det i den overførte Betydning „pønser paa ondt“ (Vilh. Andersen: „Tider og Typer. Goethe“ I 176). – 69.10. *Ussing*] den senere Generalprokurør Tage Algreen-Ussing, der hurtigt gjorde sig bekendt ved sin Temperamentsfuldhed og Radikalisme. Han havde 1819 pseudonymt udgivet „Kraft-Extract af P. Tetens’s Lovtale over Daniel Rantzau“ i Anledning af Teologen Peter Tetens’ Besvarelse af den Prisopgave om en Lovtale over Feltherren Daniel Rantzau, som „Selskabet for de skønne Videnskabers Forfremmelse“ 1819 havde udsat. – 69.30. *Røverne . . . gjorde mig nøgen*] malajiske Tyve stjal en Nat P. M.s og Styrmandens Klæder (Olsen 69). De øvrige Tildragelser vides der ikke noget om.

42. NkS. 954,8°. Trykt Olsen 78–81 og M. kl. Fil. 59–61.

70.13. C. W.] Chr. Winther. – 70.15. *den fatale Efterretning*] at Krarup 31/3 1821 havde begivet sig ud paa en Studierejse til Tyskland, Italien, Schweiz og Frankrig, hvorfra han først vendte hjem i Beg. af 1824 (se „Mellem klassiske Filologer“ ved M. Borup). – 70.16. *intemperentia*] Umaadeholdenhed. – 70.29. „*Harpfen*“] i dette af A. P. Liunge redigerede Ugeblad stod Søtofts Aforismer 1821 Nr. 31. – 70.32f. *Ne sutor ultra crepidam*] „Skomager, bliv ved din Læst“. – 71.1. *Rahbechs Gaard*] se herom Thiele I 154f. – 71.7. *Stygotius*] „Jacob v. Tyboe“ III,4. – 71.8. *Jørgen Jørgensen*] se Noten til I 14.25. – 71.11. *Petersen*] den klassiske Filolog, Prof. F. C. P. blev 4/5 1821 gift med J. L. Heibergs Kusine Bolette Iürgensen, Enke efter Lægen Rasmus Emil Bruun. – 71.13. *en Pige*] Louise Sidenius, med hvem H. U. Møller 1823 blev gift. – 71.17. *Walter Scott*] ogsaa P. M. forsøgte sig med en historisk Roman fra Reformationstiden, der dog snart antog Nutidsform („En dansk Students Eventyr“). – 71.18. *Øh-lenschlæger oversætter Holbergs Comoedier*] hans tyske Oversættelse udkom i Leipzig 1822–23. – 71.18f. *Min Fader har oversat Esaias*] Rasmus Møllers og Jens Møllers Udgave af „Det gamle Testamentes poetiske og prophetiske Skrifter“ (1828–30). – 71.20. *Rosenkilde*] Skuespilleren Christen Niemann R., der 1818–24 udgav Ugebladet „Brevduen“, hvor det omtalte Avertissement „Avis au lecteur“ stod i Aarg. 1821 Nr. 34.

43. *Troensegaards Autografsamling.*

72.25f. *mine Handelsaffairer*] herom oplyser Olsen: „Hvad der bragte ham mindst Vinding ved denne Reise, var hans Kjøbmandsskab med de Varer, han efter Skik tog med sig til Forhandling paa Ud- og Hjemfarten; thi han var kun lidet skikket til Handelsforretninger“ (77f.). – 72.28. *Mynster*] den senere Biskop J. P. M., da Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler. – 72.30. *Lector i Sorøe*] Akademiet genoprettedes ved kgl. Resolution 1822, men aabnedes først 1827. – 72.31. *Academiets Director*] som saadan fungerede 1822–30 Erich Giø-

rup Tauber. – 72.31f. *Molbeck*] Chr. M.s yngre Broder, den klassiske Filolog Carl Fr. M., der hidtil havde været Overlærer i Nakskov. – 73.2. *Roskilde-Skole*] P. M.s gamle Rektor fra Nykøbing Søren Bloch, der var blevet forflyttet til Roskilde, vilde til Trods for den ulykkelige Kærlighedshistorie med hans Datter Grethe gerne have ham til Katedralskolen for at udfylde den Vakance, der var opstaaet ved, at Adjunkt Jakob Hornemann Bredsdorff 1822 knyttedes til Det kgl. Naturalmuseum i Kbhvn. – 73.14. *store Philologicum*] en meget krævende Eksamen, der 1849 afløstes af en ny sproglig-historisk Embedseksamen. – 73.15. *disputere*] indtil 1854 disputerede man under det filosofiske Fakultet for Magistergraden, svarende til senere Tidens Doktorgrad. – 73.17. *Thorlacius*] Professor i Latin Børge T. – 73.18. *Jens . . . Møller*] Professor i Teologi, Ven af Rasmus Møller. – 73.18. *Rasmus Møller*] hermed menes Prof. i Teologi, fra 1830 Sjællands Biskop Peter Erasmus Müller. – 73.20. *liberi aditus*] aabne Huse. – 73.21. *Rahbek*] Knud Lyne og Kamma R. var dog især knyttet til Chr. Winthers Forældre (se Bøgh I 5ff.). – 73.23. *Hanses*] P. M.s yngre Broder Hans Ulrik. – 73.26. *Visen om Fiolen*] „Den talende Harpe“ (DgF. Nr. 95), Folkevise i lollandsk Dialekt, optegnet af P. M.s Søster Petrine og sendt Rahbek af Chr. Winther til Optagelse i hans Tidsskrift „Tilskueren“ 1821 Nr. 41–42 (se CW. Br. I 10). – 73.27. *Brøchner*] den teologiske Manuduktør Hans B., som anvendtes af Chr. Winther under hans Eksamensstudier (se CW. Br. I 17, 25, 28). – 73.27. *Collegier*] hermed menes Forelæsningsoptegnelser, som Chr. Winther lejede af Brøchner. – 73.30. *Sølvbryllup*] ?.

44. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°.*

74.4f. *frasige mig Adjuncturet*] jf. V. A. I 134. – 74.7. *Fru Bloch*] Margrethe Magdalene B., f. Hensler, Søster til P. M.s senere Hustru Betty Bergs Moder; hun døde 11/9 1821. – 74.23f. *en Beilers Skikkelse*] se Noten til I 65.26. – 74.25. *Frøken Muus*] kan muligvis være Maren Bjørn M. (1797–1865), gift 1821 med Overretsprokurator Laurids Ring; hun var Søster til den Ove Muus, der omtales af Th. E. Ludvigsen i hans „Erindringer“

(1890) som Passager paa det Ostindieskib, hvormed han 1818 drog ud for at overtage en Indigofabrik i Bengalen. – 74.29ff. *philologisk Examen . . . Magister-Conferents*] P. M. tog ingen af disse Eksaminer.

45. *Additamenta 1093,4^o.*

Andreas Gottlob Rudelbach (1792–1862) begyndte som Æstetiker og tog Del i Tylvtestridden paa Oehenschlägers Side, men gik derefter over til Teologien, tog 1820 teologisk Embedseksamen og blev 1822 Dr. phil. Efter i en Aarrække at have været Superintendent i Glaucha i Tyskland (hvorfra hans Slægt stammede) blev han 1848 Sognepræst i Slagelse. Han var en Stridens Mand, der alle Dage havde svært ved at finde sig til Rette med sine Omgivelser.

75.3. *Epistola non erubescit*] „Brevet rødmer ikke“ (Cicero). – 75.7f. *Din Respondens*] P. M. skulde være Rudelbachs Forsvarer ved hans filosofiske Doktordisputats, der fandt Sted 24/8 1822. – 75.23. *fidus Achates*] „trofaste A.“, Æneas' Ledsager (Vergils „Æneide“ 6,158 og flere Steder).

46. *NkS. 954,8^o. Trykt M. kl. Fil. 77–79.*

Niels Bygom Krarup befandt sig paa dette Tidspunkt i Berlin.

75.30f. *Universitetets Stiftelsesdag*] Christian I's Stiftelsesbrev er dateret 4. Oktbr. 1478. – 76.2. *en Sang*] „Hel sjælden rørtes Pen og Bog“, trykt anonymt i Rahbeks „Tilskueren“ 1821 Nr. 49 og under Mærket „-r.“ i A. P. Liunges Nytaarsgave „Juletræet“ s. A. – 76.2. *Rasmussen*] Orientalisten, Prof. Jens Lassen R., der faa Dage efter Rahbek i Jan. 1821 indmeldte sig i Studenterforeningen. – 76.3. *Vedel Simonsen*] Historikeren Laur. Schebye V. S. – 76.6. *Lyceaner*] Medlem af det latinske Disputereselskab „Lyceum“ (se Noten til I 60.30). – 76.7. *de 12 Paragrafer*] se Noten til I 27.12. – 76.8. *søger om Sorøel*] se Noten til I 72.30. – 76.12. *Pectora vino reclusa*] „de af Vinen aabnede Hjerter“. – 76.13. *Elberling*] Filologen, senere Rektor i Slagelse C. W. E. –

76.13. *Zahle*] den senere Præst Sophus Z., Medlem af Foreningens første Eforat. – 76.19. *Wolf*] den tyske klassiske Filolog Friedrich August W. – 76.28. *Øst*] Litteraten N. C. Ø., bekendt for sit „Archiv for Psychologie, Historie, Literatur og Konst“ (1824–30) og „Materialier til et dansk biographisk-literarisk Lexicon“ (1835–38). – 76.28f. *Kammerjunker Scholten*] Hof- og Statskalenderen kender 4 Kammerjunkere af dette Navn: Peter S., Carl Emil S., Friderich Chr. S. og Frederik S. – 76.31. *Dronningens Fødselsdag*] Frederik VI's Dronning Marie var født 28/10; Dagen efter opførtes som Festforestilling paa Det kgl. Teater Tyskeren Simone Mayrs Syngestykke „Lanassa“ efter en italiensk Libretto, oversat af N. T. Bruun; det gik kun 6 Gange. – 76.32. *Lütken*] se foran Noterne til Br. 37. – 76.34. *Dichmann*] se Noten til I 67.8f. – 76.35. *Jørgensen*] se Noten til I 14.25. – 77.2. *Pingel*] Geologen Chr. P.; han havde 1814–17 og 1817–18 været i Tyskland. – 77.6. *Bredsdorf*] se Noten til I 10.20. – 77.8. *Bloch*] Rektor Søren B.; P. M. havde selv lidt samme Skæbne. – 77.8. *Ingemanns Poesie*] det dramatiske Digt „Tassos Befrielse“ (1819), „Eventyr og Fortællinger“ (1820), Digtkredsen „Reiselyren“ (1820), Komedien „Magnetismen i Barberstuen“ (1821) og Tragedien „Kampen for Valhal“ (1821). – 77.10. *Thiele*] havde 1820 udgivet Sørgespillet „Pillegrimen“ og 1821 Skuespillet „Kynast“. – 77.11f. *gjør . . . Æsker*] hvorledes Thiele kom ind paa at bistaa Kamma med at lave Papæsker, fortæller han i „Af mit Livs Aarbøger“ (2. Udg. I 146ff.). – 77.12f. *en Afhandling om Lucretii Philosophie*] med den vilde P. M. erhverve sig Magistergraden, men den blev aldrig skrevet. – 77.13. *Thorlacius*] se Noten til I 73.17. – 77.21. *en Vise*] „Mindesang over Martin Luther“; Traadfabrikant Quists Enke havde udsat en Pris for Besvarelsen af dette Emne.

47. NkS. 4783.4^o. Trykt FoF. XII (1966) 95f.

78.1. *Eders Præstegaard*] Øster Ulslev. – 78.3. *Jacobs Befindende*] Jacob var Isaac Sidenius' ældste Søn (1822–42). – 78.10. *en af mine fortroelige Venner*] Filologen, den senere Rektor i Vordingborg Frederik Lange, Fader til Kunsthistorikeren Julius

L.; hans Forældre var Skrædermester Rasmus L. og Rebekka Tommerup. – 78.20. *Klingenberg*] maaske Christen Graae K., Præst i Døllefjelde-Musse i Nærheden af Øster Ulslev. – 78.25. *Mariboe-Tante*] enten Rasmus Møllers Søster Cathrine, der nød Ophold hos sine Brødre i Maribo, eller Rasmus Møllers Svigerinde Ane Marie, f. Feilberg, g. m. Byfoged i Maribo Jacob Nielsen Møller. – 78.26f. *Hans og Lovise*] P. M.s yngre Broder, Pastor Hans Ulrik Møller og hans Forlovede Louise Sidenius. – 78.27f. *Sideniusses i Nykjøbing*] vel Købmand Edvard S. og Hustru, hvis Søn Knud 1826 blev gift med P. M.s Søster Nielsine. – 78.30. *Petrine eller Nielsine*] P. M.s Søstre, Petrine, 1829 g. m. Jakob Hornemann Bredsdorff, og den ovf. omtalte Nielsine. – 79.1. *Frederike Petersen*] den yngste af Slotsgartner Peter Petersens Døtre, en af Kamma Rahbeks „Blomsterpiger“, i Bakkehus-sproget „Zuleika“ kaldet (se Thiele I 155 og Frits Heide: „Fra Frederiksberg Have til Bakkehuset“, 1918). – 79.10. *Provstinden*] Isaac Sidenius' Moder, Stiftsprovstinde Nicoline S., f. Beck. – 79.10. *Faster*] maaske Isaacs ugifte Søster Christine. – 79.10. *Rasmus*] Isaacs Broder, Købmand i Nykjøbing F. – 79.10. *Jacob*] den nyfødte.

48. Abrahams' Autografsamling.

Poul Møllers Bekendtskab med *Rahbeks* skriver sig vistnok først fra Tiden efter Kinarejsen (V. A. I 251). Som Ven af deres Logerende Thiele og Møhl er han i Sommeren 1821 blevet introduceret paa Bakkehuset, hvor han (se Br. 43) i nogle Dage boede og blev behandlet med udsøgt Opmærksomhed. Sommeren 1823, da Thiele og Møhl havde forladt Bakkehuset, optog det barnløse Ægtepar, der gerne vilde have Ungdom i Huset, P. M. som Lejer i deres Sted. Deres Omsorg blev ham dog i Længden besværlig, og han tog derfor i Efteraaret 1824 den lange Vej til sit Skolearbejde i Kbhvn. som Paaskud til at flytte tilbage til Byen (se Br. 58). Han havde nu atter Planer om at forlove sig, denne Gang med den Frøken Caroline Rafn, som nærmere beskrives i Br. 52. P. M. synes at have lært hende at kende paa Bakkehuset i Aaret 1822, da han om Sommeren sammen med sin Ven Fr. Lange bo-

ede paa Landet paa Frederiksberg og hyppigt besøgte Bakkehuset. Anledningen til dette Rimbrev, hvis Detailler ikke alle lader sig udrede, tør da antages at have været, at Fru Rahbek, der havde iagttaget Forholdets Udvikling, har drillet ham med, at han ved Vinterens Komme flyttede ind til Kbhvn. for at undgaa at blive distraheret i sine Studeringer af de frederiksbergske Sirener, hvortil ogsaa „Blomsterpigen“ Frederikke Petersen hørte (V. A. I 256ff.). Han tog Handsken op og svarede med denne poetiske Epistel, der – som han selv antyder – viser, at Rimbrevet ikke var hans Form.

80.6. *Den Mand befindes i Paris*] Jens Baggesen. – 80.23. *Liebenberget*] P. M. synes at have været paa Besøg hos Hof- og Slotspræsten, kgl. Konfessionarius M. F. Liebenberg, hvor han er kommet i Dameselskab; maaske er det her, Kamma har drillet ham. – 81.3. *Elskovsbjerg*] Ordspil paa Liebenberg. – 81.4. *Silkegaden*] her boede P. M.

49. *Tilh. Prof. Johs. Brøndum-Nielsen.*

Trykt efter Facsimilen i Br.-N. 194–195.

81.22. *Ophelia*] „Bakkehusdatteren“ Ophelia Drewsen, Datter af Papirfabrikant J. C. Drewsen paa Strandmøllen, der efter Kammars Død styrede Huset for Rahbek i hans sidste Levetid; hun blev 1832 gift med P. M.s Ven, Geologen Chr. Pingel. – 81.26. *Kochen*] en Bygmester eller Forpagter af dette Navn kendes ikke; højst sandsynligt er Bakkehusviddet paa Spil, og der menes enten Sognepræsten ved Petri tyske Kirke, Dr. theol. A. H. M. K., der 1821–25 ejede „Constantia“ ved Charlottenlund, eller hans Broder, Oberstløjtnant Casper K., der 1820–30 ejede Gaarden „Esperance“ sammesteds, altsaa i nogenlunde Nærhed af Ophelia Drewsens Hjem Strandmøllen. – 82.1. *Justthiele*] saaledes stavet; se om hans Æskemageri i Fru Rahbeks Tjeneste Thiele I 142ff. – 82.4. *Mynsters . . . Huusholderske*] den i J. P. Mynsters Breve flere Gange omtalte Jomfru Ruhe, der vistnok har været temmelig vanskelig i Omgang. – 82.6f. *Conference Raads-Døttre*] Caroline Rafns Fader, Højesteretsassessor Chr. R., var Konferensraad. – 82.31ff. *Bogen . . . den . . . schmidtske*

Bog] M. N. Schmidts Digtsamling „Himeros“, som P. M. recenserede temmelig ubarmhjertigt i „Dansk Literatur-Tidende“ 1824 Nr. 6 (genoptrykt i ES VI 5–10). – 82.33. *Søren*] ?.

50. *Koncept i Coll. Saml. 363,4^o. Trykt ES V 9–13.*

Vilhelmine Grüner var ældste Datter af Højesteretsassessor Chr. Rafn og Søster til P. M.s Sværmeri i 1823 Caroline Rafn; hun var siden 1815 Enke efter Auditør Hans Grüner, Barndomsven af Ingemann, som har skrevet et Mindedig over ham (se „Breve fra og til B. S. Ingemann“ 15, 282); ogsaa Sibbern omgikkes denne Familie.

83.31. *Frøken P:]* ? – 84.6. *Mad. Dacier*] Anne Lefèvre D., f. Lefèvre, en af de lærdeste Damer fra ca. 1700, Kender af Oldtidens Forfattere, som hun har udgivet, oversat og skrevet om. – 84.7. *Fru Bruun*] Skønaanden Friederike Brun, Søster til P. M.s Ven Balthasar Münter. – 84.16. *Paulus*] 1. Korintierbrev 14,34. – 85.6. *hvad han leed og levede*] Citat af Goethes Digt „An die Günstigen“. – 86.1f. *matthisonsk*] Friedrich Matthisson (1761–1831) var en yndet sentimental tysk Modedigter, dyrket f. Eks. af Friederike Brun. – 86.16. *de ubehagelige Indtryk*] i Optegnelsesbogen Coll. Saml. 363,4^o, hvori Konceptet til dette Brev findes, forekommer flg. Sætning af et paabegyndt Brev til Fru Grüner fra Julen 1823: „Jeg skriver Dem i Dag til for at bede Dem om Forladelse, fordi jeg foraarsagede Dem og Deres Familie en kjedelig Juleaften“.

51. *Koncept i Coll. Saml. 363,4^o.*

86.28f. *Deres Broder*] senere Klasselotterikollektør Edvard Rafn, som P. M. ikke blot underviste privat, men ogsaa et Stykke Tid havde boende hos sig; han blev Ejer af „Benzonseje“ ved Taastrup. Se om ham II 165.14ff.

52. *Nyere dansk Brevsamling. Trykt (delvis) V. A. I 237–240.*

87.20. *mit Programma*] „De invidia diis ab Herodoto et æqualibus attributa“, trykt i Metropolitanskolens Program 1823, ialt 32 Sider. – 87.25. *Latinskolen*] Metropolitanskolen, hvor P. M. siden 1822 var Adjunkt. – 87.28. *Thortsen*] P. M.s Ven, Filologen og Metrikeren C. A. T. – 87.31. *Disputats*] P. M. opnaaede aldrig at skrive Disputats. – 87.31f. *6 Bøger af Odysseen*] udkom 1825. – 88.2. *recolere*] „paa ny tage fat paa“. – 88.5. *lectio iterata*] „gentagen Læsning“. – 88.6. *Bloch*] Søren Bloch. – 88.6. *Talen pro Archia*] i Rasmus Møllers Oversættelse lyder Stedet (6,13): „om jeg forbeholder mig de Timer, som tilstaaes Andre nu til at besørge egne Anliggender, [. . .] om jeg forbeholder mig dem til disse Studiers gjentagne Dyrkning“ („Fem af Ciceros Taler“ (1814) 68). – 88.19f. *autore Thorlacius*] ifølge Thorlacius [Prof. i Latin Børge T.]. – 89.4. *Conferentsraad Raffn*] se foran Noterne til Br. 50. – 90.24. *Dorph*] vel Købmand i Nakskov Johan D., ogsaa omtalt CW. Br. I 80.

53. *Orig. ukendt. Trykt V. A. (1. Udg. 1894) 133–135 (udeladt af senere Udgaver).*

I Oversættelse ved Overinspektør, Dr. phil. H. D. Schepelern:
Novbr. 1823

Den Tilladelse, kære Fader, du har givet mig til at skrive dig til paa Latin, vil jeg udnytte hyppigere i den tilstundende Vinter. Men just dig, som den kyndigste Skønsmand i slige Sager, anmoder jeg paa det mest indtrængende om at føje endnu en Gunst dertil: Jeg ønsker, at du opmærksomt gennemlæser ethvert Brev, jeg sender dig, for med ubøjelig Strengthed at anmærke de Forsyndelser, som maatte være undsluppet mig. Thi som ved en særlig Skæbnens Ugunst hænder det mig, som saa sandelig ikke er ubevandret i Sprogets Begyndelsesgrunde og efter min Livslod heller ikke kan være det, at jeg, naar jeg giver mig i Kast med en Udarbejdelse, alligevel ikke kan vare mig for de groveste Fejl. Den Slags Bommerter – ja det er rigtignok ingenlunde Uvidenhed, som er deres Aarsag, gid det var saa vel,

for da var der jo en Medicin at bruge mod Skaden – men er de engang løbet mig i Pennen, overser jeg dem fuldstændigt, om jeg saa læser og læser det igen og igen. Da jeg anser dette for en Vanære, vil jeg forsøge gennem ihærdig Flid at blive denne ulyksalige Tilbøjelighed kvit. Det er altsaa med Bistand fra dig, over for hvem jeg uden Rødmen kan afsløre en saadan aandelig Ska-vank, at jeg efter Evne vil sætte dette i Værk. Thi hvis jeg ikke skulde kunne naa saa vidt, at jeg kan tilvejebringe saa faa Breve rensede for alle Pletter, hvorledes skal jeg saa vove mig til fortsat og mere omfattende Skribentvirksomhed? Du maa altsaa vide, at jeg med de latinske Breve, jeg agter at skrive til dig, har lagt alle Kræfter saaledes i, at de forekommer mig selv aldeles lydefri. Og skulde der mangle en Tøddel, mangler den uden mit Vidende. I utrolig Grad priser jeg dem lykkelige, som i en eller anden Afkrog, uden Adgang til Venners Retledning, er i Stand til at sammenskrive bindstærke Værker saaledes, at hin nøjeregnende Omhu gør sig gældende indtil de mindste Enkelheder. Dog husvales jeg af en vis Trøst, naar jeg betragter, hvad der kommer fra andre, som i Smaaskrifter, der indskrænker sig til det beskedneste Omfang og er nok saa tydeligt præget af Forfatterens ængstelige Omhu, dog ikke har kunnet undgaa Fejl. Saaledes ramtes Baden¹⁾ i et lille Arbejde, der som saa meget fra hans Haand næppe var længere end et Brev, af det Uheld at komme til at skrive *alii* i Stedet for *alius*. Den Slags undgaar ikke min Opmærksomhed, naar jeg læser andres Skrifter, saasom det er min Skik at glædes ved den ikke ringe Trøst, det fælles Skibbrud rummer. Den aandelige Brøst, hvorom Talen drejer sig, forfølger jeg daglig hos mine Disciple med ubønhørlig Strenghed. Hos Drengene mener jeg nemlig, at sligt kan rykkes op med Rode. Men min Lærer, Søren²⁾, lod enten den Slags Pletter passere upaa-agtet, eller han regnede dem for uvæsentlige i Sammenligning med en vis Flothed. Som overalt er der heller ikke i vor Stand Mangel paa saadanne lette Hoveder, som i en Ruf kan give noget fra sig, der blænder, men er fuldt af Fejl. Støder jeg paa noget af den Slags, er der ingen Ende paa den Larm, jeg gør. Den stakkels Knægt, hvis Sag er for, kan jo da slet ikke ane, at det gaar hans Lærer paa samme Vis. Blandt mine Disciple begynder en vis grundig Varsomhed at træde istedet for dette umandige Pjat.

Udadtil hersker streng Nøjagtighed, gid den ikke maa savnes indadtil. Lev vel.

- 1) Filologen og Kunsthistorikeren Torkel B., formodentlig i et af hans korte Bidrag til Friedemann og Seebodes „Miscellanea“.
- 2) P. M.s gamle Rektor Søren Bloch.

54. *Tilh. Dr. agr. Cecil Treschow (Fot. K. B.). Trykt ES I 98.*

I Oversættelse ved Overinspektør, Dr. phil. H. D. Schepelern:

Sange, knirkende af daarlige Versmaal, den lærde og
efter lidt Ros
 begærlige Hob plager dig tilstrækkeligt nu.
 Denne Spillemand er ikke begærlig efter andet end sin Mad;
 gem det uskadelige Dyr i dit bløde Skød.

18. December 1823.

(Med dette Brev sender jeg dig en lille Fugl, stammende fra de saliges Øer“).¹⁾

I fri Oversættelse (ved samme) kan Verset gengives saaledes:

Vel faar af Digte du nok: Med raslende Rytmer dig plager
 Hele den boglærde Hob, rovgridske efter lidt Ros.
 Sangeren her har Begær efter Foder og ej efter andet;
 Kærligt det harmløse Kræ derfor til Hjerter da tag.

1) Anledningen til Digtet er, at P. M. som Tak for Husly paa Bakkehuset sender Rahbek en Kanariefugl i Julegave. Digtet omtales II 137.23f., men antages her at være rettet til Kamma Rahbek.

55. *Troensegaard's Autografsamling.*

93.2. *Fibiger*] Kolding-Rektoren P. G. F. havde 1822 i et Skoleprogram udgivet sin Oversættelse af 6. Sang af „Odysseen“ og udsendte 1824 1.–3. Sang. – 93.25. *min Disputats*] den paa-tænkte Afhandling skulde handle om Lucretius' Filosofi. – 93.30.

Søtoft] Forfatteren Nicolai S., 1817–23 Rasmus Møllers Kapellan. – 94.3. *lægge mig efter Philosophiens Historie]* dette førte til, at P. M. uddybede sine filosofiske Kundskaber og blev Universitetslærer i Faget, først i Christiania, derefter i Kbhvn. – 94.20f. *Hanses Afhandling]* 15/7 1825 forsvarede H. U. Møller sin Afh. „De authentia oraculorum Esaias capp. 40–66“. – 94.21. *Knud]* K. Sidenius. – 94.25. *Christian]* Chr. Winther, der efter sin Faders Ønske, men meget mod sin Villie, hjemme i Købelev læste til teologisk Embedseksamen.

56. *Troensegaard's Autografsamling. Trykt (delvis) Olsen 99f.*

95.4. *Brøchner]* se Noten til I 73.27. – 95.11. *Thaarup]* Christen T., Søn af Statistikerens og Udgiverens af „Dagen“ Frederik T.; han kom senere paa afgørende Maade til at medvirke ved Udgivelsen af P. M.s „Efterladte Skrifter“. – 95.14f. *i hvor mange Aar jeg har syslet med at oversætte Homer]* allerede i 1816 var i Borgerdydskolens Program blevet trykt P. M.s „Forsøg til en metrisk Oversættelse af Odysseus Æventyr i Kyklopens Hule“. – 95.24. *Deichmann]* Indehaveren af Gyldendals Forlag Jacob D. – 95.28f. *Indledning til det nye Testamente]* Rasmus Møllers „Veiledning til en andægtig og forstandig Læsning af det Nye Testamente“ (1820), udkom 1824 i 2. Udg. – 95.30. *Seidelin]* Bogtrykkeren og Forlæggeren Andreas S. – 96.11f. *Fibiger . . . har oversat Sophokles]* P. G. F.s Oversættelse af Sofokles' Tragedier var udkommet 1821–22; den var blevet anmeldt af F. C. Petersen i „Dansk Literatur-Tidende“ 1824 Nr. 17–18. – 96.17. *til Recension]* P. M. anmeldte filologisk Litteratur i „Dansk Literatur-Tidende“. – 96.17. *Smith]* Pastor Jens Hansen Smidth udgav 1816 Horats' Satirer og 1817 hans Epistler. – 96.18. *Gjerdsen]* Assessor Carl Fr. Gerdson, der 1821 blev adopteret af sin Stedfader Andr. Normann og derefter antog hans Efternavn, havde 1818 udgivet Ciceros Tale for Sextus Roscius og Ciceros „Cato den Ældre eller om Alderdommen“ samt 1820 Ciceros „Lælius“. P. M. har tydeligt nok undladt at anmelde dem. – 96.22. *dine]* Rasmus Møller havde 1814 udgivet „Fem af Ciceros Taler“ og 1817 „Ciceros fire Taler mod Catilina“.

57. *Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 104–106.*

Omtalen af de „visne Blade“ (97.18) sandsynliggør Affattelse i Efteraaret.

97.7. *Din Valdemar*] det episke Digt „Valdemar den Store og hans Mænd“ (1824). – 97.15. *I Vesterviig ringe de Klokker til Liig*] Begyndelseslinierne af 2. Dels 6. Sang, citeret efter Hukommelsen. Jf. om P. M.s Forkærlighed for disse Linier II 139. – 97.30. *Du, Fogtmann, Hjort og Lütken*] alle Lektorer ved Sorø Akademi. – 98.14. *Steffens*] Henrik S., da Professor i Breslau, besøgte 1824 de skandinaviske Lande og blev under sit Ophold i Kbhvn. fejret stærkt, bl. a. ved en Fest paa Skydebanen 30/9, hvortil P. M. havde skrevet Sangen „En Mester i Tankernes Rige“. – 98.17. *Sibbern var . . . gandske forrykt*] S. havde overværet Steffens' Forelæsninger i Kbhvn. 1802–03 uden Udbytte, men paa sin Tysklandsrejse 1811–13 blev han stærkt optaget af hans Personlighed (se „Breve fra F. C. Sibbern“ 28f., 51f., 76, 80, 82). – 98.20. *Skrift om Christendommen*] „Von der falschen Theologie und dem wahren Glauben“ (1823), hvor Steffens bekendte sig til Gammellutheranismen; oversat til Dansk 1825 under Titlen „Om den falske Theologi og den sande Tro“.

58. *NkS. 1455 fol. Trykt Olsen 102f.*

99.9. *Nissen*] Niels Lang N., Rektor ved Metropolitanskolen, hvor P. M. 1822 var blevet Adjunkt. – 99.14. *Mad: Andersens Broder*] muligvis en Broder til Rahbeks erklærede Yndling, Skuespillerinden Birgitte A., f. Olsen.

59. *Troensegaards Autografsamling. Trykt V. A. I 250.*

100.12. *Thorlacius*] se Noten til I 73.17. – 100.24. *Christian*] Chr. Winther blev, 28 Aar gl., teologisk Kandidat 25/10 1824 med Hovedkarakteren haud illaudabilis. – 100.28. *Petrine*] Søsteren, 1829 g. m. Jakob Hornemann Bredsdorff; hun skal have været den af Søstrene, der mest lignede P. M. – 100.29f. *Hanses*

og Lovises] Broderen Hans Ulrik og hans Hustru. – 100.33. *Thisted*] Jørgen Overgaard T. var 1822–25 personel Kapellan ved Trinitatis Kirke i Kbhvn.; han var et godt, men uroligt Hoved, der prædikede med betydelig oratorisk Evne, men bisart, og blev indviklet i en Strid, da han med en Artikel i Profts „Conversationsblad“ 1824 Nr. 11 greb ind i Diskussionen om Besættelsen af Præsteembedet ved Petri tyske Kirke, der var blevet ledigt ved A. H. M. Kochens Afgang. Hans Optræden over for sin gamle Lærer, Prof. theol. Claus Hornemann fremkaldte et Skrift „Pastor Thisted i Regentskirken, eller Oplysninger angaaende det ved en Forelæsning i Regents-Auditoriet d. 2den Decbr. 1824 Forefaldne“ (1825), som gav Thisted Anledning til et Svar, der blev indsendt til Kancelliet og Universitetsdirektionen, uden dog at nogen af disse Instanser fandt sig foranlediget til at gribe ind i Sagen. Se om Affæren J. P. Mynsters Brev til F. W. Engelbreth i „Kirkehist. Saml.“ 4. R. IV 479f. – 101.12. *Holm*] Jens Albert Leonhard H., Student fra Borgerdydskolen 1816, hvor P. M. vistnok paa dette Tidspunkt var Lærer i Latin; under en Udenlandsrejse 1821–24 tog H. i Berlin den teologiske Licentiatgrad og blev 1827 Præst i Hyllested i Sydsjælland. – 101.22. *Jens Møller*] se Noten til I 73.18. – 101.24f. *dediceret Dig et Bind af sit theologiske Bibliothek*] Jens Møllers „Breve fra Udgiveren til en Provst om adskillige Geistligheden vedkommende Anliggender“ i „Nyt theol. Bibliothek“ IV (1823) 290ff. er tilegnet hans Ven Rasmus Møller.

60. *Troensegaards Autografsamling. Trykt V. A. II 138–40.*

102.23. *Lange*] P. M.s Ven, den senere Rektor Fr. L., der lige var blevet forlovet med Fr. Paludan-Müllers Søster Louise. – 104.4. *Lange*] her er der snarere Tale om P. M.s tilkommende Svoger Thomas L. – 104.4. *Ane Moltke*] Ane (kaldet Annette) M., Datter af Kontreadmiral, Grev Adam Gottlob Ferdinand M. (se Adelsaarbogen 1921 S. 530), kom i 5-Aars Alderen, da Faderen var sindssyg, 1803 som Plejedatter til Pastor Jens Paludan-Müller (Digterens Fader) i Kerteminde og betragtedes som Barn af Huset. Hendes Venskab med Betty Berg kan stamme allerede

fra Kerteminde-Tiden. Til Betty Bergs Bryllup skrev Fr. Paludan-Müller, 18 Aar gl., et Digt (trykt Fr. Lange: „Frederik Paludan-Müller“ 28–30). Annette Moltke blev 1834 gift med Major, Amtsforvalter Hans Tage Moritzen (se Sejer Kühle: „Frederik Paludan-Müller“ I 14f., 30f., 56).

61. *Troensegaards Autografsamling.*

Udskrift: Fru Lange i Nyhavn N° 276.

104.10. *Brevet til min Moder*] det ukendte Brev har tydeligt nok været den unge Piges første skriftlige Henvendelse til sin tilkommende Svigermoder, der dog allerede havde truffet hende Aaret i Forvejen under et Besøg, som Rasmus og Hanne Møller aflagde hos Datteren Rasmine Bredsdorff i Ollerup (jf. Br. 63).

62. *Tilh. Forlagsdirektør Bent W. Dahlstrøm (Fot. K. B.).*
Trykt (delvis) „Kristeligt Dagblad“ 22/3 1967.

63. *Troensegaards Autografsamling.*
Trykt (delvis) V. A. II 141f.

106.5. *Brev fra min Fader og Moder*] ukendt. – 106.7. *hun forsikrer*] i Br. 64 lyder det helt anderledes. – 106.23. *Provstinden*] Svogeren, Pastor Thomas Bredsdorffs Moder, Provstinde Ellen Cathrine B., f. Hornemann. – 108.13. *Din herlige Søster og Svoger*] Marie og Thomas Lange.

64. *Troensegaards Autografsamling.* Trykt V. A. II 143–147.

108.20. *Dit . . . Brev*] ukendt, men omtalt i Br. 61. – 109.35. *Grethe*] naar Svigermoderen taler saa uforbeholdent om sin Søns tidligere Kærlighedsforhold, skyldes det, at Grethe Bloch og

Betty Berg var Kusiner; deres Mødre var Søstre. – 110.25f. *Rasmine*] se Noten til I 104.10.

65. *Tilh. Revisor Knud Arne Perch Møller (Fot. K. B.).*

111.14. *Røvercapitainen*] Lystspil af C. Lebrun, hvori Fryden-dahl spillede en Postmester. Hverken dette eller „Aprilsnarrene“ opførtes if. Overskou: „Den danske Skueplads“ 11/9 1826; enten har der altsaa været Ændringer i Repertoiret, eller P. M.s bekendte Distraction med Hensyn til Dateringer har spillet ham et Puds. „Røvercapitainen“ spillede 13/9, derimod ikke „Aprilsnarrene“.

66. *Troensegaards Autografsamling.*

113.10. G. B.] Grethe Bloch. – 113.24. *to Breve*] ukendte. – 113.28. *Lange*] Vennen Fr. L. – 113.32. *Marie*] Bettys ældre Søster M. Lange. – 113.34. *Fru Smith*] i „Christines Dagbog“ (Br.-N. 217) omtales en Grosserer S.; maaske er han identisk med den Wilhelm Smidt, Medindehaver af Bankierfirmaet Smidt og le Maire, fra hvem et Brev til Chr. Winther er aftrykt i CW. Br. I 113.

67. *Arthur Palsbos Autografsamling.*

114.12. *Fru Hensler*] Rektor Søren Blochs Søster Caroline H., Enke efter Kaptajn i Søetaten Johs. Nic. Kragh H., Svigerinde til Fru Berg. – 114.16. *Fritz Bloch*] formodentlig en Søn af Søren Blochs Broder, Herredsfoged C. F. E. B., cand. chirurg. 1831, senere Distriktslæge Friederich B. – 114.17. *Annette*] ?. – 114.18. *Brøndsted*] Arkæologen Peter Oluf B. – 115.7. *Din Svoger*] Fuldmægtig Thomas Lange.

68. *Orig. ukendt. Trykt efter Fot.,
tilh. Assistent Poul Martin Møller (Fot. K. B.).*

115.30. *Foreningen*] Studenterforeningen. – 116.31. *Din Søster*] Marie Lange.

69. NkS. 4783,4^o. Trykt FoF. XIII (1966) 98.

117.15. *Mand og Kone*] Knud Sidenius og Nielsine Møller var blevet gift 15/9 1826. – 117.28. *Bredsdorfs*] Pastor Thomas B. i Ollerup, 1824 g. m. P. M.s yngste Søster Rasmine. – 118.3. *kommet rigtig paa Benene*] deres ældste Barn fødtes i Aug. 1827. – 118.4. *Bock*] Sognepræst i Maribo Johan Fr. Boeck. – 118.5. *Jeres mariboiske Forældre*] Knud Sidenius' Forældre Købmand Edvard S. og Hustru Ingeborg, f. Bredenberg. – 118.7. *Rasmus*] maaske Købmand i Nykøbing R. Sidenius, Fætter til Knud S. – 118.7. *Onkels*] Rasmus Møllers Broder, Byfoged og Postmester i Maribo Jacob Nielsen Møller og Hustru Ane Marie, f. Feilberg.

70. *Tilh. Skotøjshandler R. Kjellander (Fot. K. B.)*.

118.20. *Betty's Æske*] Betty har naturligvis ikke kunnet undgaa at modtage den obligate Gave af Kammas eget Fabrikat. – 118.22. *Skat*] ?. Ordet er vanskeligt at læse. – 118.22. *Line*] ?. – 118.24. *Philla*] Kælenavn for Ophelia Drewsen (se Noten til I 81.22.). – 118.25. *Petersen*] antagelig Slotsgartner Peter P., hvis Vogn Rahbeks af og til laante (se Frits Heide: „Fra Frederiksberg Have til Bakkehuset“ 26 og „Tilskueren“ 1918 II 343, 347, 501). – 119.2. *min Tante*] formodentlig Papirmager Chr. Drewsens 3. Hustru Anna Christine Dorothea D., f. Lassen.

70 a. *Tilh. Operasanger Frans Lasson (Fot. K. B.)*.

119.18. *Latinskolen*] Metropolitanskolen. – 119.20. *Heide*] Legationssekretær Jacob Bredov H., 1825 g. m. Bettys Kusine Amalie Bloch, Datter af Rektor Søren B. – 119.23. *Antonie*] Bettys Kusine Antonie Bloch, Datter af Søren B.

71. NkS. 4783,4^o.

120.9. *Eders Barselseng*] Sønnen Rasmus fødtes 25/9 1826. – 120.12. *Mureti orationes*] den franske Humanist Marc Antoine

Murets „Orations“. – 120.13. *Rasmine*] Th. Bredsdorffs Hustru, P. M.s Søster. – 120.19. *Cousine*] ?. – 120.19. *Tante Kobe*] muligvis Th. Bredsdorffs Søster Johanne Henriette Jacobe, 1825 g. m. Pastor Lars Balslev Leth, men hun kaldes I 132.8. Hanne.

72. *Troensegaards Autografsamling. Trykt (delvis) Br.-N. 11f.*

Udskrift: Jomfrue Betty Berg hos Hr. Fuldmægtig Lange, Nyhavn h.S. 276, Kjøbenhavn.

Poul Møller og hans Forlovede har nu byttet Opholdssted: medens hun stadig er paa Besøg hos den svagelige Søster og Svogeren i Kbhvn., er han taget til Fyn for inden sin Afrejse til Norge at lære sine Svigerforældre og deres Børn at kende og for at tage Afsked med sin Søster og Svoger i Ollerup. Paa Omslaget har Betty skrevet: „Pouls Breve skal følge mig i Kisten“, hvad der altsaa ikke er sket.

120.25. *en Foræring*] lige inden sin Afrejse til Fyn modtog P. M. en Pakke fra Betty, indeholdende et ovalt Miniatur-Portræt af hans Forlovede (gengivet Br.-N. mellem S. 10 og 11) og et Par Kopper. Maleren kendes ikke, og det fremgaar af P. M.s Takkeskrivelse, at det ikke yder hendes virkelige Skønhed fuld Retfærdighed. – 121.9. *Din Broder Hans*] den ældste af Betty Bergs Søkende, der paa Grund af Svagelighed opholdt sig i Hjemmet paa Skjoldemose (se Niels Hedin: „Stamtavle over Slægten Berg“). – 121.28. *Frøken Møller*] ?. – 121.29. *en Regjeringsraad fra Guinea*] kan muligvis være Sekretær ved den kgl. afrikanske Konsulatsdirektion Oluf Bang Winge, g. m. J. L. Heibergs Kusine Hanne Iürgensen. Danmark havde indtil 1850 Kolonier paa Guldkysten. – 121.30. *Jfr: Andersen*] ?. – 121.32. *Mine*] Wilhelmine, 1827 g. m. Proprietær Hans Gabriel Fr. Paulsen. – 122.18. *Din Faders Kraft og Dygtighed*] Proprietær Chr. Fr. Berg var en af sin Tids mest ansete Landmænd, Ejer af Skjoldemose i Stenstrup Sogn, belønnet med Landhusholdningsselskabets store Guldmedaille og en af de Stænderdeputerede, der havde Valgret til den første Stænderforsamling. – 122.22. *Hanne*] Johanne Berg, 1830 g. m. Landmanden Johann Theodor Petersen, der 1851–58 ejede Løgismose. – 122.23. *Grethe*] Hannes Tvilling-

søster Margarete, 1828 g. m. Landmanden Erik Harding Lange, Ejer af Rødkilde. – 122.23. *Amalie*] den yngste af Bettys 11 Søskende, 1842 g. m. Pastor Diderich Nicolai Blicher Glahn. – 122.27. *Jordemoderen*] Rasmine havde 26/9 1826 født Sønnen Rasmus Møller Bredsdorff. – 122.32f. *Ottilie og Mad. Christensen*] Betty Bergs Veninde Jomfru Christine C., der fulgte med det nygifte Par til Norge, havde en Søster Ottilie. Deres Fader Jacob Christensen († 1821) havde været Præst i Ollerup før Th. Bredsdorff, og Moderen Christence C. var blevet boende med sine Døtre i et Enkesæde i Ollerup (se Br.-N. 213). – 123.6. *Mürer*] se Noten til I 11.6. – 123.18. *Thomas, Marie*] Bergs næstældste Barn Marie var 1823 blevet gift med Fuldmægtig i Finanskollegiet Thomas Lange. – 123.18. *Deres Forældre*] Lange var Søn af Overkrigskommissær, Auditør Thomas Herman Lange og Cathrine Louise Bagger. – 123.22. *lykkelige Tidender om Marie*] 3/10 1826 fødte hun Sønnen Herman Fr. Ludvig (Lengnicks Stamtavle: „Familien Lange“).

73. *Tilh. Assistent Poul Martin Møller (Fot. K.B.).*

74. *Nyere dansk Brevsamling.*

75. *NkS. 1456 fol.*

126.1. *tog . . . Afsked*] inden Afrejsen til Norge; den nøjagtige Dato er ikke fundet.

76. *Troensegaards Autografsamling.*

Datobestemmelsen er forsøgt ud fra Meddelelsen om Agent Bruns Død d. 11. Novbr. og Johan Langes Fødselsdag d. 20. Novbr. Betty Bergs Tegnsætning, som er meget sparsom, er for Læselighedens Skyld let forbedret.

127.3. *min Uge*] Søstrene Berg har antagelig skiftedes til at

hjælpe til i Huset om Søndagen. – 127.5. *Oncel Lange*] formodentlig Faderen til Betty Bergs Svoger Erik Harding Lange, Justitsraad Johan L., der ejede Rødkilde paa Fyn; han var født 20/11 (som ganske rigtigt 1826 faldt paa en Mandag) 1750 (Lengnicks Stamtavle 13). – 127.19. *Hansteen*] Astronomen Christopher H., som P. M. omgikkes med (se „Christines Dagbog“, Br.-N.). – 127.19. *Konen*] Hansteen var gift med den danske Andrea Borch, Søster til Fr. Paludan-Müllers Hustru Charite. – 127.20f. *Fru Wilkens*] i „Christines Dagbog“ omtales (226), at Prof. Hansteen kommer med Hilsen fra Hanne Wilkens, maaske Johanne W., f. Hviid, g. m. Kontorchef i Nationalbanken J. N. H. W. – 127.21. *Flora*] hendes Datter ?. – 128.34. *Møller*] Overlærer Ulrich M. – 128.35. *Hersleb*] den norske Teolog Svend H., der i sin Ungdom havde været ansat som Lærer i Kbhvn. og der knyttet Venskab med Grundtvig, men 1813 var blevet kaldet til Christiania Universitet. – 129.7. *hurtig Du bliver Professor*] dette skete 10. Juli 1828. – 129.8. *mere at leve af*] Lønnen var 1200 Speciedaler. – 129.14f. *gaae bort*] Berg døde først 1851. – 129.27. *Regulus*] kan være Østrigeren Heinrich Joseph v. Collins Skuespil „Regulus“ (1801). – 129.28. R:] ?. – 129.32. *Fest for Baggesen*] Digteren var død 3/10 s. A. – 129.33. *de 12*] den berømte „Tylvt“ ɔ: de 12 Studenter, der 1818 udfordrede Baggesen til en Dyst paa Latin, og hvoraf P. M. var den ikke mindst aktive. – 130.10f. *Kong Salomon og Jørgen Hattemager*] Heibergs Vaudeville fra 1825, der foregaar i Baggesens Fødeby Korsør; i 1. Scene lader Eduard sig af sin Tjener forelæse, hvad der i Rejsebogen staar om Korsør, bl. a.: „Her er Jens Baggesen født“, en Oplysning han kommenterer med Bemærkningen: „Saa Jens Baggesen er født her? det skal jo være et forslaget Hoved“. – 130.17f. *Niels Simonsen*] Stadsmusikanten og Organisten Gregers Hiort S. i Svendborg havde bl. a. en Søn Niels, der blev Organist i Christianssand; en anden Søn blev Fader til den bekendte Kammersanger Niels Juel S. – 130.31. *Hastes*] Forfatteren, Justitsraad Peder Horrebow H., Toldinspektør i Svendborg 1809–31, og Hustru Birgitte, f. Melbye; han var en Ungdomsven af Thorvaldsen, som han har skildret i Riises „Archiv“ XVI (1824). – 131.5. *inclinere mig*] „anse mig for at have Anlæg for“. – 131.17. *Annette*] se Noten til I 104.4. – 132.8. *Hanne*

Leth] Johanne L., f. Bredsdorff fra Vesterskerninge, g. m. Pastor Lars Balslev L. – 132.9. *Oberkrigscom*.:] enten Generalkrigskommissær Christopher Adolph Leth ell. den i Noten til I 123.18. nævnte Lange. – 132.18. *Julie*] Julie Paludan-Müller (f. 1802), Datter af den senere Biskop Jens P.-M. og saaledes Søster til Fr. P.-M. (se Sejer Kühle: „Frederik Paludan-Müller“ I 14f.); Annette Moltke var hendes Plejesøster. – 132.18f. *Gregersine Wedel*] Datter af Kammerherre Hans Rudolph Juel, Hverringe, i hans 1. (1814 opløste) Ægteskab med Maren Berg, Betty Bergs Faster; 1812 gift med Baron Joachim Wedell-Wedellsborg (se Niels Hedin: „Stamtavle over Slægten Berg“ og Sejer Kühle: „Frederik Paludan-Müller“ I 30f.). – 132.24. *Agent Bruun*] Købmand i Assens Søren Wedege B., † 11/11 1826, g. m. Oline Cecilie Plum, Datter af Stiftsprovst, senere Biskop i Odense Fr. P. – 132.26. *Søren Plum*] Søn af Stiftsprovst Fr. P. og Svoger til S. W. Bruun, var Styrmand, senere Landmand, og blev 1824 forlovet med Julie Paludan-Müller, som han 1826 ægtede; de var bosat i Sønderby ved Assens, senere i Odense, men separeredes 1832 (Sejer Kühle: „Frederik Paludan-Müller“ I 30); Caspar Paludan-Müller kalder ham i Brev til sin Forlovede 22/7 1826 „et usselt Menneske“ („Caspar Paludan-Müller“ ved Bjørn Kornerup I 66). – 132.31. *Stiftsprovsten*] se Noten til I 132.24. – 133.2. *Sehested*] ?. – 133.7. *Fader i Roeskilde*] hermed synes at være ment Bettys Onkel, Rektor Søren Bloch; sml. at hun i Br. 75 kalder Rahbek „Fader“. – 133.9. *Fetter*] synes at være Bettys Kusines og hendes Mand Adjunkt H. P. Thriges Søn, den 6-aarige Søren Bloch T. – 133.15. *Nanna*] ?.

77. *Orig. ukendt. Trykt efter Historiske Samlinger, udg. af Den norske hist. Kildeskiftkommission III (1908) 7–9.*

133.29. *ankommet til Christiania*] P. M. rejste fra Danmark Oktbr. 1826. – 134.1. *Latinskolen*] Metropolitanskolen, hvor P. M. var Adjunkt 1822–26; Rektor var den klassiske Filolog N. Lang Nissen. – 134.7. *lectionem fabularum*] „Læsningen af Eventyr og opdigtede Fortællinger, som fremstiller Personer, der er blottede for al Sandhed og er skadelige for unge Mennesker“.

Disse Ideer udviklede P. M. senere i Skitsen „Om at fortælle Børn Eventyr“, først trykt i ES. – 134.14. *Sverdrup*] Prof. i Græsk (1831 i Filosofi) Georg S. – 134.15. *Hjelm*] Claus Winther H., egentlig Jurist, men tillige Lektor i Filosofi; han var den af de norske Filosofer, der stod P. M. baade fagligt og personligt nærmest og har efter hans Død paa Opfordring af Chr. Winther til Brug for F. C. Olsens Biografi givet en lille Karakteristik af hans Norgestid (Br. 201). – 134.16. *Diriks*] Politikeren Chr. Adolph D., 1825–36 Chef for Kirkedepartementet. – 134.22f. *Dronning Eugenia*] Karl XIV's Dronning, der holdt Fødselsdag 8/11; som svensk Dronning kaldtes hun Desideria (efter sit tredje Fornavn Desirée). – 134.23. *Statholderen*] den fra „Fänrik Ståls sägner“ berømte Officer, Grev Johan August Sandels, 1818–27 Statholder i Norge. – 134.25. *Treschow*] Filosoffen Niels T. – 134.26. *Landsted*] paa en Universitetet tilhørende Grund havde Treschow ladet bygge Landstedet „Bellevue“. – 135.4f. *Hans Møller*] Købmand i Porsgrund, Søn af Rasmus Møllers Halvbroder, Læge Hans M., der var udvandret til Norge (se Lise Lund: „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ 12f.). – 135.8. *gjør mig til Professor*] dette skete 10/7 1828; den af Karl Johan underskrevne Bestalling ejes af Overlæge, Prof., Dr. med. Poul Martin Møller, Odense (Fot. K. B.). – 135.10. *Olivarius Bugge*] havde været Sognepræst i Fredericia, mens Rasmus Møller var Præst i Jelling; Sønnen var først Rektor og derefter Præst i Gran Søren Bruun B.

78. NkS. 954,8°. Trykt M. kl. Fil. 189.

135.31. *Langes Grammatik*] P. M.s Ven, den senere Rektor Fr. Lange havde 1826 udgivet „Det græske Sprogs Grammatik“, der anmeldtes af P. M. i „Dansk Literatur-Tidende“ 1827 Nr. 5. – 136.4. *Erasmus*] Peter Erasmus Müller, der 1811–30 redigerede „Dansk Literatur-Tidende“. – 136.9. *Elberling*] den senere Rektor i Slagelse og derefter i Roskilde C. W. E. – 136.9. *Olsen*] Overlærer, senere Rektor i Viborg Fr. Chr. O., der blev P. M.s første Biograf.

79. *Troensegaard's Autografsamling.*
Trykt (delvis) Br.-N. 48–50.

136.22. Møller] Overlærer Ulrich M., der 1822 havde grundlagt Christianias mest blomstrende Privatskole, Overlærer Møllers Institut; han var gift med Bentha Kauffeldt, og Ægteparret figurerer jævnlige i „Christines Dagbog“. Naar Hustruen omtales som de to Kusiners Svigerinde, maa det erindres, at *Svigerinde* tidligere ogsaa brugtes om en Fætters Hustru. – 140.16. *i Dit Sted*] i Brevets Sted.

80. *Troensegaard's Autografsamling.*

Poul Møllers og Betty Bergs Bryllup var fastsat til d. 1. Juli 1827. Han maatte – skønt inderlig upraktisk – paatage sig at skaffe en passende Bolig i Christiania. Efter „Christines Dagbog“ (218, 232f.) at dømme har den ligget paa Vaterlandstorvet. Hans Rapport om den nye Lejlighed synes ikke i alle Henseender at have tilfredsstillet den kvindelige Part. Dateringen er foretaget ud fra I 144.3., hvor det siges, at P. M. har lejet en Lejlighed.

141.13. *Christine*] se Noten til I 122.32.; takket være hendes Dagbog (trykt Br.-N. 211–270) kender vi en hel Del Smaatræk af Familien Møllers Hverdagsliv i Tiden Juli 1827–Maj 1828. – 141.14. *Dvergen*] maaske „den bortfløttede Tobaksbinder“ (Br.-N. 234). – 141.34. *Hempels Avis*] den odenseanske Boghandler og Bogtrykker Søren Hempel udgav fra 1797 „Fyns Stiftstidende“. – 142.2. *Rødkilde*] Svogeren Erik Harding Langes Gaard i Vesterskerninge. – 142.2f. *Mines og Poulsens Gaard*] Wilhelmine Berg og Hans Gabriel Fr. Paulsens Ejendom Kejrup ved Kerteminde. – 142.7. *Jfr:S:]* ?. – 142.14. *Line*] maa være Bettys Veninde Eline Bülow, der blev P. M.s anden Hustru. – 142.14. *Lise*] ?. – 142.14. *Annette*] A. Moltke (se Noten til I 104.4.). – 142.15. *Thora og Henriette*] ?.

81. NkS. 1456 fol.

142.26. *udagtet*] denne Stavemaade ligesom *udvidende* (143.16.) viser Betty som Fynbo, der ikke blot udelader *d*, hvor det hører hjemme, men ogsaa indføjer det, hvor det er forkert. – 144.17f. *det Crediative*] saaledes synes der at staa; muligvis et Bakkehusnavn for Poul Møller. – 144.23. *din Svoger*] se Noten til I 154.3of. – 144.24. *Skieldrup*] Lægen, Prof. Michael Skjelde-
rup, der havde faaet sin Uddannelse i Danmark og 1805–13 været Professor ved Kbhvn.s Universitet, fra 1813 ved Christianias. – 144.24. *Overlærer Møller*] se Noten til I 136.22. – 144.27. *Fru Hansteen og Skieldrup*] om Fru H. se Noten til I 127.19; S.s Hustru hed Martha Hoelfeldt. – 145.30. *min Søster Grethe*] Margarete Berg blev forlovet med Ejeren af Rødkilde Erik Harding Lange, som hun blev gift med 26/10 1828. Chr. Winther og Lange var Klassekammerater i Nykøbing F. og var begge i Skoletiden anbragt i Pension hos Mad. Jacobine Høyberg (Bøgh I 60, 68, 135). – 146.19. *Broder Christian*] Chr. Winther.

82. Troensegaards Autografsamling.

146.23. *Brev af 8 Jan.:*] ukendt. – 149.11. *Rasmine*] Datteren var 19 Aar gl. 1824 blevet gift med Præsten i Ollerup Thomas Bredsdorff. – 149.27f. *30 unge Børns Dannelse*] Hanne Møller tog i sit første Ægteskab med Chr. Winthers Fader i Fensmark imod unge Piger, som hun opdrog og underviste, bl. a. Finansraad Koës' to Døtre, Frederikke, senere gift med Arkæologen P. O. Brøndsted, og Marie, g. m. Godsejer Holger Aagaard til Iselingen, samt deres Kusine Caroline Falck, som blev Etatsraad J. Th. Suhrs Hustru (Bøgh I 41–47). – 149.34. *Louise*] Svigerdatteren, g. m. H. U. Møller. – 150.29. *Grethe*] Bettys Kusine Grethe, f. Bloch, havde 14/1 1827 mistet sin Mand, Overlærer i Roskilde H. P. Thrige.

83. Orig. ukendt. Trykt efter Historiske Samlinger, udg. af
Den norske hist. Kildeskriftkommission III (1908) 9–11.

152.13. *Een af det Slags Candidater*] Brevets første Udgiver, Prof. Ludvig Daae oplyser i en Note, at der var to, nemlig Prof. S. Bugge og Konrektor J. A. Aubert. – 152.27f. *hans Kone, der er dansk*] se Noten til I 127.19. – 153.26. *see stykkeviis*] „vi forstaa i stykkevis, og profetere i stykkevis“ (1. Korintierbrev 13,9).

84. NkS. 1456 fol.

154.23f. *Deres Malerier og Æsker*] Kammas Talenter ytrede sig baade ved, at hun malede, og navnlig ved Forfærdigelsen af kunstnerisk udførte Papæsker. – 154.30f. *Deres Svoger og Nahyda*] Rahbeks yngste Halvbroder Otto Holger R. var dansk Generalkonsul i Christiania og gift med Nahyda Major, som han levede i et ulykkeligt Ægteskab med. De havde tre Børn: Fanny (f. 1821), Jacob Holger (1824–50) og Anna Sophie (1827–28) (se Louis Bobé: „Stamtavle over Familien Rahbek“ i „Pers.hist. Tidsskr.“ 1936 og L. F. H. Weidemann: „Slegten Weidemann“ 29). Ægteparret omtales hyppigt i „Christines Dagbog“. – 155.16f. *holde Bryllup*] dette stod 1/7 1827 i Stenstrup paa Fyn. – 155.22. *ad Aare*] i den ældre Betydning „næste Aar“. – 155.24. *rejser til Hamborg*] een Gang om Aaret tog Kamma hertil for at gøre Indkøb til Fremstillingen af sine Æsker.

85. NkS. 4783,4^o. Trykt (delvis) Olsen 112–116.

156.22. *Thaarup*] se Noten til I 95.11. – 156.23. *David*] Nationaløkonomen C. Nathan D. – 156.29. *Hvidt's ældste Søn*] Finansmanden og Politikerken N. L. H.s Søn, Assurandør Eduard Julius H. – 156.31. *Steffen*] Skuespiller Stephan Heger. – 157.11. *Breve fra . . . Betty*] Br. 75 og 81. – 157.18. *Sideniusser*] den med P. M. besvogrede Familie Sidenius var talrigt repræsenteret paa Lolland-Falster (se Im. Barfod: „Stamtavle over Familien Sidenius“, 1890). – 157.19. „Αναξ] „Drot“. – 157.29. οὐ μὲν γὰρ]

„thi Intet er meer livsaligt i Verden,/ End naar en Mand og en Qvinde med to samdrægtige Hjerter/ Bygge tilsammen i Huus, for Fjender en græmmende Tanke,/ Men deres Venner en Lyst, og de selv meest frydes i Stilhed“ („Odysseen“ 6. Sang 182ff. i Poul Møllers Oversættelse). – 158.15. *Magnificenzen*] Rahbek var 1826–27 Rector magnificus ved Københavns Universitet. – 158.15. *Sorøe*] det genoprettede Sorø Akademi indviedes 21/5 1827 med en højtidelig Fest, hvortil Ægteparret var indbudt. Om Kammas Deltagelse i Festen skrev Rahbek efter hendes Død til Ingemann: „Ak! hendes Sorøreise var den dalende Soels sidste Straalen i sin fulde Herlighed“ („Breve fra og til B. S. Ingemann“ 216). – 158.17f. *Fogtmann og Ingemann og Hiorth*] alle tre Lektorer ved Sorø Akademi. – 158.19. *den Søn*] Fr. Hjort, opkaldt efter Frederik VI, blev døbt samme Dag som Akademiet indviedes. – 158.20. *Mynster*] deltog i Festen i Egenskab af Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler. – 158.20. *Fanny og Ludvig*] Mynsters første Hustru, Datter af Biskop Fr. Münter, og Sønnen, Udgiveren og Forfatteren C. N. L. M. – 158.22. *Realgaden*] saaledes hed en soransk Gade, hvor P. M. S. Svoger og Søster, Prof. Jak. Hornemann Bredsdorffs fra 1831 boede. – 158.27. *Opgravningen af Absalons Grav*] ved Aabningen af Bispegraven, der paa Frederik VI's Bud blev foretaget af en videnskabelig Kommission, viste det sig, at Absalons Skelet fandtes urørt i Kisten. – 158.27f. *et Krav*] if. Olsens Note (115) et Bakkehusudtryk, der refererer sig til en Tysker, der vilde fortælle, at han „var stødt paa en Grav“. – 158.29. *Tauber*] Rektor i Kolding Erich Giørup T. var 1822 blevet udnævnt til Director for Sorø Akademi, men gik af allerede 1830. – 158.30. *Carl*] C. Heger, fra 1809 Bibliotekar hos den senere Christian VIII. – 159.1. *Christentøiet*] Festdragten (egl. Daabstøj). – 159.10. *Stambog*] en mindre Stambog, hvori P. M. 2/8 1827 har skrevet et Vers, findes paa K. B. (Ny kgl. Saml. 429,8^o). – 159.13f. *Fortrip-Akademiet*] Thiele (I 165) oplyser, at Kamma kaldte en Æske for *Fortrip*, fordi en Tjenestepige paa Bakkehuset havde omtalt „Fruens Fabrik“ som „Fruens Fortrip“. – 159.16. *Frøken Løvmand*] formodentlig Blomstermalerinden Christine L. (eventuelt hendes ældre Søster Elisabeth, der ogsaa var Blomstermalerinde). – 159.18. *Philla*] se Noten til I 118.24. – 159.20. *Augu-*

sta] Augusta Petersen, en af Slotsgartner P.s Døtre (Kammas „Blomsterpiger“). – 159.24. *Plums*] Adjunkt ved Metropolitan-skolen Peter Andreas P., 1826 g. m. Anna Louise Heger, Datter af Kammas Broder Skuespiller Stephan Heger; deres Datter Johanne Marie Elisabeth var født 8/2 1827 (Lengnicks Stamtavle over Familien Drewsen 11). – 159.25f. *Lise . . . Edvard*] St. Hegers yngre Børn; Lise er Skuespillerinden Elise Holst, g. m. Skuespiller Wilhelm H.; Edvard begik Selvmord, kun 20 Aar gl. – 159.26. *Meisling*] Rektor for Helsingør lærde Skole Simon M. – 160.19. *pingelsk*] Geologen Chr. Pingel, hvis senere Hustru Ophelia Drewsens Fader var Fætter til Kamma. – 160.20. *Doctor D.*] maaske C. N. David.

86. *Tilh. Prof. Johs. Brøndum-Nielsen.*

Afskrift i NkS. 3998,4^o. Trykt (delvis) V. A. I 149.

At denne Brevstump er forsynet med Bogstavet A., kunde tyde paa, at det er en Tilføjelse til et tabt Brev.

161.15. *Mine*] se Noten til I 121.32.

87. *Troensegaards Autografsamling.*

Trykt (delvis) V. A. II 151–153.

161.30. *Trang*] Trykken. – 162.1. *Moersyge*] Udtryk brugt om en Form for Hysteri, der antoges at stamme fra Livmoderen. – 162.7. *eders Nærværelse*] efter Brylluppet var de nygifte sammen med Annette Moltke taget paa Besøg hos Forældrene i Købelev. – 162.18. *Østerulslev*] her var Svigersønnen Isaac Sidenius Præst. 162.21f. *Jomfrue Langhorn*] maaske en Datter af den afdøde Distriktskirurg Asmus Jakob L. i Nakskov, hvis Kone var død Aaret i Forvejen. – 162.5. *Din gamle Moder*] Elisabeth (Betty) Berg, f. Hensler. – 163.12. *Sine*] Datteren Nielsine Sidenius, g. m. Købmand Knud S. i Maribo. – 163.12. *Den lille . . . Dreng*] deres førstefødte, Rasmus Møller Sidenius, f. 2/8 1827. – 163.16. *bosat som Præst*] Chr. Winther blev teologisk Kandidat 25/10 1824, men opsatte at gaa paa Pastoralseminariet til Slutningen

af 1827; han prædikede i flere københavnske Kirker 1828 (Bøgh II 106f.). – 163.18. *De Stakler fra Fyen*] Thomas Bredsdorff og hans Hustru Rasmine. – 163.21f. *Rasmus Møller*] ogsaa en af Bredsdorffs Sønner (f. 1826) opkaldtes efter Morfaderen. – 163.24. *Fru Møller*] se Noten til I 136.22. – 163.24. *Christine*] se Noten til I 122.32f. – 164.22. *Krummacher*] det kan ikke afgøres, hvem af de tre tyske Teologer af dette Navn der er Tale om: Friedrich Adolph (ogsaa kendt som Parabeldigter), Friedrich Wilhelm ell. Gottfried Daniel K., maaske snarest den sidste.

88. NkS. 954,8^o. *Trykt (delvis) V. A. II 162f. og (in extenso) M. kl. Fil. 191–193.*

165.28f. *En . . . svensk Dandsemester*] den svenske Danselærer Johan Peter Strömberg var 1827–28 Direktør for Christiania Teater og lod her 4/11 1827 paa Aarsdagen for den norsk-svenske Union opføre sit Divertissement „Foreningen eller Fredsfesten“, der blev udpebet af nogle unge Mennesker, hvad der gav Anledning til en svensk diplomatisk Aktion, der dog ikke førte til nogen Forholdsregler. – 167.3. *Maribo*] den norske Forretningsmand Ludvig M. udgav 1824–32 Ugebladet „*Patrouillen*“, det første Organ for en norsk politisk Opposition. – 167.11. *lejet Værelser paa en Gaard*] paa Frogner (se Noten til I 190.21.). – 167.19. *Heibergs Flyvepost*] J. L. Heiberg begyndte at udsende sit Ugeblad „*Kjøbenhavns flyvende Post*“ 1. Januar 1827. – 167.34. *Hauchs Tragøedier*] „*Dramatiske Værker*“ I–III (1828–30); se videre Br. 106.

89. *Troensegaards Autografsamling.*

169.8. *Jomfru Christensen*] se Noten til I 122.32f.; hun rejste fra Christiania Maj 1828. Til hendes førstkommande Fødselsdag forærede P. M. hende Theodor Hells Taschenbuch „*Penelope*“ for 1828, ledsaget af flg. Vers:

Til Christine Christensen.

D: 24de November 1827.

Naar De, min Bettys ædle troe Veninde!
I Hjemmet stundom seer paa denne Bog,
Da lad den bringe Dem et Par i Minde,
Som De bedrøved' først, – da bort De drog.

Poul Møller.

(Br.-N. 240, Fot. K. B.).

170.4. *saa mange ... Familier*] Chr. Winther var i Aarene 1825–30 Huslærer hos Grosserer Müffelmann og blev derved inddraget i hans Omgangskreds (jf. Bøgh II 19ff.). – 170.16. *Petrine*] blev 9/5 1829 gift med Jakob Hornemann Bredsdorff. – 170.20. *Maria*] det næstældste af Sidenius' Børn (f. 1823). – 170.21. *Louise ... i Barselseng*] H. U. Møllers Kone fødte 16/4 1828 Datteren Johanne Dorthea. – 170.26f. *sine Forældre*] Købmand Chr. Sidenius og Anne Kathrine Hansen. – 170.30. *Jomfrue Bjerring*] maaske en Datter af Præsten i Aastrup (Falster) Chr. Henrik B. – 171.14f. *hendes ... Svigermoders Død*] Ellen Cathrine Bredsdorff, f. Hornemann, g. m. Sognepræst Morten Thomsen B. i Vesterskerlinge, var død 22/10 1827. – 171.16. *Rasmine ... frugtsommelig*] hun fødte 6/6 1828 sit tredje Barn, der blev opkaldt efter den nylig afdøde Farmoder. – 172.11. *Professor-Post*] P. M. var oprindelig blot Lektor, men blev i Sommeren 1828 Professor. – 172.12f. *udgive ... norske Digteres Arbejder*] denne Plan, som ikke ses at være omtalt andre Steder, blev aldrig udført. – 172.16. *J. Møllers og mit fælles Bibel-Arbejde*] „Det gamle Testamentes poetiske og prophetiske Skrifter“ ved Jens Møller og Rasmus Møller (1828–30). – 172.26. *min gode Brodersøn, H. Møller*] Halvbroderen Hans Nielsen Møllers Søn, Købmand Hans M.; Hans Nielsen M. havde hjulpet Rasmus M. med Penge under hans Studier (Lise Lund: „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ 13). – 172.30. *Prof. Clausens andet Sendebrev*] Rasmus Møller havde i „Nyt theologisk Bibliothek“ IX (1826) angrebet H. N. Clausens Rationalisme, og de to Parter laa i de følgende to Aar i Fejde med hinanden (i samme Tidsskrift X, XII og XIII (se H. N. Clausen: „Optegnelser om mit Levned og min Tids Historie“ 115f. og Jørgen Larsen: „H. N. Clausen“

I 158–161). – 173.1. *Dalhoff*] Peter D., Sognepræst i Ønslev 1799–1827, efterfulgt af Chr. Erhard Hansen. – 173.3. *Glahn*] formodentlig Adam G., Sognepræst i Majbølle, der 1829 fik nyt Kald i Veggerløse. – 173.4. *Jessen*] ?. – 173.6. *Bidstrupgaard*] det gamle Navn paa St. Hans Hospital ved Roskilde. – 173.14. *Worm*] se Noten til I 39.13. – 173.15. *Dorph*] Filologen N. V. D. blev if. alle Kilder 1827 Konrektor i Viborg og 1829 Worms Efterfølger som Rektor i Horsens. – 173.19. *Trehskov*] Filosoffen Niels Treschow, Christiania Universitets Prokansler 1823–28. – 173.20. *Keilhau*] Geologen, Lektor, senere Professor i Bjergvidenskab Baltazar Mathias K., Søn af Sognepræst i Biri Johan David Bertram K., der var Student fra Kbhvn. 1781.

90. *Additamenta 1040,4°*. Trykt (*delvis*) Olsen 126f.

174.5. *Bog*] Sibberns „Logik som Tænkelse“ (2. Udg. 1827); en ufuldendt Anmeldelse ved P. M., tiltænkt MfL., blev først trykt i ES. – 174.29. *Dine første Forelæsninger*] Sibbern blev Professor Oktbr. 1813. – 175.1. *Ontologie*] et kort Omrids efter P. M.s Forelæsninger over Metafysikken fra 1837 er trykt i ES. – 175.7. *Capt. Melbye*] ?. – 176.27. *Hovitz*] Lægen Frantz Gotthard Howitz, der i to Afhandlinger fra 1824 („Om Afsindighed og Tilregnelser“ og „Determinisme eller Hume imod Kant“) bekæmpede Læren om den frie Villie og derved fremkaldte en voldsom Polemik med flere af dansk Aandslivs store Mænd. – 176.35. *Ibsen*] Sibberns Hustru var født Ipsen.

91. *Additamenta 1040,4°*.

177.29. *Schopenhauer*] i Coll. Saml. 370.4° findes P. M.s Excerpter af S.s „Die vierfache Wurzel“ (1813). Han omtaler i Afhandlingen „Tanker om Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed“ „Die Welt als Wille und Vorstellung“ „som, skjøndt det er udkommet i Aaret 1819, endnu sjelden blot læselig bliver omtalt af andre Philosopher“ (ES V 99), men karakteriserer Værkets Tendens som Eksempel paa, hvad han betegner

som Nutidens „Nihilisme“ (se Uffe Andr. 45–47). Danmark har i Schopenhauers Levetid stillet sig uforstaaende over for hans Filosofi; i 1841 afviste Videnskabernes Selskab hans som Prisskrift indsendte Afhandling „Über die Grundlage der Moral“. – 178.6. *Göthes Prometheus*] det berømte Digt „Bedecke deinen Himmel, Zeus“ fra 1770'erne. – 178.7f. *Din Bog om Erkjendelsen*] „Om Erkjendelse og Granskning“ (1822). – 178.9. *Fogtmann*] Teologen Nikolai F., 1821–30 Adjunkt ved Sorø Akademi, død som Biskop over Aalborg Stift. Hans Udtalelse om Sibberns tørre Stil er ikke fundet i trykte Kilder, men tilsvarende som: at den er „bundet ved en vis Terminologie“ („Breve til F. C. Sibbern“ 127) og om de mange Fremmedord („Udvalg af Breve til Peder Hjort“ II 90).

92. *Additamenta* 1040,4^o.

Trykt (delvis) J. Himmelstrup: „Sibbern“ 88–96.

Forkortelserne er for Forstaaelighedens Skyld opløst, hvorved Himmelstrups Gengivelse har været til stor Hjælp. Brevet er af letforstaaelige Grunde ikke fagligt kommenteret. Uffe Andr. (24) udkaster den sandsynlige Formodning, at Brevet er fejdateret 8. Januar i Stedet for 8. Februar, eftersom Slutningen bærer Datoen 10. Februar; 8. Januar var 1828 heller ikke en Fredag. Sibberns Villighed til at give filosofisk Vejledning – ogsaa til Ikke-Akademikere, fremgaar af hans Breve til en Dame af hans Familie (Frk. Sanne Perbøl), trykt i „Breve fra F. C. Sibbern“ 118–134.

178.17. *Hjørnelund*] en Ejendom ved den nuværende Triangel. – 178.26. *Din Svigerinde*] Marie Lange, f. Berg, g. m. Thomas L. – 179.9. *Hermes*] „Hermes oder kritisches Jahrbuch der Literatur“ (Leipzig 1819–31). – 179.11. i *Berlin 1813*] Sibbern havde været paa en Studierejse i Tyskland 1811–13. – 179.12. *Brandis i Bonn*] Filosoffen Chr. Aug. B. havde taget Doktorgraden i Kbhvn. – 181.22. *exsererer*] viser sig. – 189.6. *Lütken*] se foran Noterne til Br. 37. – 189.8. *Hersleb*] Teologen Svend H., der havde studeret i Danmark og hørte til det første Hold af Universitetslærere i Christiania. – 189.9. *Kaiser*] formodentlig den se-

ner Professor i Fysik og Kemi Jens Jacob Keyser, der havde taget Embedseksamen og haft Ansættelse i Kbhvn. (jf. Thiele I 43).

93. Troensegaards Autografsamling.

189.23. *Procurator Weidemann*] Poul Fr. W., g. m. Julie Moldenhawer, Datter af Overbibliotekar M. – 189.24. *Auditeur Kall*] Johan Chr. K., omtalt i „Christines Dagbog“ (Br.-N. 253). – 189.27. *Mollenhauer*] Overbibliotekar Moldenhawers Søn Carl Edvard M., Læsesalsinspektør paa Det kgl. Bibliotek. – 190.11. *Anders*] ?.

94. NkS. 1456 fol.

190.21. *Frogner*] 31/3 1828 flyttede P. M.s ud paa Gaarden Frogner, som de havde lejet af Familien Anker; den bekendte Forretningsmand Bernt Anker var død 1805, men den Anker, der omtales i „Christines Dagbog“ (Br.-N. 240, 260f., 264, 267), kan være hans Brodersøn, Grosserer Morten A. – 191.24. *Com-mission*] synes at have været af militær-pædagogisk Art, eftersom Christine i sin Dagbog 21/2 1828 noterer: „Comitionen i Krigs Skolen, hvori Lectoren er sadt, begynder i Dag“ (Br.-N. 251, jf. 259). – 192.12. *glad i ham*] man bemærke Norvagismen i Bettys Sprog ligesom 192.19: *snille*. – 192.30. *en lille ... Christian*] den ældste Søn Christian fødtes 7/8 1828. – 193.19. *Nahyda*] se Noten til I 154.30f. Situationen havde udviklet sig derhen, at Fruen ønskede Skilsmisse; men Christine fortæller i sin Dagbog 1/10 1827: „Fru Rabech var kommen her ind til Byen, for endelig at faae underskreven en Skildsmissecontract, men da alle var forsamlet vilde Rabech ikke“ (Br.-N. 231). – 193.20. *Ullern*] Bydel af Christiania. – 194.3f. *Prof: Sørensen*] Lægen, Prof. ved Christiania Universitet Niels S., g. m. Nahyda Rahbeks Moster Augusta Weidemann (Weidemann: „Slegten Weidemann“ 33); han var Familien Møllers Læge og er flere Gange nævnt i „Christines Dagbog“ (f. Eks. Br.-N. 229, 242f.). – 195.4. *det kjere Brev*] Br. 85.

95. NkS. 4783,4^o. Trykt Olsen 118–120.

196.17. *den fordømte Hoste*] Kamma Rahbek døde Aaret efter.
 – 196.28f. *ikke gunstige Tider*] første Gang en kortvarig Periode
 i 1821, anden Gang 1½ Aar 1823–24. – 197.15. *Werlauf*] Historikerèn, Overbibliotekar E. C. W., der havde en meget tungsindig
 og misfornøjet Natur.

96. *Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 121f.*
(Begyndelsen) og Afskrift i NkS. 3998,4^o (Resten).

198.30. *en Gaard . . . udenfor Byen*] se Noten til I 190.21. –
 199.1. *et Brev til mine Forældre*] ukendt. – 199.15. *Thaarup*] Christen T., ligesom Thortsen Adjunkt ved Helsingør lærde Skole. – 199.22. *din Magisterdisputats*] Thortsen blev Magister 1827 paa en Afhandling om Konjunktivens Brug i Latin. – 199.30. *Din . . . Broder Lorentz*] død 1833 som Toldforvalter i Wilster. – 200.1. *en tydsk-græsk Metriker*] ?. – 200.3. *Seebodes Archiv*] den tyske Filolog Gottfried S. udgav (sammen med J. Chr. Jahn) fra 1824 „Archiv für Philologie und Pädagogik“. – 200.6. *Prof. Bloch*] P. M.s gamle Rektor Søren B. – 200.7. *F. A. Wolff*] den berømte tyske klassiske Filolog Friedrich August W. – 200.9. *or. catilinariæ*] orationes c. 3: Ciceros catilinariske Taler. – 200.15. *Miscellanea hafniensia*] „M. h. theologici et philologici argumenti“, red. af Fr. Münter (1816–24). – 201.5. *Bugge*] Søren B., Prof. i Latin ved Christiania Universitet. – 201.10. *Meisling*] se Noten til I 159.26. – 201.10. *Lütken*] se foran Noterne til Br. 37.

97. NkS. 954,8^o. Trykt M. kl. Fil. 193f.

201.19.f. *Jens Møllers Nepotisme*] i Borgerdydskolens Direktion sad 1815–28 som Repræsentant for Universitetet Prof. theol. Jens Møller, der fungerede som Skolens øverste Bestyrer, medens hans Svoger Kaptajn J. H. P. Chiewitz 1816–27 som Inspektør ledede dens daglige Gang. – 201.21. *en Skole efter Dit Hoved*] Krarup søgte 1827 om Dimissionsret for en Skole, han

selv vilde grunde med Elevernes Selvvirksomhed som Hovedprincip, men Sagen bortfaldt, da man 1828 udnævnte ham til Bestyrer af Borgerdydskolen (se „Vestre Borgerdydskole 1787–1937“ (1937)). – 201.23. *Lefrén*] den svenske Officer Johan Peter L., Leder af Krigsakademiet paa Karlberg i Stockholm, viste som Medlem af den 1825 nedsatte svenske Opdragelseskomité stor Interesse for „den indbyrdes Undervisning“. – 202.9. *Dit Skrift*] udkom aldrig. – 202.10. *Lector Holmbo*] Orientalisten Christopher Andreas H., der omtales i „Christines Dagbog“ (Br.-N. 225, 233, 244, 246, 268), senere Professor ved Christiana Universitet. J. L. Heiberg anbefalede ham 12/9 1822 til J. P. Mynster („Af efterladte Breve til J. P. Mynster“ 82 = „Breve og Aktstykker vedr. J. L. Heiberg“ I 116). – 202.22. *Scribe tui gregis hunc*] „Indlem ham i din Kreds og betragt ham som dygtig og god“ (Horats: Epistler I, 9, 13). – 202.23. *bonitas*] „Bravhed“. – 202.23. *fortitudo*] „Dygtighed“. – 202.24. *Moldenhaver*] se Noten til I 189.27.

98. *Orig. ukendt. Trykt efter en Afskrift i NkS. 3998,4°*,
der ikke er foretaget af Olsen selv, men af en
Medhjælper, der ikke har kunnet læse Møhls Skrift.

203.5. *Din Collega*] Lektor Holmbo. – 203.18. *Athenæum*] københavnsk Læseselskab, stiftet 1825. – 203.22. *Pingel*] Geologen Chr. P. opholdt sig med naturvidenskabeligt Formaal 1828 i Sydgrønland. – 203.22. *Larpen*] Navnet helt forvansket i Afskriften, formodentlig Lægen, Dr. med. Isaac L. – 203.22. *David*] Nationaløkonomen C. Nathan David. – 203.26. „*non multa sed multum*“] „ikke mangt, men meget“. – 203.32. *isoleret*] i Afskriften staar *poleret*, hvilket ikke giver Mening. – 203.33. *Pingel . . . Fader*] Lotteriinspektør, Te- og Porcelænshandler Hans Heinrich P. døde 1832. – 204.15. *den flyvende Post*] se Noten til I 167.19. – 204.18f. *den Gamle Garde . . . fra Sorø*] Hauch og Peder Hjort, begge Lektorer i Sorø, var varme Beundrere af Oehenschläger, og da Heiberg i „Kjøbenhavns flyvende Post“ (1827 Nr. 99–101 og 1828 Nr. 7–8, 10–16) havde vovet at kritisere hans Tragedier og i 1828 (Nr. 42) „Frejas Alter“, gik de i „Kjø-

benhavnsposten" 1828 til Angreb paa Heiberg, Hjort i Nr. 17, 18, 20, 22, 24, 26 (= „Kritiske Bidrag“ Lit.hist. Afd. II 3ff.), Hauch i Nr. 46, hvortil sluttede sig Indlæg af Sibbern i Nr. 49, 50 og 52. – 204.23. „Frejas Alter“] Oehlenschlägers Smertensbarn fra 1805 var 1816 blevet omformet fra Syngespil til Lystspil, 1828 paa ny omdannet til Vaudeville og opført paa Det kgl. Teater 19/4 og 16/5 s. A. og ubarmhjertigt recenseret af Heiberg i „Flyvende Post“ 1828 Nr. 42. – 204.26f. *Hauch har afbrudt al Omgang med Heiberg*] om deres ændrede Forhold se „Breve fra og til Adam Oehlenschläger 1809–29“ III 192, 200, Hauch: „Minder fra min første Udenlandsreise“ 17, 27–30 og Morten Borup: „Johan Ludvig Heiberg“ I 127, 222–224. – 204.26f. *Hauch . . . i Paris*] under sit Ophold i Paris 1821 havde Hauch truffet Heiberg og til at begynde med staaet paa en god Fod med ham, men trak sig snart tilbage fra ham, da han fandt ham – som han skrev til Oehlenschläger 15/3 1822 – „en Blanding af en Kammerjunker og en Gadedreng“ („Breve fra og til Adam Oehlenschläger 1809–29“ III 192). – 204.31. *hans Tragoedier*] „Bajazet“, „Tiberius“, „Gregor den Syvende“ og „Don Juan“; om P. M.s Bedømmelse af dem se Br. 106. – 204.33. *den matte Philantropie*] det var netop denne Tendens, Heiberg 1830 bebrejdede Oehlenschläger i Heltedigtet „Hrolf Krake“. – 204.35. *Fru Rabek*] Kamma Rahbek døde 21/1 1829; Rahbek fulgte hende efter 2/4 1830. – 205.3f. *Johansens Prædikener*] Tyskeren J. C. G. Johannsen: „Religionsforedrag for Jesu tænkende Bekiendere“ I–IV (1828–30). – 205.4. *udgiver Holger Danske*] det vides ikke, hvad der hermed sigtes til; Rahbek oversatte 1830 Schillers „Don Carlos“. – 205.13. *Wexschalls*] Ægteparret Fr. og Anna W. optraadte i Sommeren 1828 paa Det dramatiske Selskabs Teater i Christiania (se Heibergs Epilog til deres Afskedsforestilling i „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1828 Nr. 65).

99. *Troensegaards Autografsamling; Slutningen ukendt, trykt efter Historiske Samlinger, udg. af Den norske hist. Kildeskriftkommission III (1908) 11f.*

205.19. *Thrine*] Søsteren Cathrine Sidenius. – 205.25. *Chri-*

stian Rasmus] f. 7/8 1828. – 205.26. *Procurator Gude*] Ove Chr. G. – 206.4. *Prof. Sørensen*] se Noten til I 194.3f. – 207.6. *Threschow*] Filosoffen Niels T., 1814–25 Chef for Kirke- og Undervisningsdepartementet, udgav 1828 Skriftet „Christendommens Aand eller den evangeliske Lære“. – 207.13. *Wexels*] den ogsaa som Salmedigter kendte Wilhelm Andreas W. udgav 1828 „Tanker over og i Anledning af Hr. Statsraad Treschows Bog om 'Christendommens Aand eller den evangeliske Lære', udgivne i Breve, som et Gjenmæle mod bemeldte Bog“; Treschow svarede s. A. med Skriftet „Anhang“, hvorefter Wexels replicerede med „Bemærkninger ved Anhanget til Bogen 'om Christendommens Aand'“ (1829). – 207.25. *Stenersen*] Stener S., Student og cand. theol. fra Kbhvn., 1818 Prof. i Teologi ved Christiania Universitet. Det omtalte Skrift maa være „Forsøg til en Lærebog i Religionen“ (1827). – 207.30. *Hersleb*] Prof. i Teologi Svend H. udgav 1813 „Kort Udsigt over Bibelhistorien“, der stadig kom i nye Oplag.

100. *Additamenta 1040,4°*. Trykt (delvis) Olsen 128–133 og (delvis) „Breve til F. C. Sibbern“ 156f.

208.24. *Skizze af Dit metaphysiske System*] Br. 92. – 208.28f. *Din sidste Bog*] 2. Del af „Menneskets aandelige Natur og Væsen. Psychologisk Pathologie“ (1828). – 209.12. *Hoppe*] Boghandler Johan Peter H. – 209.14. *Deichmann*] Jacob D., Indehaver af Gyldendals Forlag. – 209.16. *Psychologiens 1ste Deel*] udkom 1819. – 209.17. *Munk*] Edvard Munch, Provst i nedre Telemarken og Bamble, senere Stiftsprovst, Repræsentant paa Stortinget 1827 og paa det overordentlige Storting 1828. – 209.20. *Rosted*] Jacob R., der havde faaet sin teologiske og filologiske Uddannelse i Danmark, blev 1803 Rektor for Christiania Katedralskole. – 209.30. *Skjeldrup*] se Noten til I 144.24. – 209.30. *Rathke*] Zoologen Jens R. havde taget teologisk Embeds-eksamen i Kbhvn. og var 1810–13 Professor ved Kbhvn.s Universitet, men blev 1813 ved det norske Universitets Oprettelse Prof. i Christiania. – 209.30. *Keyser*] se Noten til I 189.9. – 209.34. *Messel, Keyser & Comp.*] Lektor (senere Prof.) John

Messel, Bibliotekar Fr. Wilh. Keyser og Hoppe aabnede 1826 en akademisk Boghandel, som lededes af Hoppe og 1829 blev overdraget ham. – 210.28. 1813] det var i dette Aar Sibbern ved Treschows Forflyttelse til Christiania overtog hans Professorat i Filosofi. – 210.33. *Hjelm*] se Noten til I 134.15. – 211.29. *Lappen*] Labben. – 211.30. *Dit sidste Brev*] Br. 92 (Slutningen). – 212.1. *Eschenmayer*] Karl Aug. E.; enten menes der „System der Moralphilosophie“ (1818) eller „System des Moralrechts“ (1819–20). – 212.1. *von Berger*] Prof. i Filosofi i Kiel Johann Erik v. B., hvis Hovedværk er „Allgemeine Grundzüge zur Wissenschaft“ (1817–27). – 212.5. *Rudelbach*] Teologen Andreas Gottlob R. disputerede 1822 for den filosofiske Doktorgrad med Afhandlingen „De Ethices principiis hucusque vulgo traditis disquisitio historico-critica“. – 212.26. *et Sted i Din psykologiske Pathologie*] „Menneskets aandelige Natur og Væsen“ II (1828) 242. – 212.32. *Ammestueeventyr*] se Noten til I 134.7. – 213.8. *linea, ultra quam*] „hin Linie, uden for hvilken det rette ej kan bestaa“. – 213.10. ???] det ses ikke tydeligt, om Brevskriver eller Modtager har sat disse Tegn. – 213.14. *Carus*] den tyske Filosof og Naturforsker Carl Gustav C., som var paavirket af Goethe og Schelling; i Fortalen til „Menneskets aandelige Natur og Væsen“ II (1828 S. VII) nævner Sibbern Carus' efterladte Skrifter. – 213.16. *Herbart*] den tyske Filosof Johann Friedrich H. udgav 1824–25 „Psychologie der Wissenschaft“.

101. NkS. 4783,4^o.

Trykt „Breve fra F. C. Sibbern“ 170–174.

214.9. *min Kone*] Christiana Margaretha Dorthea Clara Louise, f. Ipsen. Sibberns Svigermoder var Anna Margaretha Ipsen, f. Perbøl. – 214.10. *Ole Bøgh*] Student fra Bergen 1827, cand. jur. 1835, endte som Sorenskriver. – 214.24. *Fru Rahbek er død*] Kamma R. døde 21/1 1829 og blev begravet 27/1. Oehlenschlägers Digt blev trykt i „Dagen“ 1829 Nr. 26, „Kjøbenhavnsposten“ Nr. 18 og Rahbeks „Tritogenia“ III (1829). – 214.27. *Fogtmann*] hans Opfordring fremkommer i Brev 11/2 1829 („Breve til F. C. Sibbern“ 155). – 215.12. *Rosings*] Skuespillerinden Jo-

hanne R., f. Olsen, og hendes Børn. – 215.13. *En Præst, to Brødre med en gammel Skjald*] hele Følget bestod efter den afdødes Ønske af Sognepræsten ved Frederiksberg Kirke Søren Schjødte, Kammas Brødre Carl og Stephan Heger samt Rahbek (se „Breve fra J. P. Mynster“ 154). – 216.5. *et Stykke om Engellændernes Tog*] i Molbechs „Nordisk Tidsskrift for Historie, Litteratur og Kunst“ II (1828) (jf. „Udvalg af Breve til Peder Hjort“ I 340); Berigtigelsen blev indrykket i „Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn“ 1828 Nr. 19. Det er denne Afhandling, Heiberg sigter til i „En Sjæl efter Døden“ med Linierne: „Desuden holde vi Sibbern her [i Helvede],/ vi besidde hans Bøger, een og hver,/ hans Kjærlighed mellem Mand og Kvinde,/ hans Værker om Hegels Filosofi,/ hans Kontemplation og Ironie“. – 216.24f. *min Psychologie*] „Menneskets aandelige Natur og Væsen“ II (1828) 170, hvor Nordmændene skildres som koleriske Sangvinikere, bl. a. fordi de „med Trofasthed nære og bevare de Venskaber, som de med Lethed indgaae“. – 217.4. *et nyt Tidsskrift for Litteraturen*] „Maanedsskrift for Litteratur“, der udkom 1829–38 ved en Redaktionskomité, bestaaende af 15 Universitetsprofessorer; P. M. blev optaget i Komiteen 1834. – 217.9. *en . . . god Artikel*] formodentlig Anmeldelsen af C. F. Schumachers „Beskrivelse over Kjøbenhavns ornithologiske Museum“ i Mfl. I 213ff. – 217.10. *Prof: Reinhardt*] Zoologen Johs. R., der var Inspektør ved det naturhistoriske Museum. – 217.16. *et Tidsskrift*] „Philosophisk Archiv og Repertorium“ udkom med 4 Hæfter 1829–30. – 217.26. *Hauch er da gift*] Carsten H. ægtede 18/2 1829 Rinna Brun Juul og var Juli 1827 blevet Lektor ved Sorø Akademi. – 217.27. *Mine Svigerforældre*] Krigsraad Ludvig Fr. Ipsen og Anna Margaretha, f. Perbøl. – 217.27. *Ludvig Ipsen*] Sibberns Svoger, senere Byskriver i Skive.

102. *Addimenta 1040,4^o. Trykt (delvis) Olsen 133–135*
og *(delvis) „Breve til F. C. Sibbern“ 158.*

218.6. *Bøgh*] se Noten til I 214.10. – 218.16. *sub rosa*] „i Fortrolighed“. – 218.28. *tomitansk Land*] se Noten til I 30.29f. – 218.29. *Die vier Norweger*] Roman af Henrik Steffens fra 1828,

der bygger paa hans Minder fra en mineralogisk-geologisk Rejse til Norge 1794. Fogtmanns Dom om Bogen gaar ud paa, at den har været ham til stor Vederkvælgelse („Breve til F. C. Sibbern“ 153). – 219.4. *Hauchs Tragoedier*] se Noten til I 204.31. og Br. 106. – 219.23f. *Andersens Fodrejse*] H. C. A.s første større Arbejde, Prosaskitsen „Fodreise fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager“ (1829), der delvis havde været optaget i „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1828. – 219.26. *Contractation*] „Berøren, Befølen“. – 219.30f. *Hoffmann*] den tyske Romantiker E. T. A. H., som H. C. A. var paavirket af. – 219.35. *faae Fogtmann herop*] om Fogtmanns Besøg hos P. M. i Sommeren 1828 se „Udvalg af Breve til Peder Hjort“ I 265 og „Breve til F. C. Sibbern“ 153–155. – 220.10. *vocabulum*] „Glose“. – 220.14. „Modaliteten“] ved Modalitetsbegreberne forstaar Filosoferne Virkelighed, Mulighed og Nødvendighed. – 220.17. *Din Logik*] „Logikens Elementer“ (1822); P. M.s ufuldendte Anmeldelse af 2. Udg. (1827) er trykt ES V. – 221.21. *Hegels subjective Logik*] Georg Fr. Wilhelm H.: „Wissenschaft der Logik“ I: „Die objective Logik“ (1812), II: „Die subjective Logik“ (1816). – 221.26. *Hinrichs Logik*] Hermann Friedrich Wilhelm H., typisk Repræsentant for det hegelske Højre, Forfatter til „Grundlinien der Philosophie der Logik“ (1826). – 221.33. *Twesten*] den slesvig-holstenske Teolog, Prof. i Kiel Aug. Detlew T. udgav 1825 en „Logik“. – 221.33. *Rösling*] Chr. Lebrecht R.: „Die Lehren der reinen Logik“ (1826).

103. *Troensegaard's Autografsamling. Trykt Br.-N. 51.*

222.24. *Maridalsvandet*] Sø i Dalføret nord for Christiania. – 223.3. *Tubben*] Tupp er et norsk Kælennavn for et lille Barn.

104. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4^o.*

223.18. *Provsten i W. S.*] Bredsdorffs Fader. Sognepræsten i Vesterskerninge Morten Thomsen B. – 223.19. *Præsten i Ollrp.*] Thomas Bredsdorff. – 223.25. *lykønsker*] Jakob Hornemann

Bredsdorff havde 9/5 1829 holdt Bryllup med P. M.s Søster Petrine.

105. *Orig. ukendt.*

*Trykt efter Historiske Samlinger, udg. af Den norske
hist. Kildeskriftkommission III (1908) 12f.*

224.9. Collett] Højesteretsassessor Peter C., som forsømte sit Arbejde, saa at „Morgenbladet“ 1828 krævede ham afsat, hvilket ogsaa skete ved Dom 1830.

II

106. NkS. 4619,4^o. Trykt (delvis) Olsen 139.

Brevet, hvis Begyndelse mangler, er foranlediget af, at P. M. af „Maanedsskrift for Literatur“ var blevet opfordret til at anmelde 1. Bind af Hauchs „Dramatiske Værker“ (1828), indeholdende „Bajazet“ og „Tiberius“, som han var stærkt fængslet af paa Grund af deres psykologiske Fremstilling, især „Tiberius“, som han ikke betænkte sig paa at sætte over Shakespeares „Julius Cæsar“ (se I 219.18.). Men da Redaktionen ønskede forskellige Ændringer i hans Manuskript, besluttede han sig ved denne Skrivelse til den af Redaktørerne, der stod ham personligt nærmest, til at trække det tilbage. Anmeldelsen blev derfor først trykt efter hans Død i ES VI med enkelte Uddrag af Brevet tilføjet som forklarende Fodnoter.

5.4. *tachygraphiske Forsøg*] Hurtigskrivningsforsøg; her er aabenbart Tale om Oehlenschlägers til Tider overvældende Produktion. – 5.4f. *Hauch . . . i sin Feide med Heiberg*] da Heiberg i sin „Lanterna-magica Vise“ i „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1830 Nr. 1 angreb Oehlenschläger og Hauch, tog sidstnævnte Handsken op med sit uheldige aristofaniske Lystspil „Den babiloniske Taarnbygning i Mignature“, som affødte en Avisfejde mellem de to Parter (se Morten Borup: „Johan Ludvig Heiberg“ II 116–119). – 5.7f. „*i forbausende Grad*“] i Anmeldelsen, saaledes som den foreligger trykt, staar der om Hauch, at han ikke har „paa en paafaldende Maade valgt sig et udenlandsk Forbillede“ (ES VI 24). – 5.10f. „*ikke taber ved at være mere sandt end skjønt*“] i den trykte Anmeldelse staar der: „Idet vi om Hauchs Poesier gjøre den Paastand, at de have vel saa stor psykologisk som æsthetisk Interesse, og at det meer er Sandhedens end Skjønhedens Idee, der besjæler dem, troe vi dermed ingen-

lunde at have nedsat deres Værd men at have bidraget til en rigtig Forestilling om deres Beskaffenhed" (ES VI 25); denne Udtalelse kritiseredes af Redaktionen. – 5.18. *Sammenligningen med W. Scott*] om „Tiberius“ hedder det: „Tiber er i Ordets dybeste Betydning et historisk Digt, der danner et heldigt Modstykke til Walter Scotts Arbejder; thi her see vi vel ikke den skildrede Tidsalders Genius træde saa grangivelig frem i sit Drapperi for den lavere Indbildningskraft, men der aabnes en umiddelbar Indsigt i Menneskehedens indre Liv, saadant som det var i al sin Forvirring og redningsløse Fortvivlelse. Saasandt Ordet er Tankens meest gennemsigtige Yttring, gives en historisk Fremstilling af dette Slags bedst i Monologer og Dialoger, og ei i Romanens Form" (ES VI 32f.). – 5.20. *hvorledes skulde de tabe den*] „En stor Deel Skildringer i dette Gallerie [i „Bajazet“] vilde have sand poetisk Værdi, om de stode fuldkommen isoleret, og hvorledes skulde de vel tabe den ved at bringes i Forbindelse med Flere" (ES VI 26). – 5.22f. *de stridige Domme om Sproget i Hauchs Arbejder*] medens Recensionen i „Dansk Literatur-Tidende" (1829 Nr. 30–32) paapeger stilistiske Fejl, hævder Mollbech i sit „Nordisk Tidsskrift" (II 637), at Hauch har Herredømme over Sproget. Imod „Literatur-Tidende" anfører P. M. i sin Anmeldelse: „Den ovennævnte Recensents haarde Dom over Sproget i Tiber er ikke tilstrækkelig begrundet ved Angivelsen af et Par egentlige Sprogfeil . . . Sprogtalent kan Ingen, uden stor Uretfærdighed, frakjende Hauch; og det er uden Tvivl meest med Hensyn hertil, at Udgiveren af Nordisk Tidsskrift finder sig beføiet til at rose Sproget i de omhandlede Digtninger" (ES VI 36). – 5.29. *Prof: Petersen*] Maanedsskriftets Sekretær, Filologen F. C. P. – 6.27. *tager det første med*] C. A. Thortsen kom til at anmelde begge Bind under eet i MfL. IV (1830). – 6.32ff. *Pingel . . . om sin Reise*] Chr. Pingel: „Udflugt fra Godthaab til Ujararsoak. Af Dr. Pingels Dagbog fra en Reise til det sydlige Grønland i Aarene 1828 og 1829" i „Tritogenia" VI (1829). – 6.35. *Hvis Du endnu politiserer*] til sin Fader i Paris skriver J. L. Heiberg 17/8 1830: Møhl „er en af vore ivrigste Politici, thi han forsikkrer, at han i sit hele Liv ikke har været saa glad som ved disse nyeste Begivenheder [o: den franske Julirevolution]" („Heibergske Familiebreve", udg. af Morten Borup 34). – 7.18. *lagt en*

Plan] ?. – 7.21. Søster, Broder] Søsterens Navn kendes ikke, Broderen var den senere Byskriver i Hillerød Carl Emil Møhl.

107. Orig. ukendt.

Trykt efter Historiske Samlinger, udg. af Den norske hist. Kildeskriptionskommission III (1908) 13.

7.30. Hans Møller] se Noten til I 135.4f. – 8.6. sin Søn] Hans Eleonardus Møller, Købmand i Porsgrund, senere Skibsreder og Assurancedirektør (se „Norsk biografisk leksikon“); Hans Møller kom ikke til Stortinget 1830.

108. Troensegaards Autografsamling.

8.14f. fik Moder endnu engang at se] dette ufuldstændigt overleverede Brev har aabenbart været en Kondolenceskrivelse i Anledning af Hanne Møllers Død 12/2 1830 og maa formodes at have været en Tilføjelse til et nu tabt Brev fra P. M. – 8.23. Louise] H. U. Møllers Hustru; han var endnu Faderens Kapellan i Anneksognet Vindeby, saa at han og Hustruen ofte kunde se til den gamle Fader. – 8.26. Lotte] Hanne Møllers halvgale Søsterdatter Charlotte Holders, som Rasmus Møllers havde taget til sig som Husjomfru, efter at hendes Moder var død, men som voldte dem mange Kvaler (se Bøgh I 223). – 8.28f. Sine skulde miste den lille søde Dreng] Knud og Nielsine Sidenius' næstældste Søn døde 22/12 1829, godt et halvt Aar gl.; den ældste Søn Rasmus levede blot 2/8 1827–24/4 1830. – 8.31. gamle Sidenius] Knud S.s Fader, Købmand Edvard S. døde først 1833.

109. Orig. ukendt. Trykt efter Olsen 139.

Brevet maa antages at være Resterne af en Kondolenceskrivelse i Anledning af Balthasar Münters Faders, Biskop Fr. Münters Død 9/4 1830 og er dateret ud fra denne Forudsætning.

110. *Additamenta 1040,4^o.*

9.24. *E. Müllers Forfremmelse*] efter Fr. Münters Død 9/4 1830 blev Prof. theol. Peter Erasmus Müller 17/4 udnævnt til Sjællands Biskop. Han havde med sin alsidige Lærdom ogsaa bestridt Undervisningen i Filosofi, som han i sin Ungdom havde studeret hos Reinhold og Fichte. Midlertidigt blev det overdraget Prof. theol. Jens Møller at undervise i praktisk Filosofi og eksaminere ved Examen philosophicum, indtil en ny Professor i Filosofi var udpeget (se Jens Møllers Selvbibliografi i „Kirkehist. Samlinger“ 4. R. IV 276 og Olsen 140). Det var nok for en væsentlig Del Sibbern, der ønskede P. M. til Kollega, selv om han ogsaa kunde have tænkt sig Chr. Lütken („Udvalg af Breve til Peder Hjort“ I 287). – 10.30. *Gamborg*] Anders G. var 1788–1803 Professor i Filosofi ved Kbhvn.s Universitet; fra 1803 tog han Ophold i Roskilde, hvor han 1805–22 underviste i Matematik ved Katedralskolen. Det er uklart, hvorfor P. M. helst ønskede, at hans Udnævnelse skulde vente til efter G.s Død, der indtraf 1833.

111. *Orig. ukendt.*

Trykt efter *Historiske Samlinger, udg. af Den norske hist. Kildeskiftkommission III (1908) 14f.*

11.20. *Professor Keyser*] se Noten til I 189.9. – 12.8. *Hansteen ... kommen tilbage*] Astronomen Christopher H. foretog 1828–30 en Rejse til Sibirien for at gøre Observationer over Jordmagnetismen. Til Festen for ham 27/6 1830 ved hans Hjemkomst forfattede P. M. den smukke Sang „Aldrig af Bøger og malede Blade“, der blev trykt i „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1830 Nr. 93, men med Udeladelse af 1. Strofe, hvortil Ms. først blev fundet senere i Koncept og optaget i 2. Udg. af ES under Fragmenterne. Den er skrevet til Melodi af „Sønner af Norriges ældgamle Rige“.

112. NkS. 2312,4^o. Trykt „Nogle Blade af
J. P. Mynsters Liv og Tid“ 223–226.

Brevets Datering til 1829 maa formodentlig være et Udslag af P. M.s bekendte Distraktion, eftersom Spørgsmaalet om hans Forflyttelse til Kbhvn. næppe kan være blevet aktuelt før ved P. E. Müllers Bispeudnævnelse 1830.

13.24. Lütken] Lektor i Filosofi ved Sorø Akademi Chr. L. (se Noten til II 9.24.). – 14.13. Gagen] 1200 Rdlr. (Olsen 141). – 14.30. Deres . . . Raad] Mynsters Svar kendes ikke.

113. J. L. Heibergs Privatarkiv (R. A.).
Trykt (delvis) Olsen 136–138 og (in extenso)
„Breve og Aktstykker vedr. J. L. Heiberg“ II 91–93.

15.2. Juli 1830] Dateringen er Olsens og er vel foretaget med Henblik paa Møhls Besøg i Norge Juli 1830. – 15.5. Dit . . . Brev] ukendt. – 15.18. dette tomitanske Land] se Noten til I 30.29f. – 15.22. Dit aandrige Blad] „Kjøbenhavns flyvende Post“; jf. I 167.19. – 15.27. Egebjerg] Ekeberg, en Aas sydøst for Christiania. – 15.30. den velbekjendte Mand] Hentydning til det bekendte Sted i Æsops Fabler: „hic Rhodus, hic salta“. – 16.5f. Dit Posthorn] i Tidsskriftets Titelvignet. – 16.20. sat mit Navn i Subscriptionsplanen] se Facsimilen i Morten Borup: „Johan Ludvig Heiberg“ II 96–97. – 16.27. 3 Smaastykker] Digtene „En Moder med sit Barn“, „Ved et Gilde i Anledning af to medicinske Doctors Promotion i Christiania 1830“ og „Sang for Professor Hansteen“, alle trykt i „Kjøbenhavns flyvende Post“ 1830 Nr. 93. – 16.29. Din hele Forsvarskrig] Heibergs Fejde mod Hauch, P. Hjort og Chr. Wilster, „de tre Professorer i Fægtekunsten ved Lidenskabernes Akademi i Sorø“ (se Morten Borup: „Johan Ludvig Heiberg“ II 116ff.). – 16.30. Hauch] se Noten til II 5.4f. – 17.10. Møhl] Lægen Chr. M. besøgte P. M. i Norge Juli 1830 (Olsen 142). – 17.12. den sidste smukke Novel] „Slægtskab og Djævelskab“ („Kjøbenhavns flyvende Post“ 1830 Nr. 27–45); Omtalen af græske Tragikere forekommer i Fru Gyllembourgs „Saml. Skr.“ 2. Udg. II (1866) 48f.

114. NkS. 954,8^o. Trykt M. kl. Fil. 195.

18.10. *Aubert*] Filologen Johan Andreas A., Konrektor ved Christiania Katedralskole (omtalt i „Christines Dagbog“, Br.-N. 244). – 18.11. *Bidstrup*] se Noten til I 173.6. – 18.12. *propter communia studia*] „paa Grund af fælles Studier“. – 18.17. *Din Kone*] Christiane Amalie Krarup, en Søster til Chr. Møhl.

115. *Troensegaards Autografsamling.*

19.3. *Professor extraordinarius*] Bestallingen, der er dateret 12/10 1830, er bevaret i Troensegaards Autografsamling (Pk. Dokumenter IV, 1). – 19.8f. *to smaa Nordmænd*] den anden Søn Frederik (Fritz) var blevet født 3/5 1830. – 19.12f. *paa Vesterbro*] P. M. kom til at bo til Leje hos sin Ven Chr. Pingels Forældre, Te- og Porcelænshandler Hans Heinrich P. og Hustru Anna Marie, f. Sebot, Vesterbro Nr. 56, hvor ogsaa deres Søn Chr. P. boede. – 19.14f. *Fru Honningdal*] Johanne Dorothea Honningdahl, f. Hagen, g. m. fhv. Postkasserer, Etatsraad H. R. H.; J. M. Thiele sender i et Brev April 1824 til Kamma Rahbeks „Blomsterpiger“ Hilsner til hende (Frits Heide: „Fra Frederiksberg Have til Bakkehuset“ 50), hvad der viser, at hun har haft Tilknnytning til Bakkehuset.

116. NkS. 3174,4^o.

20.5. *Skrivelse*] ukendt. – 20.24. *Steenbuch*] Henrik Lauritz Nicolai S., 1818 Prof. i Jura ved Christiania Universitet. – 21.4. *min Successor*] den daværende Prof. theol. Fogtmann gættede paa, at Efterfølgeren vilde blive P. C. Kierkegaard („Udvalg af Breve til Peder Hjort“ I 290); P. V. Jacobsen skrev 23/10 1830 til sin Ven Adjunkt Adler: „de Nordmænd elske saa meget os her nede, at de kun ville have filosofiske Professorer herfra; det volder Nøden. Sibbern har været i Lav med Thortsen herom; men han sagde naturligvis Nej, og tilføjede, hvad der ogsaa turde være sandt, at han besidder meget for lidet filosofisk Læsning

til at turde paatage sig et saadant Professur, selv iblandt Norske" („Breve" 132). – 21.10. Diriks] se Noten til I 134.16. – 21.26f. *Erindringen om vort kjøbenhavnske Samliv*] om Forbindelsen imellem dem vides blot, at P. M. anmeldte Kierkegaards Doktorafhandling i Mfl. VII (1830) og omtaler ham II 87.5.

117. *Orig. ukendt.*

Trykt efter Historiske Samlinger, udg. af Den norske hist. Kildeskriptommission III (1908) 15.

22.6f. *Møhl . . . døet af et apoplectisk Tilfælde*] Sandheden var, at P. M.s (og Heibergs) Ven, Prof. i Medicin Nic. Chr. Møhl 3/11 1830 havde taget sig af Dage; han var melankolsk og led af ulykkelig Kærlighed til Johanne Luise Pätges, som han i sin sidste Levetid saa glide over til Vennen Heiberg (se Ib Ostensfeld: „Seks patografiske Miniaturer" 10, 18). – 22.10f. *smaa Parodier paa den parisiske Revolution*] om Uroligheder i Norge se Uffe Andr. 98f.

118. *Troensegaards Autografsamling.*

Trykt (delvis) Br.-N. 52.

22.19f. *Ravnshov*] i Nærheden af Asker (Akershus Fylke). – 22.21. *Dumpen*] den forreste Del af Bunden paa en Slæde.

119. *Orig. ukendt.*

Trykt efter Historiske Samlinger, udg. af Den norske hist. Kildeskriptommission III (1908) 15f.

23.16. *Overlærer Vibe*] Fr. Ludvig V., 1831 Lektor, 1838 Professor i græsk Filologi ved Christiania Universitet.

120. *Additamenta 1040,4°.*

*Et enkelt Afsnit trykt „Breve til F. C. Sibbern“ 159;
trykt (delvis) Uffe Andr. 99f.*

26.6. *Møhls Død*] se Noten til II 22.6f. – 26.13. *et . . . Digt*] i norsk „Morgenbladet“ 1831 Nr. 54 er optaget et indsendt Digt „Til Danmark. Ved Efterretningen om den Riget lovede Constitution [o: Provinsialstændernes Indførelse]“, hvori det til Slut hedder: „Da skal ei meer et ' lidet, fattigt Land'/ Den skjønnne, bøgekrandste Kyst benævnes“. Bladet var grundlagt som Oppositionsblad 1819 og redigeredes i 1820'erne af Forfatteren Mauritz Hansen, 1831–37 af den senere Bankdirektør A. B. Stabell. Blandt Bidragyderne var Wergeland. – 26.17. *Miller*] Holsteneren Jens Peter Miller (egl. Møller), Direktør i Trondhjem for et Skuespilerselskab, senere Købmand smstds., derefter Sproglærer i Stockholm, 1848 atter bosat i Danmark, 1854 Ejer af Aarhus Teater (Robert Neiiendam: „De farende Folk“, Registreret under Miller og Møller). Paa Johan Bülow's og A. W. Moltke's Bekostning oversatte han 1826 Tegnér's „Frithiofs saga“. I Norge blev han ikke populær og indvikledes i Avispolemik. – 26.26. *Stemann*] den strengt konservative Statsminister P. C. S., om hvem det i Digtet hedder: „knuus hver Stemann flux tildøde./ Som hvisler Tvedragt om din Frederik“. – 26.29. *Schleiermachers Kritik*] vel „Grundlinien einer Kritik der bisherigen Sittenlehre“ (1803). – 27.15. *Folkebladet*] Ugeblad, grundlagt 1/2 1831 af Oppositionen med Wergeland som den mest kendte Medarbejder. – 27.21. *Belgierne have revolteret*] under Indtryk af den franske Julirevolution løsrev Belgierne sig 1830 fra Forbindelsen med Holland. – 27.23. *de parisiske Skoledisciple og Studenter*] i Julirevolutionen deltog ogsaa Studenterne. – 27.28. *Din Kone*] se Noten til I 214.9. – 27.32ff. *Dr. Pingel . . . vort Huus*] se Noten til II 9.12f.

121. *Troensegaard's Autografsamling.*

28.14. *Hans Møller*] se Noten til I 135.4f. – 28.22. *paa Føret*] med god Farbarhed for Slæde, hvorimod *Førefald* betyder det

modsatte. – 28.34. *Stang*] den senere Statsminister Frederik S. var først (1829) Docent, senere (1831–35) Lektor i Jura ved Christiania Universitet. – 29.6. *Kulslæder*] ?. – 29.24. *Elias Flod*] skal vel være *Flood*; om ham vides intet. – 29.29. *Aakrø*] Åkre i Gjerpen. – 30.3. *Ældre Hans Møllers Kone*] Købmand og Skibsreder H. M.s Hustru Inger, f. Aall. – 30.32. *Carl Møller*] ?. – 30.34. *Frøken Løvenskjold*] ?.

122. *Additamenta 1040,4°.*

31.25. *14de April*] er Skrivefejl for 14. Maj (jf. norsk „Morgenbladet“ 16/5 1831). – 31.26. *et Afskedsmaaltid for mig*] der blev i det mindste holdt to officielle Afskedsfester for P. M. ved hans Bortrejse fra Norge. Ved den her omtalte Fest 14/5 blev flg. Sång af Prof. Stener Stenersen afsunget (trykt efter Fot. K. B., Ms. phot. 105,4°):

Den 14de Mai 1831.

Mel. Hvor herligt er mit Fødeland etc.

Fra Norges fjeldomkrandste Land,
 Fra Graneskov og Lurens Toner
 Du iler nu til Danmarks Bøgekroner
 Paa Sjølund's underskjønne Strand:
 Ved Tanken sødt dit Hjerte bæver,
 Thi hvor er Rosen vel saa rød,
 Som der, hvor Barnets Haand den brød?
 Og hvor er Hvilen vel saa sød,
 Som der, hvor Barnet fro den nød? –

Men vi med Vemod sige dig
 Et ømt Farvel, Du ædle Dane!
 O! gid, at al din Fremtids Bane
 Paa Fryd og Held maa vorde rig!
 Du ikkun kort blandt os her leved,
 Men Du dog os saa kjær var blevet,
 Thi aaben, jævn og hædersværd
 Din Tale var og al din Færd.

Du varst en Broder os saa kjær,
 Tør vi og haabe, at vort Minde
 Ei af dit Hjertes Dyb vil svinde,
 Naar hist i Danalund Du er?
 At, naar Dig Nattergalens Toner
 Fortrylle under Bøgens Kroner,
 Du da vil mindes Klippens Strand,
 Vil mindes os og Norges Land.

Ja, Broder! ja, Du vist det vil,
 Thi i dit eget Hjerte brænder
 Den Ild, som Du hos Andre tænder,
 Usminket Venskabs rene Ild:
 Saa lad da Havet os kun skille,
 Selv over Havets Dyb vi ville
 Hverandre række Broderhaand
 Med trofast, ærlig, nordisk Aand.

Norsk „Morgenbladet“ 1831 Nr. 144 indeholder flg. udførlige Referat af en anden Fest for den bortdragende: „Christiania, den 22de Mai. – Igaar gave de akademiske Borgere et Afskeds-selskab for Hr. Professor Poul Møller, der om faa Dage vender tilbage til sit Fødeland, hvor hans Ansættelse som Professor i Philosophien ved Kjøbenhavns Høiskole kalder ham. Som Indbudne hædrede Philosophen Niels Treschow og det akademiske Collegiums Medlemmer Selskabet med deres Nærværelse. Under levende Enthusiasme udbragtes Skaaler for Hr. Møller, Hr. Treschow og de akademiske Lærere, som og for Fødelandet, det Norske Flag, som Frihedens og vor Nationalitets Symbol, og for den Polske Frihedssag. Hr. Møllers Skaal ledsagedes af efterfølgende af Chr. Hansson [senere Sorenskriver] forfattede Sang:

Mel. Svøm trygt paa Nordhavs Bølger.

Saa skal Du atter drage
 Hjem til Din Fædrestrand,
 Og Intet dig tilbage
 Iblandt os holde kan? –

Fandt Venskabs Røst fra Fjeldet
 Ei Gjenklang i Dit Bryst?
 Og kan ei Klippevældet
 Dig lokke med sin Røst? –

Dig vinker Herthas Lunde
 Og Fugl paa Bøgens Qvist;
 Ei *her* Du tøve kunde,
 Naar Moder kaldte *hist!* –
 Du baaren er i Dalen;
 Thi huer den Dig bedst; –
 Dog var i Klippesalen
 Du en kjærkommen Gjest.

Naar fyndigen Du talte
 Om Sandheds høie Værd; –
 Naar venlig Godhed malte
 Sig i Din jevne Færd; –
 Naar varmt Du os forklared
 Studentens Kald paa Jord; –
 I Alt sig aabenbared
 En ædel Aand og stor!

See! derfor ei vi glemme
 Din Færd blandt Klippens Folk;
 Agt paa vor rørte Stemme
 Som Hjertets sanddru Tolk!
 Tidt Stormen paa sin Vinge
 Fra Fjeldets Tinde skal
 En venlig Hilsen bringe
 Poul Møller i hans Dal.

Efterat Hr. Møller havde forladt Selskabet, følte de Tilstedeværende Trang til endnu engang at sige den elskede Lærer et Levvel; til den Ende begave de sig til hans Bolig, hvor det sidste Vers af Sangen gjentoges, og et jublende eenstemmigt Vivat tolkede de Følelser, hvormed Norges frie Sønner ville bevare hans Minde“.

Om P. M.s Afrejse indeholdt „Morgenbladet“ 1831 Nr. 145 (25/5) flg. Notits: „Passagerer med Dampskibet Constitutionen, afgaaede fra Christiania den 24de Mai ... Til Kjøbenhavn ... Professor Møller“.

123. *Troensegaards Autografsamling.*

32.15. *Conferentzraad Lassen*] Departementschef i Danske Kancelli Chr. Ludvig L., under hvem Kirke- og Skolevæsenet sorterede. Stiftsprovst Rasmus Møller var – som det fremgaar af Slutningen af Brevet – konstitueret som Biskop efter Boisens Død 10/5 1831, og der er formodentlig Tale om Enkebispindens Naadsensaar. – 32.25. *Skjelby*] det ledige Kald i dette falsterske Sogn blev 1/12 1830 besat med Eggert Christopher Brygmann. – 32.29. *Kjøbeløv og Vindeby skulde separeres*] dette skete 22/3 1832, da H. U. Møller blev udnævnt til Sognepræst i Radsted. – 33.24. *et i Norge trykt Digt*] se Noten til II 26.13. – 34.18. *Søetoft*] se Noten til I 27.4. – 34.26. *atter ... frugtsommelig*] Betty Møller fødte 3/11 1831 Sønnen Nic. Chr. Møhl M., der kun levede til 1832. – 34.33. *han bliver længe borte*] C. W. var 1830–31 i Italien, hvorfra han vendte hjem i Septbr. 1831. – 34.34. *Cholora*] denne Sygdom viste sig 1. Gang i Europa 1831 (se CW. Br. IV 99 og P. V. Jacobsen: „Breve“ 156f.).

124. *Arthur Palsbos Autografsamling,
den sidste Efterskrift Troensegaards Autografsamling.*

35.13. *Biskop Müller*] Sjællands Biskop Peter Erasmus M. – 35.15. *Ordination*] Rasmus Møller blev udnævnt til Biskop over Lolland-Falsters Stift 7/9 1831 og indsat af P. E. Müller 23/10 sammen med den nye Biskop over Ribe Stift. – 35.17f. *den anden ... Bispestol*] Ribe Bispestol blev ledig ved Conrad Daniel Koefoeds Død 30/7 1831 og blev besat med Prof. theol. Nik. Fogtmann. – 35.19. *skrive Program*] P. E. Müllers latinske Afhand-

ling „Vita Lagonis Urne Episcopi Roskildensis, pars prior“; Bispernes Vita var vedføjet. – 36.10. *Nekrolog . . . i Literaturtiden*] over Rasmus Møllers Forgænger Biskop P. O. Boisen i Aarg. 1831 Nr. 34–35. – 36.32. *Jfr. Ros*] Petronella Ross, der i mange Aar styrede Rasmus Møllers Hus og har beskrevet det i det lille Skrift „Skildringer af Biskop Rasmus Møllers private Liv“ (1871).

125. Troensegaards Autografsamling.

37.20. *Din Ankomst til Maribo*] 2. Juledag 1831 holdt Rasmus Møller Afskedsprædiken i Købelev og flyttede derefter til Maribo. Eftersom Lolland-Falster ikke havde nogen Bispegaard, maatte Stiftschefen selv skaffe sig Tag over Hovedet. Efter i den første Tid at have boet hos sin Svigersøn og Datter Købmand Knud Sidenius og Hustruen Nielsine, lejede han af Boet efter Amtsforvalter Lunddahl Gaarden Østergade 5, som han i 1838 købte (se Ross 54 og „Lolland-Falsters stift gennem 150 år“ 99). – 38.4. *den nye Universitetsbygning*] Kbhvn.s Universitets nuværende Hovedbygning paa Frue Plads opførtes 1831–36 af Stadsbygmester Peder Malling. – 38.7. *Abrahamson*] Oberstløjtnant Joseph A., der var en ivrig Forkæmper for „den gensidige Undervisning“s Principper og takket være Frederik VI's Støtte fik den indført i Almueskolen; han havde selv været Chef for en af de københavnske Kommuneskoler, der kaldtes „Normalskolen“. Modstanden mod hans Undervisningsprincipper var meget stærk; i MfL. VI (1831) anmeldtes saaledes hans „Summarisk Extract af den ottende Hovedrapport om den indbyrdes Undervisning i Danmark for Aaret 1830“ kritisk af H. N. Clausen. – 38.15. *Mathias Winther*] Eskadronskirurg i forskellige Provinsbyer efter forgæves at have forsøgt at tage Eksamen, og 1830 afskediget paa Grund af Svagelighed. Han udgav 1831–33 som Ugeblad Smædeskriftet „Raketten“. – 38.25. *Athenæum*] se Noten til I 203.18. – 38.26f. *vor Huusvært*] se Noten til II 19.12f. – 38.27. *Vor Værts Datter*] Charlotte Elisabeth Cathrine Pingel. – 38.30. *Din Vært*] se Noten til II 37.20.

126. Troensegaards Autografsamling.

39.5. *beholde ham*] vel den næstældste Søn Fritz (f. 3/5 1830), der var meget svagelig og døde som Latinskoleelev. – 39.8. *Christian*] den ældste Søn. – 39.9. *ligesom i Lolland*] efter Hjemkomsten fra Norge besøgte P. M.s i Sommeren 1831 Maribo (se II 34.19ff.). – 39.13. *en sørgelig . . . Tid*] den Aaret i Forvejen fødte Søn døde 1832 (Datoen ukendt). – 39.26. *Representanterne*] Proprietær C. F. Berg var en af de 35 „oplyste Mænd“, der i Juli 1832 mødtes paa Christiansborg for at udarbejde Stænderforfatningen (Hans Jensen: „De danske Stænderforsamlings Historie“ I 222). – 39.27. *hendes lille Pige*] Bodil Bredsdorff, f. 24/3 1832. – 39.28. *Rasmine mistede da . . . Hanne*] Rasmus Møllers Datter Rasmine Bredsdorff, Bettys Veninde, g. m. Pastor Thomas B. i Ollerup, mistede 13/3 1832 den spæde Datter Johanne; de havde 1825 mistet en 3 Dage gammel Søn. – 39.32. *Sines lille . . . Pige*] er vel Johanne Dorthea Sidenius, f. 1830. – 40.10f. *flytte til Byen*] se Noten til II 45.6. – 40.12. *Hertz*] Henrik H., der 1830 anonymt havde udsendt „Gjengangerbreve“. – 40.14f. *han søger jo alle ledige Præstekald*] i Slutningen af 1832 f. Eks. Fredensborg Kapellani og Roholte (Bøgh II 249). – 40.29. *Dahl*] ?.

127. Troensegaards Autografsamling.

41.3f. *Dit . . . Brev*] ukendt. – 41.7. *Rasmus*] for anden Gang i Løbet af kort Tid mistede Th. og R. Bredsdorff et Barn, idet Sønnen Rasmus, der var opkaldt efter sin Morfader, døde 12/6 1832. – 41.12. *besøgt Rasmine*] Skjoldemose laa i Nærheden af Ollerup, hvor Bredsdorff var Præst. – 41.29f. *Petrine og Jacob*] Bredsdorffs i Sorø. – 41.32. *Marie i Sorø*] maa være J. H. Bredsdorffs Datter Bodil Marie, hvis Kaldeavn ellers var Bothilde, f. 24/3 1832. – 42.3. *Grethe Thrige*] se Noten til I 109.35. – 42.3. *Antonie*] Søster til Grethe Thrige, f. Bloch. – 42.7. *en god Bopæl*] i Realgade i Sorø (se Datterdatteren P. M. Langes Skildring i „Pers.hist. Tidsskr.“ 1906 S. 189). – 43.8. *ingen Nytte vil bringe Landet*] se II 39.26. – 43.17f. *den lille Datter*] Knud og Nielsine Sidenius fik 28/5 1832 Datteren Ingeborg (Inga). – 43.23.

brændt i Maribo] Natten mellem 7. og 8. April 1832 opstod der Ild i et straatækt Hus i Østergade (hvor Rasmus Møller boede), hvorved 14 Ejendomme blev lagt i Aske og en Kvinde brændte inde. Natten mellem 12. og 13. Juni brændte det atter i Østergade, og 11 Huse blev ødelagt (Haugner: „Maribo Historie“ II 173).

128. Troensegaards Autografsamling.

44.7. *en Recension over Din Oversættelse*] en Anmeldelse ved H. N. Clausen i MfL. VIII (1832) 111ff., der roser Gengivelsen for Troskab mod Originalen og Forstaaelighed. – 44.10f. *Maanedskriftet*] P. M. omgikkes Sommeren 1832 med Planen om at udgive et Kvartalsskrift sammen med Heiberg og Hertz (se P. V. Jacobsen: „Breve“ 176, „Breve fra og til Henrik Hertz“ 98f. og „Heibergske Familiebreve“ ved M. Borup 55). P. V. Jacobsen kommenterer det i sin Dagbog 14/6 1832 saaledes: „Poul Møller har . . . den Bihensigt, som han selv tilstaar, at styrte Maanedskriftet for Literatur, som han er vred paa formodenlig dels formedelst de Quaklerier, der engang fandt Sted ved en Anmeldelse af ham [se Br. 106], og dels fordi han ikke selv har været med at oprette dette Tidsskrift“ („Tilskueren“ 1889 S. 943). Først 1834 blev P. M. optaget i Redaktionskomiteen. – 44.23. *procrastinere*] „opsætte“. – 44.29. *gjøre Indskud i Enkekassen*] for Professorernes Enker oprettedes 1767 en særlig Enkekasse, hvoraf deres Pension blev udbetalt. – 44.33f. *den Summa, som jeg skylder til Universitetet*] det i Beg. af Br. 121 omtalte Laan. – 45.6. *flytte til Christianshavn*] denne Plan blev opgivet; af Vejviseren 1834 fremgaar, at P. M. boede Ny Kongengade 231. – 45.11f. *Bregendahl*] Sognepræsten ved Frelsers Kirke Albert Philip B. blev 1832 dømt til at have sit Embede forbrudt, da det viste sig, at Obligationer, tilhørende Sognets Friskole, ikke fandtes i hans Værge. – 45.19f. *Biskop Bloch*] Jens B., Biskop over Viborg Stift 1805-30; han efterlod en stor Formue. – 45.24f. *et Digt fuldt af Grovheder*] ?. – 46.4. *Knud*] K. Sidenius.

129. Troensegaards Autografsamling.

46.28. *Etatsraad Brøndsted*] Arkæologen Peter Oluf B., hvis Søn var den senere Ejer af Gyldenholm, Justitsraad Georg Koës B. – 47.17f. *Rector Suhr*] Jochum Ewans S., Rektor ved Vordingborg lærde Skole. – 47.27. *hendes Fader*] Proprietær C. F. Berg døde først 1851. – 47.31. *Holm*] Anders Krog H., Kapellan, senere Sognepræst ved Holmens Kirke, Meddirektør for Bibelselskabet. – 48.1. *Recensionen i Literaturtidenden*] Anmeldelsen af Rasmus Møllers Oversættelse af „Samtlige Apostlers Breve“ (1831) i Aarg. 1832 Nr. 30–31. – 48.8f. *Maanedsskriftets Yttringer*] i MfL. VIII (1832) anmeldte H. N. Clausen Oversættelsen og polemiserede mod R. M.s Bemærkning: „der er vel ingen Tvivl om, at de ufordeelagtige Domme, som i Tydskland bleve afsagte herover [o: om Guldbergs Bibelværk], ikke ere blevne uden Indflydelse paa Mange her hjemme, som især i hiin Periode pleiede at hente deres Viisdom derude fra“; Clausen mener, at der er Grund til at befrygte, „at slige Yttringer fra en hæderværdig Pen kunde synes at give Skribenter af en ganske anden Art Medhold, som virkeligen ønske at faae Viisdommen, helst hvad de guddommelige Ting angaaer, indeelt i den indenlandske og den udenlandske, og søge at indbilde sig selv og hverandre, at det kun er Norden for Elb og Eider, at den rette Viisdoms-Fylde boer“ (117).

130. NkS. 4783,4^o. Trykt (*delvis*)
FoF. XIII (1966) 99.

48.20. *E. Skoubo*] Edvard Skouboe, Student fra Nykøbing 1832, senere Lærer ved Blegdamsskolen, Søn af Søren S. og Andrea Katrine Sidenius. – 49.27. *Niels Møller*] Søn af Rasmus Møllers Broder Peder, var Herredsfoged i Lejre Herred, men blev ved Højesteretsdom 23/10 1832 fradømt Embedet for „lovstridigt Embedsforhold“.

131. Troensegaards Autografsamling.

51.3f. *Timer ... paa Christianshavn*] for Udkommets Skyld havde P. M. paataget sig Undervisning i Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvor hans Ven N. B. Krarup var Bestyrer. – 51.19f. *hans Kjæreste*] Sophie Hansen; 6/2 1833 rejste Chr. Winther med hende til hans Slægtinge paa Lolland, for hvem hun skulde præsenteres og derefter tage Ophold i Østerulslev hos Svogeren Isaac Sidenius for at lære Husholdning (CW. Br. I 85f.). – 51.21. *en Magisterdisputats*] Teologen F. L. Zeuthens „De notione modestiæ imprimis philosophiæ“. Om Handlingens Forløb fortæller Zeuthen i sit selvbiografiske Skrift „Et Par Aar af mit Liv“ (1869) følgende: „Den 7de Febr. 1833 forsvarede jeg den [Doktorafhandlingen] med nuværende Biskop Martensen (dengang Candidat i Theologien) til Respondens. Mine Opponentere vare Poul Møller, Juristen (senere Professor) Bornemann og tilsidst Sibbern. Disputatsen endte først om Aftenen, dog var der et Par Timers Hvile ved Middagstid. Især opponerede Poul Møller længe. Indholdet af Skriftet var væsentlig rettet mod den filosofiske Ubeskedenhed, som den traadte frem eller syntes mig at træde frem i Hegelianismen, hvilken Heiberg og Poul Møller dengang især repræsenterede i Kjøbenhavn. Jeg viste til *Traditionen*, den religiøse Tradition, som den filosofiske Erkjendelse af det Heles Sammenhæng ikke kunde undvære, og som Philosophien maa respectere, naar den ikke vil gaae sine egne vilde Veie bort fra Virkeligheden. Saadant var ikke efter Poul Møllers Smag paa hans daværende Standpunkt. Jeg havde i min Disputats citeret adskillige sindrige og dybe Sætninger af Hegel, men Poul Møllers Hovedindvending var, saavidt jeg husker den, at jeg ikke skjenkede Hegel den Ære, som tilkom ham. Hvor forundret maatte jeg ikke blive, da jeg en 3–4 Aar efter i Maanedsskriftet for Literatur læste Poul Møllers Afhandling om Udødeligheden, hvori paa det Bestemteste vises hen til *den christelige Tradition* om det Oversandselige som udgjørende en væsentlig Side af en nogenlunde fuldstændig Verdensanskuelse. . . . Det var mig, som om han deri udtalte og vedkjendte sig en Hovedtanke i min Disputats, ja netop de Tanker, mod hvilke han havde opponeret. . . . Om Aftenen efter Disputatsen vare sam-

lede hos mig paa Borchs Collegium Sibbern, Martensen, Bornemann, F. og M. Hammerich og Laub med sine to Brødre (Apothekeren og Typographen, der ligesom Bornemann for længe siden er død). Der herskede naturligviis en levende Discuterer og Disputerer og, da Sibbern var gaaet, blev der ogsaa sunget. Poul Møller var næste Aften hos mig og jeg erindrer blandt Andet den Roes, hvormed han dengang udtalte sig om Sibberns danske *Sprog*, som Mange ikke syntes om. Han fandt, og vist med Rette, sjelden Oprindelighed deri" (44f.). – 52.4. *Niels Møller*] se Noten til II 49.27. – 52.15f. *Steffensen*] Rektor for Nakskov lærde Skole Johs. Jacob Stephansen (se Br. 186). – 52.22. *i Omstændigheder*] Betty Møller fødte 12/6 1833 Sønnen Rasmus.

132. Troensegaards Autografsamling.

53.10. *Østerulslev*] se Noten til II 51.19f. – 53.11. *Rasmus Sidenius*] Købmand i Nykøbing F. – 53.13. *Lector Ramus*] Christian R., 1833 Lektor, 1834 Professor i Matematik ved Kbhvn.s Universitet, var født i Nykøbing F. – 54.1. *Jfr. Christensen*] vel næppe den samme som i Noten til I 122.32f. omtalte. – 54.5. *Kongen er kommen tilbage*] Frederik VI havde ligget syg paa Louisenlund, hvorfra daglige Bulletiner var udstedt af hans Læger; 3/8 vendte han paa Dampskibet „Kiel“ tilbage til Kbhvn. og blev paa Toldboden modtaget af en stor Menneskemængde („Kjøbenhavnsposten“ 1833 Nr. 151). – 54.12. *Münter*] P. M.s Ungdomsven Balthasar M.; hans Hustru var Ida Marie Louise v. Schmidt-Phiseldeck. – 54.19. *Oncle*] vel Farbroderen Peder Møller, der tidligere havde ejet Stoustrupgaard, men tilbragte sine sidste Leveaar hos Biskop Rasmus Møller.

133. Troensegaards Autografsamling.

55.27. *Algreen Ussing*] den liberale Politiker og Jurist, senere Generalprokurør Tage A.-H., en meget aggressiv Natur, der

elskede at debattere. Diskussionen om Skolerne foregik i „Dagen“ 1833 Nr. 241ff. (se Vilh. Andersen: „Tider og Typer. Goethe“ II 40–42). – 56.3. Bloch] Rektor Søren B. skrev i Schouws „Dansk Ugeskrift“ III (1833) to Afhandlinger, den ene foranlediget af et pædagogisk Skrift af Sibbern, den anden om Naturhistorieundervisningen i de lærde Skoler. – 56.5. Hage] Overlærer ved Roskilde Katedralskole Johannes H. fik som Bilag til „Dansk Ugeskrift“ III (1833) optaget Indlægget „Nogle Bemærkninger om vore lærde Skolers Tilstand“, indledt med Ordene: „Dette er skrevet uden Kundskab om Professor Blochs Stykke i Ugeskriftet [om Naturhistorieundervisningen]“. – 56.15. Brandis] den tyskfødte Livlæge Joachim Dietrich B.; da han havde Børn i alle Aldre i sine tre Ægteskaber, kan det ikke fastslås, hvilken af hans Sønner der er Tale om. – 56.15f. Monrad] Peter Johan M., Kancellideputeret; Sønnen kan være Peter Johs. Wilhelm M., privat dimitteret 1835.

134. Troensegaard's Autografsamling.

57.1. Handelsbetjenten] vel identisk med eller ansat hos den Ebbesen, der omtales II 81.6. – 57.5. Brandis] se Noten til II 56.15. – 57.32. Jens Møller] død 25/11 1833. – 57.34. Prof. Petersen] den klassiske Filolog F. C. P. – 57.35. en ... smuk Tale] trykt i Mynsters „Kirkelige Leiligheds-Taler“ II 314–316. Rasmus Møller skrev J. M.s Nekrolog i „Dansk Literatur-Tidende“ 1834. – 58.5. Kjøbenhavnsposten fortæller] i Nr. 243 forveksles Sjællands Biskop Peter Erasmus Müller med Lolland-Falsters Biskop Rasmus Møller; Fejlen rettes i Nr. 246.

135. Troensegaard's Autografsamling.

58.19. Bettys Tilstand] efter at Hustruen 12/6 1833 havde født Sønnen Rasmus, fik hun om Efteraaret Lungebetændelse, der førte til, at hun 15/5 1834 døde. – 60.14. Dit sidste Brev] ukendt.

136. Troensegaard's Autografsamling.

60.31. sættes] standses. – 61.11. Prinds Fritz] den senere Frederik VII var 1828 blevet viet til Frederik VI's Datter Vilhelmine, men da han behandlede hende daarligt og paa forskellige Maader skejede ud, blev han 1834 forvist til Jægerspris og derefter sendt paa en længere Sørejse, der bl. a. gik til Island. – 61.18. P. E. Müller] Sjællands Biskop Peter Erasmus M. døde 4/9 1834. – 61.20f. Engelstoff] daværende Lektor ved Universitetet, senere Biskop over Fyns Stift C. T. E. – 61.23. Fragment om Jens Møller] i „Kjøbenhavnsposten“ 1834 Nr. 5 læstes flg.: „Et af vore Provindsblade: „Aarhus Avis“ [o: „Stiftstidende“], debuterer i sit første No. i det nye Aar med lutter indenlandske Fabricata. Efter et Digt til Nytaarsmorgen følger en Række Artikler fra Kjøbenhavn. De aabnes med nogle Træk til Prof. Jens Møllers Charakteristik, af hvilke vi her hidsætte følgende“. De citerede Udtalelser fra „Aarhus Avis“ er overvejende rosende, men ogsaa pudsige Sider ved Jens Møller fremdrages, saasom at han under sine Forelæsninger stammede og rømmede sig, og at hans Godtroenhed ingen Grænser kendte. Denne Karakteristik kommenterer „Kjøbenhavnsposten“ saaledes: „Man læser hele denne Artikel med megen Interesse, og om man end enkelte Steder maatte finde, at Forf. har brugt mindre velvalgte Udtryk i sin Lovtale . . . skulde dog Ingen vente i den umiddelbart derpaa følgende Artikel at see *Jens Møller* sammenstillet med en Brændeviinsbrænder *Gottsche Møller*. Man see Aarhus Avis No. 1. Der staar: 'Omtrent samme Opsigt som Jens Møllers Død har gjort i den lærde, har Gottsche Møllers Død gjort i den stærke Verden. Hiin virkede for det Spirituelle; Denne for det Spirituøse; Hiin var en Heros med Pennen, Denne med Næven etc. etc. Vi tvivle høiligen om, at det er muligt, at vise større Smagløshed og Mangel paa Sømmelighed og Takt“. – 61.34. Om P. E. Müller stod der] i samme Artikel stod der: „For tyve Aar siden meente man, at den svage P. E. Müller kun kunde faa Dage endnu at leve i, og han lever endnu, og J. Møller, en Kjæmpe mod ham, ligger i Graven!“. – 62.4. Mathias Winther] se Noten til II 38.15. – 62.14. Mynsters Bog om Christendommen] „Betragtninger over de christelige Troeslærdomme“ I–II (1832), en

Andagtsbog. – 62.15f. *Hornsylds tykke Bog*] den 1820 afgaaede Præst H.s Opbyggelsesbog „Betragtninger over Bibelen“; til de to første Dele, der udkom 1831–34, sluttede sig 1837 en tredje Del. – 63.2. *Don Miguel*] den udsvævende Søn af Kong Johan VI af Spanien, havde 1828–34 været Konge af Portugal, men fandt Smag i raa Forlystelser, mishandlede sin Søster og blev forvist. – 63.7. *Christensen*] Politikeren, Overretsprokurator Balthazar C. udsendte 1835 Stridsskriftet „Den frie Presse contra Tage Algreen-Ussing og hans Fremstilling i Bladet Dagen af Danmarks Trykkefrihed“. – 63.20. *Fætter Pentz*] Byfoged og Postmester i Maribo Jacob Nielsen Møller havde 5 Børn, hvoraf den næstældste Søn Ditlev Pentz M., der var opkaldt efter Amtmand, Kammerherre Pentz, hos hvem Jacob M. havde tjent, blev Postmester efter sin Faders Død 1834 (Lise Lund: „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ 14).

137. NkS. 4783.4^o.

63.30. *mit store Tab*] P. M.s Hustru Betty, f. Berg, var død 15/5 1834. – 64.1. *deres Bedstemoder*] Mormoderen Elisabeth Berg, f. Hensler. – 64.20. *Frøken Bülow*] Eline B., Bettys Veninde, som blev P. M.s anden Hustru. – 64.21. *Bettys yngste Søster*] Amalie, 1842 g. m. Pastor Diderich Nicolai Blicher Glahn. – 65.8. *Jfr. Christensen*] se Noten til II 54.1.

138. *Tilhører Forlagsdirektør Bent W. Dahlstrøm (Fot. K.B.).*

65.22. *Friedenreich*] formodentlig Bestyreren af Efterslægtsselskabets Skole, Prof. Diedrich Wilhelm F. – 65.28. *Rasted*] eller *Radsted*, hvor P. M.s yngre Broder Hans Ulrik var Sognepræst 1832–43. – 65.30. *Adjuncten Berg*] Ludvig B., Adjunkt ved Nykøbing Katedralskole og Forfatter til enkelte skønlitterære Arbejder; et Brev til ham fra Chr. Winther er trykt i CW. Br. I 35f. – 66.3. *Grønsund*] i Gaabense ved Grønsund, der dengang var Overfartssted fra Falster til Sjælland, var der en Færgegaard. – 66.8. *Etatsraad Ørsted*] Fysikeren H. C. Ø. – 66.13. *Professor*

Hjelm] se Noten til I 134.15. – 66.14f. *Jens Møllers Biographie*] Prof. Jens Møller var død 25/11 1833; Rasmus Møller skrev hans Nekrolog i den af den afdøde 1830–33 redigerede „Dansk Literatur-Tidende“ 1834, som blev optrykt i „Tidsskrift for Kirke og Theologie“ IV, der ogsaa var blevet redigeret af Jens Møller. – 66.24. *Rudolf Berg*] P. M.s Skolekammerat fra Nykøbing Kate-dralskole og senere Svoger, Præst (Bøgh I 69). – 66.29. *David*] Professor i Nationaløkonomi C. N. D., der en Periode var en af de mange Redaktører af MfL.; 1834 grundlagde han „Fædrelandet“, der i Begyndelsen udkom som Ugeblad. MfL. ophørte at udkomme med Bind XX 1838. – 66.30. *per eminentiam*] „for-trinsvis“. – 67.4. *Tetens*] Stephan T., 1819 Biskop i Ribe og s. A. over Als-Ærø Stift; hans Skrift „Christendommens Indførelse i Norden ved Anscharius“ (1826) bedømmes af Bjørn Kornerup (i „Dansk biografisk Leksikon“) som „blot en blomstrende Lovtale uden historisk Værd“. Til P. E. Müllers Efterfølger valgtes J. P. Mynster.

139. NkS. 2637, fol.

Brevet er stilet til Poul Møllers tilkommende Svoger, Godsfor-valter paa Einsiedelsborg *Eiler Bülow*.

67.18. *Greven*] Gregers Chr. Fr. Petersdorff, der havde været Biskop Jens Paludan-Müllers Plejesøn (se Sejer Kühle: „Frederik Paludan-Müller“ I 14). – 67.19. *Deres Kone*] Constance Mathilda, f. Christensen, som Bülow var blevet gift med samme Aar. – 67.24. *Schaldemose*] utvivlsomt den senere Sognepræst Mathias Chr. S., der 1838 ægtede Eiler Bülows yngste Søster og 1852 efter hendes Død hans næstyingste Søster. – 67.27. *Silfverberg*] der var 5 Brødre af dette Navn; efter Alderen at dømme synes her at være Tale om lic. theol. Anton Fr. S., Student 1825 fra den københavnske Borgerdydskole, 1827 Lærer smstds., cand. theol. 1830, senere Sognepræst i Svendborg. – 67.28. *Prof: Nielsen*] den københavnske Borgerdydskoles Bestyrer Michael N., kendt som Søren Kierkegaards beundrede Latinlærer. – 68.3. *sin Broder*] ?. – 68.29. *en af mine Søstre*] Cathrine Sidenius. – 68.29. *min Svi-gerinde*] Hans Ulrik Møllers Hustru Louise.

140. *Tilh. Prokurist Svend Møller (Fot. K. B.).*
Trykt „Kristeligt Dagblad“ 22/3 1967.

69.12. *ordineret Mynster*] Handlingen er skildret af Otto Laub i „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 269f. – 69.19. *Thrine*] Cathrine Sidenius, g. m. Pastor Isaac S. – 69.25. *Iselingen*] Herregaard ved Vordingborg, tilhørende Holger Halling Aagaard. – 69.26. *en Tiltrædelsestale*] trykt i Mynsters „Kirkelige Leiligheds-Taler“ I (1854) 62–73. – 70.4. *Faber*] Nicolai F., 1834 Biskop over Fyns Stift. – 70.6. *hvad Du skrev*] ukendt. – 70.10. *Mansa*] Lægen og Medicinalhistorikeren Fr. Vilhelm M. – 70.21. *et andet og højere Liv*] denne Opfattelse har P. M. givet en nærmere Redegørelse for i sin Afhandling „Tanker over Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed“ (MfL. XVII 1837). – 71.5. *Thomas og Marie*] Svogeren og Svigerinden Thomas og Marie Lange.

141. *NkS. 4783,4^o.*

71.19. *Neckelmann*] formodentlig Carl N., Student 1831, senere Overretsprokurator i Viborg. – 71.21. *Bispetalerne*] i Anledning af Mynsters Indvielse til Sjællands Biskop 2/11 1834, der foretoges af Rasmus Møller, udkom de ved denne Lejlighed holdte Taler i det lille Hæfte „Bispevielse i Frue-Kirke paa Reformationsfesten“ (1834). – 71.21f. *Postmesteren fra Maribo*] se Noten til II 63.20. – 71.30. *Isaak*] Svogeren I. Sidenius. – 72.2. *en Prinds af Hessen*] Generalmajor, Prins Frederik Vilhelm Carl Ludvig af Hessen-Philipsthal-Barchfeld, Søn af Landgreve Adolph af Sachsen-Meiningen og gift med den danske Prinsesse Juliane Sophie; Mynsters Tale er trykt i hans „Kirkelige Leiligheds-Taler“ II (1854). – 72.7. *sat under Tiltale*] i Anledning af tre anonyme Artikler i „Fædrelandet“, som ikke var skrevet af David selv, men som han blev draget til Ansvar for som Ugeskriftets Redaktør; han blev frifundet af Domstolene, men suspenderet og senere afskediget fra sit Professorembede. Bladet overdrog han til Johs. Hage. – 72.13. *to Forelæsninger*] den offentlige Forelæsningsrække er efter P. M.s Udkast og Tilhøreres

Kollegiehæfter trykt i ES IV. – 72.23. *deres lille Kusine*] Ollerup-Præsten Thomas Bredsdorffs 6-aarige Datter Ellen Kathrine. – 72.29. *Waage*] res. Kapellan ved Frue Kirke i Kbhvn., til hvem P. M. har skrevet Sangen „Ved G. H. Waages Bortreise“.

142. *Troensegaards Autografsamling.*

73.18. *allerede fortalt*] Brevet kendes ikke. – 73.21. *hendes Fader*] Oberst Adam Gottlieb Josva Bülow, død 31/12 1834. – 73.28f. *Rasmus . . . lover meest*] han blev Lærer ved Østre Betalingsskole i Kbhvn. og skildres af Skuespiller Kr. Mantzius' Hustru som „et højt begavet, vittigt, musikalsk men meget sært Menneske, som Stedmoderen elskede højt“ (Karl Mantzius: „Min Far og jeg“ 183f.). Vilh. Andersen oplyser om ham: „En Tid drev han meget omkring med Kr. Mantzius. . . Han havde arvet en Del af sin Faders Ejendommelighed og var bekendt for sine pudsige Indfald. Børnene elskede ham“ (V. A. II 208). – 74.1. *Jfr. Sibbern*] Filosofen F. C. S.s Søster Sophie (se „Breve fra F. C. Sibbern“ 116), der i Vejviseren opføres som „Skolelærerinde“. – 74.8. *Kathedralskolen*] Metropolitanskolen, igennem mange Aar Kbhvns. eneste Statsskole. – 74.12f. *Redactionen af Maanedskrift for Literatur*] dette blev udgivet af „et Selskab“, bestaaende af 15 Personer, fortrinnsvis Universitetslærere, hvorimellem P. M. blev optaget 1834 (fra Bd. XII). – 74.16. *en Anmeldelse af Mynsters Bog*] „Betragtninger over de christelige Troeslærdomme“ blev anmeldt af G. H. Waage i MfL. XIII (1835). – 74.21. *den Helligaand*] denne Skrivemaade debatterede Mynster gentagne Gange („Blandede Skrifter“ V 286–289, „Medelelser om mit Levnet“ 1. Udg. 247, „Af efterladte Breve til J. P. Mynster“ 180, 191, 251, „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 366 og „Kirkehist. Saml.“ 4. R. IV 755). – 74.22. *Prof. Clausen*] Teologen H. N. C. – 74.23. *Boisen*] Præsten Carl Chr. B. udgav 1835 Skriftet „Om Betydningen af den christelige Kirkes Bekjendelse“ med Undertitlen „En Kritik af Mag. Møllers luthersk-christelige Stridsskrift imod Pastor Grundtvig“. H. U. Møllers Bog hed „For-svar for den evangeliske Kirkes Grundsætning“ (1831) og recenseredes af S. C. W. Bindsbøll i MfL. XV (Møllers Gensvar i

„Dansk Literatur-Tidende“ 1836). – 74.30. *Major Fibiger*] Johan Adolf F. – 74.31. *Molbech*] Historikeren og Filologen Chr. M. – 74.35. *mikrologiske*] smaalige. – 75.3. *Printzlau*] Ferdinand P. var 1832 blevet udnævnt til Det kgl. Teaters Bogholder og Hovedkasserer, men forgreb sig paa Teatrets Kasse for at dække Spillegæld og blev 7/2 1835 sat fast og 1838 idømt Fæstningsarbejde.

143. *U. B., Trondheim (Fot. K. B.).*

75.13. *F. Bugge*] Filologen Fr. Moltke B., 1833 Rektor for Trondhjems Katedralskole, Medlem af Videnskabernes Selskab i Trondhjem.

144. *Troensegaards Autografsamling.*

76.11. *Underretning*] om det forestaaende Bryllup med Eline Bülow. – 76.12. *Svigermoder*] Betty Bergs Moder. – 76.14. *Sine*] P. M.s Søster Nielsine, g. m. Knud Sidenius. – 76.22f. *Waage Petersen*] bekendt københavnsk Vinhandler.

145. *Troensegaards Autografsamling.*

77.4. *det sidste Brev*] ukendt. – 77.7. *Ibsen*] Peter Diderich I., Sognepræst i Lyngby 1833–55. – 77.25. *Mad. Sidenius*] antagelig Købmand Chr. S.s Enke Anne Katrine, f. Hansen. – 77.31. *den afdøde Præst Winther*] Chr. W.s Farbroder, Pastor Rasmus W., som C. W. arvede en stor Sum Penge efter. – 78.4. *Fritz*] egl. Frederik (f. 1830); var Odense Katedralskoles Stolthed (se Mindeord i Skolens Program 1848), om hvem Rektor Henrichsen til hans Moder sagde: „De ved ikke, hvilken Løve De opdrager der“ (V. A. LL 207). P. M. fik Ret i sine bange Anelser: Sønnen døde allerede 1847 som Skolediscipel i Odense. – 78.8f. *Borgerdydskolens Bestyrere*] Borgerdydskolen paa Christianshavn bestyredes af P. M.s Ven N. B. Krarup, som indtil 1837 havde en Direktion ved sin Side. – 78.13. *Sprinkler*] en Slags pletformet Ud-

slæt. – 78.21. *Decoration . . . ved Høitiden*] Rasmus Møller blev 28/10 1836 ved Reformationsfesten Kommandør af Dannebrog. – 78.24f. *Directionen*] for Universitetet og de lærde Skoler. – 78.34. *en Lovtale . . . i Kjøbenhavnsposten*] Sibberns Artikel „Om Oehlenschlägers poetiske Fortjenester i de sidste Aaringer“ i Aarg. 1836 Nr. 323. – 79.2. *de fremmede Professorer*] til Reformationsfesten var der mødt Deputationer fra Kiels og Berlins Universiteter. – 79.3f. *Mynster skrev ham til*] Brevet ukendt. – 79.5ff. *Brøndsted . . . et smukt Digt*] aftrykt i Oehlenschlägers „Erindringer“ IV 146f. – 79.9. *mærkeligt*] „mærkbart“.

146. Troensegaards Autografsamling.

79.27. *Pingel*] Geologen Chr. P.; hans Moder Anna Marie P. f. Sebot, Enke efter Lotteriinspektør og Tehandler H. H. P., boede sammen med sine Børn. – 80.5. *Sibbern . . . i Dagen*] nogle Artikler imod Aug. Baggesen og „Kjøbenhavnsposten“s Redaktion i „Dagen“ Nr. 283, 287, 292, 293, fortsat næste Aar. – 80.8. *Kjøbenhavnsposten*] Bladet svarede Sibbern i Aarg. 1836 Nr. 331, 343, 348. – 80.20f. *den nye . . . Universitetsbygning*] se Noten til II 38.4. – 80.26. *et nyt Skuespil*] Lystspillet „Den lille Skuespiller“, der opførtes 1. Gang 21/1 1837 med Fru Heiberg i en Drengerolle. – 80.31. *en Recension over Bredsdorff*] P. M.s Svoger Jakob Hornemann B., Lektor ved Sorø Akademi; hans „Haandbog ved botaniske Excursioner i Egnen om Sorø“ (1834–35) recenseredes af Botanikeren Salomon Dreier i MfL. XVI (1836); P. M.s Søster bebrejdede ham, at han ikke havde forhindret Anmeldelsens Fremkomst („Udvalg af Breve til P. Hjort“ I 260), Hauch beklagede den, da han forudsaa, at „Bredsdorffs Huus vil denne Recension bringe Ulykke og Fortvivlelse“ (smstds. 259). – 81.3. *Recension over . . . Gad*] P. C. Stenersen Gads Skrift „Om forberedende og høiere Realunderviisning“ (1835) anmeldtes af Lektor August Rothe med et Tillæg af H. C. Ørsted i MfL. XVI (1836). – 81.6. *Ebbesen*] Kasserer ved Asiatick Kompagni Henrik E., død 9/3 1836, 76 Aar gl. Det asiatiske Kompagni blev ophævet 1843. – 81.9. *Bloch*] Rektor Søren B.s „Kortfattet fuldstændig Skolegrammatik i det græske Sprog“

(1835) blev anmeldt af E. F. C. Bojesen i MfL. XVI (1836), Rektor R. Henrichsens Modskrift „Om den Nygræske . . . Udtale af det Helleniske Sprog“ (1836) ved Prof. F. C. Petersen smstds. – 81.17. *Ibsen*] se Noten til II 77.7.

147. *Troensegaards Autografsamling. Trykt CW. Br. I 114.*

82.4. *Pedellen Ørum*] Universitetspedel og Klokker Jens Marcus Høeg Ø. – 82.6. *Sangklokker*] i visse af Kbhvns. Kirker fandtes Klokkespil, der for Betaling anvendtes ved Daab, Bryllupper og Begravelser.

148. *Troensegaards Autografsamling.*

149. *Tilh. Sekretær i Udenrigsministeriet
K. H. Bregenhøj (Fot. K. B.).*

83.6. *Lines Broder*] Godsforvalter Eiler Bülow, Einsiedelsborg. – 83.16. *Grev Petersdorff*] Ulrik Wilhelm P., ældste Søn af Grev Gregers P. til Einsiedelsborg. – 83.19. *Ungdomsøven*] herom vides intet. – 83.27. *sin Bedstemoder*] Mormoderen Elisabeth Berg. – 83.32. *lang Afhandling*] „Tanker over Muligheden for Beviser om Menneskets Udødelighed“ i MfL. XVII (1837). – 84.2. *La Grippe*] Influenza. – 84.18. *Deres første Brev*] Br. 144. – 85.2. *Frøken Ross*] se Noten til II 36.32. – 85.2. *Jfr. Holters*] se Noten til II 8.26.

150. *NkS. 4783,4°.*

85.8. *Brev af gde f:M:]* Br. 149. – 85.25. *holde Aareslag*] „holde Takt“. – 85.25. *Worm*] se Noten til I 39.13. – 86.1f. *Identitets Læren*] vel Spinozas Lære om Enheden af det legemlige og det aandelige. – 86.11. *Christian Winther*] han opholdt sig sidst i Februar til (i ethvert Fald) Slutningen af Marts 1837 hos sin

Stedfader i Maribo (se CW. Br. I 116ff.). – 86.13. *min gamle Broder*] Peder Møller, der havde ejet Stoustrupgaard, men tilbragte sine senere Aar hos sin Broder Rasmus M.

151. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4^o.
Trykt FoF. III (1956) 113f.*

86.25. *dit sidste Brev*] ukendt. Det fremgaar af II 126ff., at de to Brødre har brevvekslet ogsaa i Beg. af 1838; et Afsnit af et tabt Brev fra P. M. fra Foraaret 1837 er citeret i H. U. Møllers Brev. – 87.5. *Kierkegaard*] P. M. kendte baade Peter Chr. og Søren K., men der er mest Sandsynlighed for, at der her er Tale om den ældste af dem, P. C. K.; i sit Brev til ham (Br. 116) omtaler P. M. „Erindringen om vort kjøbenhavnske Samliv“, som man iøvrigt ikke kender noget nærmere til. – 87.16. *Stykke . . . i Maanedskrift*] se Noten til II 83.32. – 87.16. *desultorisk*] flygtigt. – 87.29. *v.*] lat. *vel*, „eller rettere“. – 87.35. „*selvtændig Selvtænkning*“] i Beg. af Kap. V tales om „Den positive Selvtænkning, der videnskabelig udtaler, hvad Tiden veed om det Oversandselige“ (ES V 68). – 87.35. *sensu prægnaanti*] „i egentlig Betydning“. – 88.11f. *Hovedlærdomme eller Hovedsandheder*] der staar: „Skriftens Hovedlærdomme“ (ES V 76). – 88.20. *een catholsk Professor*] ?.

152. *Troensegaards Autografsamling.*

Den meget ufuldstændige Tegnsætning er for Tydelighedens Skyld forbedret af Udgiveren.

88.30. *Din Fødselsdag*] 21. Marts. – 89.11. *Marie*] Elisabeth Bergs Datter, g. m. Fuldmægtig Thomas Lange. – 89.11. *Wilhelmine*] Elisabeth Bergs Datter, g. m. Proprietær H. G. F. Paulsen, Ejer af Kejrup ved Kerteminde; formodentlig er det hendes Mand, der har beskadiget sin Arm. – 89.24. *Den lille Trine*] Bredsdorffs Datter Ellen Kathrine (f. 1828). – 89.25. *Betty*] Bredsdorffs yngre Datter (f. 1835).

153. NkS. 4619,4°. Trykt CW. Br. I 126f.

90.7. *Waldemar*] f. 1834; det var det tredie Barn, Sidenius' mistede i Løbet af faa Aar. – 90.21. *Madame Valentin*] formodentlig Enken efter Byfoged i Maribo Peter Chr. V., en af Studenterforeningens første Seniorer (se CW. Br. I 118).

154. *Troensegaards Autografsamling.*

91.9. *dit Brev*] ukendt. – 92.3. *Vor Stiftamtmand*] Reinhold v. Jessen. – 92.13f. *forløst med en Datter*] Cathrine Sidenius fødte 14/4 1837 Datteren Henriette.

155. *Arthur Palsbos Autografsamling.*

93.7. *Taars*] Landsby i Nærheden af Saksøbing Fjord (ved Taars Vig). – 93.32. *Dine elskværdige Søstre*] Eline boede if. Udskriften paa Brevet hos „Frøknerne Bülow i Svendborg“.

156. NkS. 954,8°. Trykt M. kl. Fil. 198.

94.2. *Einsiedelnsburg*] paa denne fynske Herregaard var P. M.s Svoger Eiler Bülow Godsforvalter. – 94.6. *Din Skole*] Krarup var Bestyrer for Borgerdydskolen paa Christianshavn, hvor P. M. gav Timer i Dansk og Græsk (jf. Br. 159).

157. NkS. 3217,4°.

Forfatteren og Kritikerens *P. L. Møller* havde vaklet mellem forskellige Studier (Medicin, Teologi, Æstetik); han boede 1834–37 paa Regensen, men havde endnu ikke udgivet nogen selvstændig Bog.

158. *Troensegaard's Autografsamling.*

95.12. *Reisen*] P. M. var i Sommeren 1837 paa Besøg baade hos Søsteren i Sorø (Olsen 150) og paa Fyn; efter Hjemkomsten fik han en Sygdom, der ytrede sig som en astmatisk Lidelse, men vistnok var en Leversygdom (V. A. II 294).

159. *NkS. 954,8^o. Trykt M. kl. Fil. 199.*

97.10. *Møller*] cand. phil. Gustav Adolph Müller, Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn 1837–47.

160. *Orig. ukendt. Trykt efter V. A. II 294–296.*

97.25. *Mansa*] se Noten til II 70.10. – 97.26. *Trier*] formodentlig Seligmann T. – 98.13. *Saxtorph*] Johan Sylvester S.

161. *Tilhører Forlagsdirektør Bent W. Dahlstrøm (Fot. K. B.).*162. *Troensegaard's Autografsamling.*

99.15. *Moderglæde*] Eline Møller fødte en Maaned efter sin Mands Død Datteren Poulina, som i aandelig Henseende skal have været noget retarderet, men ingenlunde, som Skuespiller Mantzius' Hustru har skildret hende, „saa godt som Idiot“ (Karl Mantzius: „Min Far og jeg“ 184).

163. *Troensegaard's Autografsamling.*

100.21. *Catastrophe*] (lykkelige) Vendepunkt. – 101.5f. *Kjøbenhavnsposten*] et liberalt Oppositionsblad. – 101.27. *Jensen paa Biørnemose*] Gaarden i Tved Sogn (Svendborg Amt) ejedes af Svigerfaderen Oberst Adam Bülow, der 1825 overdrog den til

Sønnen Rasmus Hartvig B., som senere skødede den til sin Svo-
ger, Forvalter J. P. Jensen. – 102.34f. *Mansa . . . har ingen Børn]*
Forlagsboghandler Fr. V. Hegel ansaas dog almindeligt for at
have været hans uægte Søn. – 102.35. *er bleven Student med
mig]* 1812 fra Herlufsholm. – 103.21f. *kommer . . . ikke til no-
gen af sine Bekjendte]* C. W. kæmpede i denne Periode af sit Liv
en fortvivlet Kamp med sine Rykkere. – 104.6. *Winthers . . .
Svar]* ukendt.

164. Frederiksberg Kommunebiblioteker.

104.16. *Nattevagt]* Nattevaagen.

165. Troensegaards Autografsamling.

105.27f. *den Tilstand, hvori hun er]* se Noten til II 99.15. –
106.11. *Dit . . . Brev]* ukendt.

166. *Orig. ukendt. Trykt efter Afskrift i NkS. 3998,4°.*

107.10f. *Brev fra Fader]* ukendt. – 107.13. *Sinding]* se Noten
til II 109.4. – 107.24. *Præstefolkene i Værsløv]* Isaac og Cathrine
Sidenius.

167. Troensegaards Autografsamling.

108.6. *Procurator Hviid]* Christen Christensen H. – 108.7.
Catecheten Bergenhammer] Peter B., 1837 Kapellan, 1843 Sogne-
præst i Maribo. – 108.27. *Min Broder]* se Noten til II 86.13. –
108.33. *Seidelin]* Andreas S., Bogtrykker og Forlægger. – 109.4.
Sinding] Chr. Ludvig S., 1834 Præst i Bregninge-Bjergsted; if.
Wibergs Præstehistorie var hans Levned „uordentligt“, og han
var stævnet for en Provsteret. Sidenius fik ikke Embedet, der
1836 blev besat med J. H. A. Jungersen.

168. Orig. ukendt. Trykt efter Christian Winthers
(delvis bevarede) Afskrift i NkS. 4783,4^o.

109.23. *Fata Morgana*] dette filosofiske Skuespil er skrevet paa Opfordring af Teaterdirektionen i Anledning af Kongens Fødselsdag og blev 1. Gang opført paa Det kgl. Teater 29/1 1838. Direktionens Henvendelse til Heiberg er dateret 25/11 1837, og allerede 16/1 1838 afleverede Forfatteren Stykket (se Morten Borup: „Johan Ludvig Heiberg“ II 167 og „Breve og Aktstykker vedr. J. L. Heiberg“ II 289, 291, 295, jf. 289). – 109.31. *Perseus*] en „Journal for den speculative Idee“, som Heiberg udgav fra Juni 1837 til August 1838. I Afhandlingen om „Svend Dyrings Hus“ tales der om Henrik Hertz, „som allerede to Gange iforveien, ved Gjengangerbrevene og ved Amors Geniestreger, havde viist, at han hører til Dem, som, idet de skabe nye Digterværker, tillige skabe nye Digtarter“ (I 180). – 110.6f. *Din Guldmager*] Hauchs Roman „Guldmageren“ (1836). – 110.16f. *Overskou . . . i Dagen*] Bladet redigeredes paa dette Tidspunkt af Overskou, der i Aarg. 1838 Nr. 27 med megen Varme anmeldte „Fata Morgana“. – 110.23. „Alle Goethes Digte ere . . . speculative“] vel et frit Citat af Heibergs „Om Philosophiens Betydning“ (1833): „den speculative Idee gaaer igjennem Compositionen af næsten alle hans Værker“ („Prosaiske Skrifter“ I 427).

169. NkS. 954,8^o.

Hauchs Svar tyder paa, at den tabte Begyndelse af foreg. Br. bl. a. har drejet sig om de spydige Stiklerier til P. M.s Afhandling om Udødeligheden, som Heiberg havde indflettet i sin Anmeldelse Juni 1837 af Rothes „Treenighedslære“, hvor han i sin Omtale af „den allernyeste Gjæring i Philosophien“ siger: „det har endnu ikke viist sig, om den i sig selv rosværdige Stræben hos disse allernyeste Bevægelsesmænd, nemlig deres Stræben efter Fremgang ud over Philosophiens nuværende Kreds, ikke er en uvitterlig Tilbagegang; om ikke det System, som de nys forlode, indeholder hvad de nu lede efter udenfor det; isaafald vilde de være gaet over Aaen efter Vand. Dog lader det ikke til, at disse

Deserteurer nogensinde ville komme til at udgjøre et eget Corps; dertil er deres Formaal altfor ubestemt, thi om de ogsaa kunne nævne Et og Andet, som de søge om, f. Ex. en tilkommende Verdens-Anskuelse, saa formaae de dog ikke at sige Noget om Veien, som fører dertil, men det er just denne, som det kommer an paa i Philosophien, der ikke kan være tjent med at have sine Eiendomme i Maanen" („Perseus" I 33 = Pros. Skr. II 42). – 112.4. *Eleaterne*] en filosofisk Skole i Oldtiden, hjemmehørende i den syditalienske By Elea. – 112.12. *Schellings Broder*] Lægen Karl Eberhard S.

170. *Troensegaards Autografsamling.*

114.12. *mit Mskpt*] formodentlig til „Forklaring over Pauli første Brev til de Corinthier" (1839).

171. *Troensegaards Autografsamling.*

114.15. *Dit Brev*] ukendt. – 115.12. *min Svigerinde*] Ane Marie Møller, f. Feilberg, Enke efter Rasmus M.s ældre Broder, Byfoged i Maribo Jacob Nielsen M. – 115.13. *Kammerraad Lund*] Henrik August L., Ejer af Hovedgaarden Fredsholm i Vestenskov Sogn paa Lolland.

172. *NkS. 3998,4°.*

119.4. *Dit Vennebrev*] ukendt; det maa have indeholdt Meddelelsen om, at F. C. Olsen af P. M. paa Dødslejet var udset til at redigere den filosofiske Del af hans efterladte Skrifter, samt at han paa Familiens Opfordring skulde skrive P. M.s Biografi. – 119.6. *Sørgebudskabet*] Poul Møller var død 13. Marts 1838. – 120.6. *Recensioner*] i „Dansk Literatur-Tidende" 1824 anmeldte P. M. anonymt Digtsamlingerne „Himeros" af M. N. Schmidth og „Vaarvioler" af J. A. Aagaard som Epigonpoesi (optrykt ES VI 5–12); Aagaard tog til Genmæle i „Nyeste Skilderie af Kjøben-

havn" 1824 Nr. 21–23. Det vides ikke, om P. M. ogsaa har skrevet Anmeldelsen af Chr. Deichmanns „Digte“ (1825), hvorfor den ikke er medtaget i ES. – 120.7. *den „stille Præstekone“*] Citat af M. N. Schmidts episke Idyldigt „Vilhelm og Fanny“ (1823): „Ham giensvared blid den stille Præstekone“ (21); P. M. havde ogsaa recenseret dette Digt i „Dansk Literatur-Tidende“ 1824 Nr. 7. – 120.13f. *om populære Ideers Udvikling*] oprindelig holdt som Foredrag i Studenterforeningen 19/2 1825, derefter trykt i „Nyt Aftenblad“ 1825 Nr. 18 (= ES V 23–37). – 120.29. *Rask*] Sprogforskeren Rasmus R. var død 1832. – 120.34. *jeg redigerede Dagen*] i sin Fader Fr. Thaarups Sted 1827 Nr. 141–222. – 121.3. *Thortsen . . . et Brev*] Br. 96. – 121.11. *Du . . . er i Kbhvn.*] F. C. Olsen, der havde været Overlærer i Helsingør, hvor han var Kollega med Thaarup, var 1837 blevet forflyttet til Metropolitanskolen. – 121.12. *in societatem præclari illius operis*] „ind i Redaktionen af dette fortræffelige Arbejde“.

173. Troensegaard's Autografsamling.

121.29. *Din tunge Lod*] se Noten til II 119.6. – 122.7. *Seidelin*] se Noten til II 108.33. – 122.12. *det Harboeske Kloster*] i Stormgade Nr. 14 i Kbhvn.; stiftet 1739 af Gehejmeraadinde Christine Harboe for Enker efter Mænd af de 5 første Rangklasser. Pladserne besættes af Kongen efter Indstilling af Magistraten.

174. NkS. 2815,4^o. Trykt CW. Br. I 131–133.

122.18. *Deres . . . Brev*] ukendt. Winther har henvendt sig til Carsten Hauch som en af P. M.s nærmeste Ungdomsvenner (se Hauch: „Minder fra min Barndom og min Ungdom“ 293–299 og V. A. I 41f.). Han fremskaffede som lovet Breve fra P. M. til Ingemann, hvorimod P. Hjort foretrak at vente med at offentliggøre de 4 Breve, han var i Besiddelse af, til han i 1863 udgav sine „Kritiske Bidrag. Literærhistorisk Afdeling“ II. Af Hauchs egne Bidrag til Biografien er det omfangsrige flg. (trykt Olsen

47–50), som findes i Winthers Afskrift (NkS. 2815,4^o), af ham forsynet med flg. Paaskrift: „Jeg havde Anledning at skrive Hauch til, og gjorde ham da tillige nogle Spørgsmaal om den Baggesenske Feide og Poul Møllers Deeltagelse deri, hvorpaa jeg da erholdt følgende Svar“:

„. . . Hvad Poul Møllers Deeltagelse i den Baggesenske Feide angaaer, saa har jeg, efter Deres Ønske, spurgt Hjort, om han vidste nogen Detail desangaaende; men han vidste Intet, eftersom han alt var borte, da de tolv Studenter sluttede deres Forbund. Hvad jeg selv erindrer derom, kan indbefattes i faa Ord, og jeg sender mine Bemærkninger derfor heller i dette Brev til Dem, og overlader Dem at bestemme, hvorvidt De kan gjøre Brug deraf eller ei, end at jeg skulde samle det til et særskilt Stykke, som upaatvivleligt vilde tage sig magert ud.

For at begribe den Indignation, der drev Poul Møller, Møhl, Lütken, begge Brødrene Diechmann og flere af vore dengang værende bedste Studenter til at forene sig mod Baggesen, maa man ret have sat sig ind i den Tids Stemning. Det var ikke (som Møller, jeg selv og flere i vort Samqvem ofte den Gang udtalte) om Oehlenschlaegers og Baggesens isolerede Digtervirksomhed Kampen dreiede sig; men det var upaatvivlelig om noget langt Høiere. Baggesen stod, efter vor Mening, som en Repræsentant for den ældre, franske Skole, der satte Politur over Gehalt, de elegante Vers over de gedigne; for ham var Grazie, et vittigt Spil det Høieste i Poesien, men vi søgte Alvor og Dybde, vi sagde om Oehlenschlaeger: „Saavist det Store overgaaer det Fine; saavist som Sophocles staaer over Jean Racine etc.“, saavist maa den blotte Leeg med Poesien nu vige for noget Betydningsfuldere, hvilket vi netop hos Oehlenschlaeger troede at have fundet.

Naar man læser de Digterforsøg, der bleve skrevne efter Ewalds Tid til Aarhundredets Slutning, og noget derover, og derpaa gjør sig bekendt med Oehlenschlaegers tidligere Værker, da kan man vel begribe, hvorledes det gik til, at de fjernere Stjerner aldeles blegnede i det Lys, han udkastede. For Resten vare vi ikke blinde for de Pletter, der ogsaa hos ham fandtes; men han havde begejstret os i vor Ungdom; gennem hans Aladdin, hans Hakon Jarl, hans lyriske Digte etc., var Poesien ind-

strømmet i vore Hjerter. Desuden angreb ogsaa Baggesen Goethe, Tieck og den hele nyere Retning overhovedet; han røbede ogsaa, i vore Tanker, en uklar Sands for det Comiske, ved at ville „reenskrive Holberg“, som han sagde, „for skikkelige Mænds Børn“. Oehlenschlaeger stod da, i vore Øine, som Repræsentant for den nyere Poesie, Baggesen repræsenterede, som sagt, den forældede Tid. Kampen dreiede sig altsaa om det Hovedspørgsmaal: „Ere vi skredne frem i den nyere Tid, eller ere vi paa en Afvei, og maae nødvendig tilbage igjen til den Wielandske eller endog til den Voltairiske Periode?“ Det falder af sig selv, at Mange ikke indsaae dette den Gang, ligesaa lidt som man har indset det siden efter, ja at Flere endog deeltog i Striden, uden at have opfattet, hvad man stred om; men Poul Møller i det mindste opfattede det klart, og flere af hans nærmeste Venner ligeledes.

Det var naturligt, at ligesom alle Bevægelsesmænd i Poesien stode paa Oehlenschlaegers Side, saaledes maatte alle de Conservative staae paa Baggesens. Alle ældre Autoriteter, de fleste fornemme og mægtige Personer vare os imod; vi udæskede et talrigt Partie, vi udsatte os for et uhyre Had, ja vi syntes at lege med vor Fremtids Skjebne, i det vi vovede denne Kamp; men netop dette havde noget Tiltrækkende for os Alle, og især for Poul Møller; at være en Martyr for sin Overbeviisning, var netop det, hvortil han havde Lyst.

Hertil kom nu, at Baggesens Personlighed den Gang stod meget fordunklet i vore Øine. P. Wegner [Pseudonym for A. E. Boye] havde skrevet skarpt og grundigt imod ham, han havde overbeviist ham om mangfoldige Fordreielser, og om ikke mindre end to og tyve Usandheder o.s.v. Flere af Skrifterne mod Baggesen gjorde stor Opsigt, og dog svarede Baggesen egentlig aldrig derpaa. Dette indignerede P. Møller, der var en reen og streng Natur. Hjort og Flere skreve ogsaa mod Baggesen, og den maa have gennemlæst hine Skrifter, hvilke, om de saa paa enkelte Steder gaae for vidt, dog langt fra mangle overbevisende Kraft i det Væsentlige, og derimod have veiet Baggesens Fremfærd, der ret vil faae en Anskuelse af, hvormeget hans Vægtsskaal hos de Yngre sank i hine Dage.

Hans Fasthed havde vi heller ikke store Tanker om, thi han

havde før 1807 skrevet mod den nyere Skole, derpaa gav han Gjengangeren ud, hvori han hævede Goethe og Tieck, og angreb en Deel af sine gamle Venner, derpaa vendte han igjen tilbage til sin gamle Tro, og Gjengangeren bar ingen Frugt, som vi allerede havde anet, om ei af andet, saa dog af den ugudelige og upoetiske Gudsdyrkelse, som han deri prædikede, da han forsikkrede, at Electron og Magnas [Personifikation af Elektriciteten og Magnetismen] skulde blive Guder i den kommende Tid. Dette Sted in specie var Møller yderst forhad. Af alt dette fulgte, at Baggesens Character som Menneske, som dog aldrig ganske kan skilles fra Digtercharacteren, aldeles tabte sin Agtelse i vore Øine, dette forklarer allerbedst vor følgende Fremfærd imod ham.

Saaledes har jeg sagt, hvad jeg troede nødvendigt med Hensyn paa den aandelige Gjæring, der bragte os i Kampen, og som i Særdeleshed drev P. Møller. Den egentlige Detail, forsaavidt ydre Handlinger angaaer, veed jeg kun lidt om. Allerbedst har P. Møller udtalt sin Agtelse for Baggesens tidligere Virken, forbunden med sin Misbilligelse af hans sildigere, i den, efter mine Tanker, meget heldige Parodie over „Da jeg var lille“. Hvad den egentlige Udfordring fra Studenterne angaaer, da opstod den første Tanke hertil hos Dr. Meisling, han vilde ogsaa have været med i Begyndelsen, men Modet forlod ham snart, og han trak sig tilbage, efter anonym at have angrebet Baggesen i Dagen. Men Anonymitet i Angreb var ikke Møllers Sag, og uagtet han ikke fandt det ydre Motiv heldigt, saa samlede han og Møhl dog i Hast tolv Studenter sammen (de kunde den Gang have faaet den halve Regents) for ved denne Leilighed, at give Baggesen et offentligt Tegn paa deres Misbilligelse. Møller skrev en stor Deel af Udfordringen, han var ogsaa Een af dem, der bar den op til Baggesen, og gav den i dennes egen Haand. –

Dette kan De sagtens ikke bruge stort af, da Tiden vel ikke er dertil; at vi imidlertid saae Sagen fra denne Synspunkt, det er vist, og derfor troer jeg endnu, at hverken P. Møller eller nogen af os andre behøve at skamme sig ved denne Færd, skjøndt jeg ikke nægter, at vor Modstanders Ubillighed bragte os til altfor meget at glemme hans tidligere Fortjenester.

For mig maae De for Resten gjerne bruge hvert Ord, som her

er skrevet, og om De ønsker det, maa De sætte mit Navn derunder (NB. Noticen om Dr. Meisling maa vel i alle Tilfælde udelades!)“.

122.30f. *et Brev, som han sendte mig*] formodentlig Nr. 168. – 123.24f. *den Afhandling, der staaer i Boyes Aftenblad*] se Noten til II 120.13f.

175. *Additamenta 1040,4^o. Trykt FoF. XIII (1966) 102f.*

124.13. *Deeltagelse*] et Brev fra Sibbern i Anledning af P. M.s Død kendes ikke. – 124.24. *han ... gik med Haab herfra*] Rasmus Møller bygger denne Overbevisning dels paa Afhandlingen om Menneskets Udødelighed, dels paa Sønnens Udtalelser i Familiebreve. Under sin sidste Sygdom skrev han i et ellers ukendt Brev til Faderen: „Dersom jeg nu skal afbrydes i min Gjerning her, som jeg er bedst oplagt og igang dermed, da mener jeg, at min Død vil kunne tjene til at befæste Troen paa en fortsat virksom Tilværelse efter dette Liv“ (Ross 67). Om P. M.s Syn paa Udødeligheden har hans yngre Broder Hans Ulrik talt udførligt i nogle „Bemærkninger“ til F. C. Olsen, der ledsager hans Brev af 8/12 1842 og omhandler Manuskriptet til Biografien. Olsens Udtalelse, „at han nu vidste, at der var ingen Udødelighed“ (Olsen 146) kommenteres her paa følgende Maade: „Herved maa jeg bemærke, hvad jeg med fuld Vished veed, at Poul aldrig har troet paa total eller egentlig Tilintetgjørelse. Jeg har netop selv disputeret med ham om den Sag i hine Dage, da han nærede de Meninger, hvortil her bliver sigtet, og han gjentog oftere under vor Samtale herom: 'Jo vist troer jeg paa *en Slags* Udødelighed, men ikke paa en saadan Udødelighed, som I troe paa; thi for Individualitetens eller Personlighedens Vedvaren er der ingen Plads i Philosophien (d. e. i den hegeliske Ph.). Han nærede altsaa *dengang* i denne Henseende samme Mening som flere af vor Tids 'Hegelinger' endnu nære. At troe paa Personlighedens Forsvinden er jo vistnok *næsten* det samme som at troe paa Tilintetgjørelse. Men det er dog ikke *aldeles* det samme. Derfor mener jeg, at der efter de Ord i Manuscriptet: 'at han nu vidste der var ingen Udødelighed' – burde tilføies: '*i den Mening hvori man*

*pleier at tage dette Udtryk' – eller deslige". Heri føjede Olsen ikke Broderen. Et Notat af Olsen til Brug for Biografien (NkS. 3998,4^o, Lægget „Optegnelser til P. M.s Biografi“) lyder saaledes: „I en Samtale med Thortsen hos Pleisch [en københavnsk Konditor] paa Kjøbmagergade yttrede han sig fast overbeviist om at der ingen Udødelighed er, og følte sig derved høist tilfredsstillet. Han yttrede en aldeles sikker og tryg Glæde over at han nu ved Philosophien (Hegel) var kommen til en aldeles fast og ubedragelig Erkjendelse. Siden har han tilstaaet, at han havde her maattet bøde for den Sikkerhed, han i hiin Samtale havde lagt for Dagen. Maaskee har hans Kones Død virket paa hans Sind; maaskee ogsaa hans senere Frafald fra Hegel“. – 125.7. *Grev Reventlow*] maaske Chr. Ditlev Fr. R. til Christianssæde. – 125.7f. *Anna Sophias Legat*] Dronning Anna Sophies Enke-Stiftelse, oprettet 1743 af Anna Sophie Reventlow; Renterne tilfalder Enker af alle Stænder, og Stiftelsen bestyres af Besidderne af Grevskaberne Reventlow og Christianssæde. – 125.16. *Frøken Ross*] F. C. Sibbern hjalp hende med hendes skønlitterære Arbejder („Fortællinger for simple Læsere“ I–III 1851–54) og hendes lille biografiske Skitse „Skildringer af Biskop Rasmus Møllers private Liv“ (1871).*

176. *Orig. ukendt. Trykt efter Bøgh II 308f.; tillige trykt CW. Br. I 133f.*

126.4. *hendes Broder*] det kan ikke afgøres, hvem af Brødrene der er Tale om. – 126.6. *Brevene*] P. M.s Breve til Forældrene skulde stilles til Olsens Disposition til Brug for Udarbejdelsen af Biografien.

177. *Troensegaards Autografsamling.*

126.29. *Deres ... Skrivelse*] ukendt. – 127.28. *et Digt*] trykt Olsen 7. – 127.31. *Rector Stephansen*] Johannes Jacob S., 1807–16 Overlærer ved Middelskolen i Nakskov, 1816–39 Rektor for Nakskov lærde Skole; hans Bidrag til Biografien er meddelt som

Br. 186. – 128.8f. *et Brev, der skulde have været til mig*] Br. 9. – 128.24. *Prof. Worm*] se Noten til I 39.13., hvor hans Udtalelser er mere fuldstændig gengivet. – 129.5f. *en Drikkeviser*] bevaret i Afskrift i NkS. 3998,4^o, Pk. 13 og lyder saaledes:

Skaal ædle Frater Candidat!
 Skaal for Din hvide Jakke!
 Skjøndt med et halvt Egregiat
 Du maatte ta' til Takke.
 Men havde Munden kunnet gaae
 Som Pennen det har evnet,
 Man havde dig fra Top til Taae
 Præcipuum benævnet.

Men Skaden er dog ei saa stor
 Den jo kan repareres:
 Din Mund skal blot i vores Chor
 Et lille Korn prøberes.
 Den Practicum er ikke slem,
 Hvis bare Du kan gabe,
 Saa Vinen finde kan sit Hjem
 I Candidatens Mave.

En Præstehals er snart caput,
 Den megen Præken slider.
 Saa derfor maa Du absolut
 Salvare dig itide:
 Vi mener at en Candidat
 Maa skylle godt sin Skralle,
 At Halsen være kan parat,
 Naar Kongen ham vil kalde.

Til Curen bruges ikke Øl,
 Det giver tykke Maver;
 Og Vand det drikker Gjæs og Føl,
 Vi prise Bacchi Gaver.
 Saa tøm da Glasset, hver en Taar,
 Du ingen Slat maa levne!

Saa skal vi dig med Hud og Haar
Præcipuum benævne!

129.15f. *ikke ... skikket til at trykkes*] Olsen har heldigvis været af en anden Mening end den noget satte Hans Ulrik og aftrykt flere af disse morsomme Breve og taget Afskrifter af de øvrige, som er meddelt ovenfor. – 130.1. *Strausses Bog*] den tyske Teolog David Friedrich S.s berømte bibelkritiske Værk „Das Leben Jesu“ (1835), der gaar ud paa at bevise, at Beretningen om Jesus er Digtning. – 130.10. *profiterer*] tjener. – 130.13f. *en Metaphysik*] det bevarede af P. M.s Ms. til „Ontologien“ efter Forelæsninger i Vinterhalvaaret 1837 er trykt ES III 189–212; henimod Slutningen (S. 209) har P. M. skrevet flg. Note: „Tildeel skrevet under min Sygdom i dette Aar (1838) og begyndt under asthmatiske Anfald i Fjor, efterat et andet mislykket Udkast var casset“. – 130.21. *desultorisk*] „springende“. – 130.25. *Provst Bang*] Claus Jørgensen B., f. i Stoustrup, g. m. Kirsten Thomsen; Sognepræst i Pjedsted 1772–97. – 130.30. *et Embede ved Søetøihuset*] i Br. 181 retter H. U. Møller det til, at han var Sukker raffinadør i Kbhvn. – 131.3f. *H. H. Thaning*] maaske cand. phil. Hans Henrik T.; Digtet blev ikke medtaget i Biografien. – 131.14. *Min yngste Søn*] Poul Martin M., død som Sognepræst i Vesterborg; if. Stamtavlen var han i 1838 5 Aar gammel.

178. *Tilh. Prokurist Svend Møller (Fot. K. B.).*
Trykt CW. Br. I 134.

131.21f. *Bidrag til Deres Broders Characteristik*] som Tilføjelse til, hvad Hauch havde meddelt tidligere, sendte han flg. kortere Bidrag, hvoraf Olsen i sin Biografi (159) kun har brugt nogle faa Linier („I de sidste Dage“ osv.):

„Kort efter P. Møllers Afreise til China reiste jeg selv udenlands; da jeg efter 6½ Aar kom hjem, var han i Norge, saa vi ganske vare adskilte ligetil hans sidste Dage.

Saameget kan jeg vel sige, at den strenge Methode, Philosophie fordrer, maaskee var nødvendig, for at denne poetisk-giærende Aand kunde ledes til den høiere Ro og det Overblik,

hvorved Livet faaer Plan og Holdning. I den senere Tid gav igien dens consequente men eensidige Forstandsudvikling Plads for en Forvisning af høiere Natur; Phantasien og Følelsen fordrede ogsaa deres Ret, og han stod atter besindigere, fastere, mere udviklet, end nogensinde paa den samme Side, hvorpaa han i sin Ungdom stod, men tillige paa et langt høiere Trin, end dengang.

Mærkværdigt er det at Længselen efter hans gamle Venner ogsaa i de sidste Dage stærkt begyndte at røre sig i ham.

I de sidste Dage af hans Liv saae jeg ham flere Gange, og mener i det blege Ansigt at have gienfundet Udtrykket for al hans gamle Dygtighed og endnu meget Mere; Mod, Haab, kiæk og mandig Bestemthed til at bære hvad der skulde bæres, Hiertensgodhed, en besønderlig ja næsten forklaret Mildhed laae i hans Blik, og uagtet han vanskelig kunde tale længe, saa kunde jeg dog ikke betvivle, at han med fuld Besindighed og aandelig Kraft nedsteg i Graven, hvortil han, hvis Shakspeares Sætning er rigtig: „Modenhed er den hele Sag“, rimeligviis var vel forberedt“.

179. NkS. 2312.4^o. Trykt (delvis) „Theologisk Tidsskrift“
1872 S. 486f. og FoF. XIII (1966) 103f.

132.15. *et Arbeide*] formodentlig den Lærebog i Metafysik, som omtales II 130.13f. og hvoraf Brudstykker er trykt ES III 189ff. under Overskriften „Ontologien“ (jf. Olsens Efterskrift ES VI S. IV). – 132.17. *et Brev fra min Stifson*] ukendt. – 133.1f. *et Brev . . . fra Prof: Sibbern*] ukendt. – 133.12f. *min Datter*] Petrine Bredsdorff. – 133.22. *min Svigersøn i Værsløv*] Isaac Sidenius. – 133.23. *Rectoren i Slagelse*] H. C. Andersens Lærer Jeppe Qvistgaard, der 1838 blev Sognepræst i Aagerup. – 133.28f. *hans . . . Afhandling*] „Sammenligning mellem den hellige Skrifts Udsagn og den danske Lovgivnings Bestemmelser om Ægteskabsskilsmisser og Adskiltes Indtrædelse i nyt Ægteskab“ („Theol. Tidsskr.“ II, 1838). – 133.33. *Bergenhammer*] Kateket, senere Sognepræst i Maribo Peter B., ægtede 4/5 1838 Ole Hieronymus Mynsters Datter Constance, altsaa Biskop Mynsters Broderdatter; om Mynsters Besøg se Ross 69f.

180. NkS. 3998,4^o. Trykt (delvis) FoF. III (1956) 107–110.

134.28. *min Jacob*] vel Thaarups Søn. – 135.1. *Frederik Urne*] Student 1812 fra Herlufsholm, cand. jur. 1817, Kammerjunker 1818, Assessor 1820, Amtmand over Skanderborg Amt 1828; g. m. Louise Leopoldine Westphal. – 135.25. *monosyllabisk*] enstavelsesagtig. – 137.9. *gjøre græske Vers*] if. Thaarups Dagbog (II 222.2.) maa det have været 10/12 1822. I Oversættelse lyder Epigrammet: „Da Folkenes Drot besteg Dronningen, kom en Tigger uset ind paa Scenen. Men to Mennesker, klædt i Skind, kunde ikke trænge ind, skønt de heftigt begærede det“. Det tve-tydige wesselske Vers er trykt i Jacob Behrends „Kjøbenhavns Natkikkert“ 2. Aarg. (1838) Nr. 97 og refererer sig til en Stabel-afløbning, hvor Christian VII gik om Bord paa Skibet „Dronningen“ og gav Wessel Lov til at komme med, mens to Finlapper i Skindtrøjer blev vist bort; paa Kongens Forlangende improviserede Wessel: „Da Kongen gik paa Dronningen,/ Da slap en Stymper ind; –/ Men tvende bleve udenfor,/ Som vare klædt' i Skind“ (FoF. X 1963 S. 156). – 137.21. *et latinsk Digt*] Br. 54. – 137.29. *ikke undlade naar Du skildrer os ham*] dette Afsnit af Thaarups Brev er direkte citeret i Biografien S. 86f. – 138.11. *Vi, vi, vi skal min Salighed*] Citat af Borgernes Sang i 21. Scene af Heibergs „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“. – 138.14. *Den ene kunde dreje Vinden*] af Folkevisen „Kæmperne paa Dovrefjeld“ (DgF. Nr. 69). – 138.26. *Meislings Overs. af Vergils Ecloger*] „P. Virgilius Maros bucoliske Digte“ (1817). – 139.9. *Anacruse*] Optakt. – 139.15. *I Vestervøigs Kirke*] se Noten til I 97.15.

181. NkS. 2815,4^o. Trykt CW.Br. I 135–137.

140.4. *mit Brev til Overlærer Olsen*] Br. 177. – 140.6. *vor Morfader*] om den ældre Slægt se Lise Lund: „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ (1969) 7–14. – 140.23f. *anbringe denne Bemærkning*] dette er sket i Biografien 4, Fodnoten. – 140.29. *Thaning*] se Noten til II 131.3f. – 141.3. *Wendelboe*] Distriktskirurg i Sorø Søren W. – 141.8. *Pouls Enke . . . har faaet en Datter*] Pou-

line, f. 14/4 1838. – 141.9. *Louise*] H. U. Møller var gift med Isaac Sidenius' Kusine Louise, Datter af Købmand Chr. Sidenius i Nykøbing; hun fødte 14/3 1838 Datteren Ulrikke Louise. – 141.14. *dem i Værsløv og Sorøe og Ollerup*] H. U. Møllers Søstre: Cathrine, g. m. Isaac Sidenius, Petrine, g. m. Jakob Hornemann Bredsdorff, og Rasmine, g. m. Pastor Thomas Bredsdorff. – 141.28. *han var Du's med en . . . Mængde*] dette omtales i Olsens Biografi (24); med Rahbek var det forøvrigt ikke saa vanskeligt at blive Dus. – 141.29. *Rasmus Davidsen*] ?. – 141.30. *Respondens*] Præsæs' Forsvarer ved Doktordisputatser; dette var P. M. for F. C. Petersen, R. G. F. Thune, Faderen Rasmus Møller og Broderen H. U. Møller. – 142.4f. *I Cap holdt han en Prædiken paa tydsk*] se I 62.18. – 142.5f. *paa Manilla snakkede han Latin med Munkene*] i „Optegnelser paa Reisen til China“ skriver P. M.: „En ung Munk af St. Petri Orden var ombord hos os . . . Han svarede paa mit Spørgsmaal, om han forstod Latin, da han endelig . . . forstod det: Aha! Multo, multo, Signor, latine loquere possum“ (ES II 253); se ogsaa Hans Brix: „Analyser og Problemer“ VI 181f., der efter „Program for Horsens lærde Skole“ 1844 S. 77f. citerer, hvad Rasmus Møller herom har fortalt i Brev til Rektor Oluf Worm.

182. *Koncept i Additamenta 315,8°.*
Trykt i FoF. XIII (1966) 100f.

142.15f. *Herlovianerne Melchior og Brorson*] Mindetavler over de to afdøde Herlufsholmlærere, Overlærer Hans Bøchmann Melchior (1831) og Rektor Anders Winding Brorson (1836). – 142.25. *Du kan ei døe, Du har end halvt kun levet*] ?.

183. *Koncept (stærkt gennemrettet) i Additamenta 315,8°.*

144.7. *Gjeld*] bl. a. de 300 Rdlr., som han havde faaet som Laan af Universitetet (II 28.11f.). Eline Møllers Taknemmelighed over Vennernes økonomiske Hjælp ses af flg. Skrivelse til Betty Møllers Svoger Thomas Lange:

Odense d 6 Febr. 1839

Af Deres sidste Brev seer jeg, at Pouls Venner utrættelig tænke paa hans Efterladte. Det var min Hensigt at skrive nogle Linier til Professor Sibbern, og takke ham for hans Venskab, men da jeg i Dag er bleven forhindret deri, vil jeg bede Dem foreløbig at gjøre det, og tillige uleilige Dem med paa mine Vegne at modtage, og taknemmeligst at quittere for de Penge, som ere mig og mine Børn bestemte af deres Faders trofaste Venner.

Venskabeligst

Eline Møller.

184. *Koncept i Additamenta 315,8°.*

145.15f. *Deres Broder*] Anders Sandøe Ørsted. Da Brevet bærer Udskriften „Til Etatsraad Ørsted“ og H. C. Ørsted 1838 bar denne Titel, mens hans Broder A. S. Ørsted var Konferensraad, maa det antages at være stilet til den førstnævnte.

185. *Troensegaards Autografsamling.*

146.5. *den lille Pige*] se Noten til II 141.8.

186. *Troensegaards Autografsamling.*

Om *Johannes Jacob Stephansen* se Noten til II 127.31. Hans Oplysninger i Brevet er benyttet af Olsen i Biografien 6f.

146.24. *da han sidst var her*] i Aug. 1837 var P. M. paa Besøg hos sin Fader. – 147.26. *ingenium ad omnia versatile*] et Hoved, der er dygtigt til alt. – 149.13. *Peter af Amiens*] fransk Munk, der ivrigt bidrog til at sætte det første Korstog i Gang. – 149.16. *Det andet*] omtalt i Br. 177 og citeret Olsen 7. – 149.26. *En anden lille Sang*] ?. – 149.28. *den gamle Etatsraad*] ?. – 150.9. *min gode gamle Ven*] Chr. Winther havde aldrig gaaet i Skole i Nakskov, men blev i 1807 direkte sat i Nykøbing Latinskole.

187. *Troensegaards Autografsamling.*

150.27f. *min Skrivelse*] Br. 185. – 151.24. *Søster, og Broder*] ?.

188. *Troensegaards Autografsamling.*

152.5. *Dit sidste . . . Brev*] ukendt. – 152.7. *Muus*] muligvis Toldskriver, Kammerassessor Laurids Fog M. – 152.17. *Børnene forblive hos Dig*] saaledes skete det ogsaa. – 152.21. *hans svage Side*] i Brev 99 tales der om Christians „meget afgjørende Villie“ og i Br. 128 om, at han „tager sig alle Verdens smaae Stød temmelig nær“.

189. *Troensegaards Autografsamling.*

153.31f. *den vacante Plads i det Harboeske Kloster*] den tilfaldt if. Statskalenderen 1839 Enken efter Stadshauptmand Thorsen. – 154.9. *Kalkar*] Teologen Christian K., der først havde været Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn og 1827 blev Adjunkt, 1834 Overlærer ved Odense Katedralskole, fra 1843 Præst. – 154.10. *Rectoren*] Jacob Saxtorph, der gik af som Rektor 1843. – 154.18. *min tilkiøbte Gaard*] se Noter til II 37.20. – 154.23. *Petrines Helbred*] det vides ikke, hvad Datteren fejlede; i Datterdatterens Skildring af Bedsteforældrene hedder det blot, at de var meget plagede af Sygdom („Pers.hist. Tidsskr.“ 1906 S. 189). – 155.1. *Biskop Mynster*] se Noter til II 133.33.

190. *Troensegaards Autografsamling.*

155.13. *Pastor Bang*] Jacob B., Sognepræst i Horne (Fyns Stift); Rasmus Møllers Fader var gift med Cathrine Jørgensdatter Bang. – 155.22f. *kiære Sødskende*] Oberst Adam Bülow havde 7 Børn: 1) Hartvig, der ejede Gaarden Bjørnemose, 2)

Paul Martin, Ritmester ved Fyenske lette Dragoner, 3) Maren Cathrine Rasmine, g. m. Proprietær Jens Peter Jensen, 4) Eiler, Godsforvalter paa Einsiedelsborg, 5) Eline, g. m. Poul Møller, 6) Charlotte Wilhelmine Sophie, 1852 efter den yngste Søsters Død gift med Sognepræst Mathias Chr. Schaldemose, 7) Cordelia Emilie Antonie, 1838 g. m. Sognepræst Mathias Chr. Schaldemose. („Danmarks Adels Aarbog“ 1964 II 92). – 156.5. *extraderet*] udleveret. – 156.6f. *gaae til Kongen*] if. II 180.17. fik Enken 200 Rdlr. om Aaret i Gratiale. – 156.16. *Sibbern*] se Br. 175, 182–184.

191. *Troensegaards Autografsamling.*

157.7. *Hans Broder*] Hans Ulrik Møller. – 157.17. *Adresse*] Eline boede i Nørregade, Odense.

192. *Troensegaards Autografsamling.*

158.3. *Friskole*] Friplads. – 158.9. *Kalkar*] se Noten til II 154.9. – 158.13. *Frue Berg*] Elisabeth (Betty) B., f. Hensler, Moder til P. M.s første Hustru. – 158.17. *Thomas Bredsdorff*] Sviigersønnen var 1838 blevet forflyttet fra Ollerup til Vissenbjerg. – 158.19. *Sine*] Rasmus Møllers Datter Nielsine Sidenius. – 158.22. *Amalia*] Betty Møllers yngste Søster?. – 158.32. *Grev Reventlov*] se Noten til II 125.7.

193. *Troensegaards Autografsamling.*

160.3. *Adjunct Hansen*] den senere Præst og Forfatter H. P. Kofoed-Hansen (se V. A. II 210 og CW. Br. I 239–241). – 160.14. *Berg*] Proprietær C. F. B. – 160.23. *i Radsted*] i dette Sogn var Sønnen Præst. – 160.26f. *Chr. Winther ... en aarlig Understøttelse*] fra 1. Jan. 1839 bevilgedes der ham en fast aarlig Understøttelse paa 300 Rdlr., indtil han kom i Embede (se CW. Br. IV 129).

194. *Troensegaards Autografsamling.*

162.2. *Reitzels Tilgodehavende*] formodentlig havde P. M. haft Bogregninger hos ham. – 162.5. *Pouls literære Efterladenskaber*] P. M.s efterladte Skrifter, red. af Chr. Winther, F. C. Olsen og Christen Thaarup udkom 1839–43 i 3 Bind paa Reitzels Forlag.

195. *Troensegaards Autografsamling.*

162.31. *Krarpur*] P. M.s Ven, Skolebestyrer, Dr. phil. Niels Bygom K., der havde laant ham Penge. – 163.12. *Hanses og Lovises Sorg*] Hans Ulrik og hans Hustru havde 3/1 1839 mistet Sønnen Christian (f. 1826). – 163.21. *Rasmine*] Biskoppens Datter, g. m. Pastor Thomas Bredsdorff, der 1838 var blevet Sognepræst i Vissenbjerg paa Fyn og altsaa i 1 Aar skulde bidrage til Forgængerens Enkes Underhold og formodentlig have hende boende i Præstegaarden. – 163.27f. *de . . . Vandlidte*] Jyllands Vestkyst hærgedes i Beg. af 1839 af svære Storme, og der sattes Indsamlinger i Gang til de nødlidende.

196. NkS. 3998,4^o. *Trykt (delvis) FoF. III (1956) 110f.*

164.13f. *Digtet om Torbisten og Fluen*] Petrine Bredsdorff benægtede Forbindelsen mellem dette Digt og Grethe Bloch-Episodes (if. Marie Rørdam: „Tilbageblik paa et langt Liv“ 37, der helt i Strid imod al Kronologi sætter det i Relation til hans ulykkelige Kærlighed til Caroline Rafn). – 164.17. *en tysk Kilde*] Nic. Søtoft har aftrykt en tysk Vise om en Bremse, der friede til en Flue, som han paastod, at han og P. M. i deres Barndom havde hørt en Bonde synge („Berl. Tid.“ 1842 Nr. 2, jf. Nr. 5). Motivet er kendt fra flere Landes Folkedigtning (V. A. I 110). – 165.1. *Frøken Rafn*] se Br. 52. – 165.12. *Seared in heart*] de to sidste Linier af Byrons Digt „Fare thee well“ (1816). – 165.14. *Frøken Rafns Broder*] se Noten til I 86.28f. – 166.17. *Meisling recenserede P. M.s Oversættelse af Odysseen*] i „Dansk Litera-

tur-Tidende" 1825 Nr. 39, P. M.s Svar smstds. Nr. 43. – 166.20. Voss] den tyske Idyldigter Joh. Heinrich V., som 1781 oversatte Odysseen.

197. *Troensegaards Autografsamling.*

167.9. *Pastor Thaning]* Vilhelm T., Sognepræst i Hunseby (Lolland) 1828–48. – 167.13. *Dit . . . Brev]* ukendt. – 167.20. *det Kofoedske Legat]* formodentlig et af de mange Legater, som Marie Kofoed († 1838) havde stiftet. – 167.31. *foran dette skulde Biographien anbringes]* da Biografien forsinkedes, blev den anbragt bagest i Udgaven. – 167.33. *Trykkefrihedsselskabet]* stiftet 1835; F. C. Olsen blev 1838 dets Formand og næste Aar Redaktør af dets Organ „Dansk Folkeblad“.

198. *Troensegaards Autografsamling.*

168.28. *Reisen til Fyen]* Rasmus Møller vilde besøge sin Datter og Svigersøn, Præstefolkene i Vissenbjerg, og sin Svigerdatter i Odense.

199. *Troensegaards Autografsamling.*

200. *Troensegaards Autografsamling.*

170.6f. *undvære . . . Poulina]* ?. – 170.11. *det fyenske literære Selskab]* stiftet 1815 (se „Samlinger til Fyens Historie og Topographie“ III 245ff. og „Fynske Aarbøger“ VI, 1 (1956) 68–152). – 170.19. *Posselt]* Henrik P., Kateket i Nyborg 1834, Sognepræst i Østofte 1857. – 171.7. *Christian Sidenius]* Søn af Købmand Chr. S., 1839 Sognepræst i Sønderhaa. – 171.11. *din agtværdige Broder]* vel Ritmester Paul Martin Bülow (se Noten til II 176.22).

201. *Orig. ukendt. Trykt efter Historiske Samlinger, udg. af Den norske hist. Kildeskriftkommission III (1908); tillige trykt i „Om Poul Møller“ (Hasselbalchs Kulturbibliotek (1961) 41–46 og CW. Br. I 143–147.*

Claus Winther Hjelm, der først var Docent i Filosofi, senere Lektor og derefter Professor i Jura ved Christiania Universitet, var den af P. M.s norske Kolleger, som han satte størst Pris paa. Paa Opfordring af Chr. Winther skrev han til Brug for Biografien denne lille Skildring af P. M.s Ophold i Norge.

172.19. *Wolfgang Menzel*] denne württembergske Litteraturhistoriker blev berygtet for sine Angreb paa Goethe i Værkerne „Die deutsche Literatur“ (1827) og „Die deutsche Dichtung“ (1858). – 172.32f. *et lidet Eenactsstykke*] „De opdigtede Historier“, en lille Enakter, der bygger paa Motiver fra „En dansk Students Eventyr“ og er skrevet til et Sølvbryllup hos Kancelliraad Wratz. Manuskriptet, der blev fundet under Udarbejdelsen af 3. Udg. af ES og trykt der (II 259ff.), blev forelagt Heiberg, der fandt saa stort Behag i det, at han lod det opføre paa Det kgl. Teater, hvor det gik 1. Gang 29/9 1855. – 173.7. *Philosophiens Historie*] P. M.s Udkast til den ældre Filosofis Historie blev trykt i ES II. – 173.22. *afholdt*] rettet fra Trykkets *afgjort*, der maa være en Læsefejl. – 173.25. *Hansteen*] Astronomen Christopher H. – 173.25. *Stiftamtmand Petersen*] Advokat, senere Statsraad Hans P. – 173.25. *Hoppe*] den norske Boghandler Peter Johannes H. – 174.35. *A. P. Liunge*] Litterat og Redaktør af „Kjøbenhavnsposten“. – 175.2. *Smith Hjorth*] Peder Hjorts Broder, cand. phil. Hans Smith H., der først bestyrede et Institut i Christiania og siden blev Privatlærer smstds.

202. *NkS. 3998,4^o. Trykt FoF. III (1956) 111f.*

176.3. *snart at see dette Minde*] Rasmus Møllers Ønske gik ikke i Opfyldelse; han døde 1842, hvorimod Biografien først blev trykt 1843 (se Br. 219).

203. *Troensegaard's Autografsamling.*

176.19. *Dit sidste Brev*] ukendt. – 176.19. *Vor ... Konges Død*] Frederik VI døde 3/12 1839. – 176.22. *Ritmesteren*] Paul Martin Bülow, 1832 kar. Ritmester ved Fynske lette Dragoner, 1842 Major og Adjudant hos Prins Christian (VIII), hørte til Generalkommandoen paa Fyn, hvis Øverstbefalende var Prins Frederik (VII). – 176.23. *Grev Petersdorff*] Gregers Chr. F. P., død 4/9 1839, kun 39 Aar gl., Ejer af Herregaarden Einsiedelsborg (nu Egebjerggaard) i Krogsbølle Sogn, Skam Herred (Fyn), hvor Eline Møllers Broder Eiler Bülow var Godsforvalter. – 177.9. *skrev ... til Overlærer Olsen*] Br. 202. – 177.21. *Vor Stiftamtmand*] Reinhold v. Jessen.

204. *Troensegaard's Autografsamling.*

178.6. *Sørgefesten*] til Minde om Frederik VI. – 178.16f. *hvad han var hos dennes Fader*] se Noten til II 176.22. – 178.26. *Keirup*] en tidligere Hovedgaard i Kølstrup Sogn ved Kerteminde, der ejedes af Hans Gabriel Fr. Paulsen, g. m. Betty Møllers Søster Wilhelmine Berg. – 178.27. *afstaae Skioldemose til sin Søn*] C. F. Bergs Gaard i Stenstrup Sogn (Fyn) (hvorum se Harald Kier i „Svendborg Amt“ 1915 S. 3ff. og „Danske Slotte og Herregaarde“ III (1943) 36ff. ved W. Norvin) forblev kun i Slægtens Eje til 1851, da ingen af Sønnerne var egnet til at overtage Gaarden; den Søn, der her er Tale om, maa vistnok være Landmanden Carl Berg (se Noten til II 186.12). Efterhaanden gik det tilbage for C. F. Berg, og i de sidste Aar bortforpagtede han Skjoldemose og flyttede til Kbhvn. – 178.34. *Bredsdorff*] Jakob Hornemann B.; om Arten af hans Sygdom vides intet.

205. *Troensegaard's Autografsamling.*

179.24. *Dit sidste Brev*] ukendt. – 179.28. *min Broder*] se Noten til II 182.21f. – 180.6. *Thaarup*] se Noten til I 199.15. og CW. Br. IV 147–150. – 180.10. *Pouls Buste*] en samtidig Buste

af P. M. findes ikke, derimod en senere ved L. Hasselriis. – 180.14. *Adler*] Christian VIII's Kabinetssekretær J. G. A. – 181.8. *Embedsjubilæum*] Rasmus Møllers 50-Aars Præstjubilæum 20/4 1841 fejredes med en to Dages Fest. – 181.14. *det skammelige Udfald*] Overlærer Chr. Kalkar i Odense havde søgt Chr. Wilsters Lektorat i Græsk ved Sorø Akademi og blev nu angrebet i „Fædrelandet“ (1840 Nr. 65, 74, 77, 79, 80, 81) som inkompetent til at overtage Embedet.

206. Troensegaards Autografsamling.

182.2. *Jfr. Hanck*] Henriette H., Datter af Adjunkt ved Odense Katedralskole Johan H. T. H., Veninde af H. C. Andersen. – 182.6. *Din ældste Søster*] Maren Cathrine Rasmine Jensen, g. m. Jens Peter Jensen, Bjørnemose. – 182.12. *Christi Ord*] Johs. Ev. 20,29. – 182.15f. *Din gode Søster*] formodentlig Charlotte Wilhelmine Sophie Bülow. – 182.21f. *Tabet af min . . . Broder*] den tidligere Landmand, Ejer af Stoustrupgaard Peder Nielsen Møller, der i sine sidste Aar boede hos Rasmus Møller, var død 3/6 1840.

207. Troensegaards Autografsamling.

183.3. *Dine Breve*] ukendte. – 183.27. *Din yngste Søster*] Cordelia Emilie Antonie, 1838 g. m. Pastor Mathias Chr. Schallemose. – 183.28. *Din gode Broder*] ?. – 183.32. *skrive ham til*] Br. 208. – 184.10f. *Isaac i Værsløv*] I. Sidenius blev ført 1846 forflyttet til Gudbjerg paa Fyn. – 184.11. *Garde*] Søren Georg G., der 1840 blev Sognepræst i Nysted. – 184.17. *Rud: Bergs nye Kone*] Betty Møllers Broder, Pastor Rudolph Berg, var 1. Gang gift med Anne Thorsen, Datter af Proprietær Chresten T. og Hustru Christiane Frederikke Theodora Engel, og efter hendes Død 2. Gang 1840 med Karen Cathrine Engel, Datter af Købmand i Nakskov Chr. Ferd. E.

208. NkS. 3998,4^o.

184.27. skrev . . . mig til] Brevet ukendt.

209. *Troensegaards Autografsamling.*

186.12. Carl] Carl Tønne Emil Berg ejede indtil 1841 en Gaard i Seest ved Kolding, blev derefter Skriver paa et Godskontor, men maatte erklæres umyndig og opholdt sig siden hos Familien, mest hos Svogeren Johann Theodor Petersen paa Løgismose. – 186.14. Christian Winther] var 1841 af Stemmann blevet indstillet til Embedet som Sognepræst i Holeby-Bursø (Bøgh II 406), men Henrik Posselt fik Kaldet; i Stedet blev han s. A. Lærer i Dansk for Danmarks tilkommende Kronprinsesse, Prinsesse Mariane af Mecklenburg-Strelitz. – 186.23f. lægger . . . Vejen over Lolland] paa Nedrejsen besøgte Winther baade sin Stedfader i Maribo og sin Stedsøster Rasmine Bredsdorff i Vissenbjerg (CW. Br. IV 140).

210. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*
Trykt Bøgh II 310–313 og CW. Br. I 182–185.

187.15. Dit Brev] ukendt. – 188.10. Rom. 13,7] i Romerbrevet staar der paa det paagældende Sted: „Betaler derfor Alle, hvad I ere dem skyldige: den, som I ere Skat skyldige, Skat; den, som Told, Told; den, som Frygt, Frygt; den, som Ære, Ære“. – 188.13. Sonetterne] if. Bøgh II 311 „Hendes Fingre“ (opr. kaldet „En Elskers Fantasier over sin Elskerindes Fingre“). – 188.15. Aphorismerne] P. M.s Strøtanker tryktes i ES II ved Thaarup. – 188.21. Dig og Heiberg] if. Thaarups Fortale i 3. Bind overvandt han C. W.s Betænkeligheder ved at trykke Novellen, „i det jeg . . . havde væbnet mig med Prof. J. L. Heibergs aldeles bestemte Votum for, at den under enhver Betingelse, saasnart som muligt, burde trykkes. Udfaldet blev, med den Afdødes Enkes Samtykke, den Beslutning, at et tredie Bind skulde udkomme, hvis Udgivelse blev overdraget til mig“. – 189.2. Din Fortale] i Fortalen

til 3. Bind anstrenger Thaarup sig af al Magt for at dække over det Faktum, at C. W. ikke besad de Egenskaber, der maa udkræves af en Tekstudgiver, idet han fremhæver de talrige Vanskeligheder, som Læsningen af P. M.s Haandskrifter frembød, og erklærer, at naar det er lykkedes ham at tyde Manuskriptet til Novellen, skyldes det, at han saa at sige har set den blive til. – 189.4f. *Tilskueren*] i Rahbeks Tidsskrift 1821 Nr. 49 tryktes Digtet „Hel sjælden rørtes Pen og Bog“, i „Tilskuerne“ 1823 Nr. 25 anonymt „Hendes Fingre“, i Nr. 47 „Glæde over Danmark“ og i Nr. 93–94 „Hvad er imod Studentens Kaar“; „Hendes Fingre“ var ikke kommet med i 1. Bind, hvor det hørte hjemme. – 189.5. *U. B.*] Universitetsbiblioteket. – 189.7. *Din . . . Hustru*] Ane Marie Caroline, f. Keil. – 189.22. *Folkeblad*] se Noten til II 167.33.

211. *Frederiksberg Kommunebiblioteker.*
Trykt Bøgh II 313–318 og CW. Br. I 189–192.

190.8. *Dit Brev*] ukendt. – 190.31f. *Christian eller . . . Ferdinand*] C. W.s fulde Navn var Rasmus Villads Chr. Ferdinand Winther. I Novellen er Christian den, der dømmer mildest om Frits, som selv i sit Brev til Vennerne siger: „Du, Christian, har altid elsket mig mest“. – 190.33. *Jeremias Høg*] P. M. har oprindeligt vaklet mellem dette Navn og Valentin (som to af hans Studenterkammerater hed), indtil han til Slut valgte at kalde denne Person Balthasar (Fornavnet paa hans Ungdomsven Balthasar Münter); han indføres straks i Begyndelsen af 1. Kapitel som Vært for de øvrige Studenter paa sit Sommeropholdssted „Norgesminde“ ved Hellerup Strandvej, udstyret med en grøn Saffians Kasket paa Hovedet og trakterende sine Venner med Tevandspunch. – 190.33. *Fasting*] Ludvig F., Inspektør paa Grønland og senere Direktør for Kbhvn.s Fattigvæsen; Medstifter af Studenterforeningen (se Bøgh I 175). – 191.2. *den krogryggede Spillemand*] ES II 70. – 191.12. *No 2 af Elskernes Rangclasser . . . et Epigram*] i Kap. 1 (ES II 78ff.) opstiller Bertel sin Inddeling af Elskere i tre Klasser; den anden er de „huslige“ Elskere, hvortil henregnes „Førpagtere, Kammerraader og Duer“; det hertil sva-

rende Epigram er Nr. 6, der begynder „For Mettes egen Skyld har Mikkell hende kaaret“ (ES I 41). – 191.14f. *den lange Erichsen*] Bøgh kender ham ikke, Vilh. Andersen formoder, at det er en Søn af den Proprietær E., der nævnes i Oehlschlägers „Langelandsrejse“ („Toget til Thorsing“). – 191.16. *Kreidahl*] Augustus K., Matematiker og Filosof, vandt 1814 Universitetets Guldmedaille for en matematisk Afhandling, udgav s. A. „Kort Omrids af den transcendente Dynamik“, men afslog et Tilbud om at blive Lektor i Filosofi ved Christiania Universitet og ernærede sig som Adjunkt ved forskellige Provinsskoler; sit Livs Hovedværk „Pananalysis“ naaede han ikke at se trykt, men det blev udgivet efter hans Død af hans Svoger N. M. Petersen (se Johs. Brøndum-Nielsens Kronik i „Nationaltidende“ 23/2 1941). – 191.17f. *den over den smudsige Gaardsplads gaaende Pige . . . i „det dramatiske Fragment“*] ES II 98 og I 126; if. Vilh. Andersen er det dramatiske Fragment skrevet umiddelbart efter Novellebrudstykket i Foraaret 1824. – 191.20. *Den gamle tydske Soldat*] ES II 104. – 191.26. *Helms*] se Noten til I 29.12. – 191.27. *Pag. 86*] her lader P. M. Jens Hansen udbryde: „Professor Oehlschlägers Bøger lider jeg ret godt. Ingen kan nægte ham, at han skriver grumme pænt for sig“. Kinaskibets Superkargo Johan Peter Vogelsang omtales i Th. E. Ludvigsens „Erindringer om mine Sørejser og Livs Begivenheder“ (1890) 48. – 191.31f. *denne Lacuna*] ES II 151; for at udfylde den har Thaarup i en Fodnote citeret Winthers Referat her i Brevet. – 191.33f. *Hegers ved Nørrevold*] Skuespiller Stephan Heger boede i 1820'erne Vestervold 208; Thaarup fastsætter Tidspunktet til 1826 (II 216.33). – 192.19. *Pakkenusserne*] vulgært for „Kvindebryster“ (ES II 157). – 192.21. *Carl Bagger i sin Novelle*] Romanen „Min Broders Levned“ (1835). – 192.22f. „*venligt nikker til ham bag Strengenes Gitter*] der staar: „mildt nikkede“ osv. og i 5. Sonet af „Hendes Fingre“: „Og gennem gyldne Strænges røde Gitter/ Det hulde Blik til hendes Elskte titter“ (ES II 78). – 192.25f. *Fragment af Dødens Dagbog*] P. M. skrev – vistnok i 1824 – det ufuldendte Digt „Et Blad af Dødens Dagbog“, som ikke var kommet med i 1. Bind, fordi Winther, som Thaarup elskværdigt udtrykker det i 3. Bind, „paa Grund af Manuscriptets Beskaffenhed“ havde oversat det. – 192.28f. *et underligt Digt*] ?. – 193.7. *Festen*] Prins

Frederik (VII)'s Bryllup med Prinsesse Mariane i Neu-Strelitz 10/6 1841. – 193.10. *Bürgers Digtes Udkomst*] Thaarup udsendte 1841 „G. A. Bürgers fordanskede Digte“. – 193.14. *Om Olsen havde jeg meget at sige*] Winthers officielle Dom om Olsens Indsats ved Udgivelsen lyder dog i Fortalen til 1. Bind helt anderledes end i Brevet: „Overlærer Olsen, der med kjærlig Iver og Beredvillighed ogsaa har paataget sig det ham testamenterede Hverv, vil ovenikjøbet forøge Værket med Forfatterens Levnetsbeskrivelse og Characteristik, hvilket ikke alene vil blive den Af-dødes Venner en kjær Tilgift, men ogsaa, om jeg tør sige saa, kjært for P. M. selv, der satte saa høi Priis paa et lignende Arbeide [om Johs. Ewald] fra denne Haand“.

212. Troensegaards Autografsamling.

193.26. *den nye svære Sorg*] Svigersønnen Jakob Hornemann Bredsdorffs Død i Sorø 16/6 1841. – 194.8. *Sines . . . Nedkomst*] Nielsine Sidenius, g. m. Købmand Knud S. i Maribo, fødte 25/6 1841 Datteren Jacobine, der 1863 ægtede Sagfører C. E. Gulmann og 1869 blev Moder til Chefredaktør ved „Berlingske Tidende“ Chr. G. – 194.10. *Overbringerinden*] muligt den i flg. Note omtalte Dame. – 194.11. *P: Sidenius og Kiæreste*] Købmand Peder Kr. S., Juli 1841 g. m. Juliane Schrøder.

213. Troensegaards Autografsamling.

194.24. *Brev af 16de f:M:]* ukendt. – 195.2f. *et af Estrup . . . skiænket Sted*] Lektor ved Sorø Akademi H. F. J. E. købte 1833 „Regensen“ i Sorø og lod den oprette til Stiftelse, hvor en Række Lærerenker i Tidens Løb har haft Fribolig (L. F. la Cour: „Sorø Bys Historie“ 205). – 195.13. *en 3die Deel*] Christen Thaarup havde fundet en Del af P. M.s Manuskripter, som Winther havde overset eller ikke kunnet læse, og som han med et vist Besvær fik Lov til at lade fremkomme i et 3. Bind af ES (se Indl. S. 24f.).

– 195.17f. *Karakteristik af Poul*] af den klassiske Filolog og senere Rektor ved Sorø Akademi Ernst Bojesens Anmeldelse af 1. Bind af ES skal flg. citeres: „Fast enhver af hans Tanker . . . kom med en vidunderlig Friskhed og Naivitet ligesom fra Sjælens inderste Dyb, og det hører til det høist Characteristiske hos Poul Møller, at hans egen aandelige Sundhed og Naturlighed hos ham som et iagttagende og tænkende Hoved reflecterte sig i en ualmindelig klar Beskuelse af Alt, hvad der hos Mennesker i nogen Henseende er paataget og affectert eller overhovedet hvad der i Handling, Tale eller Væsen ikke fremtræder uden som Sjælens umiddelbare og frie Yttring eller som Resultatet af en gjen-nemkjæmpet Reflexion, men som det halvbaarne Foster af en uselvstændig, ufri og vaklende Tankebevægelse. Han havde iagttaget og tænkt meget over denne Region i den menneskelige Sjæl, og saa distrait og drømmende han end ofte var, saa overraskede han i denne Henseende ikke sjelden med en forunderlig sand og skarp Observation af det virkelige Liv, et Blik, der ligesom havde trængt til Sjælens Bund“ („Tidsskrift for Litteratur og Kritik“, udg. af F. C. Petersen V (1841) 384f.). – 196.5. *seer Chr: Winther*] efter Prins Frederik (VII)s Bryllup i Juni 1841 tog han som Guvernør over Fyn med sin Gemalinde Ophold paa Odense Slot; Winther fortsatte med at undervise Prinsessen i Dansk til April 1842 og havde Bolig hos en odenseansk Borgerfamilie. Et Brev fra ham, der ledsagede en Fødselsdagsgave til Eline Møller, er trykt CW. Br. I 199.

214. *Troensegaard's Autografsamling.*

215. *Troensegaard's Autografsamling.*

198.5. *Brev fra Dig*] ukendt. – 198.20. *Jacob*] Isaac og Cathrine Sidenius' Søn, død som 20-aarig 1842. – 198.33. *Gage*] Undervisningen ophørte pludselig April 1842, men der tillagdes ham den samme Gage af 600 Rdlr. aarlig, indtil det i Novbr.

1849 efter Frederik VII's Tronbestigelse meddeltes ham, at hans Pension vilde bortfalde fra 1. Jan. 1852 (Bøgh II 435). – 199.4. *hvad man har i Sinde*] det synes af Rasmus Møllers Brev til Winther 21/7 1842 (CW. Br. I 202f.), som om Christian VIII i 1842 har paatænkt at gøre C. W. til Lektor i Dansk ved Kiels Universitet. – 199.6. *Pastor Holm*] Christian H. – 199.15. *mit Portrait i Gips*] i Anledning af Rasmus Møllers 50-Aars Præstebubilæum i 1841 lod man hans Buste udføre i Marmor ved H. W. Bissen; det første Eksemplar er opstillet i Landmodesalen i Maribo Domkirke (se Ross 78–81); hver af de Kirker, hvor han havde været Præst, fik et Eksemplar af Busten i Gips (Ross 96).

Den eneste af Døtrene, som ikke er omtalt i dette Brev, Rasmine Bredsdorff, døde Dagen efter at Brevet er skrevet; mærkeligt nok findes der ikke i noget af de bevarede Breve en eneste Hentydning til denne nye Sorg.

216. Troensegaard's Autografsamling.

200.9. *Callisen*] Lægen, Prof. Henrich C. – 200.18. *Thaarup*] 2. Del af ES udkom 1842. – 200.21. *Rasmus*] se Noten til II 73.28f. – 200.27f. *Prof: Maribo*] den jødiske Pædagog Carl M. havde 1833 oprettet Kbhvn.s første Realskole. – 200.31. *Paludan*] Søofficeren Frederik P., der især blev bekendt for sit Uheld 1849 som Chef for Linieskibet „Christian VIII“, der blev sprængt i Luften ved Eckernförde. – 200.35f. *fra een Side kunde spares lidt mere*] til Trods for at Christian VIII efter sin Tronbestigelse havde erklæret, at „nu ville vi alle spare“, anvendtes der mange Penge til kostbare Hoffester. – 201.1. *mit Jubilæum*] Rasmus Møllers 50-Aars Præstebubilæum fejredes 20/4 1841 ved en Festgudstjeneste i Maribo Domkirke; om Aftenen festede Præster og Lærere for ham, og næste Dag havde han indbudt Byens Folk tilligemed sine Børn og Svigerbørn, til hvilken Lejlighed Aarestrup havde skrevet en Bordvise (Ross 95f. og „Kirkehist. Samlinger“ 6. R. V 277). 1836 var han blevet Kommandør af Dannebrog (jf. II 78.21). Ved sit Jubilæum fik han tillagt Rang med Konferensraader.

217. *Troensegaard's Autografsamling.*

201.24. *præsumere paa*] forvente. – 202.16. *Line*] Eline Bredsdorff (f. 1835), 1856 g. m. Botanikeren Johan Lange. – 202.25f. *det forventede Svar*] Rasmus Møllers Forespørgsel til Stedsønnen er trykt CW. Br. I 203, men Winthers Svar herpaa kendes ikke. – 202.28. *Faber*] Nicolai F., hvis Skrift „De anabaptistiske Bevægelser i Danmark“ udkom 1842. – 202.29. *mit sidste literære Arbejde*] „Commentar over Pauli Pastoralbreve“ (1842).

218. *Troensegaard's Autografsamling.*

203.29. *den samme Vej*] Latinskolen. – 204.1. *mit Helbred*] Rasmus Møller døde 9/11 1842.

219. NkS. 3998,4^o.

204.12f. *Pouls . . . Biographie*] Ms. i NkS. 3998,4^o. Olsen har bag paa Thaarups Billet af 15/3 1843 noteret: „Paa den omstaaende Dag 15 Marts 1843, 5 Aar og 2 Dage efter Poul Møllers Dødsdag, blev Arbeidet med Udgivelsen af hans Værkers 3die og sidste Deel fuldendt“. – 204.13. *Brevet til Fader*] ukendt. – 204.14. *Dagen efter hans Død*] se Noten til II 204.1. – 204.23f. *min Svoger og Søster i Mariboe*] Knud og Nielsine Sidenius. – 204.29f. „blandt hvilke han kunde lade Munden gaae“] Citat af Olsen 86. – 205.5f. *det til Ingemann*] Br. 21; Olsen har valgt den Udvej at trykke det med Udeladelse af Afsnittet om Pigen, P. M. vilde kysse. – 205.11. *Mine Bemærkninger*] vedlagt Brevet; af Sidehenvisningerne fremgaar, at det er Christen Thaarups, senere af Olsen gennemrettede Afskrift, som har været forelagt Familien.

220. NkS. 3998,4^o. Trykt FoF. III (1956) 112f.

206.2f. *fuldført det Hverv*] om Tidspunktet for Biografiens Afslutning se Noten til II 204.12f.

221. *Tilhører Forlagsdirektør Bent W. Dahlstrøm*
(Fot. K. B.).

207.5. *hans mislykkede Beilen*] til Caroline Rafn (se Br. 52). Den Ytring, der sigtes til, lyder saaledes: „Hun havde, sagde hun, anseet hans Tilnærmelse for en Spøg, og ikke kunnet formode, at han som en ældre Mand for Alvor nærede saadanne Tanker til hende. Denne Hentydning til hans Alder – som han maatte finde meget ubillig – blandede Ærgrelse i hans Smerte“ (ES 1. Udg. III 66). I 2. Udg. er Stedet ændret til: „Det var nu anden Gang, han prøvede en ulykkelig Kjærligheds Lidelser, og denne Omstændighed gjorde uidentvivelig hans Smerte mindre reen, idet den blandede Ærgrelse deri“ (ES 2. og 3. Udg. VI 92), men Aforismen, der handler om Kendetegn paa Alder, er ikke fjernet. At Ingemann misbilligede Omtalen af Frieriet, skyldtes at han omgikkes med Familien Rafn.

222. *Troensegaard's Autografsamling.*

Brevet er formentlig skrevet inden Bettys Forlovelse 1826. Betty Berg og Eline Bülow, Poul Møllers første og anden Hustru, var Veninder, inden han kendte nogen af dem.

211.3. *Gustav*] Bettys yngre Broder; det maa formodes, at Eline ogsaa har undervist ham, saaledes som man ved, at hun en Tid var Lærerinde for den yngste Søster Amalie. – 211.14. *Grethe*] Bettys Søster (se Noten til I 122.23.). – 211.15. *Fatter*] vel Elines Fader, Oberst Adam Bülow. – 211.22. *Madam Chr.*] se Noten til I 122.32f. – 211.24. *Gregersine*] se Noten til I 132.18f. – 211.24. *Rudolph*] R. Wedell (f. 1825), senere Officer.

223. *Tilhører Forlagsdirektør Bent W. Dahlstrøm*
(Fot. K. B.).

Affattelsestiden maa ligge mellem Poul Møllers Hjemkomst fra Norge Sommeren 1831 og hans første Hustrus Død Maj 1834.

212.10. *Athenæum*] se Noten til I 203.18. – 212.11. *en norsk Fætter*] Hans Møller (se Noten til I 135.4f.). – 212.18. *Kilde*] Henrik Hertz' nære Ven, den litterært interesserede, men ganske uproduktive cand. phil. Lorenz K. – 212.18. *Heide*] se Noten til I 119.20.

TILLÆG

NkS. 3998,4^o.

215.3. *Hans Farfader*] Niels Hansen Møller (1703?–88), Ejer af Stoustrupgaard. Genealogiske Oplysninger om Slægten findes i Lise Lund: „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ (1969), om den norske Gren i „Norsk biografisk leksikon“. Thaarup kender aabenbart ikke den anden Søn i Rækken, der ligesom den ældste hed Hans Nielsen Møller (f. 1740), men om hvis Skæbne saa godt som heller intet vides. – 215.6. *een Søn*] Rasmus Møllers Halvbroder, Landfysikus Hans Møller (1733–96) havde Sønnen Nicolai M. (1777–1862), f. i Norge, Student og cand. jur. fra Kbhvn., hvor han blev ansat i Kancelliet. Bl. a. takket være sit Venskab med Henrik Steffens uddannede han sig i Tyskland til Mineralog, men vendte efter 4 Aars Forløb tilbage til Kbhvn., nu som Katolik. Efter at have ført et omflakkende Liv blev han omsider 1835 Professor i Filosofi ved det katolske Universitet i Louvain. Han skildres i „Norsk biografisk leksikon“ som en urolig Sandhedssøger. – 215.11. „*Røde Møller*“] Christian M., Søn af Byfoged Jacob M. i Maribo, 1828 Stadskirurg i Nakskov, gentagne Gange omtalt i CW. Br. (se Registeret). – 216.6. *Moltkes 2 Sønner*] se Noten til I 29.10. – 216.22. *Flyttede til Rahbek, med Thortsen*] her er Thaarup vistnok ikke rigtigt underrettet: i Sommeren 1821 var P. M. Gæst hos Thiele og Møhl, der logerede paa Bakkehuset, og blev saa overvældet med Artighed af Rahbeks, at han snart valgte at fortrække; i Sommeren 1823 afløste Poul Møller Thiele som „Bakkehusbarn“ og forblev der, ogsaa efter at Møhl var flyttet derfra, indtil Efteraaret 1824 (se Br. 58). – 216.24. *Rec. Deichmann*] se Noten til II 120.6. – 216.29. *Mad. Frey*] Madam M. Frey, Pibe- og Tobakshandler,

Østergade 67 (Vejviseren 1826). – 216.33. Heger] se Noten til II 191.33f.

NkS. 3998,4^o (under Christen Thaarup).

217.11. *Anden Gang*] første Gang er omtalt II 134.31ff. – 217.11. *Slagelse*] her var Thaarup Lærer ved Latinskolen 1816–19. – 217.13. *Istrd. Fiedler*] Sukkerraffinadør, Justitsraad Fr. Chr. F., Ejer af Basnæs, Carl Baggers Svigerfader. – 217.14. *Apotheker Zeise*] Frederik Z., Ejer af Svaneapoteket i Slagelse (jf. Noten til I 39.24.). – 217.15. *Knudsen*] Chr. Henrik K. – 217.20. *Overs. af Körners Lyra og Sværd*] Thaarups første Bog var „Gjenklang af Theodor Körners Lyre og Sværd“ (Slagelse 1817), en Oversættelse af „Leyer und Schwert“ (1814). – 217.28. *Heldgestalt*] Körner, der 1813 havde deltaget som frivillig i Lützows Jægerkorps under Kampen mod Napoleon. – 218.1. *osculari virginis*] „kysse Pigerne“. – 218.4. *Stenbloch*] maaske den norske Adjunkt Cornelius S. – 218.23f. *Christian Winther*] om Thaarups Venskab med C. W. se CW. Br. IV 47–50; Olsen har dog gjort Krav paa at være den, der egentlig førte de to sammen, idet han bag paa Thaarups Optegnelser har noteret: „1819–20 gjorde jeg nærmere Bekjendtskab med Christen Thaarup, og havde i Sommeren 1821 den Glæde at gjøre ham bekjendt med Poul Møller“. – 218.33. *Fred. Lange*] P. M.s Ungdomsven, senere Rektor i Vordingborg, Fader til Julius L. – 219.1. *Henrik Krøyer*] Zoologen Henrik K. – 219.7f. *Pingel*] Geologen Chr. P. – 219.16. *Flor*] Sønderjyden, Lektor i Dansk ved Kiels Universitet Chr. F. – 219.20. *Br.*] Restauratør C. Burmeister, Lille Kirkestræde 43. – 219.25. *Lars Matthisen*] Traktør i Allégade. – 220.1f. *Jeremias Høegh*] se Noten til II 190.33. – 220.9. *van Deurs*] maaske den senere Overlæge Carl v. D., f. 1800 i Slagelse. – 220.11. *Gust Diechmann*] Medlem af „Tylvten“, 1833 Rektor paa Herlufsholm. – 220.25. *Stenberg*] muligvis Fr. Laurentius S., Student 1818, cand. theol. 1823, Adjunkt i Helsingør. – 221.20. *Klubb.*] med Klubben menes Studenterforeningen. – 221.21. *Iversen*] maaske Chr. I., senere Præst i Dragstrup. – 222.2. *et græsk Epigram*] se Noten til II 137.9. – 222.12. *Borgen*] vel Bonaparte B., cand. philol. 1825, senere Rektor ved Metropolitanskolen.

STAMTAVLE OVER RASMUS MØLLER
OG HANS BØRN

(Efter Lise Lund: „Biskop Rasmus Møllers Slægt“ 1969)

Rasmus Nielsen Møller (1763–1842), Biskop

1° g. 1791 m. *Bodil Maria Thaulow* (1765–1810)

2° g. 1811 m. *Johanne (Hanne) Dorothea Winther*, f. Borchsenius (1769–1830)

Børn af 1. Ægteskab:

1. *Poul Martin Møller* (1794–1838)

1° g. 1827 m. *Betty Berg* (1804–34)

2° g. 1836 m. *Eline v. Bülow* (1804–76)

Børn af 1. Ægteskab:

a. *Christian Møller* (1828–99), Oberst

b. *Frederik (Fritz) Møller* (1830–47)

c. *Nicolaj Chr. Møhl Møller* (1831–32)

d. *Rasmus Møller* (1833–85), Lærer

Børn af 2. Ægteskab:

e. *Pouline Møller* (1838–81)

2. *Hans Ulrik Møller* (1796–1862), Præst

g. 1823 m. *Louise Sidenius* (1804–78)

3. *Cathrine Møller* (1797–1866)

g. 1820 m. Sognepræst *Isaac Sidenius* (1793–1852)

4. *Petrine Møller* (1801–59)

g. 1829 m. Prof. *Jakob Hornemann Bredsdorff* (1790–1841)

5. *Nielsine Møller* (1802–54)

g. 1826 m. Købmand *Knud Sidenius* (1802–56)

6. *Rasmine Møller* (1805–42)

g. 1824 m. Sognepræst *Thomas Bredsdorff* (1795–1847)

REGISTRE

PERSONREGISTER

- Aagaard, Holger (1785–1866), Godsejer I 22.
Aagaard, Jens Andreas (1792–1860), Kontorchef, Forfatter II 120.
Abrahamson, Joseph (1789–1847), Oberstløjtnant II 38.
Absalon (ca. 1128–1201), Ærkebiskop I 158.
Adeler, Bertha, f. Moltke (1767–1846), g. m. Overpræsident Fr. M. I 36.
Adler, Johan Gunder (1784–1852), Kabinetssekretær II 180.
Algreen-Ussing, Tage (1797–1872), Generalprokurør I 69. II 55, 56, 63.
Anders ? I 190.
Andersen, Jfr. I 121.
Andersen, Birgitte, f. Olsen (?) (1791–1875), Skuespillerinde I 99.
Andersen, H. C. (1805–75), Digter I 219.
Ansgar (ca. 801–65), Ærkebiskop II 67.
Ariosto, Ludovico (1474–1533), ital. Digter I 84.
Aristofanes (ca. 445–385 f. Kr.), gr. Komedieforfatter II 221.
Aristoteles (384–322 f. Kr.), gr. Filosof II 72, 112.
Aubert, Johan Andreas (1800–32), no. Filolog II 18.
- Baden, Torkel (1763–1849), Filolog I 91.
Bagger, Carl (1807–46), Forfatter II 192.
Baggesen, Jens Immanuel (1764–1826), Digter I 27, 32, 49, 55, 80, 129f. II 109, 216.
Balle, Nicolai Edinger (1744–1816), Biskop II 37.
Bang, Claus Jørgensen (1737–97), Præst II 130.
Bang, Hans Peter (1778–1824), Præst I 13.
Bang, Jacob (1772–1852), Præst II 155.

- Berg, Amalie (1821–88), Poul Møllers Svigerinde I 122. II 64, 158 (?).
- Berg, Anne, f. Thorsen (1804–39), g. m. Rud. B. II 184.
- Berg, Carl (1803–78), Poul Møllers Svoger, Landmand II 178 (?), 186.
- Berg, Chr. Fr. (1774–1851), Poul Møllers Svigerfader, Proprietær I 102, 105, 109, 111, 116, 117, 122, 129, 140, 145, 146, 148, 150, 168, 169, 176. II 39, 41, 43, 45, 47, 72, 73, 89, 153, 160, 178.
- Berg, Elisabeth, f. Hensler (1775–1851), Poul Møllers Svigermoder, g. m. Chr. Fr. B. I 109, 111, 116, 117, 122, 123, 129, 145, 146, 148, 150, 163, 169, 171. II 36, 42, 43, 64, 65, 72, 73, 76, 83, 153, 158, 160, 184, 186, 211.
- Berg, Gustav (1812–30), Poul Møllers Svoger, Søn af Chr. Fr. B. II 211.
- Berg, Hans (1798–1850), Poul Møllers Svoger, Søn af Chr. Fr. B. I 121.
- Berg, Karen Cathrine, f. Engel (1820–59), g. m. Rud. B. II 184, 186.
- Berg, Ludvig (1787–1853), Adjunkt II 65f.
- Berg, Rudolf (1802–57), Poul Møllers Svoger, Søn af Chr. Fr. B., Præst II 66, 184, 186.
- Bergenhøj, Constance, f. Mynster (1808–44), g. m. P. B. II 133, 155.
- Bergenhøj, Peter (1806–75), Præst II 108, 133, 155.
- Berger, Johann Erik von (1772–1833), ty. Filosof I 212.
- Betz, Johan Michael Kristian (1776–1846), Adjunkt I 12.
- Biltzing, Hans Andreas (1780–1853), Adjunkt, senere Præst I 30.
- Bjerring, Jfr. I 170.
- Bjørn, G. O., Skomagermester I 168.
- Bloch, Antonie (1801–82), Datter af S. N. J. B. I 119. II 42, 43.
- Bloch, Fritz (Friederich) (1801–77), Læge I 114.
- Bloch, (Mar)grethe (1798–1866), Datter af S. N. J. B., g. 1° m. Adj. H. P. Thrige, 2° m. Prof. Chr. Paulsen I 11, 12, 13, 16, 17, 21, 109, 113, 133, 150. II 42, 128, 129, 164.
- Bloch, Margrethe Magdalene, f. Hensler (1774–1821), g. m. S. N. J. B. I 21, 22, 23, 74.

- Bloch, Søren Niclas Johan (1772–1862), Rektor I 9, 10, 12, 21, 22, 23, 35, 74, 77, 78, 92, 133 (?), 200. II 56, 81, 128, 150, 215.
- Bloch, Tønne (1733–1803), Biskop II 45.
- Boeck, Johan Fr. (1764–1843), Præst I 118.
- Boisen, Carl Chr. (1801–66), Præst II 74.
- Bojesen, Ernst F. C. (1803–64), Rektor II 195.
- Borgen, Bonaparte (1798–1884), Rektor II 222.
- Boye, P. H. (1816–89), Sekretær, Litterat II 120, 123.
- Brandis?, Søn af J. D. B. II 56, 59.
- Brandis, Chr. August (1790–1867), ty. Filosof I 179.
- Brandis, Joachim Dietrich (1762–1845), Læge II 56, 57, 58–60.
- Bredsdorff, Betty (1835–68), Datter af Thomas B. II 89.
- Bredsdorff, Bodil (Bothilde) Marie (1832–71), Datter af J. H. B. II 39, 41f.
- Bredsdorff, Eline (1835–1912), Datter af J. H. B. II 202, 203.
- Bredsdorff, Ellen Cathrine, f. Hornemann (1763–1827), g. m. M. T. B. I 106, 171.
- Bredsdorff, Ellen Kathrine (1828–95), Datter af Thomas B. II 72, 89.
- Bredsdorff, Jakob Hornemann (1790–1841), Naturvidenskabsmand og Sprogforsker I 10, 73, 74, 77. II 34, 41f., 80, 92, 107, 133, 146, 150, 156, 169, 178f., 182, 183, 187, 217.
- Bredsdorff, Johanne (1831–32), Datter af Thomas B. II 39.
- Bredsdorff, Morten Thomsen (1757–1834), Provst I 223.
- Bredsdorff, Petrine, f. Møller (1801–59), Datter af Biskop Rasmus M., g. m. J. H. B. I 21, 78, 79, 100, 151, 162, 169, 170, 171, 205, 223. II 34, 39, 41f., 54, 80, 92, 133, 141, 146, 150f., 153, 154, 156, 158, 160, 168, 169, 178f., 182, 183, 187, 194f., 197, 198, 199, 202, 203.
- Bredsdorff, Rasmine, f. Møller (1805–42), Datter af Biskop Rasmus M., g. m. Thomas B. I 15, 102, 106, 110, 117, 120, 122, 123, 149, 150, 151, 163, 170f. II 34, 39, 41, 89, 154, 155, 158, 163, 170f., 182.
- Bredsdorff, Rasmus (1826–32), Søn af Thomas B. I 120, 163. II 41.
- Bredsdorff, Thomas (1795–1847), Præst I 102, 117, 163, 171, 223. II 34, 154, 155, 158, 171.

- Bregendahl, Albert Philip (1771–1835), Præst II 45.
Brorson, Anders Winding (1755–1833), Rektor II 142, 143.
Brun, Friederike, f. Münter (1765–1835), Forfatterinde I 84.
Bruun, Søren Wedege († 1826), Agent I 132.
Brygmann, Eggert Christopher (1783–1835), Præst II 32.
Brøchner, Hans (1796–1843), teologisk Manuduktør I 73, 95.
Brøndsted, Georg Koës (1813–78), Søn af P. O. B., Godsejer,
Justitsraad II 46f., 49, 51.
Brøndsted, Peter Oluf (1780–1842), Arkæolog I 30, 114f., 119.
II 46f., 51, 55, 58, 79.
Bugge, Fr. Moltke (1806–53), no. Filolog II 75.
Bugge, Peter Olivarius (1764–1849), no. Biskop I 135.
Bugge, Søren Bruun (1798–1886), Søn af P. O. B., no. Filolog,
senere Præst I 135, 201.
Buntzen, Camilla, f. du Puy (1790–1871) I 46.
Burmeister, C., københavnsk Restauratør II 219, 220, 221.
Bülow, Adam (1751–1834), Poul Møllers Svigerfader, Oberst
II 73, 82, 211 (?).
Bülow, Charlotte Wilhelmine Sophie (?) (1807–82), Datter af
Adam B. II 182, 200, 201.
Bülow, Constance Mathilde, f. Christensen (1804–75), g. m. Eiler
B. II 67, 68.
Bülow, Eiler (1802–80), Poul Møllers Svoger, Godsforvalter
II 83, 176, 178.
Bülow, Eline, se Møller, Eline.
Bülow, Paul (1795–1877), Poul Møllers Svoger, Ritmester II 176,
178.
Bürger, Gottfried August (1747–94), ty. Digter II 193.
Byron, George Noel Gordon (1788–1824), eng. Digter II 165.
Bøgh, Ole (1810–72), no. Sørenskriver I 214, 218.
- Callisen, Henrich (1740–1824), Læge II 200.
Carl XIV Johan (1763–1844), sv.-no. Konge II 20, 24, 27.
Carus, Carl Gustav (1789–1869), ty. Filosof og Naturforsker
I 213.
Christensen, Skolelærer II 194.
Christensen, Balthazar (1802–82), Overretsprokurator, Politiker
II 63.

- Christensen, Christine, Husjomfru hos Poul Møller I 141, 163, 165, 169, 171.
- Christensen, Jfr., Husbestyrerinde II 34, 65.
- Christensen, Margrethe Christence, f. Behr (1768–1839), Moder til Christine og Otilie C. I 122. II 211.
- Christensen, Otilie, Søster til Christine C. I 122.
- Christian VIII (1786–1848), Konge I 47f. II 176, 177, 180, 184, 186, 187, 198f., 200f.
- Cicero, Marcus Tullius (106–43 f. Kr.), romersk Taler og Statsmand I 58, 88, 96, 120, 200.
- Claudius, Matthias (1740–1815), ty. Forfatter I 37.
- Clausen, H. N. (1793–1877), Teolog I 172. II 66, 74, 81.
- Collett, Peter (1766–1836), no. Højesteretsassessor I 224.
- Cremers, Heinrich, Skrædermester I 168.
- Dacier, Anne Lefèvre, f. Tanneguy-Lefèvre (1654–1720), fr. Forfatterinde I 84.
- Dahl ? II 40.
- Dalhoff, Peter (1757–1827), Præst I 173.
- Dampe, J. J. (1790–1867), Adjunkt, Politiker II 216.
- David, C. Nathan (1793–1874), Politiker og Nationaløkonom I 156, 160 (?), 203. II 7, 66f., 72.
- Davidsen, Rasmus II 141.
- Deichmann, Chr. U. (1800–?), Lærer, Forfatter II 120, 216.
- Deichmann, Jacob (1788–1853), Forlagsboghandler I 95, 209.
- Deurs, Carl (?) van (1800–62), Overlæge II 220, 222.
- Dichmann, Gustav (1795–1853), Rektor I 76. II 220.
- Diriks, Chr. Adolph (1775–1837), no. Politiker I 134. II 21.
- Dons, Povl (1783–1843), Fuldmægtig i Enkekassen I 23, 25.
- Dorph, Johan (1797–1849), Købmand I 90.
- Dorph, N. V. (1783–1858), Rektor I 173.
- Drewsen, Anna Christine Dorothea, f. Lassen (1777–1852), g. m. Papirmager Chr. D. I 119.
- Drewsen, Ophelia (1801–94), senere g. m. Chr. Pingel I 81f., 118, 159.
- Ebbesen, Henrik († 1836), Kasserer II 57 (?), 81.
- Elberling, Carl Wilhelm (1800–70), Rektor I 76, 77, 136.

- Engelstoft, C. T. (1805–89), Biskop II 61.
 Erichsen ? II 191.
 Eschenmayer, Karl August (1768–1852), ty. Filosof I 212.
 Estrup, H. F. J. (1794–1846), Historiker II 195.
 Eugenia (Desideria) (1777–1860), sv.-no. Dronning I 134.
- Faber, Nicolai (1789–1848), Biskop II 70, 202f.
 Fasting, Ludvig (1789–1863), Fattiginspektør II 190.
 Fibiger, Johan Adolf (1791–1851), Officer II 74.
 Fibiger, Peder Grib (1784–1833), Rektor I 93, 95, 96.
 Fiedler, Fr. Chr. (1775–1829), Sukkerraffinadør, Justitsraad
 II 217.
 Find, Jens Chr. (?) (1790–1847), Præst I 14.
 Flood, Elias, no. II 29.
 Flor, Chr. (1792–1875), Skolemand og Politiker II 219.
 Fogh ? I 27.
 Fogtmann, Nikolaj (1788–1851), Adjunkt, senere Biskop I 27,
 49, 52, 97, 98, 158, 178, 179, 213, 214, 218, 219f. II 33.
 Fouqué, Friedrich de la Motte (1777–1843), ty. Digter I 42.
 Franck, Rose († 1896), senere gift Hartvigson I 41.
 Frederik VI (1768–1839), Konge I 77. II 45, 54, 61, 63, 78, 83,
 92, 122, 125, 156, 160, 161, 163, 167, 176, 180.
 Frederik (VII), Prins (1808–63) II 61, 63, 83, 178, 193, 199.
 Frederik Vilhelm Carl Ludvig (1786–1834), Prins af Hessen-
 Philippsthal-Barchfeld II 72.
 Frey, M., Madam, Pibe- og Tobakshandler II 216.
 Friedenreich, Diedrich Wilhelm (1798–1851), Skolebestyrer
 II 65, 66, 67.
 Frydendahl, Jørgen Peter (1766–1836), Skuespiller I 111.
- Gad, P. C. Stenersen (1797–1851), Biskop II 81.
 Gamborg, Anders (1753–1833), Filosof II 10.
 Garde, Søren Georg (1799–1868), Præst II 184.
 Gerdsen, Carl Fr. (1798–1856), Jurist I 96.
 Glahn, Adam (?) (1775–1863), Præst I 173.
 Grundtvig, N. F. S. (1783–1872), Præst og Digter I 55f., 101.
 Gude, Ove Chr. (1795–1860), no. Prokurator I 205.

- Gyllembourg, Thomasine, f. Buntzen (1773–1856), Forfatterinde I 48. II 15, 17f.
- Goethe, Wolfgang (1749–1832), ty. Digter I 85, 178. II 82, 110, 172.
- Hage, Johannes (1800–37), Adjunkt, Journalist II 56.
- Hanck, Henriette (1807–46), Forfatterinde II 182.
- Hansen, Købmand II 202.
- Hansen, Chr. Erhard (1777–1853), Præst I 173.
- Hansen, Sophie (1812–1900), Chr. Winthers Forlovede II 51, 52.
- Hansteen, Andrea, f. Borch (1787–1840), g. m. Christopher H. I 127, 128, 141, 144, 152.
- Hansteen, Christopher (1784–1873), no. Astronom I 127, 128, 134, 135, 144, 145, 152, 176, 209. II 12, 173.
- Haste, Birgitte, f. Melbye (1777–1850), g. m. P. H. H. I 130.
- Haste, K. L., Købmand I 64.
- Haste, Peder Horrebøw (1765–1831), Toldinspektør og Litterat I 130f.
- Hauch, Carsten (1790–1872), Digter I 34, 52, 59, 61, 62, 167, 204, 213, 217, 219. II 5, 6, 16f., 192.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770–1831), ty. Filosof I 176, 183, 184, 211. II 112, 123, 130, 172, 173.
- Heger, Carl (1771–1836), Bibliotekar I 158f., 215.
- Heger, Edvard (1813–33), Søn af Steffen H., Gartner I 159.
- Heger, Elise (Lise) (1811–91), Datter af Steffen H., Skuespillerinde I 159.
- Heger, Steffen (1769–1855), Skuespiller I 156f., 215. II 191, 216.
- Heiberg, Johan Ludvig (1791–1860), Digter I 27, 33, 40, 41, 42, 48, 130, 167, 204. II 5, 80, 109–113, 138, 188, 190, 193.
- Heiberg, Johanne Luise, f. Pätges (1812–90), Skuespillerinde II 80.
- Heide, Jacob Bredow (1794–1855), Legationssekretær I 119. II 212.
- Helms, Søren (1784–1857), Præst I 29, 30. II 191.
- Hempel, Søren (1775–1844), Boghandler og Bogtrykker I 141.
- Henrichsen, Rudolph (1800–71), Rektor II 81.

- Hensler, Caroline, f. Bloch (1778–1850), g. m. Kaptajn Johs. Nic. Kragh H. I 114.
- Heraklit (ca. 540–ca. 480 f. Kr.), gr. Filosof I 186. II 112.
- Herbart, Johann Friedrich (1776–1841), ty. Filosof I 213.
- Hersleb, Svend (1784–1836), no. Teolog I 128, 189, 207, 217. II 25.
- Hertz, Henrik (1798–1870), Digter II 40, 109.
- Hesiodos, gr. Digter I 31.
- Hinrichs, Hermann Friedrich Wilhelm (1794–1861), ty. Filosof I 221.
- Hjelm, Claus Winther (1797–1871), no. Filosof og Jurist I 134, 176, 210f. II 12, 22, 27, 30, 31, 66.
- Hjort, Frederik (1827–1904), Søn af Peder H., Politiasistent I 158.
- Hjort, Hans Smith (1807–64), Broder til Peder H., Lærer II 175.
- Hjort, Peder (1793–1871), Kritiker og Skolemand I 27, 71, 76, 97, 98, 158, 204. II 110, 113, 122.
- Hoffmann, Ernst Theodor Amadeus (1776–1822), ty. Digter I 219.
- Holberg, Ludvig (1694–1754), Forfatter I 71. II 63, 149.
- Holders, Charlotte, Søsterdatter af Johanne Møller II 8, 85.
- Holm, Anders Krag (1767–1848), Præst II 47.
- Holm, Chr. (1750–1842), Præst II 199.
- Holm, Jens Albert Leonhard (1799–1861), Præst I 101.
- Holmbo, Christopher Andreas (1796–1882), no. Orientalist I 202, 203.
- Homer, gr. Digter I 25, 84, 85, 95.
- Honningdal, Johanne Dorothea, f. Hagen († 1831), II 19.
- Hoppe, Peter Johan (1794–?), Boghandler i Christiania I 209. II 173.
- Horats, Quintus Flaccus (65–8 f. Kr.), romersk Digter I 96, 200.
- Hornemann, Claus (1751–1830), Teolog I 101.
- Hornslyd, Jens (1757–1840), Præst II 62.
- Howitz, Frantz Gotthard (1789–1826), Læge I 176.
- Hume, David (1711–76), eng. Filosof I 176.
- Hvid, Christen Christensen (1795–1855), Prokurator II 108.
- Hvidt, Edvard Julius (1806–82), Assurandør I 156.
- Hvidt, L. N. (1777–1856), Finansmand og Politiker I 156.

Høeg, Jeremias (1790–1822), cand. theol. II 220.

Høyberg, Jacobine (1798–1851) I 11.

Ibsen, Peter Diderich (1793–1855), Præst II 77, 81, 83.

Ingemann, Bernhard Severin (1789–1862), Digter I 27, 28, 31, 32f., 43, 71, 77, 158. II 122, 126, 132, 139, 205.

Ingemann, Lucie, f. Mandix (1792–1868), g. m. B. S. I. I 25, 97, 98.

Ipsen, Anna Margarethe, f. Perbøl (1780–1833) I 214, 217.

II 27.

Ipsen, Ludvig (1806–75), Byskriver I 217.

Ipsen, Ludvig Fr. (1773–1847), Krigsraad I 217. II 27.

Iversen ? II 221.

Jensen, Jens Peter (1803–54), Eline Møllers Svoger, Landmand II 101, 182.

Jensen, Maren Cathrine Rasmine, f. Bülow (1798–1840), Søster til Eline Møller, g. m. J. P. J. II 182.

Jessen, Forpagter I 173.

Jessen, Reinhold v. (1780–1853), Stiftamtmand II 92, 177.

Johannsen, Johann Chr. Gottberg (1793–1854), ty. Præst i Kbhvn. II 205.

Jørgensen, Jørgen (1791–1866), Politifuldmægtig I 13, 14f., 71, 76f.

Kalkar, Chr. H. (1802–86), Teolog II 154, 158, 159, 170, 181.

Kall, Johan Chr. (1795–1858), Auditør I 189.

Kant, Immanuel (1724–1804), ty. Filosof I 176, 180, 184. II 112, 143.

Keilhau, Balthazar Math. (1797–1858), no. Geolog I 173.

Keilhau, Johan David Bertram (1763–1807), no. Præst I 173.

Keyser, Jens Jacob (1780–1847), no. Fysiker og Kemiker I 189, 209. II 11.

Kierkegaard, Peter Chr. (1805–88), Biskop II 87.

Kilde, Lorenz (1798–1873), cand. phil. II 212.

Klingenberg, Christen Graae (?) (1768–1847), Præst I 78.

Knudsen, Chr. Henrik (1794–1851), Provisor II 217.

Knudsen, Jfr. I 73. II 216, 219, 220.

- Kochen ? I 81.
- Kochen, Albrecht Heinrich Matthias (1776–1847), ty. Præst i Kbhvn. I 101.
- Kofoed-Hansen, H. P. (1813–93), Præst og Forfatter II 160, 161.
- Kornerup-Borch, Søren (?) (1795–1855), Amtsforvalter I 11, 12, 13.
- Krarpup, Christiane Amalie, f. Møhl (1803–76), g. m. N. B. K. II 18, 212.
- Krarpup, Niels Bygom (1792–1842), Skolebestyrer I 45, 46, 62, 200. II 7, 45, 46, 73, 79, 102, 108, 162.
- Krejdal, Augustus (1790–1829), Matematiker og Filosof II 191.
- Krummacher, Gottfried Daniel (?) (1774–1837), ty. Teolog II 164.
- Krøyer, Henrik (1799–1870), Zoolog II 219.
- Körner, Theodor (1791–1813), ty. Forfatter II 217.
- Lafontaine, August (1758–1831), ty. Forfatter I 60.
- Lange, Cathrine Louise, f. Bagger, g. m. Overkrigskommissær Th. H. L. I 123.
- Lange, Erik Harding (1795–1874), Proprietær I 145, 148f.
- Lange, Frederik (1798–1862), Rektor I 78, 102, 103, 113, 135f., 218, 219, 220, 221.
- Lange, Johan (1750–1829), Justitsraad, Proprietær I 127.
- Lange, Louise, f. Paludan-Müller (1803–62), g. m. Rektor Fr. L. I 102.
- Lange, Margarete (Grethe), f. Berg (1808–57), Poul Møllers Svi-gerinde, g. m. Erik Harding L. I 122, 145f., 148, 211, 212.
- Lange, Marie, f. Berg (1800–66), Poul Møllers Svi-gerinde, g. m. Th. L. I 102, 104, 108, 111, 113, 116, 121, 123, 129, 133, 146, 178. II 71, 89.
- Lange, Rasmus (1753–1823), Skrædermester I 78.
- Lange, Rebekka, f. Tommerup (1774–1840), g. m. Skrædermester R. L. I 78.
- Lange, Thomas (1795–1882), Poul Møllers Svoger, Fuldmægtig I 102, 104, 105, 108, 115, 123, 129, 177, 178, 189. II 71, 89.
- Lange, Thomas Herman († 1828), Fader til Th. L., Overkrigs-kommissær I 123.
- Langhorn, Jfr. I 162.

- Larpen, Pierre (1798–1838), Læge I 203.
Lassen, Chr. Ludvig (1766–1839), Departementschef II 32.
Lefrén, Johan Peter (1784–1862), sv. Officer I 201f.
Leth, Hanne Henriette Jacobs, f. Bredsdorff (1797–1883)
I 120 (?), 132.
Liebenberg, M. F. (1767–1828), Præst I 80.
Linderup, Hans Chr. (1763–1809), Matematiklærer I 10.
Line ? I 118.
Liunge, A. P. (1798–1879), Forfatter og Redaktør II 174.
Lucretius, Titus L. Carus (97 ell. 96–55 f. Kr.), romersk Digter
I 77.
Lund, Henrik August († 1863), Proprietær, Kammerraad II 115.
Luno, Carl (1784–1858), Jurist, senere Landmand I 25.
Lütken, Chr. (1791–1856), Lektor I 59, 76, 97, 98, 189, 201,
213. II 13, 14, 110, 113.
Løvenskiold, Frk. II 30.
Løvmand, Christine (?) (1803–72), Malerinde I 159.
- Madvig, J. N. (1804–86), Filolog II 37f.
Mainer, Bodil Katharina (1794–1860), senere g. m. Rektor
E. Rosendahl I 39.
Mansa, Fr. Vilhelm (1794–1879), Læge, Medicinalhistoriker
II 70, 97f., 100, 102f.
Mariane (1821–76), Prinsesse, g. m. Prins Frederik (VII) II 186,
189, 197, 198.
Mariboe, Carl (1800–60), Skolebestyrer II 200.
Mariboe, Ludvig (1781–1841), no. Forretningsmand og Blad-
udgiver I 167.
Marie Sophie Frederikke (1767–1852), Dronning, g. m.
Frederik VI II 38.
Mathiesen, Lars (1769–1852), Traktør II 219.
Mathisson, Friedrich (1761–1831), ty. Digter I 86.
Meisling, Simon (1787–1856), Rektor I 159, 201. II 138, 166.
Melbye, Skipper I 175, 177.
Melchior, Hans Bøchmann (1773–1831), Overlærer II 142.
Menzel, Wolfgang (1798–1873), ty. Forfatter II 172.
Messell, John (1789–1850), no. Filolog I 209.
Miguel, Don (1802–66), sp. Hersker i Portugal II 63.

- Mikkel, ty. Karl paa Regensen II 191.
- Miller, Jens Peter (1800–64), Provinsskuespiller II 26.
- Mocenni, Enrico Dario Virgilio, ital. Sproglærer I 30.
- Molbech, Carl Fr. (1785–1864), Broder til Chr. M., Lektor I 72.
- Molbech, Chr. (1783–1857), Historiker og Filolog I 28, 71, 216.
II 74.
- Moldenhawer, Carl Edvard (1795–1871), Bibliotekar I 56, 189,
202.
- Moltke, Annette (Ane) (1798–1884), Komtesse, senere gift Mo-
ritzen I 104, 105, 107, 108, 112, 121, 131, 132, 142.
- Moltke, Chr. Fr. (1799–1821), Greve, Søn af O. J. M. I 29, 30,
39, 54. II 128, 191, 216.
- Moltke, Mathias Vilhelm (1801–64), Greve, Søn af O. J. M.,
Amtmand I 29, 30, 39, 54. II 128, 191, 216.
- Moltke, Otto Joachim (1770–1853), Greve, Præsident for det
slesvig-holstenske Kancelli, senere Statsminister I 29, 30, 34,
36, 39, 47, 54. II 128, 191, 216, 217.
- Monrad, Peter Johan (1758–1834), Kancellideputeret II 56.
- Monrad, Peter Johs. Wilhelm (?) (1815–57), Søn af P. J. M.
II 56.
- Montesquieu, Charles de Secondat (1689–1755), fr. Forfatter
II 72.
- Munch, Edvard (1780–1847), no. Præst I 209.
- Muret, Marc Antoine (1526–85), fr. Humanist I 120.
- Muus, Frk. I 74.
- Muus, Laurids Fog (?) († 1856), Toldskriver II 152.
- Müller, Gustav Adolph (?) (1809–52), Lærer II 97.
- Müller, Peter Erasmus (1776–1834), Biskop I 73, 136. II 9, 35f.,
37, 52, 58, 61f., 67.
- Mynster, C. N. L. (1820–83), Søn af J. P. M., Forfatter I 158.
- Mynster, Fanny, f. Münter (1796–1871), g. m. J. P. M. I 158.
II 134, 155.
- Mynster, Jakob Peter (1775–1854), Biskop I 72f., 82, 158. II 19,
38, 57f., 60, 62, 68, 69f., 74, 79, 109, 155.
- Münter, Balthazar (1794–1867), Søn af Fr. M., Præst II 54, 135f.
- Münter, Friedrich (1761–1830), Biskop I 59, 60, 66. II 37.
- Münter, Ida Marie Louise, f. v. Schmidt-Phiseldeck (1804–67),
g. m. Balth. M. II 54.

- Mürer, Thomas Christopher (1794–1873), Læge I 11, 12, 123.
- Møhl, Carl Emil (1805–88), Byskriver II 7.
- Møhl, Chr. (1798–1830), Læge I 26, 40, 45, 54, 58, 62, 71, 76, 139, 145, 156, 167, 168, 193, 195, 198, 200, 213. II 17, 22, 26.
- Møhl, Hans Chr. (1757–1843), Fader til Chr. M., Havnekontrolør I 26, 40. II 7.
- Møhl, Maria, f. Fabricius (1773–1819), g. m. H. C. M. I 26, 40.
- Møller, Ane Marie, f. Feilberg (1767–1843), g. m. Byfoged Jacob M. I 78 (?), 118. II 115.
- Møller, Bentha, f. Kauffeldt (1797–1858), g. m. Overlærer Ulrich M. I 136–138, 163.
- Møller, Betty, f. Berg (1804–34), g. m. Poul Møller I 102, 105, 116, 118, 119, 124, 135, 154, 157, 158, 159, 160, 167, 176, 190, 198, 201, 202, 205, 206f., 208, 210, 217, 222, 223, 224. II 10, 19, 23, 27, 30, 33, 36, 45, 46, 47, 48, 52, 53, 54f., 57, 58f., 60f., 62, 63, 64, 70, 71, 76, 126, 138, 144, 165, 172, 174, 212.
- Møller, Bodil Maria, f. Thaulow (1765–1810), Poul Møllers Moder, g. m. Biskop Rasmus M., II 130.
- Møller, Carl II 30.
- Møller, Catrina Jørgensdatter, f. Bang (1728–82), Poul Møllers Farmoder, g. m. Niels Hansen M. II 130.
- Møller, Chr. (1799–1888), Søn af Jacob M., Læge II 215.
- Møller, Chr. (1828–99), Søn af Poul Møller, Oberst I 192, 193, 205f., 222f., 224. II 8, 19, 22, 27, 30, 34, 39, 42, 45, 49f., 53, 63f., 65, 68, 71, 72, 73f., 78, 83, 84, 89, 92, 126, 144, 145, 152f., 154, 155, 158, 159f., 161, 163, 167, 170, 180f., 183, 186, 197, 198, 203.
- Møller, Ditlev Pentz (1803–59), Søn af Jacob Nielsen M., Postmester II 63, 71.
- Møller, Eline, f. Bülow (1804–76), g. m. Poul Møller I 142 (?). II 64, 68, 73, 76, 77, 79, 81, 82, 83, 84, 89, 90, 91, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 125, 126, 133, 141, 144, 145, 185, 192.
- Møller, Fritz (egl. Frederik) (1830–47), Søn af Poul Møller II 19, 22, 27, 30, 34, 37, 39, 42, 45, 53, 63f., 65, 68, 71, 72, 73, 78, 83, 84, 89, 92, 126, 144, 145, 152f., 154, 155, 156, 158, 159, 161, 163, 167, 180f., 183, 186, 196, 197, 198, 203.

Møller, Frk. I 121.

Møller, Hans († 1860), Søn af Landfysikus Hans Nielsen M., Købmand i Porsgrund I 135, 172, 173. II 7f., 28, 29f., 140, 212.

Møller, Hans Eleonardus (1804–67), Søn af Købmand Hans M., Købmand i Porsgrund II 8, 29.

Møller, Hans Hansen († 1718), Poul Møllers Oldefader, Møller II 130, 140.

Møller, Hans Nielsen (1733–96), Halvbroder til Biskop Rasmus M., Landfysikus i Norge II 140, 215.

Møller, Hans Ulrik (1796–1862), Søn af Biskop Rasmus M., Præst I 10, 25f., 27, 29, 65, 71, 73, 78, 94, 100, 150, 163, 172f. II 8, 19, 32, 36, 39f., 54, 74, 76, 106, 109, 133, 151, 157, 160, 163, 171, 195, 216.

Møller, Inger, f. Aall (1774–1856), g. m. Købmand Hans M. II 30.

Møller, Jacob Nielsen (1758–1834), Poul Møllers Farbroder, Byfoged og Postmester I 9, 118. II 215.

Møller, Jens (1779–1833), Teolog I 73, 101, 172, 201. II 33, 47, 52, 55, 57, 58, 60, 61f., 66, 216.

Møller, Johanne (Hanne) Dorothea, f. Borchsenius (1769–1830), g. m. Biskop Rasmus M. I 21, 30, 73, 74, 90, 99, 101, 104, 106, 111, 164, 172, 173, 199. II 8, 34, 130.

Møller, Jomfruerne, Modehandlerinder i Christiania I 136–138.

Møller, Louise, f. Sidenius (1804–78), g. m. H. U. M. I 65, 71, 78, 100, 149f., 163, 170. II 8, 31f., 68, 69, 88, 141, 151, 160, 163, 195.

Møller, Nicolai (1777–1862), Søn af Landfysikus Hans M., no. Filosof II 215.

Møller, Nicolai (1802–60), Søn af Købmand Hans M., no. Jernværksbestyrer II 29f.

Møller, Niels (1785–1837), Herredsfoged I 49, 52, 54.

Møller, Niels Hansen (1703?–88), Poul Møllers Farfader, Gaardejer II 130, 140, 215.

Møller, Peder Nielsen (1755–1840), Broder til Biskop Rasmus M., Landmand II 49, 54 (?), 86, 108, 158, 163, 177, 179, 182, 215.

Møller, Poul Martin (1833–98), Søn af H. U. M., Præst II 131.

- Møller, Pouline (1838–81), Datter af Poul M. II 141, 146, 153, 155, 159, 161, 163, 167, 170, 176, 180f., 183, 194, 197.
- Møller, Rasmus (1763–1842), Poul Møllers Fader, Biskop I 20, 23, 25, 32, 39, 52, 63, 66, 71, 74, 99, 106, 110, 150, 151, 163, 169, 171, 189, 199. II 68, 69, 70, 71, 88, 90, 93, 107, 127, 128, 129, 130, 131, 140, 141, 147, 149, 204, 205, 215.
- Møller, Rasmus (1833–85), Søn af Poul M., Lærer II 53, 55, 61, 63f., 65, 68, 71, 72, 73, 78, 83, 84, 89, 92, 126, 144, 145, 152f., 154, 155, 159, 180f., 200, 201, 202, 203.
- Møller, Ulrich (1791–1853), no. Overlærer I 128, 138, 144.
II 173.
- Møller, Ulrikke Louise (1838–1915), Datter af H. U. M. II 141.
- Nanna ? I 133.
- Neckelmann, Carl (?) (1816–1905), Overretsprokurator II 71.
- Neergaard, Johan Thomas (1794–1877), Lærer, senere Præst
I 30.
- Neumann ? I 56.
- Nielsen, Michael (1776–1846), Skolebestyrer II 67.
- Nissen, Niels Lang (1771–1845), Rektor I 99, 134.
- Nyerup, Rasmus (1759–1829), Litteraturhistoriker, Regensprovst
I 17.
- Nyholm, Christopher (1781–1859), Adjunkt, senere Præst I 11.
- Olsen, Fr. Chr. (1802–74), Rektor I 136. II 126, 140, 143, 167f., 177, 179, 180, 183, 186, 188, 189, 193, 195, 200.
- Olsen, Marthe Helena Andrea, f. Schütte (1803–53), g. m.
Fr. Chr. O. II 139.
- Overskou, Thomas (1798–1873), Skuespiller, Forfatter II 110.
- Paludan, Frederik (1792–1872), Søofficer II 200.
- Paulsen, Hans Gabriel Fr. (1803–52), Poul Møllers Svoger, Landmand I 142.
- Paulsen, (Mar)grethe, se Bloch, (Mar)grethe.
- Paulsen, Wilhelmine (1806–44), Poul Møllers Svigerinde, g. m.
H. G. F. P. I 121, 122, 123, 142, 161. II 89.
- Petersdorff, Gregers Chr. Fr. (1808–39), Greve II 67, 176.

- Petersdorff, Ulrik Wilhelm (1825-46), Greve, Søn af Gregers P. II 83.
- Petersen ? I 12.
- Petersen, Augusta (1797-1844), Datter af Peter P. I 159.
- Petersen, Fr. Chr. (1786-1859), Filolog I 71, 96. II 5f., 7, 57, 195.
- Petersen, Frederikke (1800-28), Datter af Peter P. I 79.
- Petersen, Hans (1793-1862), no. Advokat og Statsraad II 173.
- Petersen, Johanne (1808-49), f. Berg, Poul Møllers Svigerinde, g. m. Joh. Th. P., Ejer af Løgismose I 122, 123.
- Petersen, Peter (1754-1826), Slotsgartner I 118.
- Petrarca, Francesco (1304-74), ital. Digter I 85.
- Pindar (ca. 520-442 f. Kr.), gr. Digter I 58.
- Pingel, Anna Marie, f. Sebot (ca. 1765-1838), g. m. H. H. P. II 27, 80.
- Pingel, Charlotte Elisabeth Cathrine (1798-1890), Chr. P.s Søster II 38.
- Pingel, Chr. (1793-1852), Søn af H. H. P., Geolog I 77, 156, 160, 167, 203f. II 6, 27, 79f., 202, 203, 219, 221.
- Pingel, Hans Heinrich (1760-1832), Lotteriinspektør, Te- og Porcelænshandler I 203. II 27, 38, 44.
- Platon (ca. 427-347 f. Kr.), gr. Filosof I 88. II 112.
- Plum, Fr. (1760-1834), Stiftsprovst, senere Biskop I 132.
- Plum, Johanne Marie Elisabeth (1827-92) I 159.
- Plum, Julie, f. Paludan-Müller (1802-61), g. m. Søren Munk P. I 132f.
- Plum, Louise, f. Heger (1799-1833), g. m. P. A. P. I 159.
- Plum, Peter Andreas (1797-1880), Adjunkt I 159.
- Plum, Søren Munk (1794-1875), Styrmand, senere Landmand I 132.
- Posselt, Henrik (1807-70), Præst II 170.
- Premare, fr. Læge I 68.
- Printzlau, Ferdinand (1794-1865), Teaterkasserer II 75.
- Qvistgaard, Jeppe (1781-1850), Lærer, senere Præst II 133.
- Rafn, Caroline (1802-83), Datter af Chr. R. I 83, 89f. II 165, 207.

- Rafn, Chr. (1762–1822), Højesteretsassessor I 89.
- Rafn, Edvard (1803–72), Søn af Chr. R., Lotterikollektør I 86f., 90. II 165.
- Rahbek, Kamma, f. Heger (1775–1829), g. m. K. L. R. I 99, 119, 123f., 204f., 214f., 218. II 137, 218.
- Rahbek, Knud Lyne (1760–1830), Forfatter I 71, 73, 74, 82, 118, 119, 124, 125, 126, 143, 146, 154f., 156, 158f., 160, 172, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 205, 214f. II 141, 216, 218, 222.
- Rahbek, Nahyda, f. Major (1804–82), g. m. O. H. R. I 144, 154f., 193f.
- Rahbek, Otto Holger (1785–1851), Halvbroder til Knud Lyne R., Generalkonsul I 144, 154–156, 194.
- Ramus, Chr. (1765–1832), Numismatiker II 53.
- Ramus, Chr. (1806–56), Matematiker II 53.
- Rask, Rasmus (1787–1832), Sprogforsker II 49, 120.
- Rasmine, Tjenestepige hos Thomas og Marie Lange I 121.
- Rasmussen, Jens Lassen (1785–1826), Orientalist I 76.
- Rasmussen, Peder (1790–1865), Godsforvalter, senere Byskriver I 34.
- Rathke, Jens (1769–1855), no. Zoolog I 209.
- Reinhardt, Johannes (1776–1845), Zoolog I 217.
- Reitzel, C. A. (1789–1853), Boghandler II 161f., 163, 168, 177, 188, 195.
- Reventlow, Chr. Ditlev Fr. (?) (1775–1851), Greve II 125, 158, 178, 184, 186, 194.
- Riber, Bertel Friis Thorbjørn (1791–1865), Læge I 60.
- Rosendahl, Erik Peter (1792–1876), Rektor I 31, 39, 46, 54.
- Rosendahl, Geske Kirstine, f. Thorup (1764–1850), g. m. H. R. I 39, 46.
- Rosendahl, Hans (1756–1843), Fader til E. P. R., Præst I 39, 46.
- Rosenkilde, Christen Niemann (1786–1861), Skuespiller I 71.
- Rosing, Johanne, f. Olsen (1756–1853), Skuespillerinde I 215.
- Ross, Petronella (1805–75), Husbestyrerinde, Forfatterinde II 36, 40, 85, 86, 125.
- Rosted, Jacob (1750–1833), no. Rektor I 209.
- Rudelbach, Andreas Gottlob (1792–1862), Præst I 212.
- Ruhe, Jfr., Husbestyrerinde hos J. P. Mynster I 82.

Rösling, Chr. Lebrecht, ty. Filosof I 221.

Sallust (86–35 f. Kr.), romersk Historieskriver II 215.

Sandels, Johan August (1764–1831), sv. Officer, Statholder i Norge I 134.

Sapfo, græsk Digterinde I 84.

Satterup, Lars Peter († 1840), Premierløjtnant II 127.

Saxo (ca. 1180), Historieskriver I 55.

Saxtorph, Jacob (1771–1850), Rektor II 154.

Saxtorph, Sylvester (1772–1840), Læge II 98, 101.

Schaldemose, Cordelia Emilie Antonie, f. Bülow (1812–51), Søster til Eline Møller, g. m. M. C. S. II 183.

Schaldemose, Mathias Chr. (1810–85), Præst II 67, 68.

Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph v. (1775–1854), ty. Filosof I 212. II 112.

Schelling, Karl Eberhard, Broder til F. W. J. S., ty. Læge II 112.

Schiørring, Mette Marie, f. Rose (1745–1819), Skuespillerinde I 31.

Schjødte, Søren (1791–1836), Præst I 214.

Schleiermacher, Friedrich (1768–1834), ty. Teolog og Filosof II 26.

Schmidh, M. N. (1801–40), Præst, Forfatter I 83. II 120.

Scholten, Kammerjunker I 76.

Schopenhauer, Arthur (1788–1860), ty. Filosof I 177f., 179.

Schorn, Johan Arnold (1764–1840), Fabrikant I 56.

Schuboth, J. J. H. (1761–1828), Boghandler I 10.

Schultz, Chr. Eichenbroch (1763–1824), Præst I 9.

Scor, Marie van I 61f., 64.

Scott, Walter (1771–1832), eng. Forfatter I 71. II 5.

Seebode, Gottfried (1792–1868), ty. Filolog I 200.

Sehested? I 133.

Seidelin? I 13, 14, 15.

Seidelin, Andreas (1777–1840), Bogtrykker og Forlagsboghandler I 95. II 108f., 114, 122.

Shakespeare, William (1564–1616), eng. Digter I 84, 219.

Sibbern, Christiana Margaretha Dorothea Clara Louise, f. Ipsen (1799–1870), g. m. F. C. S. I 176, 214. II 11, 27.

- Sibbern, Fr. Chr. (1785–1872), Filosof I 52, 71, 76, 93f., 96, 98, 102, 204. II 14, 46, 51f., 74, 78, 80, 98, 101, 133, 156, 171.
- Sibbern, Sophie, Søster til F. C. S., Lærerinde II 74.
- Sidenius? II 67.
- Sidenius, Anne Katrine (?), f. Hansen (1777–1842), g. m. Købmand Chr. S. I 170. II 77 (?).
- Sidenius, Cathrine, f. Møller (1797–1866), Poul Møllers Søster, g. m. Isaac S. I 65, 170. II 34, 35, 39f., 54, 68, 69, 92, 107, 155, 168, 169, 178, 198, 202.
- Sidenius, Chr. (1766–1825), Fader til Louise Møller, Købmand I 170.
- Sidenius, Chr. (1810–85), Præst II 171.
- Sidenius, Christine (?) (1800–69) ell. Anne Margrethe S. (1803–90) I 79.
- Sidenius, Edvard (1759–1833), Købmand I 78, 118. II 8.
- Sidenius, Henriette (1837–1912), Datter af Isaac S. II 92.
- Sidenius, Inga (1832–65), Datter af Knud S. II 43.
- Sidenius, Ingeborg, f. Bredenberg (1773–1846), g. m. Købmand Edvard S. I 118.
- Sidenius, Isaac (1793–1852), Præst I 65, 170. II 39f., 54, 71, 73, 107, 109, 133, 155, 168, 169, 184, 198, 202.
- Sidenius, Jacob (1822–42), Søn af Isaac S. I 78, 79, 198.
- Sidenius, Jacobine (1841–1923), Datter af Knud S. II 194.
- Sidenius, Johanne Dorthea (1830–81), Datter af Knud S. II 39.
- Sidenius, Juliane, f. Schrøder (1816–82), g. m. Købmand Peder S. II 194.
- Sidenius, Knud (1802–56), Købmand I 79, 94, 170. II 38, 43, 46, 54, 65, 77, 90, 93, 96, 106, 151, 177, 183, 204.
- Sidenius, Marie (1823–99), Datter af Isaac S. I 170.
- Sidenius, Nicoline, f. Beck (1769–1836), g. m. Stiftsprovst Jacob S. I 79.
- Sidenius, Nielsine, f. Møller (1802–54), Poul Møllers Søster, g. m. Knud S. I 78, 163, 170. II 8, 38, 39, 40, 43, 54, 65, 76, 85, 90, 96, 141, 146, 151, 158, 168, 169, 194, 195, 198, 199, 204.
- Sidenius, Peder (1814–43), Købmand II 194.
- Sidenius, Rasmus (1798–1845), Købmand I 79, 118. II 53.
- Sidenius, Rasmus Møller (1827–30), Søn af Knud S. I 163, 170. II 8.

- Sidenius, Waldemar (1834–37), Søn af Knud S. II 90.
 Silfverberg? II 68.
 Silfverberg, Anton Fr. (?) (1808–59), Lærer, senere Præst II 67f.
 Simonsen, Niels (1800–51), Organist I 130, 133.
 Sinding, Chr. Ludvig (1777–1838), Præst II 107, 109.
 Skjelderup, Martha Catharine, f. Hoelfeldt (1776–1847), g. m.
 M. S. I 144.
 Skjelderup, Michael (1769–1852), no. Læge I 144, 209.
 Skouboe, Andrea Katrine, f. Sidenius (1790–1876) II 49.
 Skouboe, Edvard (1813–57), Lærer II 48f.
 Smal, Rasmus Nielsen, Rektor I 49.
 Smidth, Jens Hansen (1769–1847), Præst, Forfatter I 96.
 Smith, Fru I 113.
 Snorre Sturlason (1178–1241), isl. Historieskriver I 49, 55.
 Sommer, Morten (1768–1832), Lærer I 30.
 Sophokles (ca. 496–406 f. Kr.), gr. Tragiker I 96.
 Sorterup, Elisabeth Marie (1800–74), I 52, 61 (?).
 Spinoza, Baruch (1632–77), holl. Filosof I 183.
 Staël-Holstein, Germaine de (1766–1817), fr. Forfatterinde I 84.
 Stage, Georg Gottlieb (1766–1826), Kaptajn I 60.
 Stang, Fr. (1808–84), no. Jurist og Statsminister II 28.
 Steenberg, Fr. Laurentius (?) (1801–70), Adjunkt, senere Præst
 II 220, 221.
 Steenbloch, Cornelius (1773–1836), no. Historiker II 218.
 Steenbuch, Henrik Lauritz Nicolai (1774–1839), no. Jurist II 20.
 Steffens, Henrik (1773–1845), Naturforsker og Filosof I 98, 185,
 218.
 Stemann, P. C. (1764–1855), Statsminister II 26, 33.
 Stenersen, Stener (1789–1835), no. Teolog I 207. II 31.
 Stephansen, Johannes Jacob (1768–1845), Rektor II 52, 127.
 Strauss, David Friedrich (1808–74), ty. Teolog II 130.
 Strömberg, Johan Peter (1773–1834), sv. Teaterdirektør I 165f.
 Stybe, Claus Vinholt (1792–1837), Adjunkt I 10.
 Stybe, Peter Ditlev (1788–1847), Præst I 10, 13.
 Suhr, Jochum Evans (1779–1860), Rektor II 47, 51.
 Sverdrup, Georg (1770–1850), no. Filolog I 134, 152, 175f., 189,
 207. II 20, 23.
 Sørenssen, Niels (1774–1857), no. Læge I 194, 206.

- Søtoft, Nicolai (1790–1844), Præst, Forfatter I 27, 29, 31, 70, 93. II 34.
- Tauber, Erich Giørup (1782–1854), Rektor I 158.
- Tegnér, Esaias (1782–1846), sv. Digter og Biskop II 26.
- Tetens, Peter (1791–1876), Præst I 69.
- Tetens, Stephan (1773–1855), Biskop II 67.
- Thaarup, Christen (1795–1849), Filolog I 95, 156, 199, 200.
II 180, 195, 200.
- Thaarup, Jacob II 134.
- Thaarup, Marie, f. Keil (1802–73), g. m. Christen T. II 119, 138, 165, 189, 193.
- Thaning, Hans Henrik (1789–1865), cand. phil. II 131, 140.
- Thaning, Vilhelm (1790–1848), Præst II 167.
- Thaulow, Poul Jensen, Poul Møllers Morfader, Sukkerraffinadør
II 130, 140.
- Theisen, Maren II 142.
- Thiele, Just Mathias (1795–1874), Forfatter I 28, 40, 77.
- Thisted, Jørgen Overgaard (1795–1855), Præst I 100f.
- Thomsen? I 37.
- Thorlacius, Børge (1775–1829), Filolog I 73, 77, 88, 100.
- Thorsen, Christiane Frederikke, f. Engel II 184.
- Thortsen, C. A. (1798–1878), Filolog I 87. II 121, 138, 165, 216.
- Thortsen, Laurentz († 1833), Toldforvalter I 199.
- Thorvaldsen, Bertel (1768–1844), Billedhugger II 218.
- Thott, Otto (1703–85), Greve, Statsmand I 35.
- Thrige, Grethe, se Bloch, (Mar)grethe.
- Thrige, Søren Bloch (1820–1901), Skolemand I 133.
- Tibullus, Albius († ca. 19 f. Kr.), romersk Digter I 60.
- Treschow, Niels (1751–1833), no. Filosof og Politiker I 134, 152, 173, 175, 207, 214, 217. II 143, 174.
- Trier, Seligmann (?), (1800–63), Læge II 97f.
- Twesten, August Ditlew (1789–1876), ty. Teolog I 221.
- Urne, Frederik (1794–1837), Amtmand II 135.
- Urne, Louise Leopoldine, f. Westphal (1802–72), g. m. Fr. U.
II 135.

- Valentin, Anna Julie Vilhelmine (?), f. Eggersen (1811–91) II 90.
 Vedel Simonsen, Lauritz Schebye (1780–1858), Historiker I 76.
 Vergil (70–19 f. Kr.), romersk Digter II 138.
 Vibe, Fr. Ludvig (1803–81), no. Filolog II 23.
 Vilhelmine, Prinsesse (1808–91), g. m. Prins Frederik (VII)
 II 61.
 Vittusen, Hans Chr. (1791–1845), Herredsfoged I 14.
 Vogelsang, Johan Peter, Superkargo II 191.
 Voss, Johann Heinrich (1751–1826), ty. Digter II 166.
- Waage, G. H. (1793–1842), Præst og Skolemand I 27, 72, 74.
 Waagepetersen, Chr. (1787–1840), Vinhandler II 76.
 Walter, Caroline (1795–1869), Operasangerinde I 34, 39.
 Warming, Fr. († 1820), Negotiechef I 60.
 Wedding, katolsk Præst paa Java I 66.
 Wedell-Wedellsborg, Gregersine, f. Juel (1794–1867), g. m.
 Joachim W.-W. I 132. II 211.
 Wedell-Wedellsborg, Joachim (1785–1860), Baron, Officer I 132.
 Wedell-Wedellsborg, Rudolph (1825–71), Baron II 211.
 Weidemann, Poul Fr. (1793–1851), Prokurator I 189.
 Wendelboe, Søren (1775–1852), Distriktskirurg II 141.
 Werlauff, E. C. (1781–1871), Overbibliotekar, Historiker I 197.
 Wessel, Johan Herman (1742–85), Digter II 137, 149.
 Wexels, Wilhelm Andreas (1797–1866), no. Præst og Salme-
 digter I 207.
 Wexschall, Anna, f. Brenøe (1803–56), g. m. Fr. W., Skuespiller-
 inde I 205.
 Wexschall, Fr. (1798–1845), Kapelmusikus I 205.
 Wilkens, Flora (?) I 127, 142.
 Wilkens, Johanne, f. Hviid (1788–1875) I 127.
 Wilster, Chr. (1797–1840), Skolemand og Digter II 195.
 Winther, Chr. (1796–1876), Digter I 11, 16, 21, 23, 30, 65, 70,
 73, 74, 88, 94, 100, 105, 106, 146, 148f., 163, 170, 195, 205.
 II 34, 40, 44, 51, 52, 53, 60, 62, 67, 86, 91, 99, 103, 104, 113,
 114, 115, 119, 120, 121, 122, 127, 128, 129, 130, 131, 132,
 136, 138, 146, 160, 162, 163, 165, 167f., 177, 179, 180, 186,
 195, 196, 197, 198f., 200, 202, 218, 219, 221, 222.

- Winther, Mathias (1795–1834), Forfatter, Regimentskirurg
II 38, 62.
- Winther, Rasmus (1765–1829), Chr. W.s Farbroder, Præst II 77.
- Wolf, Friedrich August (1759–1824), ty. Filolog I 76, 200.
- Worm, Oluf (1757–1830), Rektor I 39, 173. II 85, 128.
- Zahle, Sophus (1797–1837), Præst, Forfatter I 76, 77.
- Zeise, Fr. (1754–1836), Apoteker I 39. II 217.
- Zeuthen, F. L. (1805–74), Præst II 51.
- Oehlenschläger, Adam (1779–1850), Digter I 43, 55, 71, 204,
214, 218. II 78f., 80, 218.
- Ørsted, Anders Sandøe (1778–1860), Statsmand, Retslærd
II 145.
- Ørsted, H. C. (1777–1851), Fysiker II 66, 74.
- Ørum, Jens Marcus Høeg (1785–1867), Universitetspedel og
Klokker II 82.
- Øst, Niels Chr. (1779–1842), Litterat I 76.

BREVREGISTER

Breve fra og til Poul Møller

- Elisabeth Berg, *fra*: Nr. 152 – *til*: Nr. 62, 140.
Jakob Hornemann Bredsdorff, *til*: Nr. 104.
Petrine Bredsdorff, *til*: Nr. 166.
Thomas Bredsdorff, *til*: Nr. 71.
Eiler Bülow, *til*: Nr. 139.
Det norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem, *til*: Nr. 143.
Vilhelmine Grüner, *til*: Nr. 50, 51.
Thomasine Gyllembourg, *til*: Nr. 23.
Carsten Hauch, *fra*: Nr. 169 – *til*: Nr. 168.
Johan Ludvig Heiberg, *til*: Nr. 27, 113.
Peder Hjort, *til*: Nr. 18, 19, 20, 28.
B. S. Ingemann, *til*: Nr. 13, 21, 57.
P. C. Kierkegaard, *til*: Nr. 116.
Niels Bygom Krarup, *til*: Nr. 14, 15, 16, 17, 22, 30, 34, 35, 38,
42, 46, 78, 88, 93, 97, 114, 156, 159, 161, 223.
Københavns Magistrat, *til*: Nr. 148.
Christian Lütken, *til*: Nr. 37.
Løjtnant?, *til*: Nr. 1.
J. P. Mynster, *til*: Nr. 112.
Balthazar Münster, *til*: Nr. 36, 40, 109.
Christian Møhl, *fra*: Nr. 98 – *til*: Nr. 106.
Betty Møller, *fra*: Nr. 76, 80 – *til*: Nr. 60, 61, 63, 65, 66, 67, 68,
70a, 72, 73, 79, 86, 103, 118.
Eline Møller, *til*: Nr. 155.
Hans Ulrik Møller, *til*: Nr. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 31, 44,
151.
Johanne Møller, *fra*: Nr. 87, 89 – *til*: Nr. 39, 43, 77, 83, 99, 105.
Rasmus Møller, *fra*: Nr. 87, 89, 144, 150, 167, 170 – *til*: Nr. 32,
39, 43, 52, 53, 55, 56, 59, 77, 83, 87, 89, 99, 105, 107, 115,

117, 119, 121, 123, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 132, 133,
134, 135, 136, 137, 138, 141, 142, 145, 146, 149, 160, 163,
165.

Christian Pingel, *til*: Nr. 164.

Kamma Rahbek, *fra*: Nr. 49, 70, 85 – *til*: Nr. 48, 84.

Knud Lyne Rahbek, *til*: Nr. 54, 58, 74.

A. G. Rudelbach, *til*: Nr. 45.

Theodor Schorn, *til*: Nr. 33.

F. C. Sibbern, *fra*: Nr. 92, 101 – *til*: Nr. 90, 91, 100, 102, 110,
120, 122.

Isaac Sidenius, *til*: Nr. 47.

Knud og Nielsine Sidenius, *til*: Nr. 69.

Just Mathias Thiele, *til*: Nr. 24, 25, 26.

C. A. Thortsen, *til*: Nr. 96.

Venner i København, *til*: Nr. 41.

G. H. Waage, *til*: Nr. 29.

Christian Winther, *fra*: Nr. 147, 153.

Poul Møllers Attest for P. L. Møller: Nr. 157.

Andre Korrespondancer

(Mar)grethe Bloch *til* Marie Aagaard: Nr. 12.

Carsten Hauch *til* Christian Winther: Nr. 174, 178.

Claus Winther Hjelm *til* Christian Winther: Nr. 201.

B. S. Ingemann *til* F. C. Olsen: Nr. 221.

Betty Møller *til* Niels Bygom Krarup: Nr. 93.

Betty Møller *til* Eline Møller: Nr. 222.

Betty Møller *fra* Johanne Møller: Nr. 64, 89 – *til*: Nr. 64, 82, 87.

Betty Møller *fra* Rasmus Møller: Nr. 64, 89 – *til*: Nr. 108, 111,
123, 126, 127.

Betty Møller *fra* Kamma Rahbek: Nr. 95 – *til*: Nr. 75, 81, 94.

Eline Møller *fra* Rasmus Møller: Nr. 150, 154, 158, 162, 167,
170, 171, 173, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194,
195, 197, 198, 199, 200, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 212,
213, 214, 215, 216, 217, 218 – *til*: Nr. 149, 163, 165.

Eline Møller *til* F. C. Olsen: Nr. 220.

- Hans Ulrik Møller *til* F. C. Olsen: Nr. 177, 219.
Hans Ulrik Møller *til* Christian Winther: Nr. 181.
Rasmus Møller *til* J. P. Mynster: Nr. 179.
Rasmus Møller *til* F. C. Olsen: Nr. 202, 208.
Rasmus Møller *til* F. C. Sibbern: Nr. 175.
F. C. Sibbern *til* Poul Møllers Venner og Bekendte: Nr. 182, 183.
F. C. Sibbern *til* H. C. Ørsted: Nr. 184.
Johannes Jacob Stephansen *til* Christian Winther: Nr. 186.
Christen Thaarup *til* F. C. Olsen: Nr. 172, 180, 196.
Christian Winther *til* Rasmus Møller: Nr. 176.
Christian Winther *til* Christen Thaarup: Nr. 210, 211.

INDHOLD

Indledning	5
Kommentar	29
Stamtavle	155
Registre	157